การพัฒนาบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2

โดย

นางสาวอัมพร ไตรชมพูนรินท์

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา

ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2549

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

THE DEVELOPMENT OF SLIDE ELECTRONICS LESSON TITLE: THE TRADITION AND CULTURE OF WAT MUANG COMMUNITY FOR MATTAYOMSUKSA 3 STUDENTS RATCHABURI EDUCATION OFFICE AREA 2

By

Amporn Trichompoonarin

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

A Master's Report Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree

MASTER OF EDUCATION

Department of Educational Technology

Graduate School

SILPAKORN UNIVERSITY

2006

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้สารนิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2” เสนอโดย นางสาวอัมพร ไตรชมพูนรินท์ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา

…….....

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย ชินะตังกูร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

ผู้ควบคุมสารนิพนธ์

รองศาสตราจารย์ประทิน คล้ายนาค

คณะกรรมการตรวจสอบสารนิพนธ์

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

..... ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์สมหญิง เจริญจิตรกรรม)

...../...../.....

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ประทิน คล้ายนาค)

...../...../.....

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐาปนีย์ ธรรมเมธา)

...../...../.....

45257434: สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา
คำสำคัญ : บทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์

อัมพร ไตรชมพูนรินท์ : การพัฒนาบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2. อาจารย์ผู้ควบคุมสารนิพนธ์ : รศ.ประทิน คล้ายนาค. 207 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 2) เพื่อพัฒนาบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 3)เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ 4) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการเรียนด้วยบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิจัยครั้งนี้คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดม่วง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ปีการศึกษา 2549 จำนวน 30 คน คัดเลือกโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเพื่อสอบถามผู้เชี่ยวชาญ 2) บทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 4) แบบสอบถามวัดความคิดเห็น

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงแบนมาตรฐานและทดสอบ T-test ผลการวิจัยพบว่า

1. ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ พบว่าผู้เชี่ยวชาญต้องการให้บทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์เป็นบทเรียนที่ง่ายต่อการเรียนรู้ เร้าความสนใจ หลากหลายรูปแบบ โดยการนำเสนอด้วยภาพเคลื่อนไหว ภาพนิ่ง ข้อความและเสียงบรรยาย ผู้เรียนสามารถเลือกศึกษาบทเรียนได้ด้วยตนเอง

2. ประสิทธิภาพของบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนา และวัฒนธรรมเรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เท่ากับ 80.33/81.44 ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ พบว่าคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง พบว่าโดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับดี($\bar{x}$ = 4.48)

ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2549

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ผู้ควบคุมสารนิพนธ์.....

45257434: MAJOR: EDUCATIONAL TECHNOLOGY
KEY WORD: SLIDE ELECTRONICS LESSON
AMPORN TRICHOMPOONARIN: THE DEVELOPMENT OF SLIDE ELECTRONICS LESSON TITLE: THE TRADITION AND CULTURE OF WAT MUANG COMMUNITY FOR MATTAYOMSUKSA 3 STUDENTS RATCHABURI EDUCATION OFFICE AREA 2. MASTER'S REPORT ADVISOR: ASSOC. PROF. PRATIN KLAYNARK. 207 pp.

The purposes of this research were 1) to study the way in developing of slide electronics lesson on the tradition and culture of Wat Muang community for mattayomsuksa 3. 2) to develop the efficiency of slide electronics lesson on the tradition and culture of Wat Muang community for mattayomsuksa to the norm 80/80. 3) to compare learning achievement of the students before and after studying with slide electronics lesson. 4) to study opinion of the students of the third level students mattayomsuksa 3 in studying with slide electronics lesson on the tradition and culture of Wat Muang community.

The simple used in this research were 30 students in mattayomsuksa 3 from Wat Muang school, Ratchaburi during the 2006 academic year derived from Simple Random Sampling.

The instrument in this research consisted of 1) structured interview form for the specialists. 2) slide electronics lesson on tradition and culture of Wat Muang community for the third level students mattayomsuksa 3. 3) learning achievement test. 4) question naire about opinion.

The statistics used for analyzing the data were mean, standard deviation and T-test. The research findings were.

1. About opinion of specialists developing slide electronics lesson found that the specialists wanted slide electronics lesson easy to learn, can encourage the learners interest, present in diverse forms interested moveable picture, slides, text and audio, the learners are free study in learning and can control lesson by themselves.

2. The efficiency of the slide electronics lesson in social religion and culture learning substance on tradition and culture of Wat Muang community for the third level students mattayomsuksa 3 was 80.33/81.44 that was higher than provided norm.

3. Students learning achievement after studying with slide electronics lesson was higher than before and statistical significant at.05

4. Profile of opinion of the students to slide electronics lesson on tradition and culture of Wat Muang community was at the best level. ($\overline{X}$ = 4.48)

มหาวิทยาลัยศิลปากร ศูนย์วิทยทรัพยากร

Department of Educational Technology Graduate School, Silpakorn University Academic Year 2006
Student's signature…….
Master's Report Advisor's signature……

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จลงได้โดยได้รับความเมตตา กรุณาเอาใจใส่ และรับความอนุเคราะห์ให้ความรู้ คำแนะนำปรึกษา ชี้แนะแนวทาง กำลังใจ ให้ความช่วยเหลือดูแลเป็นอย่างดียิ่งและจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ ดังรายนามต่อไปนี้

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ผู้ควบคุมสารนิพนธ์ รองศาสตราจารย์ประทิน คล้ายนาค กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐาปนีย์ ธรรมเมธา และประธานกรรมการตรวจสอบสารนิพนธ์ รองศาสตราจารย์สมหญิง เจริญจิตรกรรม นอกจากนี้รวมถึงคณาจารย์ท่านอื่น ๆ ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ข้าพเจ้าในทุก ๆ รายวิชา อีกทั้งเจ้าหน้าที่ที่ให้ความช่วยเหลืออนุเคราะห์ด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและมีส่วนทำให้ข้าพเจ้าสามารถศึกษาจนจบหลักสูตรได้

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญที่ได้ให้แนวทางในการสร้างและตรวจสอบเครื่องมือวิจัยรวมทั้งหมด 6 ท่านคือ อาจารย์อำไพ มัฆมาน อาจารย์จวน เครือวิชฌยาจารย์ อาจารย์เจษฎา บุญมาโฮม อาจารย์รัชนี จันทร์อุไร ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิวรรธน์ จันทร์เทพย์ และอาจารย์ดวงดาว รุ่งเจริญเกียรติ ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ตรวจประเมินสื่อของข้าพเจ้าและกรุณาให้คำแนะนำ ตรวจสอบ แก้ไข ให้บทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ สมบูรณ์มากขึ้น

ขอขอบคุณกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่3 โรงเรียนวัดม่วง ทุกคนที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา และครอบครัว ขอบคุณ เพื่อน ๆ พี่ ๆ น้อง ๆ ตลอดจนเพื่อนร่วมชั้นเรียนระดับปริญญาโท สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา โครงการความร่วมมือรุ่น 3 ทุกท่าน ที่ไม่ได้เอ่ยนามทุกท่านที่ให้กำลังใจ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าสารนิพนธ์ฉบับนี้จะมีคุณค่าสามารถเป็นแนวทางในการเรียนเพื่อเสริมสร้างสื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย ..... ง

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ ..... จ

กิตติกรรมประกาศ ..... ฉ

สารบัญตาราง ..... ฏ

สารบัญแผนภาพ ..... ฑ

บทที่

1 บทนำ 1

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา 1

วัตถุประสงค์ของการวิจัย 6

สมมติฐานของการวิจัย 6

ขอบเขตของการวิจัย 7

นิยามศัพท์เฉพาะ 7

2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 9

หลักสูตร 9

ความหมายของหลักสูตร 9

ความสำคัญของหลักสูตร 11

องค์ประกอบของหลักสูตร 11

ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร 12

กระบวนการพัฒนาหลักสูตร 13

การประเมินหลักสูตร 16

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 17

ความนำ 17

หลักการ 18

จุดหมาย 19

โครงสร้าง 19

การจัดหลักสูตร 24

การจัดเวลาเรียน 25

การจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ 26

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บทที่		หน้า
2	สาระและมาตรฐานการเรียนรู้	27
	การจัดการเรียนรู้	29
	สื่อการเรียนรู้	30
	การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้	32
	เอกสารหลักฐานการศึกษา	34
	การเทียบโอนผลการศึกษา	34
	การพัฒนาศักยภาพครู	35
	การจัดหลักสูตรสถานศึกษา	35
	การกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงาน	42
	หลักสูตรท้องถิ่น	43
	การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น	43
	ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น	43
	การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา	45
	ภูมิปัญญาท้องถิ่น	49
	มโนทัศน์เกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้าน	49
	ลักษณะที่สำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น	51
	การถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้าน	53
	ชุมชนวัดม่วง	55
	ประวัติความเป็นมาของชุมชนวัดม่วง	55
	ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง	55
	สื่อการสอน	63
	ความหมายของสื่อการสอน	63
	แนวคิดการแบ่งประเภทสื่อการสอน	64
	ประเภทของสื่อการสอน	64
	องค์ประกอบของสื่อการสอน	65
	สื่อประสมในนวัตกรรมทางการศึกษา	66
	สื่อหลายมิติ	67
	คุณค่าของสื่อการสอน	67
	หลักการเลือกสื่อการสอน	68

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บทที่ หน้า
2 คอมพิวเตอร์ 69
ความหมายของคอมพิวเตอร์ 69
ชนิดและขนาดของคอมพิวเตอร์ 70
ลักษณะการทำงานของเครื่องคอมพิวเตอร์ 70
คอมพิวเตอร์เพื่องานวิชาการ 71
การพัฒนาบทเรียนด้วยสื่อ 71
นวัตกรรมการเรียนการสอน 71
ประเภทของนวัตกรรมทางการศึกษา 72
ประโยชน์ของนวัตกรรมการเรียนการสอน 73
แนวคิดนักจิตวิทยาการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน 74
จิตวิทยาการเรียนรู้กับการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน 75
ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน 75
การประยุกต์ใช้จิตวิทยาการเรียนรู้ในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน 79
สไลด์และสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ 80
ความหมายของสไลด์ 80
คุณค่าของสไลด์ที่มีต่อการเรียนรู้ 80
ผลการวิจัยเกี่ยวกับภาพนิ่ง 83
โปรแกรม Microsoft Power point 84
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ 86
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศไทย 86
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากต่างประเทศ 88
3 วิธีดำเนินงานวิจัย 90
ประชากร 90
กลุ่มตัวอย่าง 90
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 90
การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 91
การสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง 91
บทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของ
ชุมชนวัดม่วง 93

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บทที่ หน้า
การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 99
การสร้างแบบสอบถามความคิดเห็น 101
แบบแผนการวิจัย 102
การดำเนินการทดลองและการเก็บรวบรวมข้อมูล 102
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล 103
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล 107
ตอนที่ 1 แนวทางการพัฒนาบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 107
ตอนที่ 2 ประสิทธิภาพของบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 110
ตอนที่ 3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนจากบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน30 คน 111
ตอนที่ 4 ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง 112
5 สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ 114
สรุปผลการวิจัย 116
อภิปรายผลการวิจัย 117
ข้อเสนอแนะ 122
ข้อเสนอแนะทั่วไป 122
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 122

บรรณานุกรม 123

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

หน้า

ภาคผนวก 133
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญ..... 134
ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง..... 137
ภาคผนวก ค แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน..... 152
ภาคผนวก ง แบบสอบถามความคิดเห็น..... 157
ภาคผนวก จ แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง..... 160
ภาคผนวก ฉ การวิเคราะห์ข้อมูล 176
ภาคผนวก ช ตัวอย่างเครื่องมือ 199

ประวัติผู้วิจัย 207

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงผลจากกรรมการการประเมินคุณภาพสื่อบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 6 ท่าน	94
2	แสดงสรุปความคิดเห็นจากกรรมการประเมินคุณภาพสื่อทั้ง 6 ท่าน	95
3	แสดงการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของบทเรียนด้วยสื่อสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ ตามเกณฑ์ 60/60 ของขั้นการทดลองรายบุคคล	96
4	แสดงการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของบทเรียนด้วยสื่อสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ ตามเกณฑ์ 70/70 ของขั้นการทดลองแบบกลุ่มย่อย	97
5	แสดงสรุปแนวคิดจากผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา สาระสังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรมต่อการพัฒนาบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์.....	108
6	แสดงสรุปแนวคิดจากผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อสไลด์อิเล็กทรอนิกส์สาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมต่อการพัฒนาบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์.....	109
7	แสดงประสิทธิภาพทางการเรียนจากบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มสาระ สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง ประเพณีและวัฒนธรรมของ ชุมชนวัดม่วง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	110
8	แสดงสรุปผลประสิทธิภาพของบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ขั้นทดลองจริง ..	111
9	แสดงผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบแสดงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน และหลังเรียนด้วยบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์	111
10	แสดงผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนสไลด์ อิเล็กทรอนิกส์	112
11	แสดงรายละเอียดการวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ	177
12	แสดงผลการวิเคราะห์ประเด็นสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อสไลด์ อิเล็กทรอนิกส์	179
13	แสดงระดับการประเมินจากกรรมการการประเมินคุณภาพสื่อบทเรียนสไลด์ อิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 6 ท่าน	182
14	แสดงการสรุปข้อคิดเห็นการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ.....	185
15	แสดงการหาค่าความสอดคล้องของแบบทดสอบ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน	186

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ตารางที่ หน้า

16 แสดงแสดงผลการตรวจคะแนนและการวิเคราะห์ข้อสอบ กลุ่มสาระสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง 189
17 แสดงการวิเคราะห์หาค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบจำนวน 60 ข้อ..... 190
18 แสดงผลสรุปการหาค่าความสอดคล้องของแบบวัดความคิดเห็นกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง จากอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาและผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อ..... 193
19 แสดงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง..... 194
20 แสดงการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง..... 196
21 แสดงผลรายละเอียดการวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง.... 198

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
1	กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของโบ แชมป์.....	14
2	กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของสงัด อุทรานันท์.....	16
3	ความสัมพันธ์ในการทำงานของคอมพิวเตอร์	70
4	ขั้นตอนการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง.....	92
5	แสดงขั้นตอนการสร้างบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์	98
6	การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน.....	100
7	การสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทเรียน สไลด์อิเล็กทรอนิกส์.....	101
8	แสดงการดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล.....	103

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บทที่ 1
บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันสภาพสังคมไทยได้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้าน เศรษฐกิจ การเมือง สิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงต่างๆที่เกิดขึ้น ได้ส่งผลทำให้วิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยต้องแปรเปลี่ยนไปจากเดิม ระบบความคิด ความเชื่อและค่านิยมทางสังคมแต่ดั้งเดิม ได้ถูกดัดแปลงให้สอดคล้องและผสมกลมกลืนกับวิถีชีวิตของคนในยุคสมัยใหม่ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่คนไทยจะต้องพัฒนาและปรับเปลี่ยนตนเองให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม

การศึกษานับเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นทรัพยากรอันมีค่าและมีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ เพราะความเจริญก้าวหน้าของประเทศจะเกิดขึ้นและดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพจนประสบความสำเร็จได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณสมบัติคือ ความรู้ ความสามารถในการประกอบอาชีพและดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ (สุวิชัย โกศัยยะวัฒน์ 2537: 34) การให้การศึกษาจึงเป็นการพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของมนุษย์เพื่อที่จะดำรงชีพและประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุข รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงรวมเป็นพลังสร้างสรรค์ในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2540: 2)

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงควรมีความสัมพันธ์ และสอดคล้องกับวิถีชีวิตที่แท้จริงของชุมชนและสังคมนั้นแต่จากสภาพการจัดการศึกษาที่ผ่านมา ผู้เรียนมีโอกาสได้เรียนรู้เกี่ยวกับสภาพชุมชน และสังคมของตนเองน้อย ทำให้ขาดความรู้ ความเข้าใจ และความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนและสังคมที่ตนอาศัยอยู่ ในการจัดการศึกษาโดยใช้หลักสูตรที่เหมือนกันทั่วประเทศย่อมมีทั้งข้อดีและข้อบกพร่องอยู่หลายประการทั้งนี้เพราะความต้องการที่หลากหลายของแต่ละท้องถิ่นที่แตกต่างกันไป ฉะนั้นในการพัฒนาหลักสูตรจึงควรกำหนดให้มีทั้งหลักสูตรแกนกลาง หรือหลักสูตรแม่บทสำหรับคนทั่วไป และหลักสูตรท้องถิ่นสำหรับคนในแต่ละท้องถิ่น ดังที่ วิรัตน์ บัวขาว (2535 : 65) ได้เสนอความคิดเห็นในเรื่องนี้ไว้ว่า หลักสูตรสำเร็จจากส่วนกลางไม่สามารถยืดหยุ่นตามสภาพ จะสอนในสิ่งที่ไกลตัว มีโอกาสศึกษาสิ่งรอบตัวน้อยมาก นักเรียนไม่เกิดความภาคภูมิใจในเรื่องที่เกี่ยวกับชุมชนและสังคม

อันเป็นบ้านเกิดเมืองนอนของตน ทั้งการจัดการศึกษาที่ผ่านมายังขาดการรู้อดีตเพื่อพัฒนาปัจจุบันและสร้างสรรค์อนาคต การจัดการศึกษาจะต้องคำนึงถึงท้องถิ่นเป็นสำคัญ โดยให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539 : 109) ที่กล่าวไว้ว่า หลักสูตรแกนกลางหรือหลักสูตรแม่บทได้กำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระและกิจกรรมอย่างกว้างๆ เพื่อให้ทุกคนได้เรียนรู้คล้ายคลึงกัน ทำให้กระบวนการเรียนการสอนมุ่งเนื้อหาสาระและประสบการณ์ที่เป็นหลักการทั่วๆไป ไม่สามารถประมวลรายละเอียด เกี่ยวกับสาระความรู้ตามสภาพแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจ ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นในแต่ละแห่งได้ทั้งหมด ดังนั้นจึงต้องพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น เพื่อตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น

จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น หน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบจัดการศึกษาของชาติจึงได้ดำเนินการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้มีความเหมาะสมกับกาลสมัย เพราะหลักสูตรนั้นถือว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและเป็นหัวใจของการศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ยังเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นสามารถพัฒนาเนื้อหาโดยจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาจากหลักสูตรแม่บทหรือหลักสูตรแกนกลางได้ตามความเหมาะสมดังจะเห็นได้จากแนวทางการจัดการศึกษาในมาตรา 27 วรรค 2 ที่ระบุว่า “ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตร จากหลักสูตรแกนกลาง ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะที่พึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู 2542: 26-27)

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

เมื่อพิจารณาจากแนวดำเนินการดังกล่าวแล้วจะพบว่า ท้องถิ่นหรือชุมชนล้วนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในท้องถิ่นของตน อันจะนำไปสู่การจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งจะส่งผลทำให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้เรื่องราวที่สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตที่แท้จริงในท้องถิ่นหรือชุมชนของตนเอง

ชุมชนวัดม่วง ตั้งอยู่ในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เป็นชุมชนที่มีวัฒนธรรมประเพณี ค่านิยม ความเชื่อ พิธีกรรมที่น่าศึกษาและเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญในท้องถิ่น ซึ่งมีพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง มีปราชญ์ท้องถิ่น ซึ่งเป็นความภาคภูมิใจของชาวบ้านวัดม่วงมาตั้งแต่อดีต ดังนั้นการที่ผู้เรียนหรือเยาวชนในจังหวัดราชบุรี ได้เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับชุมชนวัดม่วงจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่งเพราะการได้เรียนรู้เรื่องราวที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตสภาพเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่แท้จริงในท้องถิ่นของตน ย่อมส่งผลทำให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความผูกพันและอยากพัฒนาท้องถิ่นของตนเองให้เจริญก้าวหน้าขึ้นไป

โลกในปัจจุบันจัดเป็นโลกแห่งวิทยาการและเทคโนโลยีซึ่งมีความเจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว ความเจริญก้าวหน้าดังกล่าว ได้ส่งผลกระทบถึงการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม แม้กระทั่งด้านการศึกษาก็ได้รับผลกระทบจากความเจริญนั้นด้วย การศึกษาเป็นกระบวนการอย่างหนึ่งที่ใช้ในการถ่ายทอดวัฒนธรรม เป็นการพัฒนาความสามารถทัศนคติ พฤติกรรมและค่านิยม หรือคุณธรรม เพื่อให้บุคคลเป็นสมาชิกที่ดีและมีประสิทธิภาพของสังคม โดยกระบวนการต่างๆ (กาญจนา คุณารักษ์ 2540: 43) การศึกษามุ่งหมายที่จะเตรียมบุคคลให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ผู้ถ่ายทอดวัฒนธรรมคือ ผู้สอน วิธีหนึ่งที่ใช้ในการจัดการศึกษา คือการสอน นั้น จะต้องเป็นการให้นักเรียนได้เริ่มจากประสบการณ์ตรงไปสู่ประสบการณ์ผ่านภาพ การเรียนจะง่ายขึ้นถ้าเป็นไปตามลำดับ จากประสบการณ์จริงไปสู่ประสบการณ์ผ่านสื่อที่เป็นภาพและเรื่อยไปถึงสัญลักษณ์ต่างๆ จากแนวคิดดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าในการถ่ายทอดสิ่งใดก็ตามจะต้องผ่านสื่อซึ่งช่วยให้การถ่ายทอดสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนั้นระบบการสอนที่สมบูรณ์จะต้องประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่ ผู้สอน นักเรียน เนื้อหา สื่อ และการประเมินผล (สุโชติ ดาวสุโข และสาโรจน์ แพ่งยัง 2535: 11) จากองค์ประกอบทั้ง 5 ของระบบการสอนจะเห็นว่า สื่อเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนส่วนใหญ่จะประสบความสำเร็จได้ด้วยการใช้สื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสม ทั้งนี้เพราะสื่อช่วยให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือการฝึกอบรม บรรลุจุดหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Kemp 1985 : 133)

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

สื่อการสอนนับว่า เป็นสิ่งที่มีบทบาทอย่างมากในการเรียนการสอน นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากเป็นตัวกลางที่ช่วยในการสื่อสารระหว่างผู้สอนกับนักเรียนให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้นักเรียนสามารถเกิดความเข้าใจในความหมายของบทเรียนได้ตรงกับที่ผู้สอนต้องการ ไม่ว่าสื่อนั้นจะอยู่ในรูปแบบใดก็ตามล้วนแต่เป็นทรัพยากรที่สามารถเอื้ออำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ทั้งสิ้น (วารินทร์ รัศมีพรหม 2531: 75)

จะเห็นได้จากการปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอนที่ได้นำสื่อการสอนและเทคโนโลยีต่างๆเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น องค์ประกอบอย่างหนึ่งของกลวิธีการจัดการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพคือการรู้จักนำเอาเทคโนโลยีมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับการเรียนการสอนในห้องเรียน (บุปผชาติ ทัฬหิกรณ์ 2529: 26) ในระบบการจัดการเรียนการสอนนั้น สื่อการสอนนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญ สื่อการสอนเป็นตัวกลางในการสื่อความหมายระหว่างผู้สอนกับนักเรียนให้เข้าใจในสิ่งที่จะถ่ายทอดซึ่งกันและกันให้ตรงตามความมุ่งหมายของการเรียนการสอน (ดุสิต สังข์ร่วมใจ 2531: 45) สื่อการสอนมีอิทธิพลและสามารถที่จะจูงใจให้นักเรียนสนใจเรียน ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้มากขึ้น จำได้นานขึ้น ซึ่งบางครั้งผู้สอนไม่สามารถสร้างแรงจูงใจได้ดีเท่ากับสื่อการสอน นอกจากนี้ สื่อการสอนยังช่วยปรับปรุงแก้ไขทัศนคติของนักเรียน

ให้คล้อยตามตรงกับจุดหมายที่ผู้สอนวางไว้ (ณัฐศักดิ์ ธีระกุล 2533: 54-57) สื่อการสอนมีอยู่มากมาย เช่น วิทยุ เทปเสียง โทรทัศน์ ฟิล์มภาพยนตร์ ฟิล์มสไลด์ บทเรียนโปรแกรม ฯลฯ สื่อการสอนแต่ละชนิดจะมีคุณค่าหรือลักษณะพิเศษในตัวของสื่อการสอนแตกต่างกันออกไป ในการเลือกสื่อการสอนเพื่อนำมาใช้ในการเรียนการสอนให้ได้ประสิทธิภาพสูงสุดนั้น ผู้สอนจะต้องพิจารณาถึงคุณสมบัติของสื่อการสอนแต่ละชนิดและเลือกใช้ให้เหมาะสมกับกระบวนการเรียนการสอน ความพร้อมของเครื่องมือ สถานที่ เวลา และเงินทุนที่ใช้ในการผลิต ซึ่งล้วนแต่เป็นองค์ประกอบที่จำเป็นในการผลิต การเลือกใช้ ตลอดจนเป็นแนวทางในการพัฒนาการศึกษาต่อไป ในการจัดการศึกษาจะต้องให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจซึ่งจำเป็นต้องพิจารณาดูแนวโน้มการพัฒนาประเทศด้วย (มานี จันทวิมล 253 : 3-4)

วิวัฒนาการการพัฒนาทางเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เป็นไปอย่างต่อเนื่องและรวดเร็วทำให้วงการต่างๆโดยเฉพาะวงการศึกษาให้ความสนใจและตื่นตัวในการนำคอมพิวเตอร์มาใช้เป็นสื่อการสอน อุปกรณ์ในการเรียนการสอนวิชาต่างๆ (ประภาภรณ์ ฉันทฉัตรกนก 2538: 1-2) เทคโนโลยีของคอมพิวเตอร์ได้ก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วและราคาคอมพิวเตอร์ยิ่งนับวันจะยิ่งถูกลงในอนาคตอันใกล้ในบ้านเรือนทั่วไปจะมีเครื่องคอมพิวเตอร์ใช้เช่นเดียวกับการมีวิทยุ โทรทัศน์ ส่วนทางด้านการศึกษา คอมพิวเตอร์ก็จะเข้ามามีบทบาทมากขึ้น (กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงาน 2527: 48-53) และการเรียนการสอนในปัจจุบันที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล นักเรียนควรจะศึกษาด้วยตนเอง ดังนั้นในการเรียนรู้กับคอมพิวเตอร์นักเรียนมีส่วนอย่างมากในการปฏิบัติด้วยตนเองและทำกิจกรรมร่วมกับคอมพิวเตอร์เป็นรายบุคคลในลักษณะของสื่อการสอนสองทาง นักเรียนสามารถเรียนไปตามความสามารถของตนเอง และอัตราความเร็วในการเรียนรู้โดยไม่ต้องรอ หรือเร่งให้พร้อมกับบุคคลอื่นๆในชั้นเรียน จึงเป็นลักษณะการเรียนที่เน้นในเรื่องของความแตกต่างระหว่างบุคคลอย่างเห็นได้ชัด (รัฐภรณ์ คิดการ 2534 : 1-2)

การนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในวงการศึกษา จะมีรูปแบบแตกต่างกันไป รูปแบบหนึ่งที่นักการศึกษาให้ความสนใจ ได้แก่ การนำเอาคอมพิวเตอร์มาใช้ในด้านการเรียนการสอน ซึ่งเรียกโดยทั่วไปว่า คอมพิวเตอร์ช่วยสอน หรือ CAI (Computer Assisted Instruction) ซึ่งเป็นการนำเอาคอมพิวเตอร์มาใช้เป็นเครื่องมือช่วยในการเรียนการสอนโดยที่เนื้อหาวิชา แบบฝึกหัด และสื่อการสอนจะถูกพัฒนาขึ้นในรูปแบบโปรแกรมคอมพิวเตอร์ซึ่งอาจจะเสนอเนื้อหาทั้งในรูปตัวหนังสือและภาพกราฟิก ตลอดจนถามคำถาม รับคำตอบจากนักเรียน ตรวจคำตอบ และแสดงผลการเรียนในรูปของข้อมูลย้อนกลับให้แก่นักเรียน (ขนิษฐา ชานนท์ 2532: 8) การพัฒนาสื่อการสอนด้านคอมพิวเตอร์นั้น ส่วนใหญ่จะเน้นที่การจัดทำโปรแกรมสื่อการสอน ทำให้การทำงานของ

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

คอมพิวเตอร์ถูกควบคุมโดยโปรแกรมที่กำหนดไว้ล่วงหน้าสามารถมีปฏิสัมพันธ์กับนักเรียน โดยทันทีทันใดภายใต้ข้อกำหนดของโปรแกรม ดังนั้น คอมพิวเตอร์จึงเป็นสื่อการสอนที่มีความยืดหยุ่นมากกว่าสื่อประเภทอื่นๆ (พิทักษ์ ศิลรัตนา 2531: 21) และสื่อการสอนจะช่วยให้นักเรียนที่เรียนดีเรียนได้ดีขึ้น นักเรียนที่เรียนอ่อนสามารถพัฒนาให้มีมาตรฐานสูงขึ้นได้

โปรแกรม Microsoft Power point เป็นโปรแกรมหนึ่งที่สามารถนำมาพัฒนาสื่อการสอนทางคอมพิวเตอร์ซึ่งจะช่วยพัฒนาการสอนทำให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะโปรแกรม Microsoft Power point เป็นโปรแกรมที่มีลักษณะเด่นหลายประการ คือสามารถใช้กับเครื่องคอมพิวเตอร์ได้อย่างสะดวก เหมาะที่จะใช้สำหรับนำเสนอผลงานที่เป็นข้อมูลทางตัวเลขและตัวอักษรในรูปแบบกราฟและสไลด์ซึ่งเป็นที่นิยมมาก ตัวโปรแกรมมีสมรรถภาพสูงเทียบได้กับโปรแกรมสร้างสื่อการสอนอื่นๆดังนั้นจึงได้มีการพัฒนาระบบโปรแกรมนี้สร้างสื่อการสอนสำหรับผู้ที่ไม่มีความรู้ด้านการเขียนโปรแกรม แต่มีความรู้ในเนื้อหาวิชาและมีประสบการณ์ในการเรียนการสอน ให้สามารถสร้างสื่อการสอนได้อย่างง่ายๆ ซึ่งสามารถพัฒนาให้เกิดประโยชน์ในแง่ที่เป็นบทเรียนที่ดีทั้งในด้านเนื้อหาและวิธีการสอน นับว่าเป็นการลดเวลาในการผลิตและพัฒนาบทเรียน การใช้โปรแกรม Microsoft Power point จึงเป็นแนวทางหนึ่งในการทำงานสำหรับผู้ที่ไม่เคยใช้ซอร์ฟแวร์อื่นมาก่อน แต่ถ้าเคยใช้โปรแกรมประเภทนี้มาก่อนก็จะทำให้เรียนรู้ได้มากยิ่งขึ้น

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

โปรแกรม Microsoft Power point สามารถสร้างกราฟิกสำหรับการนำเสนอ โดยใช้เฉพาะโปรแกรมนี้ต่างหาก หรือรวมอยู่ในชุด Microsoft Office ก็ได้ สำหรับในองค์กรขนาดใหญ่หลายองค์กรได้เลือกใช้โปรแกรม Microsoft Power point เป็นซอร์ฟแวร์มาตรฐานที่ใช้สำหรับการนำเสนอผ่านเครื่องฉายข้ามศีรษะ นอกจากนี้ยังสามารถสร้างสไลด์ 35 ม.ม. ได้ นอกจากนั้นยังสามารถแสดงสไลด์จากคอมพิวเตอร์ และทำการเพิ่มเทคนิคพิเศษต่างๆ ในการแสดงสไลด์ได้หรืออาจต่อเข้ากับเครื่องฉายเพื่อให้ปรากฏภาพบนจอขนาดใหญ่ได้ ซึ่งการนำเสนอในลักษณะนี้ถือว่าเป็นการนำเสนอที่นิยมที่สุดและความสามารถของโปรแกรม Microsoft Power point ในการสร้างและควบคุมการนำเสนอแบบอิเล็กทรอนิกส์นั้น จะทำให้การแสดงสไลด์ดูเป็นงานศิลปะที่งดงามและที่สำคัญที่สุด คือผู้สร้างไม่จำเป็นต้องมีฝีมือทางศิลปะ ก็สามารถสร้างผลงานที่งดงามได้ และไม่จำเป็นต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านคอมพิวเตอร์จึงสามารถใช้คุณลักษณะต่างๆทั้งหมดของโปรแกรมสร้างงานนำเสนอ ได้แก่ ข้อความ กราฟ แผนผังองค์กร และตาราง ซึ่งเหมาะที่จะนำมาใช้พัฒนาสื่อการสอนอย่างยิ่ง

จากเหตุผลดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ “หลักสูตรท้องถิ่น” เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง เพื่อตอบสนองต่อเจตนารมณ์

ของการจัดการศึกษาในปัจจุบัน และเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ให้มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี อันจะเป็นผลทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจเรื่องราวต่างๆ ในท้องถิ่นของตน ซึ่งจะนำไปสู่ความรัก และความภาคภูมิใจ ตลอดจนเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณี และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นให้ดำรงอยู่สืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

2.เพื่อพัฒนาบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

3.เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เรียนจากสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ สาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง ของนักเรียนก่อนและหลังเรียน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

4.เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง

สมมติฐานการวิจัย

1.บทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

2.ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เรียนจากสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง ของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

3.นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วงอยู่ในระดับดี

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรเป็น นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่กำลังเรียนอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรีเขต 2

2. กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่กำลังเรียนอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 ในโรงเรียนวัดม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

3. ระยะเวลาในการทดลอง ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการทดลอง ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549

4.เนื้อหาที่นำมาพัฒนาบทเรียนตามหลักสูตรท้องถิ่นนี้มีเนื้อหาสาระอิงหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับช่วงชั้นที่ 3 คือ เนื้อหาเฉพาะเรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง จังหวัดราชบุรีเท่านั้น

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ คือ การเรียนจากบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ตัวแปรตาม ได้แก่

1.ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่องประเพณีและวัฒนธรรม ของชุมชนวัดม่วง

2. ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง

นิยามศัพท์เฉพาะ

บทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ หมายถึง การพัฒนาบทเรียนสาระสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง ที่เสนอเนื้อหาบทเรียน ผ่านทางคอมพิวเตอร์ในลักษณะการนำเสนอข้อมูลต่อเนื่องด้วยภาพ ข้อความ ตาราง ภาพเคลื่อนไหวและเสียงประกอบ ซึ่งผู้เรียนสามารถทบทวนและเลือกศึกษาได้ตามความถนัดโดยบทเรียนนี้พัฒนาขึ้นด้วยโปรแกรม Microsoft Power point

ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง หมายถึง เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับชุมชนวัดม่วงที่มีประเพณีและวัฒนธรรมที่ดีงามควรแก่การอนุรักษ์

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หมายถึง ผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2549

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คะแนนของนักเรียนที่ได้หลังจากการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง

ประสิทธิภาพของบทเรียน หมายถึง ค่าประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 (E1-E2)

80 ตัวแรก (E1) หมายถึง ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยระหว่างเรียนที่ได้จากการทำแบบทดสอบระหว่างเรียน

80 ตัวหลัง (E2) หมายถึง ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนที่ได้จากการทำแบบทดสอบหลังเรียน

ความคิดเห็น หมายถึง ความคิดเห็นของนักเรียน ที่มีต่อบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง เกี่ยวกับเนื้อหาและรูปแบบของบทเรียน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บทที่ 2
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อทำให้เข้าใจหลักการ และทฤษฎีตลอดจนผลการวิจัยต่างๆ ทีมีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แยกเนื้อหาต่างๆ ดังนี้

1. หลักสูตร
2. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
3. หลักสูตรท้องถิ่น
4. ภูมิปัญญาท้องถิ่น
5. ชุมชนวัดม่วง
6. สื่อการสอน
7. คอมพิวเตอร์
8. การพัฒนาบทเรียนด้วยสื่อ
9. สไลด์ และสไลด์อิเล็กทรอนิกส์
10. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

1. หลักสูตร

ความหมายของหลักสูตร

หลักสูตรนั้นถือได้ว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา เพราะหลักสูตรจะเป็นตัวกำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาของประเทศว่าจะเป็นไปในทิศทางใด และได้ประโยชน์มากน้อยเพียงไร ในการให้ความหมายของหลักสูตรจึงแตกต่างกันไป ตามความคิดเห็นของนักการศึกษา ซึ่งพอที่จะสรุปได้ดังนี้

วิชัย ดิสสระ (2535: 19)ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรคือ กลุ่มวิชาหรือประสบการณ์ที่กำหนดไว้ให้ผู้เรียนภายใต้คำแนะนำของโรงเรียน หรืออีกนัยหนึ่งหลักสูตรประกอบด้วยประสบการณ์ในการเรียนทั้งมวลที่นักเรียนได้รับจากโรงเรียน ส่วน สุนทร บำเรอราช (2536: 6)ได้กล่าวว่า หลักสูตร คือ กรอบและแนวทางที่จะนำมาใช้ในการสอน การอบรมและการฝึกงาน นอกจากนั้น เกษมสันต์ มีจันทร์ (2541: 11) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หลักสูตร คือ

มวลประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียนโดยใช้กระบวนการเรียนการสอนรวมทั้งการใช้สื่อในรูปแบบต่างๆและการประเมินผลเป็นสื่อกลาง เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองไปสู่จุดหมายปลายทางตามที่โรงเรียนพึงปรารถนา ซึ่งแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับ ปิยนุช คนฉลาด (2541: 36) ที่ได้กล่าวว่า หลักสูตร คือมวลประสบการณ์ที่จัดให้นักเรียนทั้งในและนอกห้องเรียนเพื่อพัฒนาความสามารถ ความรู้ และทักษะที่สำคัญแก่ชีวิต เช่นเดียวกับ ธำรง บัวศรี (2542 : 7) ที่ได้กล่าวถึงความหมายของหลักสูตรว่าหลักสูตร คือ แผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้นเมื่อแสดงถึงจุดหมายการจัดเนื้อหา กิจกรรมและมวลประสบการณ์ในแต่ละโปรแกรมการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่างๆ ตามจุดหมายที่ได้กำหนดไว้

นอกจากนี้ ทาบา (Taba 1962: 10) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หลักสูตร คือแผนการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วยเป้าหมายและจุดประสงค์ของการเรียนรู้ อันจะเป็นแนวทางในการจัดเนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผล ในขณะที่เซเลอร์และอเล็กซานเดอร์ (Sayler and Alexander 1959: 4) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรซึ่งสรุปได้ว่า หลักสูตรคือประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดให้แก่นักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองไปในทิศทางที่โรงเรียนปรารถนา ในส่วนของ โบแชมป์ (Beauchamp 1981: 61-62) ได้กล่าวว่าความหมายของหลักสูตรนั้นมีอยู่ด้วยกัน 3 สถานะ คือ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

1. ความหมายของหลักสูตรในขอบเขตศาสตร์สาขาวิชาหนึ่ง ซึ่งศึกษาถึงกระบวนการการพัฒนาหลักสูตร วิธีการใช้หลักสูตร และวิธีการประเมินผลหลักสูตร

2. ความหมายของหลักสูตรในขอบเขตของข้อกำหนดเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่เขียนขึ้นอย่างเป็นทางการ ซึ่งตามความหมายนี้จะหมายถึง เอกสารที่เขียนขึ้นอย่างเป็นทางการ ซึ่งในเอกสารประกอบด้วยรายละเอียด จุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน รายละเอียดเกี่ยวกับเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนการสอน ข้อกำหนดเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนรวมทั้งกำหนดเวลาสำหรับการเรียนการสอนด้วย

3. ความหมายของหลักสูตรในขอบเขตของระบบการทำงานเกี่ยวกับหลักสูตร ซึ่งหมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร ได้แก่ การจัดบุคลากร กระบวนการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการใช้หลักสูตร เป็นการมองที่เน้นกระบวนการและผลผลิตจากกระบวนการนั้น

จากความหมายของหลักสูตรที่นักการศึกษาได้กล่าวไว้ข้างต้น จะเห็นได้ว่ามีเนื้อหาสาระที่ใกล้เคียงกัน จึงพอสรุปได้ว่า หลักสูตร คือ ประสบการณ์ทั้งหมดที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุผลตามจุดประสงค์ที่โรงเรียนกำหนดไว้

ความสำคัญของหลักสูตร

หลักสูตรนับว่ามีความสำคัญต่อการจัดการการศึกษาในทุกระดับ เพราะหลักสูตรจะเป็นตัวกำหนดทิศทางของการจัดการศึกษา นักการศึกษาหลายท่านจึงได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ดังนี้

วิชิต สุรัตน์เรืองชัย (2540 : 26) ได้สรุปความสำคัญของหลักสูตร ไว้ดังนี้

1. เป็นเครื่องมือที่จะทำให้ปรัชญา หรือจุดมุ่งหมายทางการศึกษาของชาติบรรลุ

2.เป็นหลักหรือแนวทางในการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามที่พึงประสงค์

3.เป็นตัวบ่งชี้ความเจริญก้าวหน้าของชาติบ้านเมือง

ส่วนธำรง บัวศรี (2542: 10)ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ว่าถ้าไม่มีหลักสูตรการที่จะให้การศึกษาแก่เยาวชนและประชากรของชาติย่อมกระทำไม่ได้ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าหลักสูตรเป็นเครื่องมือที่ถ่ายทอดเจตนารมณ์ หรือเป้าประสงค์ของการศึกษาของชาติลงสู่การปฏิบัติ อาจกล่าวได้ว่า หลักสูตรคือสิ่งที่นำเอาความมุ่งหมายและนโยบายการศึกษาไปแปลงเป็นการกระทำขั้นพื้นฐานใน โรงเรียน หรือสถานศึกษา ถ้าจะกล่าวว่าหลักสูตรคือหัวใจของการศึกษาก็คงไม่ผิด เพราะถ้าปราศจากหลักสูตรเสียแล้วการศึกษาก็ย่อมดำเนินไปไม่ได้

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

องค์ประกอบของหลักสูตร

นักการศึกษาและนักพัฒนาหลักสูตรหลายท่านได้เสนอแนวคิดในเรื่ององค์ประกอบของหลักสูตรไว้หลายลักษณะ ดังเช่น

ไทเลอร์ (Tyler 1974: 60) และทาบา (Taba 1962 : 425) ให้ความเห็นว่า หลักสูตรนั้นควรประกอบด้วยจุดประสงค์ทั่วไปและจุดประสงค์รายวิชา เนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนการสอนและการประเมินผล ในขณะที่ สงัด อุทรานันท์ (2532: 244) ก็ได้เสนอว่าหลักสูตรควรแบ่งออกเป็น 7 องค์ประกอบ คือ

1. เหตุผล และความจำเป็นของหลักสูตร
2. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร
3. เนื้อหาสาระ และประสบการณ์
4. การเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน
5. การเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้สื่อการเรียน และแหล่งวิชาการในชุมชน
6. การประเมินผล
7. การเสนอแนะเกี่ยวกับการช่วยเหลือ และส่งเสริมผู้เรียน

ส่วนกรมวิชาการได้กำหนดองค์ประกอบของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 สาระและมาตรฐานการเรียนรู้การจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียน กาญจนา คุณารักษ์ (2540: 15) ก็ได้แบ่งองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ดังนี้ คือ จุดประสงค์เนื้อหาวิชาและประสบการณ์ วิธีการสอน วัสดุอุปกรณ์การสอน กิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผล นอกจากนั้น ธำรง บัวศรี (2542 : 8-9) ได้แบ่งองค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตรไว้ดังต่อไปนี้

1. เป้าประสงค์ และนโยบายการศึกษา (education goals and policies)
2. จุดหมายของหลักสูตร (curriculum aims)
3. รูปแบบและโครงสร้างหลักสูตร (types and structures)
4. จุดประสงค์ของวิชา (subject objectives)
5. เนื้อหา (content)
6. จุดประสงค์การเรียนรู้ (instructional objectives)
7. ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน (instructional strategies)
8. การประเมินผล (evaluation)
9. วัสดุหลักสูตรและสื่อการสอน(curriculum materials and instructional media)

จากการพิจารณาถึงองค์ประกอบของหลักสูตร ตามที่นักการศึกษาทั้งของไทยและของต่างประเทศได้กล่าวไว้แล้ว จะพบว่าส่วนใหญ่มีองค์ประกอบหลักที่เหมือนกันอยู่ 4 ส่วน ได้แก่ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนการสอน หรือการนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินผล สำหรับองค์ประกอบอื่นๆ ที่แตกต่างกันออกไปนั้นส่วนมากจะเป็นการแจกแจงหัวข้อที่สำคัญให้ละเอียดและมีความชัดเจนมากขึ้น

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร

นักการศึกษาหลายท่านที่ได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรไว้ไม่แตกต่างกันมากนัก ซึ่งพอจะประมวลความหมายที่สำคัญได้ ดังนี้

สงัด อุทรานันท์ (2532: 30) ได้กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้ คือ การพัฒนาหลักสูตรนั้นอาจจะมีความหมายได้ 2 ลักษณะ คือ ความหมายแรก หมายถึง การทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นหรือสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และอีกความหมายหนึ่งก็คือ เป็นการสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐานอยู่เลย ในขณะที่สุนทร บำเรอราช (2536: 134) ก็ได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรไว้ว่า การพัฒนาหลักสูตร คือ กระบวนการจัดแนวทางการให้การศึกษา เป็นงานที่มีขอบข่ายกว้างขวาง และมีหลายขั้นตอน นอกจากนั้น กาญจนา คุณารักษ์ (2540: 334) ได้กล่าวว่าการพัฒนาหลักสูตร คือ กระบวนการวางแผนจัดกิจกรรม การเรียนการสอน

ทุกประเภท เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามความมุ่งหมาย และจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ ตลอดจนการวางแผนประเมินผลเพื่อให้ทราบชัดว่า พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงนั้นตรงตามความมุ่งหมาย และจุดประสงค์จริงหรือไม่ เพื่อผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องจะได้พัฒนาปรับปรุงในโอกาสต่อไป และวิชิต สุรัตน์เรืองชัย (2540: 30) ก็ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับ ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรว่า การพัฒนาหลักสูตร คือกระบวนการที่จะทำให้ได้มาซึ่งหลักสูตรที่สมบูรณ์ ประกอบไปด้วยขั้นตอนของการวางแผนหลักสูตร การสร้างหลักสูตร การตรวจสอบคุณภาพและการปรับปรุงหลักสูตร การใช้หลักสูตร และการประเมินหลักสูตร

จากความหมายของการพัฒนาหลักสูตร ตามแนวคิดของนักการศึกษาที่ได้กล่าวมาแล้ว จึงพอสรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตร คือ กระบวนการในการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง และเสริมสร้างหลักสูตรให้มีความเหมาะสมและสมบูรณ์แบบ

กระบวนการการพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรนั้นเป็นกระบวนการที่มีความสลับซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับบริบทในหลายด้านด้วยกัน มีนักพัฒนาหลักสูตรและนักการศึกษาหลายท่านได้เสนอแนวคิดและรูปแบบของกระบวนการการพัฒนาหลักสูตรไว้หลายแนวทาง เช่น

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ไทเลอร์ (Tyler 1960: 1) ได้นำเสนอหลักการและเหตุผลในการสร้างหลักสูตร โดยตั้งเป็นคำถาม 4 ข้อ คือ

1. มีวัตถุประสงค์ทางการศึกษาอะไรบ้าง ที่โรงเรียนต้องการให้เกิดกับผู้เรียน
2. มีประสบการณ์ทางการศึกษาอะไรบ้าง ที่โรงเรียนต้องการให้เกิดกับผู้เรียน
3. จะจัดประสบการณ์ทางการศึกษาเหล่านั้น ให้มีประสิทธิภาพได้อย่างไร
4. จะทราบได้อย่างไรว่า วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้บรรลุผลแล้ว

แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์นั้นมุ่งให้ความสำคัญเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา การจัดมวลประสบการณ์ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการประเมินผลตามวัตถุประสงค์ทางการศึกษาที่ได้กำหนดไว้

ทาบา (Taba 1962: 28) ได้กำหนดกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

1. สำรวจสภาพปัญหา ความต้องการและความจำเป็นต่างๆของสังคม
2. การตั้งจุดมุ่งหมายของการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม
3. คัดเลือกเนื้อหาวิชาที่จะนำมาสอน โดยคัดเลือกเนื้อหาให้ตรงกับความจำเป็นของสังคม
4. จัดลำดับเนื้อหาสาระโดยพิจารณาถึงความอยากง่ายของเนื้อหาวิชาว่า อะไรควรจะ

เรียนก่อนหรือหลัง

5. คัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ต่างๆที่จะทำให้เนื้อหาวิชาและกระบวนการเรียนรู้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

6. จัดลำดับขั้นของประสบการณ์การเรียนรู้ โดยพิจารณาว่าประสบการณ์ใดจะให้กับผู้เรียนก่อนหรือหลัง

7. ประเมินผลเนื้อหาวิชา หรือประสบการณ์ว่าได้ทำให้เกิดการเรียนรู้ตามที่ได้ตั้งจุดหมายไว้หรือไม่ และพิจารณาว่าจะใช้วิธีการประเมินผลอย่างไร

8. ตรวจสอบความคงที่และความเหมาะสมในแต่ละวัน เพื่อดูว่าเนื้อหาที่จัดขึ้นสอดคล้องกับจุดหมายหรือไม่ กิจกรรมสอดคล้องกับเนื้อหาหรือไม่ มีความเหมาะสมเพียงใด

โบแชมป์(Beauchamp 1981: 146)ได้เสนอกระบวนการการพัฒนาหลักสูตรโดยให้แนวคิดในการพิจารณา ดังแผนภาพที่ 1

ตัวนำเข้า (input)		**กระบวนการ (process)**		**ผลผลิต (product)**
- พื้นฐานการศึกษา - ลักษณะของชุมชน - บุคลิกภาพของผู้เรียน - เนื้อหาที่เรียนผ่านมา - แนวทางของศาสตร์แต่ละสาขา - ค่านิยมของสังคม	→	- การเลือกขอบข่ายและขั้นตอนของหลักสูตร - การเลือกบุคลากร - การเลือกลำดับการดำเนินการ - การพิจารณาจุดประสงค์ของ	→	- รูปเล่มของหลักสูตรที่สามารถทำให้ผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงเจตคติและสามารถนำความรู้มาปฏิบัติได้จริง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

แผนภาพที่ 1 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของโบแชมป์

สงัด อุทรานันท์ (2532 : 38-43) ได้นำเสนอขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตร 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเพื่อการพัฒนาหลักสูตร ไม่ว่าจะเป็นการร่างหลักสูตรขึ้นมาใหม่หรือการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น จำเป็นจะต้องคำนึงถึงข้อมูลพื้นฐานของหลักสูตร คือ ข้อมูลทางด้านประวัติศาสตร์ และปรัชญาการศึกษา ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียนและทฤษฎีการเรียนรู้ ข้อมูลทางสังคมและวัฒนธรรม และข้อมูลเกี่ยวกับธรรมชาติของเนื้อหาวิชา ซึ่งจะช่วยให้สามารถจัดหลักสูตรให้สนองกับความต้องการและสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆได้

2. การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร หลังจากได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลและได้ทราบสภาพปัญหาและความต้องการของสังคมและผู้เรียนแล้ว ก็จะถึงขั้นของการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เป็นการมุ่งแก้ปัญหาและสนองความต้องการที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล

3. การคัดเลือกและจัดเนื้อหาสาระประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งจะต้องผ่านการพิจารณากลั่นกรองถึงความเหมาะสม และสอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตรที่กำหนดได้

4. การกำหนดมาตรฐานการวัดและการประเมินผล เป็นการกำหนดมาตรฐานให้ทราบว่าควรจะวัดและการประเมินอย่างไรบ้าง จึงจะสอดคล้องกับเจตนารมณ์หรือความมุ่งหมายของหลักสูตร

5. การนำหลักสูตรไปใช้ เป็นขั้นตอนของการนำเอาหลักสูตรไปสู่ภาคปฏิบัติ หรือไปสู่การเรียนการสอนในโรงเรียน โดยอาศัยกิจกรรมและกระบวนการต่างๆ หลายประเภท เช่น การจัดทำเอกสารและคู่มือการใช้หลักสูตร การเตรียมบุคลากร การบริหารและการบริการหลักสูตร การดำเนินการสอนตามหลักสูตร การนิเทศและการติดตามผลการใช้หลักสูตร

6. การประเมินผลการใช้หลักสูตร เพื่อให้ทราบว่าผลผลิตที่ได้จากหลักสูตรนั้นเป็นไปตามเจตนารมณ์หรือจุดมุ่งหวังของสังคมและผู้เรียนเพียงใด ถ้าพบข้อบกพร่องหรือมีจุดอ่อนตรงไหนก็จะต้องปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมต่อไป

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

7. การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร เป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรที่ใช้อยู่ให้มีความเหมาะสมหรือให้สอดคล้องกับสภาพของสังคมมากขึ้น เพื่อให้การใช้หลักสูตรบรรลุตามเป้าหมาย

การดำเนินการตามกระบวนการดังกล่าวเป็นวัฏจักรต่อเนื่องกัน ดังแผนภาพที่ 2

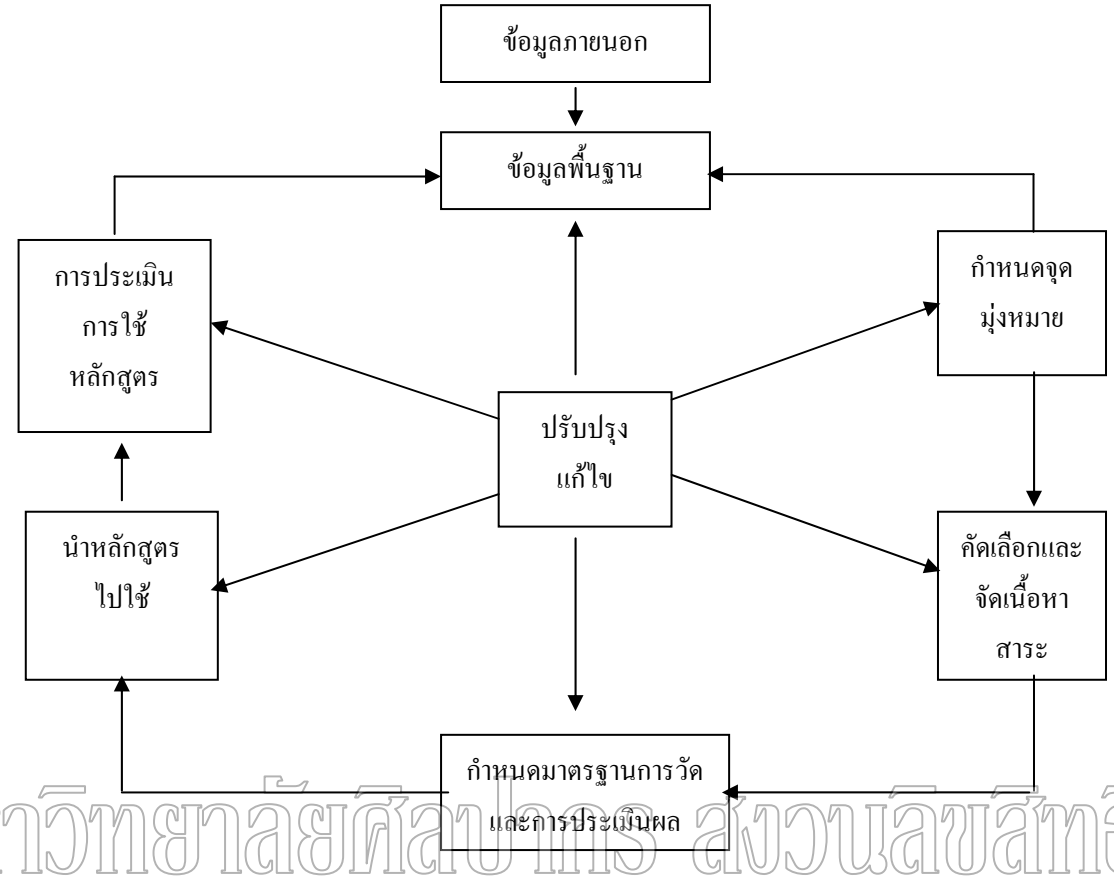

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

แผนภาพที่ 2 กระบวนการพัฒนาหลักสูตร ของ สงัด อุทรานันท์

จากแนวคิดของนักพัฒนาหลักสูตร และนักการศึกษาดังกล่าวข้างต้นจึงสามารถสรุปหลักการพื้นฐานที่สำคัญของการพัฒนาหลักสูตร ได้ดังนี้

1. ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน
2. มีการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
3. การกำหนดเนื้อหาวิชา และกิจกรรมการเรียนรู้
4. การนำหลักสูตรไปใช้
5. การประเมินผล และการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

การประเมินหลักสูตร

การประเมินหลักสูตรนับเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาหลักสูตรเพราะการประเมินหลักสูตรจะทำให้ทราบถึงคุณภาพของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นว่ามีคุณภาพมากน้อยเพียงใด หรือได้ผลตรงตามเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ มีส่วนใดที่ต้องปรับปรุงแก้ไข

ซึ่งสันต์ ธรรมบำรุง (2527: 140) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับจุดหมายในการประเมินหลักสูตรไว้ 5 ประการ คือ

1. เพื่อศึกษาคุณค่าของหลักสูตรนั้นโดยดูว่าหลักสูตรที่จัดขึ้นนั้นสามารถสนองวัตถุประสงค์ ที่หลักสูตรนั้นต้องการหรือไม่

2. เพื่ออธิบายและดูว่าลักษณะของส่วนประกอบต่างๆ ในหลักสูตร มีความสอดคล้องกันหรือไม่

3. เพื่อตัดสินว่าหลักสูตรมีคุณภาพดีหรือไม่

4. เพื่อตัดสินว่า การบริหารงานด้านหลักสูตรเป็นไปในทางที่ถูกต้องหรือไม่

5. เพื่อติดตามผลผลิตจากหลักสูตร คือ ผู้เรียนว่ามีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ตามความมุ่งหวังของหลักสูตรหรือไม่

2. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

ความนำ

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ไทย พุทธศักราช 2540 กำหนดให้บุคคลมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาอบรมของรัฐต้องคำนำถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน ประกอบกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 4 ได้กำหนดให้การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานคณะกรรมการ-ข้าราชการครู 2542: 3-4) ในมาตรา 6 ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาต้องเป็นไป เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย ทั้งจิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู 2542 : 8-9) และมาตรา 8 ได้กำหนดให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู 2542 : 10)

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรา 27 ได้กำหนดให้มีการจัดทำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การ

ดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ และให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำสาระของหลักสูตร ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชน และสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู 2542 : 26-27)

ด้วยวิสัยทัศน์ของรัฐที่เชื่อมั่นในนโยบายการศึกษาในการสร้างคน เพื่อช่วยกอบกู้วิกฤตเศรษฐกิจและสังคมของต่างประเทศ เป็นการสร้างชาติให้มั่นคงได้อย่างยั่งยืน เชื่อมั่นในนโยบายการศึกษาในการสร้างชาติ ปรับโครงสร้างและระบบการศึกษา ยึดหลักการบริหารจัดการที่เน้นคุณภาพ ประสิทธิภาพ และความเสมอภาคในทุกโครงการ ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และเชื่อมั่นในนโยบายการศึกษาเพื่อสร้างคน บูรณาการการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ปฏิรูปการเรียนรู้ เชื่อมั่นในนโยบายการศึกษาเพื่อสร้างงาน สร้างเยาวชนให้มีความรู้คู่กับการทำงาน

ดังนั้น เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมีความสอดคล้องกับแนวทางดังกล่าวและเพื่อให้สถานศึกษารวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีแนวปฏิบัติในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน จึงได้กำหนดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ 2545 : 4-34)

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

หลักการ

เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตาวแนวนโยบายการจัดการศึกษาของประเทศจึงกำหนดหลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ ดังนี้

1. เป็นการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มุ่งเน้นความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล

2. เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

4. เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระ เวลา และการจัดการเรียนรู้

5. เป็นหลักสูตรที่จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบ ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

จุดหมาย

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังต่อไปนี้

1.เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์

2. มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และรักการค้นคว้า

3. มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ มีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีการคิด วิธีการทำงานได้เหมาะสมกับสถานการณ์

4. มีทักษะและกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด การสร้างปัญญา และทักษะในการดำเนินชีวิต

5. รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี

6. มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าเป็นผู้บริโภค

7. เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดี ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

8. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลป วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนาสิ่งแวดล้อม

9. รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

โครงสร้าง

เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักการ จุดหมายละมาตรฐานการเรียนรู้ ที่กำหนดไว้ให้สถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องมีแนวปฏิบัติในการจัดหลักสูตรสถานศึกษา จึงได้กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานดังนี้

1. ระดับช่วงชั้น

กำหนดหลักสูตรเป็น 4 ช่วงชั้น ตามระดับพัฒนาการของผู้เรียนดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

2. สาระการเรียนรู้

กำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการการเรียนรู้ และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนเป็น 8 กลุ่ม ดังนี้

2.1 ภาษาไทย

2.2 คณิตศาสตร์

2.3 วิทยาศาสตร์

2.4 สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

2.5 สุขศึกษาและพลศึกษา

2.6 ศิลปะ

2.7 การงานอาชีพและเทคโนโลยี

2.8 ภาษาต่างประเทศ

สาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มนี้ เป็นพื้นฐานสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้ โดยอาจจัดเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรก ประกอบด้วย ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างพื้นฐานความคิด และเป็นกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาและวิกฤตของชาติ กลุ่มที่สอง ประกอบด้วย สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ เป็นสาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์และสร้างศักยภาพในการคิดและการทำงานอย่างสร้างสรรค์

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

เรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษา หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ไว้ในสาระการเรียนรู้กลุ่มต่างๆ โดยเฉพาะ กลุ่มวิทยาศาสตร์ กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มสุขศึกษาและพลศึกษา

กลุ่มภาษาต่างประเทศ กำหนดให้เรียนภาษาอังกฤษทุกช่วงชั้น ส่วนภาษาต่างประเทศอื่นๆ สามารถเลือกจัดการเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสม

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดสาระการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มไว้เฉพาะส่วนที่จำเป็นในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับส่วนที่ตอบสนองความสามารถ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนนั้น สถานศึกษาสามารถกำหนดเพิ่มขึ้นให้สอดคล้องและตอบสนองศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน

3. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

เป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองศักยภาพ มุ่งเน้นเพื่อเพิ่มเติมกิจกรรมที่ได้จัดให้ผู้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม การเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเองตามความถนัดและความสนใจอย่างแท้จริง การพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้าน ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม โดยอาจจัดเป็นแนวทางหนึ่งที่จะสนองนโยบายในการสร้างเยาวชนของชาติให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย และมีคุณภาพเพื่อพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม ซึ่งสถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย มีรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

3.1 กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน เสริมสร้างทักษะชีวิต วุฒิภาวะทางอารมณ์ การเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา และการสร้างสัมพันธภาพที่ดี ซึ่งผู้สอนทุกคนต้องทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษาด้านชีวิต การศึกษาต่อและการพัฒนาตนเองสู่โลกอาชีพและการมีงานทำ

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

3.2 กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเองอย่างครบวงจร ตั้งแต่ศึกษาต่อ วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมิน และปรับปรุงการทำงาน โดยเน้นการทำงานร่วมกันอย่างเป็นกลุ่ม เช่น ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้บำเพ็ญประโยชน์เป็นต้น

4. มาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม ที่เป็นข้อกำหนดคุณภาพผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมของแต่ละกลุ่ม เพื่อใช้เป็นจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ซึ่งกำหนดเป็น 2 ลักษณะ คือ

4.1 มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน

เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.2 มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น

เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบในแต่ละช่วงชั้น คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6

มาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดไว้เฉพาะมาตรฐานการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับมาตรฐานการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ตลอดจนมาตรฐานการเรียนรู้ที่เข้มข้นตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน ให้สถานศึกษาพัฒนาเพิ่มเติมได้

5. เวลาเรียน

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดเวลาในการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3	มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800-1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4-5 ชั่วโมง
ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6	มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800-1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4-5 ชั่วโมง
ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3	มีเวลาเรียนประมาณปีละ 1,000-1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 5-6 ชั่วโมง
ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6	มีเวลาเรียนปีละไม่น้อยกว่า 1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวมแสดงไว้ในตารางต่อไปนี้

โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ช่วงชั้น	ประถมศึกษา		มัธยมศึกษา	
	ช่วงชั้นที่ 1 (ป.1-3)	ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-6)	ช่วงชั้นที่ 3 (ม.1-3)	ช่วงชั้นที่ 4 (ม.4-6)
	← การศึกษาภาคบังคับ →			
	← การศึกษาขั้นพื้นฐาน →			
กลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม				
ภาษาไทย	!	!	!	!
คณิตศาสตร์	!	!	!	!
วิทยาศาสตร์	!	!	!	!
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	!	!	!	!
สุขศึกษาและพลศึกษา	+	+	+	+
ศิลปะ	+	+	+	+
การงานอาชีพและเทคโนโลยี	+	+	+	+
ภาษาต่างประเทศ	+	+	+	+
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	▲	▲	▲	▲
เวลาเรียน	ประมาณปีละ 800-1,000 ชม.	ประมาณปีละ 800-1,000 ชม.	ประมาณปีละ 1,000-1,200 ชม.	ไม่น้อยกว่าปีละ 1,200 ชม.

มหาวิทยาลัยศิลปากร ส่วนกลาง

หมายเหตุ

! สาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักเพื่อสร้างพื้นฐานความคิด การเรียนรู้และการแก้ปัญหา

+ สาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความเป็นมนุษย์ และศักยภาพพื้นฐานในการคิด และการทำงาน

▲ กิจกรรมที่เสริมสร้างการเรียนรู้นอกจากสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม และการพัฒนาตนตามศักยภาพ

ทั้งนี้สถานศึกษาอาจจัดเวลาเรียนและกลุ่มสาระต่างๆ ได้ตามสภาพกลุ่มเป้าหมาย สำหรับการศึกษานอกระบบสามารถจัดเวลาเรียนและช่วงชั้นได้ตามระดับการศึกษา

การจัดหลักสูตร

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหลักสูตรที่กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ในการพัฒนาผู้เรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สำหรับผู้เรียนทุกคน ทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถปรับใช้ได้กับการจัดการศึกษาทุกรูปแบบ ทั้งในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

ในส่วนของการจัดการศึกษาปฐมวัย กำหนดให้มีหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยเป็นการเฉพาะ เพื่อเป็นการสร้างเสริมพัฒนาการและเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมในการเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สถานศึกษา นำไปใช้จัดการเรียนรู้ในสถานศึกษานั้น กำหนดโครงสร้างที่เป็นสาระการเรียนรู้ จำนวนเวลาอย่างกว้างๆ มาตรฐานการเรียนรู้ที่แสดงคุณภาพผู้เรียนเมื่อเรียนจบ 12 ปี และเมื่อจบการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้นของสาระการเรียนรู้แต่ละกลุ่ม สถานศึกษาต้องนำโครงสร้างดังกล่าวนี้ไปจัดทำเป็นหลักสูตรสถานศึกษา โดยคำนึงถึงสภาพปัญหา ความพร้อม เอกลักษณ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทั้งนี้สถานศึกษาต้องจัดทำรายวิชาในแต่ละกลุ่มให้ครบถ้วนตามมาตรฐานที่กำหนด

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

นอกจากนี้สถานศึกษาสามารถจัดทำสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม เป็นหน่วยการเรียนรู้รายวิชาใหม่ๆ รายวิชาที่มีความเข้มขึ้น อย่างหลากหลาย ให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความถนัด ความสนใจ ความต้องการ และความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยเลือกสาระการเรียนรู้จาก 8 กลุ่ม ในช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 และช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 และจัดทำมาตรฐานการเรียนรู้ของสาระการเรียนรู้ หรือรายวิชานั้นๆ ด้วย สำหรับช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 นั้น ยังไม่ควรให้เลือกเรียนรายวิชาที่เข้มข้นควรเรียนเฉพาะรายวิชาพื้นฐานก่อน

สถานศึกษาต้องจัดสาระการเรียนรู้ให้ครบทั้ง 8 กลุ่มในทุกชั้น ให้เหมาะสมกับธรรมชาติการเรียนรู้และระดับพัฒนาการของผู้เรียน โดยในช่วงการศึกษาภาคบังคับ คือชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จัดหลักสูตรเป็นรายปี และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 จัดเป็นหน่วยกิตดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 และ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 และปีที่ 4-6 การศึกษาระดับนี้เป็นช่วงแรกของการศึกษาภาคบังคับ หลักสูตรที่จัดขึ้น มุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิตกระบวนการเรียนรู้

ทางสังคม ทักษะพื้นฐานด้านการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ การคิดวิเคราะห์ การติดต่อสื่อสาร และพื้นฐานความเป็นมนุษย์ เน้นการบูรณาการอย่างสมดุลทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคมและวัฒนธรรม

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 เป็นช่วงสุดท้ายของการศึกษาภาคบังคับ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสำรวจความสามารถ ความถนัด ความสนใจของตนเอง และพัฒนาบุคลิกภาพส่วนตน พัฒนาความสามารถ ทักษะพื้นฐานด้านการเรียนรู้ และทักษะในการดำเนินชีวิต ให้มีความสมดุล ทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม สามารถสร้างเสริมสุขภาพส่วนตนและชุมชน มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ตลอดจนได้ใช้พื้นฐานในการประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อ

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการศึกษาเพิ่มพูนความรู้และทักษะเฉพาะด้าน มุ่งปลูกฝังความรู้ ความสามารถ และทักษะในวิทยาการและเทคโนโลยีเพื่อให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาต่อ และการประกอบอาชีพมุ่งมั่นพัฒนาตนและประเทศตามบทบาทของตน สามารถเป็นผู้นำและผู้ให้บริการชุมชนในด้านต่างๆ

ลักษณะหลักสูตรในช่วงชั้นนี้จัดเป็นหน่วยกิตเพื่อให้มีความยืดหยุ่นในการจัดแผนการเรียนรู้ที่ตอบสนองความสามารถ ความถนัด ความสนใจ ของผู้เรียนแต่ละคนทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

การจัดเวลาเรียน

ให้สถานศึกษาจัดเวลาเรียนให้ยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมในแต่ละชั้นปี ทั้งการจัดเวลาเรียน ในสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มและรายวิชาที่สถานศึกษาจัดทำเพิ่มเติม รวมทั้งต้องจัดให้มีเวลาสำหรับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียนตามความเหมาะสม

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ให้สถานศึกษาจัดเวลาเรียนเป็นรายปี โดยมีเวลาเรียนวันละประมาณ 4-5 ชั่วโมง ช่วงชั้นนี้เป็นช่วงชั้นแรกของการศึกษาขั้นพื้นฐานเด็กจำเป็นต้องพัฒนาทักษะพื้นฐานที่จำเป็น เพื่อช่วยให้สามารถเรียนสาระการเรียนรู้กลุ่มอื่นๆ ได้รวดเร็วขึ้น ทักษะเหล่านี้ได้แก่ ภาษาไทยด้านการอ่านและการเขียน และทักษะคณิตศาสตร์ ดังนั้น การฝึกทักษะด้านการอ่าน การเขียน และการคิดคำนวณ จึงควรใช้เวลาประมาณร้อยละ 50 ของเวลาเรียนทั้งหมดในแต่ละสัปดาห์ ส่วนเวลาที่เหลือก็ใช้สอนให้ครบทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ซึ่งรวมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้วย

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ให้สถานศึกษาจัดเวลาเรียนเป็นรายปี โดยมีเวลาเรียนวันละประมาณ 4-5 ชั่วโมง การจัดเวลาเรียนในกลุ่มภาษาไทยและคณิตศาสตร์อาจใช้เวลา

ลดลง เหลือประมาณร้อยละ 40 ของเวลาเรียนในแต่ละสัปดาห์ โดยให้เวลากับกลุ่มวิทยาศาสตร์มากขึ้น สำหรับการเรียนภาษาไทยและคณิตศาสตร์ แม้เวลาเรียนจะลดลงยังคงต้องฝึกฝน ทบทวนอยู่เป็นประจำ เพื่อพัฒนาทักษะขั้นพื้นฐานในระดับที่สูงขึ้น ดังนั้นสถานศึกษาจะมีเวลาอย่างเพียงพอให้เด็กมีโอกาสเล่น ทำกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและปฏิบัติงานต่างๆ โดยต้องจัดเวลาเรียนในแต่ละกลุ่มสาระ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนประมาณร้อยละ 20 ส่วนเวลาที่เหลือ สถานศึกษาสามารถจัดกิจกรรมอื่นๆได้ตามความเหมาะสม

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายปี โดยมีเวลาเรียนวันละประมาณ 5-6 ชั่วโมง การกำหนดเวลาเรียน สำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้ง 8 กลุ่ม ควรให้สัดส่วนใกล้เคียงกัน แต่อย่างไรก็ตามกลุ่มภาษาไทย คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ยังคงมีความสำคัญควรจัดเวลาเรียนให้มากกว่ากลุ่มอื่นๆ สำหรับผู้เรียนที่มีความประสงค์จะศึกษาต่อและจัดรายวิชาอาชีพหรือโครงงานอาชีพสำหรับผู้เรียนที่มีความสามารถที่จะออกไปสู้โลกอาชีพ

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายภาค โดยให้คิดน้ำหนักของรายวิชาที่เรียนเป็นหน่วยกิต ใช้เกณฑ์ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่าน้ำหนักวิชา 1 หน่วยกิต และมีเวลาเรียนประมาณวันละไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง การจัดเวลาและสาระการเรียนรู้ในช่วงชั้นนี้เป็นการเริ่มเข้าสู่การเรียนเฉพาะสาขา จึงให้มีการเลือกเรียนในบางรายวิชาของแต่ละกลุ่มการเรียนรู้และจัดทำ “รายวิชาเพิ่มเติมใหม่” บางรายวิชาที่น่าสนใจ หรือที่มีความยากในระดับสูงขึ้นไป เช่น แคลคูลัสในคณิตศาสตร์ หรือวิทยาศาสตร์ขั้นสูง สำหรับผู้ที่เรียนกลุ่มสาระนี้ได้ดีเป็นพิเศษ นอกจากนี้สถานศึกษาสามารถปรับรูปแบบการจัดหลักสูตรให้เหมาะสมยิ่งขึ้นได้ในบางกลุ่มสาระ เช่น ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ซึ่งยังจำเป็นต้องเรียนอยู่อาจจัดเป็นรายวิชาสั้นๆ หรือรายวิชาเดี่ยว หรือรวมกันในลักษณะบูรณาการ เมื่อสถานศึกษาจัดการเรียนรู้ได้ตามมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ระบุไว้แล้ว ก็อาจพัฒนาเป็นวิชาเลือกเฉพาะทางในระดับสูงขึ้นไปได้เช่นเดียวกัน

การจัดเวลาเรียนดังกล่าวข้างต้น เป็นแนวทางสำหรับการจัดการศึกษาในระบบ สถานศึกษาส่วนการจัดการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยนั้นให้พิจารณายืดหยุ่นเวลาเรียนตามสถานการณ์และโอกาสที่เอื้อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้

การจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ

การจัดการศึกษาบางประเภทที่มีกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ได้แก่ การศึกษาทางด้านศาสนา ดนตรี นาฏศิลป์ กีฬา อาชีวศึกษา การศึกษาที่ส่งเสริมความเป็นเลิศด้านต่างๆ การศึกษาสำหรับผู้บกพร่องในด้านต่างๆ ผู้มีความสามารถพิเศษ การศึกษานอกระบบและการศึกษาทางเลือกที่จัดโดยครอบครัวและองค์กรต่างๆ การจัดการศึกษาเหล่านี้สามารถปรับใช้มาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตร

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

การศึกษาขั้นพื้นฐานได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้หลักเกณฑ์และวิธีการให้เป็นไปตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดสารและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดคุณภาพของผู้เรียนเมื่อเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งกำหนดไว้เฉพาะส่วนที่จำเป็นสำหรับเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตให้มีคุณภาพ สำหรับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน สถานศึกษาสามารถพัฒนาเพิ่มเติมได้ สาระและมาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ภาษาไทย

สาระที่ 1 การอ่าน

สาระที่ 2 การเขียน

สาระที่ 3 การฟัง การดู และการพูด

สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษา

สาระที่ 5 วรรณคดี และ วรรณกรรม

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

คณิตศาสตร์

สาระที่ 1 จำนวนและการดำเนินการ

สาระที่ 2 การวัด

สาระที่ 3 เรขาคณิต

สาระที่ 4 พีชคณิต

สาระที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูลและความน่าจะเป็น

สาระที่ 6 ทักษะ/กระบวนการทางคณิตศาสตร์

วิทยาศาสตร์

สาระที่ 1 สิ่งมีชีวิตกับกระบวนการดำรงชีวิต

สาระที่ 2 ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม

สาระที่ 3 สารและสมบัติของสาร

สาระที่ 4 แรงและการเคลื่อนที่

สาระที่ 5 พลังงาน

สาระที่ 6 กระบวนการเปลี่ยนแปลงของโลก

สาระที่ 7 ดาราศาสตร์และอวกาศ

สาระที่ 8 ธรรมชาติของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

สุขศึกษาและพลศึกษา

สาระที่ 1 การเจริญเติบโตและพัฒนาการของมนุษย์

สาระที่ 2 ชีวิตและครอบครัว

สาระที่ 3 การเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย การเล่นเกม กีฬาไทย และกีฬาสากล

สาระที่ 4 การเสริมสร้างสุขภาพ สมรรถภาพและการป้องกันโลก

สาระที่ 5 ความปลอดภัยในชีวิต

ศิลปะ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

สาระที่ 1 ทัศนศิลป์

สาระที่ 2 ดนตรี

สาระที่ 3 นาฏศิลป์

การงานอาชีพและเทคโนโลยี

สาระที่ 1 การดำรงชีวิตและครอบครัว

สาระที่ 2 การอาชีพ

สาระที่ 3 การออกแบบและเทคโนโลยี

สาระที่ 4 เทคโนโลยีสารสนเทศ

สาระที่ 5 เทคโนโลยีเพื่อการทำงานและอาชีพ

ภาษาต่างประเทศ

ภาษาต่างประเทศที่เป็นสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ซึ่งกำหนดให้เรียนตลอดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ **ภาษาอังกฤษ** ส่วนภาษาต่างประเทศอื่นๆ เช่น ภาษาฝรั่งเศส เยอรมัน จีน ญี่ปุ่น อาหรับ บาลี และภาษากลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน หรือภาษาอื่นๆ ให้อยู่ในดุลพินิจของสถานศึกษาที่จะจัดทำรายวิชาประกอบการจัดการเรียนรู้ตามความเหมาะสม

สาระที่ 1 ภาษาเพื่อการสื่อสาร

สาระที่ 2 ภาษาและวัฒนธรรม

สาระที่ 3 ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น
สาระที่ 4 ภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชนและโลก

การจัดการเรียนรู้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 22 (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2542 : 21-22) กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ฉะนั้นครูผู้สอน และผู้จัดการศึกษาจะต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทจากการเป็นผู้ชี้นำ ผู้ถ่ายทอดความรู้ไปเป็นผู้ช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุนผู้เรียนในการแสวงหาความรู้จากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ และให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้เรียน เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นไปใช้สร้างสรรค์ความรู้ของตน

การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากจะมุ่งปลูกฝังด้านปัญญา พัฒนาการคิดของผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณแล้วยังมุ่งพัฒนาความสามารถทางอารมณ์ โดยการปลูกฝังให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของตนเอง เข้าใจตนเอง เห็นอกเห็นใจผู้อื่น สามารถแก้ปัญหาข้อขัดแย้งทางอารมณ์ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

เนื่องจากประเทศไทยและประเทศต่างๆ ในโลกกำลังประสบปัญหาด้านสังคมเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะเรื่องของความขัดแย้งทั้งความคิดและการกระทำของตัวบุคคล องค์กร และสังคม ฉะนั้นสถานศึกษาจะต้องมุ่งเน้นการเรียนรู้เพื่อให้เข้าใจสถานการณ์ หาทางแก้ไข โดยเฉพาะส่วนที่เกี่ยวกับศาสนาและวัฒนธรรมเป็นกรณีพิเศษด้วย

การเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้ต่างๆ มีกระบวนการและวิธีการที่หลากหลาย ผู้สอนต้องคำนึงถึงพัฒนาการทางด้านร่างกาย และสติปัญญา วิธีการเรียนรู้ ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียนเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น ควรใช้รูปแบบ/วิธีการที่หลากหลาย เน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้จากธรรมชาติ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้คู่คุณธรรม ทั้งนี้ต้องพยายามนำกระบวนการการจัดการ กระบวนการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม กระบวนการคิดและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ไปสอดแทรกในการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เนื้อหาและกระบวนการต่างๆ ข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้ในลักษณะองค์รวม การบูรณาการ เป็นการกำหนดเป้าหมายการเรียนร่วมกัน ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยนำกระบวนการเรียนรู้จากกลุ่มสาระเดียวกันหรือต่างกลุ่มสาระการเรียนรู้มาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งจัดได้หลายลักษณะ เช่น

1. การบูรณาการแบบผู้สอนคนเดียว ผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้โดยเชื่อมโยงสาระการเรียนรู้ต่างๆ กับหัวข้อเรื่องที่สอดคล้องกับชีวิตจริงหรือสาระที่กำหนดขึ้นมา เช่น เรื่องสิ่งแวดล้อม น้ำ เป็นต้น ผู้สอนสามารถเชื่อมโยงสาระ และกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มสาระต่างๆ เช่น การอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ การคิดวิเคราะห์ต่างๆ ทำให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะและกระบวนการเรียนรู้ไปแสวงหาความรู้ความจริงจากหัวข้อเรื่องที่กำหนด

2. การบูรณาการแบบคู่ขนาน มีผู้สอนตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมกันจัดการเรียนการสอน อาจยึดหัวข้อเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แล้วบูรณาการเชื่อมโยงแบบคู่ขนาน เช่น ผู้สอนคนหนึ่งสอนวิทยาศาสตร์ เรื่องเงา ผู้สอนอีกคนอาจสอนคณิตศาสตร์ เรื่องการวัดระยะทาง โดยการวัดเงา คิดคำนวณในเรื่องเงาในช่วงเวลาต่างๆ จัดทำกราฟของเงาในระยะต่างๆ หรืออีกคนหนึ่งอาจให้ผู้เรียนรู้ศิลปะเรื่องเทคนิคการวาดรูปที่มีเงา

3. การบูรณาการแบบสหวิทยาการ การบูรณาการในลักษณะนี้นำเนื้อหาจากหลายกลุ่มสาระมาเชื่อมโยงเพื่อจัดการเรียนรู้ ซึ่งโดยทั่วไปผู้สอนมักจัดการเรียนการสอนแยกตามรายวิชาหรือกลุ่มวิชา แต่ในบางเรื่อง ผู้สอนจัดการเรียนการสอนร่วมกันในเรื่องเดียวกัน เช่น เรื่องวันสิ่งแวดล้อมของชาติ ผู้สอนภาษาไทยจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนรู้ภาษา คำศัพท์เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ผู้สอนวิทยาศาสตร์จัดกิจกรรมค้นคว้าเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ผู้สอนสังคมศึกษาให้ผู้เรียนค้นคว้าหรือทำกิจกรรมชมรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และผู้สอนสุขศึกษาอาจจัดให้ทำกิจกรรมเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมให้ถูกสุขลักษณะ เป็นต้น

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

4. การบูรณาการแบบโครงการ ผู้สอนที่สามารถจัดการเรียนการสอนโดยบูรณาการเป็นโครงการ โดยผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสร้างสรรค์โครงการขึ้น โดยใช้เวลาการเรียนต่อเนื่องกันได้หลายชั่วโมง ด้วยการนำเอาจำนวนชั่วโมงของวิชาต่างๆ ที่ผู้สอนเคยสอนแยกกันนั้นมารวมเป็นเรื่องเดียวกัน มีเป้าหมายเดียวกัน ในลักษณะของการสอนเป็นทีม เรียนเป็นทีมในกรณีที่ต้องการเน้นทักษะบางเรื่องเป็นพิเศษ ผู้สอนสามารถแยกกันสอนได้ เช่น กิจกรรม เข้าค่ายดนตรี กิจกรรมเข้าค่ายภาษาอังกฤษ กิจกรรมเข้าค่ายศิลปะ เป็นต้น

สื่อการเรียนรู้

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหลักสูตรสถานศึกษามุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งมีความยืดหยุ่น สนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคมและประเทศชาติ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ และเรียนรู้ได้จากสื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้ทุกประเภท รวมทั้งจากเครือข่ายการเรียนรู้ต่างๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ชุมชนและแหล่งอื่นๆ เน้นสื่อที่ผู้เรียนและ

ผู้สอนใช้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียน ผู้สอนสามารถจัดทำและพัฒนาสื่อ การเรียนรู้ขึ้นเองหรือนำสื่อต่างๆที่มีอยู่รอบตัวและในระบบสารสนเทศมาใช้ในการเรียนรู้โดยใช้วิจารณญาณในการเลือกใช้สื่อ และแหล่งความรู้ โดยเฉพาะหนังสือเรียน ควรมีเนื้อหาสาระครอบคลุมช่วงชั้น สื่อสิ่งพิมพ์ควรจัดให้มีอย่างเพียงพอ ทั้งนี้ควรให้ผู้เรียนสามารถยืมได้จากศูนย์สื่อ หรือห้องสมุดของสถานศึกษา

ลักษณะของสื่อการเรียนรู้ที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ควรมีความหลากหลายทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และสื่ออื่นๆ ซึ่งช่วยส่งเสริมให้การเรียนรู้เปลี่ยนไปอย่างมีคุณค่า น่าสนใจ ชวนคิด ชวนติดตาม เข้าใจได้ง่าย และรวดเร็วขึ้น รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักวิธีแสวงหาความรู้ เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง ลึกซึ้งและต่อเนื่องตลอดเวลา เพื่อให้การใช้สื่อการเรียนรู้เป็นไปตามแนวการจัดการเรียนรู้ และพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง สถานศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้ที่มีหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานควรดำเนินการดังนี้

1. จัดทำและจัดหาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้

2. ศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

3. จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้ สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน และสำหรับเสริมความรู้ของผู้สอน

4.ศึกษาวิธีการเลือกและการใช้สื่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ เหมาะสมหลากหลายและสอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน

5. ศึกษาวิธีการวิเคราะห์และประเมินคุณภาพมาตรฐานสื่อการเรียนรู้ที่จัดทำขึ้นเองและที่เลือกนำมาใช้ประกอบการเรียนรู้ โดยมีการวิเคราะห์และประเมินสื่อการเรียนรู้ที่ใช้อยู่นั้นอย่างสม่ำเสมอ

6.จัดหาหรือจัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ในสถานศึกษาและในชุมชน เพื่อการศึกษาค้นคว้าแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ และพัฒนาสื่อการเรียนรู้

7.จัดให้มีเครือข่ายการเรียนรู้ เพื่อโยงการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษา ท้องถิ่น ชุมชน และสังคมอื่น

8. จัดให้มีการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับสื่อ และการใช้สื่อการเรียนรู้เป็นระยะ

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ให้ผู้สอนใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพราะจะช่วยให้ได้ข้อมูลข่าวสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน รวมทั้งข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ

สถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบจัดการศึกษา จะต้องจัดทำหลักเกณฑ์ และแนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลการเรียนของสถานศึกษา เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกัน และเป็นไปตามมาตรฐานเดียวกัน สถานศึกษาต้องมีผลการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการวัดและประเมินทั้งในระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษาและระดับชาติ ตลอดจนการประเมินภายนอก เพื่อให้เป็นข้อมูลสร้างความมั่นใจเกี่ยวกับคุณภาพของผู้เรียนแก่ผู้เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานที่

การวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียน มีจุดหมายสำคัญของการประเมินระดับชั้นเรียน คือ มุ่งหาคำตอบว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าทั้งด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ อันเป็นผลเนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือไม่/เพียงใด ดังนั้นการวัดและประเมินจึงต้องใช้วิธีการที่หลากหลายเน้นการปฏิบัติให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และสามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่องควบคู่ไปในกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยประเมินความประพฤติ พฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และผลงานจากโครงงานหรือแฟ้มสะสมผลงาน ผู้ใช้ผลการประเมินในระดับชั้นเรียนที่สำคัญ คือผู้เรียน ผู้สอนและพ่อแม่ ผู้ปกครอง จำเป็นต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วิธีการ และค้นหาข้อมูลเกณฑ์ต่างๆ ที่จะทำให้สะท้อนให้เห็นภาพสัมฤทธิผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เรียนจะทราบระดับความก้าวหน้า ความสำเร็จของตน ครูผู้สอนจะเข้าใจความต้องการของผู้เรียนแต่ละคนแต่ละกลุ่มสามารถให้ระดับคะแนนหรือจัดกลุ่มผู้เรียน รวมทั้งประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของตนเองได้ ขณะที่พ่อแม่ ผู้ปกครองจะได้ทราบระดับความสำเร็จของผู้เรียน

สถานศึกษาเป็นผู้กำหนดหลักเกณฑ์การประเมิน โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษา

การประเมินระดับสถานศึกษา เป็นการประเมินเพื่อตรวจความก้าวหน้าด้านการเรียนรู้เป็นรายชั้นปีและช่วงชั้น สถานศึกษานำข้อมูลที่ได้นี้ไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนและคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ รวมทั้งนำผลการประเมินรายช่วงชั้นไปพิจารณาตัดสินการเลื่อนช่วงชั้น กรณีผู้เรียนไม่ผ่านมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่ม

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

สาระต่างๆ สถานศึกษาต้องจัดให้มีการเรียนการสอนซ่อมเสริม และจัดให้มีการประเมินผลการเรียนรู้ด้วย

การประเมินคุณภาพระดับชาติ สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่เรียนในปีสุดท้ายของแต่ละช่วงชั้น ได้แก่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เข้ารับการประเมินคุณภาพระดับชาติ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สำคัญ ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ภาษาอังกฤษ และกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ ตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดต่อไป ข้อมูลที่ได้จากการประเมินจะนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน และคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่ง

เกณฑ์การผ่านช่วงชั้นและการจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งใช้เวลาประมาณ 12 ปี ผู้เรียนสามารถจบการศึกษาได้ 2 ช่วง คือ จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ถือว่า จบการศึกษาภาคบังคับ และจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งถือว่า จบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้เรียนผ่านการศึกษาแต่ละช่วงชั้นตามเกณฑ์ดังนี้

เกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 1,2 และ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 และ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 (จบการศึกษาภาคบังคับ)

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

1. ผู้เรียนต้องเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม และได้รับการตัดสินผลการเรียนให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

2. ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ เขียน ให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

3.ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

4.ผู้เรียนต้องเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและผ่านการประเมินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

เกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่4-6 (จบการศึกษาขั้นพื้นฐาน)

1. ผู้เรียนต้องเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม และได้หน่วยกิตครบตามหลักสูตรที่สถานศึกษากำหนด และได้รับการตัดสินผลการเรียนให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

2. ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ เขียน ให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

3. ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

4. ผู้เรียนต้องเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและผ่านการประเมินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

เอกสารหลักฐานการศึกษา

สถานศึกษาต้องพิจารณาจัดทำเอกสารการประเมินผลการเรียน เพื่อใช้ประกอบการดำเนินงานด้านการวัดและประเมินผลการเรียนตามที่เห็นสมควร เช่น เอกสารแสดงผลการเรียนรู้ของผู้เรียนแบบบันทึกผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในรายวิชาต่างๆ แบบรายงานและพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นรายบุคคล ระเบียนสะสมแสดงพัฒนาการด้านต่างๆ และแบบแสดงผลการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นต้น

ทั้งนี้ จะมีการกำหนดเอกสารหลักฐานการศึกษา ที่สถานศึกษาทุกแห่งต้องใช้เหมือนกัน เพื่อประโยชน์ในการสื่อความเข้าใจที่ตรงกัน และการส่งต่อ ได้แก่ เอกสารแสดงผลการเรียน เอกสารแสดงวุฒิการศึกษา แบบรายงานผู้สำเร็จการศึกษาภาคบังคับ และการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยจะกำหนดแนวทางการดำเนินงานในรายละเอียดต่อไป

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

การเทียบโอนผลการเรียน

ให้สถานศึกษาสามารถเทียบโอนผลการเรียนของผู้เรียน โดยการนำความรู้ ทักษะและประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษาในรูปแบบต่างๆ และหรือจากการประกอบอาชีพมาเทียบโอนเป็นผลการเรียนของหลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่งในระดับที่กำลังศึกษาอยู่ การพิจารณาการเทียบโอนสถานศึกษาสามารถดำเนินการได้ดังนี้

1. พิจารณาจากหลักฐานการศึกษา ซึ่งจะให้ข้อมูลที่แสดงความรู้ ความสามารถของผู้เรียนในด้านต่างๆ

2. พิจารณาจากความรู้และประสบการณ์ตรงจากการปฏิบัติจริง การทดสอบ การสัมภาษณ์

3. พิจารณาจากความสามารถ และการปฏิบัติได้จริง

ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามกฎกระทรวงและระเบียบที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

การพัฒนาศักยภาพครู

การพัฒนาศักยภาพครูถือเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาที่จะพัฒนาให้เป็นครูมืออาชีพ โดยศึกษาวิเคราะห์ระบบต่างๆ ของสถานศึกษาว่ามีจุดอ่อน จุดแข็งอย่างไร รวมทั้งระบบการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผล การวิเคราะห์ครูผู้สอนในด้านความสามารถ ความถนัด ความสนใจ ตลอดจนเจตคติที่มีต่อการเรียนการสอน เพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับพิจารณาสนับสนุนให้มีการพัฒนาศักยภาพของครูอย่างต่อเนื่อง การกำหนดให้ครูจัดการเรียนการสอนเป็นกลุ่ม การมีครูพี่เลี้ยง ครูทำหน้าที่พัฒนาหลักสูตร ครูแนะแนว ทั้งหมดเป็นกระบวนการที่สถานศึกษาต้องพัฒนาสร้างสรรค์ให้เป็นระบบ โดยมีปัจจัยเกื้อหนุนที่มีประสิทธิภาพ พร้อมด้วยนวัตกรรมที่หลากหลาย ผู้เรียนมีระบบการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยมีผู้เรียนเป็นผู้ช่วยครู เพื่อให้กระบวนการเรียนรู้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

การพัฒนาศักยภาพครู ให้มีความเป็นผู้นำทางวิชาการ ปฏิบัติหน้าที่โดยใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ อาศัยความร่วมมือของครูแกนนำ ครูต้นแบบ และสถาบันการศึกษาชั้นสูง เช่น คณะครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ของสถาบันราชภัฏและมหาวิทยาลัย รวมทั้งชมรมวิชาการ ซึ่งจะช่วยพัฒนาครูให้มีศักยภาพในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเกณฑ์กำหนดคุณภาพของการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งนี้เนื่องจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหลักสูตรที่ต้องอาศัยการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษา ครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นหลักสำคัญ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สงวนลิขสิทธิ์

การจัดหลักสูตรสถานศึกษา

1. หลักสูตรสถานศึกษา

สถานศึกษาเป็นแหล่งของการแสวงหาความรู้ สถานศึกษาจึงต้องมีหลักสูตรของตนเอง คือหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย การเรียนรู้ทั้งมวลและประสบการณ์อื่นๆ ที่สถานศึกษาแต่ละแห่งวางแผนเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยจะต้องจัดทำสาระการเรียนรู้ ทั้งรายวิชาที่เป็นพื้นฐาน และรายวิชาที่ต้องเรียนเพิ่มเติม เป็นรายปีหรือรายภาค จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียนและกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จากมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของการจัดหลักสูตรสถานศึกษา

2. จุดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษา

สถานศึกษาจะต้องทำงานร่วมกับครอบครัวและชุมชน ท้องถิ่น วัด หน่วยงานและสถานศึกษา ทั้งภาครัฐและเอกชนในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดผลตามความมุ่งหมายของหลักสูตรสอง

ประการ ซึ่งจุดมุ่งหมายทั้งสองประการนี้ให้แนวทางที่สำคัญ ซึ่งสถานศึกษาต้องพัฒนาหลักสูตรภายในบริบทและแนวทางนั้นๆดังนี้

2.1 หลักสูตรสถานศึกษาควรพัฒนาให้เด็กเกิดความสนุกสนานและความเพลิดเพลินในการเรียนรู้ เปรียบเสมือนเป็นวิธีสร้างกำลังใจและเร้าใจให้เกิดความก้าวหน้าแก่ผู้เรียนให้ได้มากที่สุดมีความรู้สูงสุดสำหรับผู้เรียนทุกคน ควรสร้างความเข้มแข็ง ความสนใจและประสบการณ์ให้ผู้เรียนและพัฒนาความมั่นใจ ให้เรียนและทำงานได้อย่างอิสระและร่วมใจกัน ควรให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้สำคัญๆในการอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น ได้ข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยีสื่อสารส่งเสริมจิตใจที่อยากรู้อยากเห็น และมีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล

2.2 หลักสูตรสถานศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนาด้านจิตวิญญาณ จริยธรรม สังคมและวัฒนธรรม และโดยเฉพาะพัฒนาหลักการในการจำแนกระหว่างถูกและผิด เข้าใจและศรัทธาในความเชื่อของตน ความเชื่อและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ว่ามีอิทธิพลต่อตัวบุคคลและสังคม หลักสูตรสถานศึกษาต้องพัฒนาหลักคุณธรรมและความอิสระของผู้เรียน และช่วยให้เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ สามารถพัฒนาสังคมให้เป็นธรรมขึ้น มีความเสมอภาค ควรพัฒนาความตระหนัก เข้าใจ และยอมรับสภาพแวดล้อมที่ตนดำรงชีวิตอยู่ ยึดมั่นในข้อตกลงร่วมกันต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในระดับส่วนตน ระดับท้องถิ่น ระดับชาติและระดับโลก หลักสูตรสถานศึกษาควรสร้างให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเป็นผู้บริโภคที่ตัดสินใจแบบมีข้อมูล และเป็นอิสระและเข้าใจในความรับผิดชอบ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

3. การสร้างหลักสูตรสถานศึกษา

หลักสูตรจะต้องสนองตอบต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ และเปลี่ยนไปตามธรรมชาติของการศึกษา ผู้สอนต้องปรับปรุงกระบวนการสอนและประเมินกระบวนการสอนของตน เพื่อสนองตอบต่อความต้องการของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลงและผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การศึกษาจะเจริญก้าวหน้าขึ้น ถ้าหลักสูตรมีการปรับปรุง ให้เป็นไปตามความต้องการและความจำเป็นตลอดเวลา สถานศึกษาควรดำเนินการจัดทำหลักสูตรดังนี้

3.1 การกำหนดวิสัยทัศน์

สถานศึกษาจำเป็นต้องกำหนดวิสัยทัศน์เพื่อมองอนาคตว่า โลกและสังคมรอบๆจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรและสถานศึกษาจะต้องปรับตัว ปรับหลักสูตรอย่างไรจึงจะพัฒนาผู้เรียนให้เหมาะกับยุคสมัย ในการสร้างหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาต้องมีวิสัยทัศน์ซึ่งทำให้ได้โดยอาศัยความร่วมมือของชุมชน พ่อแม่ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ ผู้เรียน ภาคธุรกิจ ภาครัฐในชุมชนร่วมกันกับคณะกรรมกานสถานศึกษา แสดงความประสงค์อันสูงส่งหรือวิสัยทัศน์ที่ปรารถนาให้

สถานศึกษาเป็นสถาบันพัฒนาผู้เรียน ที่มีพันธกิจหรือภาระหน้าที่ร่วมกันในการกำหนดงานหลักๆ ที่สำคัญ ของสถานศึกษา พร้อมด้วย เป้าหมาย มาตรฐาน แผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการและการติดตามผล ตลอดจนจัดทำรายงาน แจ้งสาธารณชน และส่งผลย้อนกลับให้สถานศึกษาเพื่อการปฏิบัติงานที่เหมาะสมตามหลักสูตรของสถานศึกษา และมาตรฐานสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของชาติที่กำหนดไว้

กระบวนการสร้างวิสัยทัศน์ โดยอาศัยบุคคลต่างๆ เข้าไปมีส่วนร่วมนี้ เป็นกระบวนการที่มีพลังผลักดันให้แผนกกลยุทธ์ที่สถานศึกษาสร้างขึ้นดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีทิศทาง ก่อให้เกิดเจตคติในทางที่สร้างสรรค์ดีงามแก่สังคมของสถานศึกษา มีระบบและหน่วยสนับสนุนในการปฏิบัติงานเกิดขึ้นอย่างเป็นเครือข่ายเพียบพร้อม เช่น ระบบคุณภาพ ระบบหลักสูตร สาระการเรียนรู้ การเรียนการสอน สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การติดตามการรายงาน ฐานข้อมูลการเรียนรู้ การวิจัยแบบมีส่วนร่วม มีระบบสนับสนุนครูอาจารย์ เป็นต้น กระบวนการสร้างวิสัยทัศน์ด้วยวิธีดังกล่าวนี้จะนำไปสู่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตรการกำหนดสาระการเรียนรู้หรือหัวข้อเรื่องในท้องถิ่นสนองตอบความต้องการของชุมชน

3.2 การจัดหลักสูตรสถานศึกษา

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

จากวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และมาตรฐานการเรียนรู้ที่สถานศึกษาได้กำหนดไว้ สถานศึกษาจะต้องจัดทำสาระการเรียนรู้จากช่วงชั้น ให้เป็นรายปีหรือรายภาค พร้อมกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังไว้ให้ชัดเจน เพื่อให้ครูทุกคน คือครูผู้สอน และครูผู้สนับสนุน ได้นำไปออกแบบการเรียนการสอน การบูรณาการ โครงการร่วม เวลาเรียน การมอบหมายงาน/โครงงาน แฟ้มผลงานหรือการบ้าน ที่มีการวางแผนร่วมกันทั้งสถานศึกษา เป็นหลักสูตรสถานศึกษาที่ครอบคลุมภาระงาน การจัดการศึกษาทุกด้านของสถานศึกษา

3.3 การกำหนดสาระการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค

สถานศึกษานำมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นของกลุ่มสาระต่างๆ จากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน วิเคราะห์ และกำหนดสาระการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เป็นรายปีหรือรายภาค ทั้งนี้ต้องพยายามกำหนดให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ตามเป้าหมายและวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาด้วย พิจารณากำหนดวิธีการจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล พร้อมทั้งการพิจารณาภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นและสามารถกำหนดในลักษณะผสมผสานบูรณาการ จัดเป็นชุดการเรียนแบบยึดหัวข้อเรื่องหรือจัดเป็นโครงงานได้

3.4 การออกแบบการเรียนการสอน

จากสาระการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง รายปีหรือรายภาค สถานศึกษาต้องมอบหมายให้ผู้สอนทุกคนออกแบบการเรียนการสอน โดยคาดหวังว่าผู้เรียนควรจะสามารถทำอะไรได้ เช่น ช่วงชั้นที่ 1 ซึ่งชั้นประถมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้สาระเรื่องที่กำหนดได้ในระดับใด ยกตัวอย่างวิชาคณิตศาสตร์ ที่มีสาระที่ 1: จำนวนและการดำเนินการ และมีมาตรฐาน ค1.1: เข้าใจถึงความหลากหลายของการแสดงจำนวนและการใช้จำนวนในชีวิตจริง ผู้เรียนในช่วงชั้นนี้จะสามารถทำอะไรได้ เช่นในช่วงชั้นที่ 1 ซึ่งชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นไว้ข้อหนึ่งว่า มีความคิดรวบยอดและความรู้สึกเชิงจำนวนเกี่ยวกับจำนวนนับและศูนย์ และผู้เรียนในช่วงชั้นนี้จะมีความสามารถอย่างไร เช่น ผู้เรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ปีที่ 1 สามารถนับได้ 1-100 และมากกว่า เป็นต้น การออกแบบการเรียนรู้จะต้องให้ผู้เรียนพัฒนาได้ทั้งด้านความรู้ ความคิดทักษะ และเจตคติที่ดีต่อคณิตศาสตร์และสังคม

3.5 การกำหนดเวลาเรียนและจำนวนหน่วยกิต

ในการจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี นั้น สถานศึกษาต้องตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะในด้านการอ่าน การเขียน การคิดเลข การคิดวิเคราะห์ และการใช้คอมพิวเตอร์ ด้วยวิธีการสอนที่ยึดหัวข้อเรื่องจากกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์หรือสังคมศึกษาเป็นหลักตามความเหมาะสมของท้องถิ่น บูรณาการการเรียนรู้ด้วยกลุ่มสาระต่างๆ เข้ากับหัวข้อเรื่องที่เรียนอย่างสมดุลควรกำหนดจำนวนเวลาเรียนสำหรับสาระการเรียนรู้รายปีดังนี้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 และช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ควรกำหนดจำนวนเวลาสำหรับการเรียนตามสาระการเรียนรู้รายปี ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความจำเป็นในการสอนเพื่อเน้นทักษะพื้นฐาน เช่น การอ่าน การเขียน การคิดเลข และการคิดวิเคราะห์โดยเฉพาะช่วงชั้นที่ 1 ซึ่งจะต้องจัดให้ผู้เรียนเรียนอย่างสนุกเพลิดเพลิน ซึ่งในแต่ละคาบเวลาไม่ควรใช้เวลายาวเกินความสนใจของผู้เรียน นอกจากผู้สอนจะจัดให้เป็นกิจกรรม เช่น การฝึกให้เขียนหนังสือเป็นเล่ม เป็นต้น

การเรียนการสอนควรดำเนินไปตามความสนใจของผู้เรียนในช่วงชั้นที่ 1 ผู้สอนควรเข้าใจจิตวิทยาการสอนเด็กเล็กอย่างลึกซึ้ง สามารถบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆให้ผสมผสานกลมกลืนตอบสนองต่อชีวิตที่อยากรู้อยากเห็นของเด็กโดยเฉพาะ แต่ต้องไม่ลืมมุ่งเน้นทักษะพื้นฐานดังกล่าว สำหรับในช่วงชั้นที่ 2 ผู้เรียนซึ่งได้ผ่านการเรียนการเล่นเป็นกลุ่มมาแล้ว ในช่วงชั้นนี้จึงมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเริ่มทำงานเป็นทีม การสอนตามหัวข้อเรื่องจึงเป็นเรื่องสำคัญหัวข้อเรื่องขนาดใหญ่สามารถจัดทำเป็นหัวข้อย่อย ทำให้ผู้เรียนรับผิดชอบไปศึกษาค้นคว้าตามหัวข้อย่อยเหล่านี้เป็นการสร้างความรู้ของตนเองและใช้กระบวนการวิจัยควบคู่กับการเรียนตาม

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และนำผลงานมาแสดง ทำให้ผู้เรียนทุกคนได้เรียนรู้ผลงานของกันและกันในรูปแฟ้มสะสมผลงาน

การเรียนในช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ซึ่งเป็นช่วงสุดท้ายของการศึกษาภาคบังคับ เป็นการเรียนที่มุ่งพัฒนาความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนสถานศึกษานอกจากจะทบทวนการเรียนรู้ในกลุ่มสาระต่างๆ ที่ได้เรียนรู้ ตามมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่กำหนดไว้แล้ว จะต้องจัดการเรียนแบบบูรณาการการเป็นโครงงานมากขึ้น เป็นการเริ่มทำให้ผู้เรียนได้เข้าใจการศึกษาสู่โลกของการทำงานตามความต้องการของท้องถิ่นและสังคมนวัตกรรมด้านการสอนและประสบการณ์ในการทำงานด้านต่างๆ แม้การเรียนภาษาก็สามารถเป็นช่องทางสู่โลกของการทำงานได้ และต้องชี้แจ้งให้ผู้เรียนได้ทราบว่านสังคมในอนาคตจะต้องอยู่บนรากฐานของความรู้ สถานศึกษาจึงต้องจัดบรรยากาศ ให้อยู่ในสภาพแห่งการเรียนรู้ที่สมบูรณ์เป็นตัวอย่างแก่สังคม และควรจัดรายวิชาหรือโครงงานที่สนองความถนัด ความสนใจของผู้เรียนเพิ่มขึ้นด้วย

การเรียนรู้ในช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ซึ่งเป็นช่วงสุดท้ายของการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาต้องจัดการเรียนรู้ เพื่อเตรียมตัวให้ผู้เรียนมีความพร้อมในด้านการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น หรือการประกอบอาชีพ ดังนั้นสถานศึกษาควรจัดการเรียนการสอนเพื่อมุ่งส่งเสริมความถนัดและความสนใจของผู้เรียนในลักษณะรายวิชาหรือโครงงาน

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

3.6 แนวทางการจัดหลักสูตรสถานศึกษา

เพื่อให้การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาดำเนินไปด้วยดี บรรลุตามที่คาดหวังจึงกำหนดแนวทางการดำเนินงานดังนี้

3.6.1 การจัดทำสาระของหลักสูตร

1) กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค โดยวิเคราะห์จากมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่กำหนดไว้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ มาจัดเป็นผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค ที่ระบุถึงความรู้ ความสามารถของผู้เรียน ซึ่งจะเกิดขึ้นหลังจากการเรียนรู้ในแต่ละปีหรือภาคนั้น

การกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคของสาระการเรียนรู้ของรายวิชาที่มีความเข้ม (Honour Course) ให้สถานศึกษากำหนดได้ตามความเหมาะสมสอดคล้องกับรายวิชาที่จะจัด

2) กำหนดสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค โดยวิเคราะห์จากผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคที่กำหนดไว้ในข้อ 1) ให้สอดคล้องกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น รวมทั้งสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นและชุมชน

3) กำหนดเวลาและหรือจำนวนหน่วยกิต สำหรับสาระการเรียนรู้รายภาค ทั้งสาระการเรียนรู้พื้นฐานและสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษากำหนดเพิ่มเติมขึ้นดังนี้

• ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 และช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 กำหนดสาระการเรียนรู้เป็นรายปีและกำหนดจำนวนเวลาเรียนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับมาตรฐานและสาระการเรียนรู้

• ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 กำหนดสาระการเรียนรู้เป็นรายภาคและกำหนดจำนวนหน่วยกิตให้เหมาะสมสอดคล้องกับมาตรฐานและสาระการเรียนรู้

ในการกำหนดจำนวนหน่วยกิต ของสาระการเรียนรู้รายภาคสำหรับช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ใช้เกณฑ์การพิจารณาที่ใช้เวลาจัดการเรียนรู้ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิต

สาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาจัดทำเพิ่มขึ้นซึ่งเป็นวิชาเฉพาะของสายอาชีพหรือโปรแกรมเฉพาะทางอื่นๆ ใช้เกณฑ์การพิจารณา คือ สาระการเรียนรู้ที่ใช้เวลาจัดการเรียนรู้ระหว่าง 40-60 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิต ทั้งนี้สถานศึกษาสามารถกำหนดได้ตามเหมาะความเหมาะสม และใช้หลักเกณฑ์เดียวกัน

4) จัดทำคำอธิบายรายวิชา โดยการนำผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค สาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค รวมทั้งเวลาและจำนวนหน่วยกิตที่กำหนดตามข้อ 1) 2) และ3) มาเขียนเป็นคำอธิบายรายวิชา โดยให้ประกอบด้วย ชื่อรายวิชา จำนวนเวลาหรือจำนวนหน่วยกิต มาตรฐานการเรียนรู้ และสาระการเรียนรู้ของรายวิชานั้นๆ

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

สำหรับชื่อรายวิชามีแนวทางในการกำหนดดังนี้ ชื่อรายวิชาของสาระการเรียนรู้ ให้ใช้ตามชื่อกลุ่มสาระการเรียนรู้ ส่วนชื่อที่สถานศึกษาจัดทำเพิ่มเติมสามารถกำหนดได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ต้องสื่อความหมายได้ชัดเจน มีความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในรายวิชานั้น

5) จัดทำหน่วยการเรียนรู้โดยการนำเอาสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาคที่กำหนดไว้ไปบูรณาการจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้หน่วยย่อยๆ เพื่อความสะดวกในการจัดการเรียนรู้และผู้เรียนได้เรียนรู้ในลักษณะองค์รวม หน่วยการเรียนรู้ แต่ละหน่วยประกอบด้วย มาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ และจำนวนเวลาสำหรับจัดการเรียนรู้ ซึ่งเมื่อเรียนครบทุกหน่วยย่อยแล้วผู้เรียนสามารถบรรลุตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคของทุกรายวิชา

ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ อาจบูรณาการทั้งภายในและระหว่างสาระการเรียนรู้ หรือเป็นการบูรณาการเฉพาะเรื่องตามลักษณะสาระการเรียนรู้ หรือเป็นการบูรณาการที่สอดคล้องกับวิธีชีวิตของผู้เรียน โดยพิจารณาจากมาตรฐานการเรียนรู้ที่มีความเกี่ยวเนื่อง

สัมพันธ์กัน การจัดการเรียนรู้สำหรับหน่วยการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการปฏิบัติโครงงานอย่างน้อย 1 โครงงาน

6) จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยวิเคราะห์จากคำอธิบายรายวิชา รายปีหรือรายภาคและหน่วยการเรียนรู้ที่จัดทำ กำหนดเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนและผู้สอน

3.6.2 การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน โดยคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1) จัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อเกื้อกูลส่งเสริมการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ เช่น การบูรณาการโครงงาน องค์ความรู้จากกลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นต้น

2) จัดกิจกรรมตามความสนใจ ความถนัดตามธรรมชาติ และความสามารถความต้องการของผู้เรียนและชุมชน เช่น ชมรมทางวิชาการต่างๆ เป็นต้น

3) จัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกในการทำประโยชน์ต่อสังคม เช่น กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี เป็นต้น

4) จัดกิจกรรมประเภทบริการด้านต่างๆ ฝึกการทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

5) ประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมอย่างเป็นระบบ โดยให้ถือว่าเป็นเกณฑ์ประเมินผลการผ่านช่วงชั้นเรียน

3.6.3 การกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์

สถานศึกษาต้องรวมกับชุมชน กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม

คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่สถานศึกษาจะกำหนดเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้น สามารถกำหนดขึ้นได้ตามความต้องการ โดยให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความจำเป็นที่จะต้องมีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมดังกล่าวให้แก่ผู้เรียนเพิ่มจากที่กำหนดไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ

ในแต่ละภาคเรียนหรือปีการศึกษา ครูผู้สอนต้องจัดให้มีการวัดและประเมินผลรวมด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โดยเป็นการประเมินเชิงวินิจฉัย เพื่อการปรับปรุงพัฒนาและการส่งต่อ ทั้งนี้ควรประสานสัมพันธ์กับผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องร่วมกันประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์รายปี/รายภาค

ในแต่ละช่วงชั้น สถานศึกษาต้องจัดให้มีการวัดและประเมินผลรวมด้วยคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน เพื่อทราบความก้าวหน้าและพัฒนาการของผู้เรียน

สถานศึกษาจะได้นำไปกำหนดแผนกลยุทธ์ในการปรับปรุงพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด

แนวทางการวัดและประเมินผลทางด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้เป็นไปตามที่สถานศึกษากำหนด

3.6.4 การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีรูปแบบและวิธีการที่หลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน โดยให้ผู้สอนนำกระบวนการวิจัยผสมผสานหรือบูรณาการใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนและเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สามารถใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติ เริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหา การวางแผนแก้ไขปัญหาหรือพัฒนา การดำเนินการแก้ไข หรือพัฒนา การเก็บรวบรวมข้อมูล การสรุปผลการแก้ปัญหา หรือพัฒนา การรายงานผลการเรียนรู้ และการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

การกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงาน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหลักการที่สำคัญในการให้ทุกส่วนทุกฝ่ายในสังคมมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษา และกระจายอำนาจการศึกษาลงไปยังท้องถิ่นโดยตรง โดยเฉพาะสถานศึกษาซึ่งเป็นผู้จัดการเรียนการสอน ดังนั้นเพื่อให้ผลผลิตทางการศึกษา คือผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและสังคม จำเป็นต้องมีระบบการกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงานผลการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ทุกกลุ่มทุกฝ่ายมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษาเห็นความก้าวหน้า ปัญหา อุปสรรค ตลอดจนให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุนการวางแผน และดำเนินงานการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพอย่างแท้จริง

การกำกับ ติดตามประเมินและรายงานผลการจัดการศึกษาเป็นกระบวนการที่เป็นกลไกหนึ่งของการประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามที่มาตรฐานกำหนด โดยต้องมีการดำเนินการที่เป็นระบบเครือข่าย ครอบคลุมทั้งหน่วยงานภายในและภายนอกกระทรวง ตั้งแต่ระดับชาติ เขตพื้นที่ และสถานศึกษา ในรูปแบบของคณะกรรมการที่มาจากบุคคลทุกระดับ และทุกอาชีพ ในการกำหนดดูแลและประเมินผลต้องมีการรายงานผลจากทุกระดับให้ทุกฝ่ายรวมทั้งประชาชนทั่วไปทราบ เพื่อค้นหาแนวทางร่วมกันพัฒนาคุณภาพต่อไป

เพื่อให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษามีคุณภาพอย่างแท้จริง ต้องมีการประเมินผลการจัดการศึกษา ทั้งระดับชาติ เขตพื้นที่ และสถานศึกษา

3. หลักสูตรท้องถิ่น

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

หลักสูตรตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 สามารถจำแนกหลักสูตรในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ หลักสูตรแกนกลาง ซึ่งคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นผู้จัดทำขึ้นเป็นเบื้องต้น โดยทุกโรงเรียนในสังกัดต้องยึดถือเป็นแนวปฏิบัติร่วมกันทั่วประเทศ และหลักสูตรท้องถิ่นซึ่งกำหนดให้ผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเรียนรู้เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ประเพณีและวัฒนธรรมตลอดจนอาชีพและภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งในภาคทฤษฎีและปฏิบัติ รวมความไปถึงในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ในส่วนของการบังคับใช้หลักสูตรท้องถิ่นกำหนดไว้อย่างชัดเจน ในมาตรา 27 วรรค 2 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 ว่า การจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่นเป็นสภาพบังคับตามกฎหมาย ที่โรงเรียน โดยเฉพาะภูมิภาค ต้องจัดให้มีขึ้นควบคู่กับหลักสูตรแกนกลาง เป็นหลักสูตรที่แต่ละสถานศึกษาต้องจัดทำขึ้นใช้ให้เหมาะสมกับสถานศึกษาของตนเอง เป็นเนื้อหาที่ครูผู้สอนต้องสอดแทรกได้ในทุกวิชาแกนกลาง ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ชีวิตของตนเองในท้องถิ่น เรียนรู้สภาพเศรษฐกิจสังคมตนเอง จากใกล้ตัวไปสู่ไกลตัวออกไป และได้สัมผัส ได้กระทำจริงต่อสภาพชีวิต อาชีพ และเศรษฐกิจของตนเอง ตลอดจนได้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและพัฒนาชีวิต (พะนอม แก้วกำเนิด 2533: 15)

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ความหมายของหลักสูตรท้องถิ่น หลักสูตรท้องถิ่นเป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงของท้องถิ่น และเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน และชุมชน ดังนั้นในการให้ความหมายของหลักสูตรท้องถิ่นจึงแตกต่างกันออกไป ตามความคิดเห็นของนักการศึกษา และนักพัฒนาหลักสูตรแต่ละท่าน ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525: 3) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรท้องถิ่นไว้ว่า หลักสูตรท้องถิ่นคือการนำเอาหลักสูตรแม่บทมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนนั้น สาระการเรียนจะสอดคล้องสัมพันธ์กับท้องถิ่นมากขึ้น ไม่ใช่การเรียนแบบรู้ไว้ใช่ว่า แต่เป็นการเรียนที่นำไปใช้ได้จริงในชีวิต ในส่วนของปราณี สังขะตะวรรธน์ และสิริวรรณ ศรีหพล (2536: 144) ได้กล่าวถึงหลักสูตรท้องถิ่นไว้ว่า หลักสูตรท้องถิ่น หมายถึงเนื้อหาสาระและมวลประสบการณ์ที่จัดให้ผู้เรียนในท้องที่หนึ่งโดยเฉพาะ ซึ่งสอดคล้องกับ เกษมสันต์ มีจันทร์ (2541: 12) ได้ให้

ความหมายของหลักสูตรท้องถิ่นไว้ว่า หลักสูตรท้องถิ่น หมายถึงเนื้อหาสาระและประสบการณ์ต่างๆ ที่หน่วยงานและบุคคลในท้องถิ่นได้ร่วมกันจัดทำขึ้น เป็นการนำเอาหลักสูตรแม่บทมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพชีวิต และความต้องการของท้องถิ่นและนำไปถ่ายทอดให้กับผู้เรียนในท้องถิ่นนั้นๆ โดยเน้นให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริง และในแนวทางเดียวกันวิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์ (2542 : 124) ก็ได้กล่าวถึงความหมายของหลักสูตรท้องถิ่นว่า หลักสูตรท้องถิ่น คือ การนำหลักสูตรแกนกลางทั้งเอกสารหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตรที่พัฒนามาจากส่วนกลาง มาปรับ ขยายหรือเพิ่ม หรือสร้างหลักสูตรย่อยขึ้นใหม่ให้เหมาะสมกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ และการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น

จากความหมายของหลักสูตรท้องถิ่น ที่นักการศึกษา และนักพัฒนาหลักสูตรได้กล่าวไว้ข้างต้นจึงสรุปได้ว่า หลักสูตรท้องถิ่น คือการนำหลักสูตรแม่บทหรือหลักสูตรแกนกลางมาปรับเพิ่ม ขยาย ลด หรือสร้างหลักสูตรย่อยขึ้นมาเสริมหลักสูตรแม่บทหรือหลักสูตรแกนกลางเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง และความต้องการของท้องถิ่นนั้น

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น นักการศึกษา และนักพัฒนาหลักสูตรหลายท่านได้เสนอแนวคิดและรูปแบบของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไว้หลายแนวทางดังนี้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

สงัด อุทรานันท์ (2532 : 314-316) กล่าวไว้ว่า การปรับหลักสูตรให้เข้ากับสภาพสังคมและท้องถิ่นอาจดำเนินการในระดับเขตการศึกษา ระดับจังหวัด ระดับอำเภอหรือระดับโรงเรียนก็ได้ การดำเนินการทุกระดับควรมีขั้นตอนดังนี้

1.จัดตั้งคณะทำงาน ควรเลือกบุคคลที่มีความสามารถและมีความตั้งใจจริงในการปฏิบัติงานเป็นสำคัญ คณะทำงานควรอยู่ระหว่าง 5-7 คน

2.ศึกษาสภาพข้อมูลพื้นฐาน เพื่อจะได้ทราบข้อมูลที่แท้จริงภายในสังคมที่จะเป็นประโยชน์อย่างมากในการพัฒนาหลักสูตรให้ตรงกับความต้องการของท้องถิ่น

3.กำหนดจุดมุ่งหมายสำหรับหลักสูตรท้องถิ่น ว่าจะทำการพัฒนาโดยการปรับหลักสูตรกลางหรือสร้างหลักสูตรท้องถิ่นขึ้นมาเสริมนั้น ควรจะให้บรรลุเป้าหมายอะไรบ้าง

4.ดำเนินการเลือกเนื้อหาสาระที่มีอยู่ในหลักสูตรกลางให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น หรือการจัดสร้างกระบวนวิชาขึ้นใหม่

5.ดำเนินการใช้หลักสูตรที่ได้ปรับขยายไว้แล้วโดยมีการนิเทศตามผลการใช้อย่างใกล้ชิด

6.ประเมินผลการใช้หลักสูตร เป็นขั้นที่มีความสำคัญมากเพราะจะทำให้ทราบว่าหลักสูตรที่จัดทำขึ้นนั้นมีความเหมาะสมหรือไม่อย่างไร

7.ทำการปรับปรุงแก้ไข เป็นขั้นการตัดสินใจเกี่ยวกับหลักสูตรว่าสมควรได้รับการแก้ไขตรงจุดไหนจึงจะทำให้หลักสูตรเหมาะสมและก่อให้เกิดประโยชน์แก่การศึกษาในสังคมเมืองและสังคมท้องถิ่น

สุมิตร คุณานุกร (2520: 192-193) ได้เสนอกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นดังนี้

1. การจัดตั้งคณะกรรมการ
2. การจัดตั้งอนุกรรมการ
3. การศึกษาและวิจัยเพื่อหาข้อมูลในด้านต่อไปนี้
   3.1 ข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรระดับชาติ
   3.2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาของชุมชนในแต่ละเขตการศึกษา
   3.3 ข้อมูลเกี่ยวกับข้อบกพร่องต่างๆ ของประมวลการสอนที่ผลิตขึ้นมาในอดีต
   3.4 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาข้อจำกัดในการเรียนการสอน
4. กำหนดข้อตกลงเบื้องต้นในเรื่องต่อไปนี้
   4.1 เรื่องโครงสร้างหรือรูปแบบของประมวลการสอนที่ทำ
   4.2 เรื่องเวลา เพื่อความสะดวกของคณะกรรมการทุกคน
5. การประชุมเพื่อดำเนินการ

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

จะเห็นว่าในขั้นตอนที่ 1 และ2 จะไม่แตกต่างจากของ สงัด อุทรานันท์ แต่ในขั้นที่ 3, 4, 5, 6 และ 7 ของ สงัด อุทรานันท์จะเป็นการแสดงรายละเอียดการกำหนดจุดหมาย เนื้อหาของหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 กำหนดให้โรงเรียนต้องจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และการจัดการศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School – Base Management) ซึ่งนำหลักการกระจายอำนาจ หลักการมีส่วนร่วม หลักการบริหารตนเอง และหลักการตรวจสอบและถ่วงดุลมาใช้ในการบริหารโรงเรียน โรงเรียนจึงจำเป็นต้องปรับหลักสูตรให้ทันสมัย ทันเหตุการณ์และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนชุมชน และท้องถิ่น โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรการศึกษา ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงถือว่าเป็นแหล่งความรู้ที่ดำเนินชีวิตผ่านทางรอดและมีทางเลือกใหม่ในการแก้ปัญหาของชุมชนได้ยั่งยืน การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำ

หลักสูตรสถานศึกษาจึงเป็นเรื่องที่ครูจะต้องดำเนินการให้ทันปีการศึกษา 2546 นับว่าเป็นหลักสูตรที่ท้าทายภูมิปัญญาของครูและท้องถิ่นที่จะสร้างคุณภาพการศึกษาไทยให้ก้าวสู่สากลได้

หลักสูตรสถานศึกษา คือการนำข้อกำหนดจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานไปจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ โดยมีคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษาเป็นผู้พิจารณา มีแนวทางดำเนินการ 3 ส่วน ดังนี้

1. กำหนดสาระการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ รายปี รายภาคเรียน ของทั้ง 8 กลุ่มสาระตลอดจนคำอธิบายรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้

2. กำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

3. กำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542: 12-18) ได้กำหนดกระบวนการและขั้นตอนการจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา ดังนี้

1. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษา ร่วมกันศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง แล้วกำหนดทิศทางและเป้าหมายของการจัดการศึกษาเพื่อกำหนดจุดหมายของหลักสูตรและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งการกำหนดทิศทางและเป้าหมายของการจัดการศึกษา ต้องแสดงความสำเร็จที่ต้องให้เกิดกับผู้เรียน จุดหมายของหลักสูตรเป็นการกำหนดคุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนเพื่อให้เป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งในระดับบุคคลและระดับสังคม ที่เน้นพัฒนาด้านจิตวิญาณ จริยธรรม สังคม และวัฒนธรรม โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พร้อมทั้งมีหน้าที่ประเมินคุณลักษณะของนักเรียน โดยบันทึกผลการประเมินผลอย่างเป็นระบบ

2. กำหนดโครงสร้างหลักสูตรในแต่ละช่วงชั้นโดยแสดงให้เห็นถึงมาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งกำหนดสัดส่วนของเวลาหรือหน่วยกิตการเรียนของแต่ละสาระการเรียนรู้ รายปี รายภาคเรียน ให้ชัดเจน มีขั้นตอนดังนี้

2.1 ศึกษาและวิเคราะห์การจัดสัดส่วนของการจัดสาระการเรียนรู้แกนและสาระการเรียนรู้เลือกรวมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในแต่ละช่วงชั้นจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2 วิเคราะห์เวลาในการจัดการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้น โดยปรับเพิ่มลดตามความเหมาะสม

2.3 นำรายละเอียดการกำหนดสัดส่วนสาระการเรียนรู้และเวลามาจัดทำโครงสร้างหลักสูตรทั้ง 8 กลุ่มสาระในแต่ละช่วงชั้น

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

3. จัดทำสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ เพื่อเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณภาพของผู้เรียนเมื่อเรียนจบจากสถานศึกษานั้นๆ โดยแสดงออกให้เห็นถึงด้านความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม สาระการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ สาระการเรียนรู้บังคับซึ่งเป็นสาระการเรียนรู้พื้นฐานที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนทุกคน และสาระการเรียนรู้เลือก ซึ่งสนองความต้องการ ความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนและชุมชน

4. จัดทำแผนจัดการเรียนรู้ ผู้สอนต้องออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ให้หลากหลาย แต่ต้องยึดตามนโยบายของโรงเรียนที่กำหนดว่าให้ใช้รูปแบบใด

5. กำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นเพิ่มเติมนอกเหนือจากการเรียนจากสาระการเรียนรู้ต่างๆ สามารถจัดได้หลายรูปแบบ ทั้งจัดกิจกรรมแทรกตารางเรียนหรือนอกเวลาเรียน กิจกรรมที่ควรจัด ได้แก่ การจัดชมวิชาการ กิจกรรมกลุ่มสนใจ กิจกรรมปลูกฝังคุณธรรมและกิจกรรมพัฒนาบุคลิกภาพผู้เรียน เป็นต้น

6. การส่งเสริมการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ โรงเรียนควรจะเลือกส่งเสริมสนับสนุนในเรื่องต่อไปนี้ คือ การเรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองส่งเสริมนักเรียนที่มีความเป็นเลิศเฉพาะทาง ให้นักเรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเองทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน

7. การวัดผลประเมินผล สถานศึกษาควรจัดให้มีการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริงด้วยวิธีที่หลากหลาย เพื่อปรับปรุงพัฒนาผู้เรียนและตัดสินผลการเรียน และมีการประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามที่สถานศึกษากำหนด

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

จะเห็นได้ว่า เมื่อสถานศึกษาจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษาตามกระบวนการดังกล่าวแล้วจะเกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนและชุมชน

อุดม เชยกีวงศ์ (2545: 12-15) ได้ให้แนวคิดในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ไว้ดังนี้

1. พื้นฐานของชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมไทย โดยนำข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนที่เป็นชีวิตจริงและเรื่องธรรมชาติสิ่งแวดล้อมใกล้ตัวผู้เรียนมาจัดทำหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและเรียนรู้อย่างมีความสุข

2. พื้นฐานของพระพุทธศาสนา ที่อาศัยหลักแห่งเหตุผล เมื่อมีอย่างนี้แล้วย่อมมีสิ่งนั้นตามมา มีหลักการแก้ปัญหาตามหลักอริยสัจ 4

3. หลักของการเรียนรู้ โดยเน้นหลักการต่อไปนี้ คือ การเรียนรู้แบบองค์รวมที่เหมาะสมกับชีวิตจริง การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเชิญผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ความคิด และทักษะในการดำรงชีวิตอย่างมากเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร นำพื้นฐานทฤษฎีเชิงระบบมาใช้เป็นแนวทางจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับปัญหา ความต้องการ เนื้อหาสาระสำคัญ

วัตถุประสงค์ กระบวนการเรียนรู้ที่ครอบคลุม มีสื่อการเรียนการสอนในท้องถิ่น ตลอดจนการประเมินผลที่มีความเที่ยงตรง ใช้เป็นข้อมูลเพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน

4. ผู้เรียนเป็นสำคัญ หลักสูตรต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ผู้เรียนเรียนรู้จากสภาพชีวิตจริง และสามารถต่อยอดความรู้เดิมไปสู่ความรู้ใหม่ได้

5. การศึกษาตลอดชีวิต ให้คนในชุมชนสามารถแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ขยายผล และประยุกต์ความรู้ไปใช้ ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจ (Knowledge) การค้นพบ ทดลอง ปฏิบัติ พัฒนา และสามารถดำเนินตามแนวคิดใหม่ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน จึงเป็นภูมิปัญญา (Wisdom) การศึกษาตลอดชีวิตจึงเป็นการศึกษาที่เกิดการบูรณาการระหว่างความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นกับความรู้สากล ความรู้ที่เกิดจึงเน้นการต่อยอดความคิดมากกว่าการถ่ายทอดความรู้เพียงอย่างเดียว

มณนิภา ชุติบุตร (2538: 16-18) ได้เสนอ แนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ดังนี้

1. เน้นการศึกษา วิเคราะห์ ทำความเข้าใจวิธีคิดและความคิดของภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. นำกระบวนการหรือแนวคิดของภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
3. นำกระบวนการคิดของภูมิปัญญาชาวบ้านมาเสริมสร้างให้สอดคล้องกับแนวคิดแบบวิทยาศาสตร์

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

4. สร้างกระบวนการคิดหลายด้านหลายมุม โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดอย่างอิสระแล้วเชื่อมโยงกับชีวิตจริง
5. ให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร
6. การเรียนการสอนเน้นกระบวนการมากกว่าผลผลิต

อังกูล สมคะเนย์ (2543: 24-26) ได้กล่าวถึงสาระการเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่โรงเรียนสามารถนำมาจัดทำเป็นหลักสูตรสถานศึกษา ได้ 4 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 คติ ความคิด ความเชื่อ ได้แก่

1. ความเชื่อแบบพุทธ เช่น พิธีสวดมนต์ไหว้พระ พิธีฟังเทศน์ในวันสำคัญ
2. ความเชื่อแบบพราหมณ์ เช่น พิธีบายศรีสู่ขวัญ
3. ความเชื่อแบบผี เช่น พระภูมิเจ้าที่ พิธีเลี้ยงดอนปู่ตา การบวงสรวงต่างๆ
4. ความเชื่อบุคคล เช่น การเคารพบรรพบุรุษ ผู้อาวุโส พระสงฆ์ และผู้นำศาสนา

กลุ่มที่ 2 ศิลปะ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี ได้แก่

1. การละเล่นพื้นบ้าน เช่น หมอลำกลอน หมอลำหมู่ ลิเก ลำตัด และการรำเซิ้ง
2. ดนตรีพื้นฐาน เช่น แคน พิณ โปงลาง โหวด ขลุ่ย กลอง ฉิ่ง ฉาบ
3. ประเพณีในเดือนสิบสอง “ฮีตสิบสอง เช่น บุญบั้งไฟ บุญพระเวส บุญกฐิน

กลุ่มที่ 3 การประกอบอาชีพของท้องถิ่นได้แก่ การทอผ้า การจักสาน เครื่องปั้นดินเผา การเกษตรและหัตถกรรมในครอบครัว

กลุ่มที่ 4 แนวปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน ได้แก่ การปลูกพืชปลอดสารพิษ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) กำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศให้มีความยั่งยืน เพื่อความอยู่ดีมีสุขของคนไทย โดยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เปลี่ยนสังคมไทยให้เข้มแข็ง 3 ด้าน คือ สังคมคุณภาพ ที่พัฒนาคนไทยให้เป็นคนเก่ง คนดี มีคุณธรรม เป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาที่คนทุกคนเรียนรู้ตลอดชีวิต มีการสั่งสมภูมิปัญญาและต่อยอดความคิดให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลก สังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทร รู้รักสามัคคี ภูมิใจในชาติและท้องถิ่นของตน

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลักสูตรที่ทุกคนคาดหวังว่าจะเป็นหลักสูตรที่พัฒนาคนไทยให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาจึงเป็นทางเลือกใหม่เพื่อให้ประเทศไทยอยู่รอดท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกได้อย่างภาคภูมิใจ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

4. ภูมิปัญญาท้องถิ่น

คำว่า ภูมิปัญญา (Wisdom) หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น (Poular Wisdom) หรือภูมิปัญญาไทย หรือปราชญ์ชาวบ้าน มีผู้สนใจและพูดถึงกันมากในช่วงทศวรรษที่ผ่านมานี้ ทั้งองค์กรภาครัฐ (GO) และองค์กรภาคเอกชน (NGO) แนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น พอจะได้สรุปได้ดังนี้

มโนทัศน์เกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้าน

จากปรากฏการณ์ทางสังคมอันสืบเนื่องจากการทำสนธิสัญญาเบาว์ริ่งในปี พ.ศ. 2398 ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจแบบดั้งเดิม คือผลิตเพื่อให้เพียงพอต่อการบริโภคภายในครัวเรือน ไปสู่ระบบเศรษฐกิจแบบเงินตรามากขึ้น (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข 2536 :154) ผลจากการพัฒนาประเทศในลักษณะนี้ทำให้สังคมเสียความสมดุลไป องค์กรพัฒนาทั้งภาครัฐและเอกชนได้พยายามวิเคราะห์ และทำความเข้าใจถึงจุดบกพร่องต่างๆในกระบวนการพัฒนาจึงได้มองเห็นถึงความสำคัญของวัฒนธรรมพื้นฐานของชนบทไทยว่า มีความสำคัญต่อการพัฒนาซึ่งนับว่าเป็นการค้นพบที่สำคัญยิ่ง (สุรเชษฐ์ เวชชพิทักษ์ 2533: 90) และได้หันมาสนใจในการค้นหานักฟื้นฟู นักประยุกต์ นักประดิษฐ์คิดค้นทางวัฒนธรรมพื้นบ้าน เพื่อสร้างสรรค์ใหม่บนรากฐานเดิม ประกอบกับเมื่อปี พ.ศ. 2532 องค์การสหประชาชาติโดยข้อเสนอขององค์การยูเนสโกได้ประกาศ “ทศวรรษและวัฒนธรรมแห่งการศึกษา” โดยที่เล็งเห็นว่าในการพัฒนานั้น ถ้าใช้แต่

วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี สังคมจะเสียศูนย์จำเป็นต้องนำวัฒนธรรมเข้ามาเป็นรากฐานของการพัฒนา การสืบทอดกสนฟื้นฟู การประดิษฐ์คิดค้นและประยุกต์ใช้ได้อย่างสอดคล้องและกลมกลืนกับยุคสมัยเหล่านี้เป็นสิ่งที่เกิดจากชาวบ้านและชุมชนเอง ซึ่งสิ่งดังกล่าวจึงเป็นจุดเริ่มต้นการเรียกว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาไทย หรือภูมิปัญญาชาวบ้านอย่างไรก็ตามมีผู้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ ซึ่งสรุปและจำแนกได้ดังนี้

1. เป็นรากฐานจากวัฒนธรรมเดิม ปรีชา อุยตระกูล (2531: 9) กล่าวถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า ภูมิปัญญาเป็นเรื่องที่สั่งสมมาแต่อดีต และเป็นเรื่องของการจัดความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติแวดล้อม คนกับคน คนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ โดยผ่านทางกระบวนการทางจารีตประเพณี วิถีการทำมาหากินและพิธีกรรมต่างๆทุกอย่าง เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างความสัมพันธ์เหล่านี้เป้าหมายก็คือ เพื่อให้เกิดความสงบสุขทั้งในส่วนที่เป็นชุมชนหมู่บ้านและส่วนที่เป็นปัจเจกชนของในเรื่องเดียวกัน เสรี พงษ์พิศ (2533: 15) ได้กล่าวถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า วันเวลาได้ผ่านเลยไป เราไม่อาจย้อนกลับไปสู่อดีตได้ก็จริงแต่เราก็ยังสามารถคืนสู่รากเหง้าปรับปรุงวิถีแห่งบรรพบุรุษ และกระบวนทรรศน์ ของพวกเขาให้เป็นรากฐานชีวิตในสังคมใหม่โดยไม่จำเป็นต้องปฏิเสธวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีหากแต่จะใช้สิ่งเหล่านี้ด้วยสติปัญญาตามเยี่ยงอย่างบรรพบุรุษ ซึ่งได้สร้างภูมิปัญญาอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน ยังสอดคล้องกับประเวศ วะสี (2536: 21-22) ซึ่งกล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นสะสมขึ้นมาจากประสบการณ์ชีวิตสังคม และในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันและสืบทอดกันมาเป็นวัฒนธรรมโดยมีลักษณะสำคัญคือ 1) มีวัฒนธรรมเป็นฐานไม่ใช่วิทยาศาสตร์ 2) มีบูรณาการสูง 3) มีความเชื่อมโยงไปสู่นามธรรมที่ลึกซึ้งสูงส่ง 4) เน้นความสำคัญของจริยธรรมมากกว่าวัตถุธรรม

จากการอธิบายความหมายดังกล่าวจะพบว่า ภูมิปัญญาชาวบ้านนั้นมีพื้นฐานมาจากสังคมเดิม ซึ่งมีกระบวนการถ่ายทอดเป็นมรดกทางสังคมและเป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา

2. เป็นประสบการณ์ที่สั่งสมกันมา อเนก นาคะบุตร (2531: 39) ให้แง่คิดเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า ภูมิปัญญานี้เกิดจากการสะสมเรียนรู้มาเป็นระยะเวลานาน มันเชื่อมโยงกันไปหมดไม่อาจแยกจากกันเป็นอย่างที่เราเรียน ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่างจากองค์ความรู้ตรงที่เรามีหนังสือ ทฤษฎีความรู้มากมายอ้างอิงได้ ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นนี้ผ่านขั้นตอน 3 อย่าง คือ ปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวท และธวัช ปุณโณฑก (2531: 40-42) กล่าวถึงภูมิปัญญาชาวบ้านว่า หมายถึงความรอบรู้ของชาวบ้านที่เรียนรู้และมีประสบการณ์สืบต่อกันมาทั้งทางตรงและทางอ้อม คือ ประสบการณ์ด้วยตนเองหรือทางอ้อมซึ่งเรียนรู้จากผู้ใหญ่หรือสะสมสืบต่อกันมา ซึ่งสอดคล้องกับเอกวิทย์ ณ ถลาง (2536 : 6) ที่ได้ให้ทัศนะว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นเรื่องที่ขอบเขตกว้างขวางลึกซึ้ง คตินิยม ความรู้ ความสันทัด

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

การรู้เท่าทันธรรมชาติของสรรพสิ่งรอบตัวและการเลือกเฟ้น ความคิดวิธีการ มาใช้ในชีวิตประจำวันอย่างได้ผลเป็นเรื่องของการสั่งสมประสบการณ์มาหลายชั่วคน

จากทัศนะดังกล่าวจะพบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นเป็นกระบวนการที่สั่งสมมาจากประสบการณ์ในวิถีชีวิตของชาวบ้าน ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่ชาวบ้านหรือชุมชนคิดค้นขึ้นมา

3. การนำมาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับยุคสมัย เสน่ห์ จามริก (2529: 6-7) ได้สรุปเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า เรื่องภูมิปัญญาไทยนั้น ไม่ใช่เรื่องชาตินิยม ไม่ใช่กลับไปหาอดีต แต่หมายถึงการแสวงหามิติที่กว้างขวาง โดยศึกษาประสบการณ์จากประวัติศาสตร์ด้วยกันว่า “ภูมิปัญญาไทย” นั้น ด้านหนึ่งนอกจากจะเป็นเรื่องพื้นภูมิธรรมเดิมแล้ว ยังหมายถึงศักยภาพในการประสานความรู้ใหม่ๆ มาใช้ประโยชน์ด้วย ซึ่งเอื้ออำนวยให้เกิดทางเลือกใหม่ที่มีลักษณะสากลและลักษณะของเราเอง ทำนองเดียวกัน สามารถ จันทร์สูรย์ (2534: 88) กล่าวว่าภูมิปัญญาชาวบ้านหมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดได้เอง ที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหาเป็นสติปัญญา เป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้าน ทั้งกว้างทั้งลึกที่ชาวบ้านคิดขึ้นเอง ทำเอง โดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหาการดำเนินวิถีชีวิตในท้องถิ่นอย่างสมสมัย และรัตนะ บัวสนธิ์ (2535: 28) ได้ให้ความหมายภูมิปัญญาชาวบ้านว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้านก็คือ กระบวนการปรับเปลี่ยนแผนการดำเนินชีวิตของบุคคล ซึ่งอยู่ในท้องถิ่น โดยสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างสงบสุขสอดคล้องกับสภาพของสังคมที่ปรับปรุงไป แต่ละยุคสมัยนั่นเอง ในขณะเดียวกันสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2540 : 208) ได้ให้คำจำกัดความของภูมิปัญญาชาวบ้านว่า ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดได้เองที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหา เป็นสติปัญญา เป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้าน ทั้งกว้างทั้งลึก ที่ชาวบ้านคิดเอง ทำเอง โดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหาการดำเนินชีวิตได้ในท้องถิ่นอย่างสมสมัย

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

จากทัศนะดังกล่าวจะเห็นว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นกระบวนการที่แก้ปัญหาของบุคคลในท้องถิ่นให้อยู่ร่วมกันตามกาลเวลาอย่างเหมาะสม ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ภูมิปัญญาชาวบ้านหมายถึง มวลความรู้ประสบการณ์ของชาวบ้านที่ได้รับการสั่งสมสืบทอดกันมาตามวิถีชีวิตขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมและนำองค์ความรู้นั้นมาแก้ปัญหาหรือปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับกาลสมัย เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างสงบสุข

ลักษณะที่สำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นเรื่องของการสืบทอดประสบการณ์จากอดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นไปอย่างต่อเนื่องอย่างไม่ขาดสาย เป็นธรรมชาติของชาวบ้านที่ไม่เชื่อมโยงประวัติศาสตร์กันต่อมามิได้ขาดสายเป็นลักษณะของความสัมพันธ์ภายในโดยชาวบ้านเอง (สามารถ จันทร์สูรย์ 2534 : 48) เป็น

วิถีชีวิตในสังคมหรือชุมชนนั้นๆ มีความหลากหลายตามสภาพของท้องถิ่น อย่างไรก็ตามสังคมไทยเดิมนั้นนับถือศาสนาพุทธ และมีอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักจึงมีภาพรวมของลักษณะทางภูมิปัญญาหลากหลาย แต่ไม่แตกต่างกันมากนัก ซึ่งมีผู้กล่าวถึงลักษณะของภูมิปัญญาชาวบ้านไว้ดังนี้

เสรี พงศ์พิศ (2529: 145) ได้กล่าวถึงลักษณะของภูมิปัญญามี 2 ลักษณะคือ

1. ลักษณะที่เป็นนามธรรม เป็นโลกทัศน์ ชีวทัศน์ เป็นปรัชญาในการดำเนินชีวิต เป็นเรื่องเกี่ยวกับการเกิด แก่ เจ็บ ตาย คุณค่า และความหมายของทุกสิ่งในชีวิตประจำวัน

2. ลักษณะเป็นรูปธรรม เป็นเรื่องเกี่ยวกับเฉพาะด้านต่างๆ เช่น การทำมาหากิน การเกษตร หัตถกรรม ศิลปดนตรี เป็นต้น

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2534 : 3) ได้กล่าวถึงลักษณะที่สำคัญของภูมิปัญญาไว้ว่า

1. ภูมิปัญญา เป็นความรู้เกี่ยวกับเรื่องใด หรือหน่วยสังคมหน่วยใดๆ เป็นข้อมูลเป็นเนื้อหาสาระเกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ เช่น ความรู้เกี่ยวกับครอบครัว ความเกี่ยวกับมนุษย์ เกี่ยวกับผู้หญิง ผู้ชาย ประเภทครอบครัวของสังคมนั้น

2. ภูมิปัญญา เป็นความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องใดๆ ของสังคมนั้นมีความเชื่ออาจยังไม่มีข้อพิสูจน์ยืนยันว่าถูกต้อง เช่น เรื่องนรก เรื่องสวรรค์ ตายแล้วไปไหน

3. ภูมิปัญญา คือความสามารถหรือแนวทางปัญหาหรือทางป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาขึ้นในครอบครัว

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

4. ภูมิปัญญาทางวัตถุ ในหน่วยสังคมใดๆ เช่น เรือนชานบ้านช่อง เครื่องใช้ไม้สอยต่างๆ ในครอบครัว ทำให้ครอบครัวมีความสะดวกสบายตามสภาพ เป็นต้น

5. ภูมิปัญญาทางพฤติกรรม ในหน่วยสังคมใดๆ ตัวอย่างครอบครัว เช่น การกระทำความประพฤติ การปฏิบัติตัวของคนต่างๆในครอบครัว จนทำให้ครอบครัวสามารถดำรงคงอยู่ได้ ก็นับเป็นภูมิปัญญาเช่นเดียวกัน ซึ่งภูมิปัญญาเหล่านี้สะท้อนออกมาใน 3 ลักษณะ

1. ความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด คือ ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับโลก สิ่งแวดล้อม สัตว์ พืช ธรรมชาติ

2. ความสัมพันธ์กับคนอื่นๆ ที่ร่วมกันในสังคม หรือชุมชน

3. ความสัมพันธ์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งเหนือธรรมชาติ คือชีวิตของชาวบ้าน สะท้อนออกมาถึงภูมิปัญญาในการดำเนินชีวิตอย่างมีเอกภาพ เหมือนสามมุมของรูปสามเหลี่ยม ภูมิปัญญาจึงเป็นรากฐานในการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน

จากแนวคิดดังกล่าว สรุปได้ว่า ภูมิปัญญามี 2 ลักษณะ คือ

1. เป็นรูปธรรม ได้แก่ วัตถุการกระทำทั้งหลาย เช่น การเกษตร หัตถกรรม ศิลปดนตรี ฯลฯ

2. เป็นนามธรรม คือ ความรู้ ความเชื่อ หรือแนวทางในการแก้ปัญหาและป้องกันปัญหา รวมทั้งการสร้างความสงบสุขให้กับชีวิตมนุษย์

ซึ่งภูมิปัญญาดังกล่าวจะสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวบ้านในรูปแบบดังต่อไปนี้

1. ภูมิปัญญาเกี่ยวกับระบบการผลิต หรือการประกอบอาชีพ ซึ่งมีลักษณะการประกอบอาชีพแบบพุทธเกษตรหรือการประกอบอาชีพที่มีลักษณะจัดความสมดุลสอดคล้องกับธรรมชาติมุ่งการพึ่งพาตนเองเป็นกระแสหลักมากกว่าการพึ่งพาปัจจัยการผลิตจากภายนอก ได้แก่ การทำสวนเกษตร การทำเกษตรผสมผสาน และการทำเกษตรแบบธรรมชาติ

2. ภูมิปัญญาเกี่ยวกับระบบสังคม หรือการจัดความสัมพันธ์ระหว่าง มนุษย์กับมนุษย์ ซึ่งได้แก่ ความเชื่อ คำสอน ค่านิยม ประเพณี ที่แสดงออกในแบบแผนการดำเนินชีวิต

3. ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการจัดความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ หรือสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การรักษาป่าไม้ชุมชน การรักษาโรคด้วยสมุนไพร

การถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้าน

การที่ชนชาติและเผ่าพันธุ์ต่างๆ อยู่รอดมาได้ถึงทุกวันนี้ เพราะคุณค่าอันเป็นพื้นฐานแห่งการดำรงชีวิตสามารถรักษาสมดุลระหว่างความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสภาพแวดล้อม กับผู้คนในสังคมเดียวกัน และกับสังคมอื่นๆ ความสมดุลดังกล่าวยังคงอยู่ และถ่ายทอดสืบทอดกันมา บางส่วนนี้อาจหายไป แต่ก็มีสิ่งใหม่ๆเกิดขึ้นแทน การถ่ายทอดสืบสานมีลักษณะทั้งทางตรงและทางอ้อมซึ่งการถ่ายทอดภูมิปัญญานั้น ปฐม นิคมานนท์ (2535 : 279-281) ได้สรุปไว้ดังนี้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

1. การสืบทอดความรู้ภายในชุมชน ส่วนใหญ่เป็นเรื่องอาชีพของหมู่บ้านที่แทบทุกครัวเรือนทำกัน อาจเป็นอาชีพรองจากการทำไร่ทำนา เช่น เครื่องปั้นดินเผา จักสาน ทอผ้า ซึ่งสมาชิกของชุมชนได้คลุกคลี คุ้นเคยมาตั้งแต่เด็กภายใต้สภาพการดำรงชีวิตประจำวัน

2. การสืบทอดภายในครัวเรือน เป็นการสืบทอดความรู้ความชำนาญที่มีลักษณะเฉพาะกล่าวคือ เป็นความสามารถเฉพาะบุคคล หรือเฉพาะครอบครัว เช่นความสามารถในการรักษาโรค งานช่างศิลป์ ช่างฝีมือ ความรู้ด้านพิธีกรรมต่างๆ ความรู้เหล่านี้จะถ่ายทอดภายในครอบครัวและเครือญาติ บางอย่างก็มีการหวงแหน และเป็นความลับในสายตระกูล

3. การฝึกจากผู้รู้ผู้ชำนาญเฉพาะยิ่ง เป็นการถ่ายทอดที่ผู้สนใจไปรับการถ่ายทอดวิชาการผู้รู้อาจเป็นญาติหรือไม่ใช่ญาติ หรืออาจอยู่นอกชุมชนก็ได้ เช่น ช่างโบสถ์ ช่างลายไทย หมอตำแย

4. การฝึกฝนและค้นคว้าด้วยตนเอง อาชีพและความชำนาญหลายอย่างเกิดขึ้นด้วยการคิดค้น ดัดแปลง และพัฒนาขึ้นมาด้วยตัวเอง แล้วถ่ายทอดไปสู่ลูกหลาน เช่น การแกะสลักหิน ช่างฆ้อง

5. ความรู้ความชำนาญที่เกิดขึ้นจากความบังเอิญหรือสิ่งลึกลับ เป็นความรู้บางอย่างเกิดขึ้นโดยตนเองไม่ได้สนใจ หรือไม่ได้คาดคิดมาก่อน เป็นต้นว่ามีวิญญาณหรืออำนาจลึกลับเข้าสิงมาบอก ทำให้มีความสามารถในการรักษาโรค หรือความสามารถในการทำนายทายทักได้ซึ่งยังไม่สามารถอธิบายด้วยเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ได้

ในทำนองเดียวกัน จารุวรรณ ธรรมวัตร (2531: 63-64) และสามารถ จันทร์สูรย์ (2534: 50-51) มีความเห็นสอดคล้องกันว่าการถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านจำแนกได้ดังนี้

1. วิธีถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่เด็ก เนื่องจากเด็กเป็นวัยที่เรียนรู้โดยรอบๆ ตัวอย่างกิจกรรมการถ่ายทอดจึงเป็นเรื่องง่ายๆ ไม่ซับซ้อน สนุกสนานและดึงดูดใจ เช่น การละเล่น การเล่านิทาน การทดลองทำหรือเข้าร่วมปรากฏการณ์ ตลอดจนการเล่นปริศนาคำทาย

2. วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่ผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่ถือว่าเป็นผู้ที่ผ่านประสบการณ์ต่างๆมานานพอสมควรแล้ว และเป็นวัยทำงาน วิธีการถ่ายทอดทำได้หลายรูปแบบ เช่น วิธีบอกเล่าโดยตรงหรือบอกเล่าโดยผ่านพิธีสู่ขวัญ พิธีกรรมทางศาสนา พิธีกรรมทางธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นต่างๆ ดังจะเห็นได้โดยทั่วไปในพิธีการแต่งงานของทุกท้องถิ่น จะมีขั้นตอนผู้ใหญ่สอนคู่บ่าวสาว วิธีการถ่ายทอด ในรูปแบบการบันเทิง เช่น สอดแทรกในคำร้องของบันเทิง ในคำร้องของลิเก ลำตัด โนรา เพลงบอก หนังตะลุงภาคใต้ หนังตะลุงภาคอีสาน (หนังปะโมทัย) กลอนลำคำผญา คำสอยของภาคอีสาน คำซอของภาคเหนือ เป็นต้น

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ถ้าจะแบ่งลักษณะการถ่ายทอดภูมิปัญญาในอดีตตามรูปแบบใหญ่ๆ อาจจะได้ 2 รูปแบบ คือ แบบไม่เป็นลายลักษณ์อักษร กับแบบเป็นลายลักษณ์อักษร แบบไม่เป็นลายลักษณ์อักษรได้กล่าวมาแล้วในข้างต้น ส่วนแบบเป็นลายลักษณ์อักษรนั้นในอดีตส่วนใหญ่ได้จารหรือเขียนใส่ใบลานหรือสมุดข่อย ที่ชาวบ้านภาคใต้เรียกว่า บุดดำ บุดขาว ส่วนในปัจจุบัน การสื่อสารมวลชน การคมนาคม เทคโนโลยีมีความเจริญก้าวหน้าทันสมัยและรวดเร็ว มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านผ่านทางสื่อมวลชนทุกสาขา เช่น หนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์และอื่นๆ

สรุปการถ่ายทอดภูมิปัญญา คือการส่งทอดความรู้ ความเข้าใจจากบุคคลหนึ่งซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมีลายลักษณ์อักษรและไม่มีลายลักษณ์อักษรโดยมีองค์ประกอบในการถ่ายทอดคือ

1. องค์มติ (Concepts)ได้แก่ ความเชื่อ ความคิดความเข้าใจอุดมการณ์ต่างๆ

2. องค์พิธีการ (Usages)ได้แก่ขนบธรรมเนียม ประเพณี ซึ่งแสดงออกมาในรูปพิธีกรรมต่างๆ เช่นพิธีแต่งงาน พิธีการตั้งศพ การแต่งกาย เป็นต้น

3. องค์วัตถุ (Instrumentary and symbolic objects)ได้แก่ สิ่งประดิษฐ์ที่มีรูปร่าง

สามารถจับต้องได้ เช่น ผลผลิตทางศิลปกรรม งานฝีมือ และองค์วัตถุที่ไม่มีรูปร่างแต่เป็นเครื่องแสดงสัญลักษณ์ ความหมายต่างๆ เช่น ภาษา เป็นต้น

5. ชุมชนวัดม่วง

ประวัติความเป็นมาของชุมชนวัดม่วง

ชุมชนมอญวัดม่วง จากคำบอกเล่าถึงเรื่องราวในอดีตที่เคยได้รับฟังมาของบรรดาผู้สูงอายุในหมู่บ้านโดยเฉพาะอย่างยิ่งพระครูธรรมพิทักษ์(อาจารย์ลม) อดีตเจ้าอาวาสวัดม่วง และครูจวน เครือวิชฌยาจารย์ ข้าราชการครูบำนาญ ทำให้พอทราบประวัติของชุมชนมอญ วัดม่วง และหมู่บ้านมอญที่อยู่ในละแวกลุ่มแม่น้ำแม่กลอง ในเขตอำเภอบ้านโป่ง และอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ว่าชาวมอญจากด่านเจดีย์สามองค์ คงได้อพยพเข้ามาตามลำน้ำแม่กลอง และได้ตั้งถิ่นฐานในบริเวณนี้กันมานานกว่า 300 ปี

ชาวบ้านกล่าวถึงเอกสารโบราณภาษามอญที่จารึกบนใบลานที่กล่าวถึงวัดม่วง ว่าสร้างขึ้นมา 354 ปีแล้ว และถ้าชาวมอญวัดม่วง ปัจจุบันสืบเชื้อสายส่วนหนึ่งมาจากชาวมอญที่อยู่ตามลำน้ำแควน้อย เขตเมืองกาญจนบุรี ซึ่งในสมัยรัชกาลที่ 1 ชาวมอญเหล่านี้รวมตัวกัน เรียก “รามัญ 7 เมือง” อันเป็นชาวมอญซึ่งมีบรรพบุรุษเป็นแม่ทัพนายกองมอญ อพยพมาพึ่งพระบรมโพธิสมภารตั้งแต่ปลายแผ่นดิน กรุงศรีอยุธยา จนถึงรัชกาลที่ 2 จึงได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ ให้มอญตามหัวเมืองทั้งเจ็ดมีที่ทำกินเพิ่มเติมชาวมอญจึงล่องมาตามลำน้ำแควน้อย ถึงเขตอำเภอโพธาราม-อำเภอบ้านโป่ง (ธิดา สาระยา 2532 : 138) ก็หมายความว่าการเคลื่อนย้ายของชาวมอญที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานและรกรากทำมาหากิน ในบริเวณที่ปัจจุบันเป็นชุมชนมอญวัดม่วงและหมู่บ้านมอญอื่นๆ ในละแวกนี้อย่างน้อยก็เกิดขึ้นมาแล้วสองครั้ง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม

ประเพณีในรอบปี

ประเพณี พิธีกรรมในรอบปี ทั้ง 12 เดือน นับทางจันทรคติ ของชุมชนวัดม่วง ซึ่งเป็นคนไทยเชื้อสายมอญ ได้ปฏิบัติสืบต่อกันมาอย่างเคร่งครัด มีดังนี้

เดือน 1 (เดือนอ้าย) ประเพณีตำข้าวเม่าข้าวใหม่ เพื่อเซ่นไหว้วิญญาณบรรพชน และถวายพระสงฆ์ เดือนอ้าย (1) เป็นเดือนก่อนเกี่ยวข้าว ในเดือนนี้ข้าวยังไม่แก่จัด แต่จะเกี่ยวข้าวมาตำทำข้าวเม่า เพื่อเซ่นไหว้วิญญาณบรรพชนที่เสาผีก่อน จากนั้นจึงนำมาคลุกกับมะพร้าว น้ำตาลทราย เกลือ นำไปถวายพระสงฆ์ที่วัด

หลังจากเซ่นไหว้และทำบุญแล้ว จึงเริ่มเกี่ยวข้าวได้และต้องเริ่มในวันพุธ

เดือน 2 (เดือนยี่) ประเพณีลงแขกเกี่ยวข้าว เดือนยี่ (2) เป็นประเพณีลงแขกเกี่ยวข้าว นวดข้าว เอาข้าวขึ้นยุ้ง ซึ่งจะต้องทำในวันพฤหัสบดี จะมีการเล่น ร้องรำทำเพลงเพื่อความสนุกสนาน

แต่ปัจจุบัน เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในชีวิตมากขึ้น จึงใช้รถไถเกี่ยวและนวดข้าวแทนแรงคน

เดือน 3 วันมาฆบูชา (ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3)

ประเพณีจองโอะห์ต่าน (ประเพณีถวายความอบอุ่นแด่พระสงฆ์)

จอง แปลว่า เผา

โอะห์ แปลว่า ฟืน

ต่าน แปลว่า การให้ การบริจาค

ต่านเป็นภาษาบาลี ตรงกับภาษาไทยว่า ทาน จองโอะห์ต่านเป็นประเพณีการร่วมใจกันก่อไฟให้ความอบอุ่นแด่พระสงฆ์ เพราะในช่วงเวลานี้ มีอากาศหนาวเย็น

เดือน 3 ประเพณีจองโอะห์ต่าน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

โอะห์ต่าน เป็นฟืน ที่ทำจากต้นกระถิน ก่อนวันมาฆบูชา 1-2 วัน จะมีการเตรียมตัดไม้กระถินที่มีเส้นผ่าศูนย์กลาง ประมาณ 4-6 เซนติเมตร ยาวประมาณ 2-3 เมตร ปอกเปลือกออกให้เกลี้ยง แล้วทาด้วยน้ำขมิ้นเพื่อความสวยงาม ผึ่งแดดให้แห้ง แล้วมัดรวมกันประมาณมัดละ 3-4 ท่อน ตกแต่งด้วยดอกไม้ตามฤดูกาล พร้อมด้วยธูปเทียนเป็นเครื่องบูชา

ผู้นำโอะห์ต่านไปส่งที่วัด มักจะเป็นเด็ก หรือ ผู้อาวุโส ไปส่งในตอนเย็นของวันขึ้น 14 ค่ำ เดือน 3

ส่วนผู้ใหญ่ที่แข็งแรง จะทำการเผาข้าวหลามอยู่ที่บ้าน เมื่อข้าวหลามสุกจะนำไปให้ญาติผู้ใหญ่ หรือผู้ที่เคารพนับถือ เป็นการแสดงความกตัญญู ความเอื้ออาทร และมีมิตรไมตรีต่อกัน

เดือน 3 วันมาฆบูชา

เช้าตรู่ของวันมาฆบูชา ชาวบ้านจะหุงข้าวต้มเครื่อง และนำข้าวหลามไปวัดในเวลาเช้ามืดเวลา 05.00 น เมื่อได้เวลา 05.30 น ชาวบ้านจะเผาโอะห์ต่านให้ไฟลุกสว่าง และจัดเตรียมอาหารถวายพระสงฆ์ เมื่อเปลวไฟมอดลงแล้ว ก็นิมนต์พระสงฆ์จากวัด ลงมานั่งที่อาสนะรอบกองไฟ ตัวแทนของชาวบ้านอาราธนาศีล 5 หลังจากพระสงฆ์ให้ศีลแล้ว ชาวบ้านก็ถวายข้าวต้มและข้าวหลาม หลังจากพระฉันอาหารเสร็จแล้วจะให้พรแก่ชาวบ้าน แล้วกลับขึ้นวัดปฏิบัติกิจของสงฆ์ ส่วนชาวบ้านจะรับประทานอาหารร่วมกัน ได้ทำบุญทำทานร่วมกัน แผ่ส่วนบุญส่วนกุศลให้บรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว

เดือน 4 สิ้นสุดทำนา

หญิงเข้ากี่ทอผ้า ชายเข้าป่าหาฟืน จิตชื่นมื่นทำจักสาน เดือน 4เป็นเดือนที่ชาวบ้านว่างจากการทำนา ผู้หญิงก็จะทอผ้าทำเครื่องนุ่งห่ม เช่น ผ้าซิ่นลายขวางมีเชิงดำบนและล่าง ผ้าโสร่งตาหมากรุก ผ้าขาวม้า ถุงย่าม ผ้าห่ม ผ้าปูที่นอน โดยทอเป็นลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง

ชายจะไปตัดไม้ไผ่ มาทำเครื่องจักสานไว้ใช้สอย เช่น ตะกร้า กระบุง เข่ง

เดือน 5 ประเพณีสงกรานต์

ประเพณีสงกรานต์ ตรงกับวันที่ 13,14,15 เมษายน ของทุกปี วันที่ 13 เมษายน เป็นวันมหาสงกรานต์ เป็นวันที่เทวดารักษาโลกเสด็จกลับสู่สวรรค์ เป็นวันสิ้นปีเก่าวันที่ 14 เมษายน เป็นวันเนาว์ หรือวันว่าง วันนี้ไม่มีเทวดารักษาโลก อยู่ระหว่างปีเก่ากับปีใหม่

วันที่ 15 เมษายน เป็นวันขึ้นปีใหม่ หรือวันเถลิงศก เป็นวันที่เทวดาองค์ใหม่เสด็จลงมารักษาโลกมนุษย์

ความสำคัญของวันสงกรานต์

1. เพื่อให้ชาวบ้านไปร่วมทำบุญกุศลในเทศกาลประเพณีสงกรานต์
2. เพื่อให้ลูกหลาน ไปคารวะญาติผู้ใหญ่ พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ฯลฯ

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ทุกชุมชนจะมีการสรงน้ำพระ และพิธีรดน้ำดำหัว ขอพรจากญาติผู้ใหญ่ แต่ที่ชุมชนวัดม่วง ยังมีประเพณีที่แตกต่างจากชุมชนอื่นๆ คือ

- การบูชาเทพีสงกรานต์
- การส่งข้าวแช่
- ประเพณีแห่ปลา ปล่อยปลา
- การค้ำโพธิ์ โรยทราย
- การเล่นสะบ้า การเข้าผี

ในวันที่ 12 เมษายน พวกผู้ชายจะต้องจัดหาไม้ ปลูกศาลเพียงตาไว้หน้าบ้าน ศาลทำด้วยไม้ไผ่ผ่าซีก และปูด้วยผ้าขาว ประดับศาลด้วยดอกสงกรานต์ (ดอกราชพฤกษ์ หรือ ดอกคูณ) กางร่มบนศาล ขนาดความกว้าง-ยาวของศาล พอที่จะวางเครื่องสังเวยบูชานางสงกรานต์ หรือเทพีสงกรานต์ เพื่อตอนรับเทพีสงกรานต์ ผู้ที่มาทำหน้าที่ดูแลคุ้มครองมนุษย์

การเตรียมจัดงานประเพณีสงกรานต์ มีดังนี้

ในวันที่ 12 เมษายน หญิงจะจัดทำอาหารจำพวกคาวหวาน ได้แก่ ข้าวแช่ และกาละแมกับข้าวที่รับประทานกับข้าวแช่ มี ยำมะม่วง ยำขนุนอ่อน ปลาป่นหวาน ผัดผักกาดหวาน ผัดก๋วยเตี๋ยว

เครื่องสังเวยบูชาเทพีสงกรานต์ ได้แก่ ข้าวแช่ และกับข้าว ได้แก่ ยำมะม่วง ยำขนุนอ่อน ผัดผักกาดหวาน ผัดก๋วยเตี๋ยว ข้าวแช่

กิจกรรมต่างๆ เนื่องในวันสงกรานต์

วันที่ 13 เมษายน เป็นวันมหาสงกรานต์ ที่เรียกว่า “วันสงกรานต์ข้าวแช่” มีขั้นตอนดังนี้

พอรุ่งเช้า ต้องนำข้าวแช่ 1 ชุด พร้อมกับดอกไม้ธูปเทียน จุดบูชาถวายแด่เทพีสงกรานต์ ตั้งเอาไว้บนศาลเพียงตา เวลาถวายต้องกล่าวคำถวาย เป็นภาษาบาลีว่า ดังนี้ อุกาสะ(3 ครั้ง) โภโต เทวโส ตันนัง กุสะลัง มะยาคะตัง เอหิเอหิตานะ อาคัจฉันติ นิมันติ ปิรภุญชะโส

เวลาต่อจากบูชาเทพีสงกรานต์ ชาวบ้านแต่งกายตามประเพณีมอญ จะนำข้าวแช่ไปถวายพระภิกษุ สามเณร ตามวัดใกล้บ้างไกลบ้างตามกำลังศรัทธา ผู้ที่ไปส่งข้าวแช่ส่วนใหญ่จะเป็นลูกหลานในวัยหนุ่มสาว จะนำข้าวแช่ใส่ถาดและถ้วยชามที่สวยงาม บางบ้านประดิษฐ์กระทงใบตอง ใบขนุน สวยงาม และเบาสะดวกในการไปส่งข้าวแช่ที่วัด

หลังจากส่งข้าวแช่ตามวัดต่างๆ แล้ว ก็นำข้าวแช่ไปส่งญาติผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือ ปู่ ย่า ตา ยาย เป็นการแสดงมุทิตาคารวะ ได้พูดคุยได้รับทราบ ลำดับญาติ ได้รับการอบรมสั่งสอน ทำให้เกิดความรัก ความเคารพ ความอบอุ่น มีความผูกพันแนบแน่นยิ่งขึ้น

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

วันที่ 14 เมษายน เรียกว่า “วันเนาว์” เป็นวันคาบเกี่ยวปีเก่ากับปีใหม่ มีกิจกรรมเหมือนวันที่ 13 เมษายนทุกอย่าง มีกรณีพิเศษ คือ ผู้สูงอายุ ท่านจะพากันไปวัดถืออุโบสถศีล (ศีล 8) เป็นเวลา 1วัน กับ 1 คืน

กิจกรรมที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งในวันที่ 14 เมษายน (วันเนาว์) คือ ค้ำโพธิ์และโรยทราย ทำเฉพาะผู้ที่เกิดตรงกับวันเนาว์เท่านั้น การค้ำกิ่งโพธิ์ทำให้กิ่งนั้นแผ่กิ่งก้านได้ต่อไป ไม่หักลงมา และให้ความร่มรื่นร่มเย็นแก่สิ่งมีชีวิต เป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ส่วนการโรยทรายบนถนนที่ชำรุด เพื่อให้สภาพถนนดีขึ้น ทำให้การเดินทางสะดวก ปลอดภัย และเป็นการต่ออายุให้ยืนยาวและมีชีวิตที่ราบรื่น

วันที่ 15 เมษายน เรียกว่า “วันเถลิงศก” หรือวันขึ้นปีใหม่ตามประเพณีสงกรานต์ตอนเช้ามีการทำบุญ ส่งข้าวแช่ ถวายตามวัดต่างๆ

ตอนสายประมาณ 8.00-9.00 มีขบวนแห่ปลา หนุ่มสาว เฒ่าแก่ เข้าขบวนแห่ แต่งตัวแบบเชื้อสายมอญสวยงาม ออกจากวัดม่วง แห่ไปรอบตำบลบ้านม่วงพร้อมแตรวง ระหว่างทางที่ขบวนแห่ผ่าน มีผู้ชมมีจิตศรัทธาบริจาคเงินใส่บาตร ทำบุญ ซื้อปลา

เมื่อขบวนแห่กลับถึงวัด จัดตั้งปลาไว้ให้ผู้มีจิตศรัทธา แลกเปลี่ยนเอาไปปล่อยที่เขื่อนท่าน้ำ เป็นการสะเดาะเคราะห์ร้าย ภัยพิบัติต่างๆให้หมดสิ้นไป มีความสุขตลอดไป

เวลา 15.00 น. ชาวบ้านจะออกมาร่วมสรงน้ำพระภิกษุ โดยได้ร่วมกันจัดที่สรงน้ำ เมื่อพระสงฆ์ลงมา ชาวบ้านจะตักน้ำที่ปรุงด้วยน้ำหอม ใส่ขัน เทที่รางน้ำเมื่อสรงน้ำเสร็จแล้ว บนเส้นทางที่ขึ้นศาลา มีผู้คนรดน้ำอบ น้ำหอมลงที่ผ้า

หลังจากสรงน้ำเสร็จแล้ว ชาวบ้านทุกคนจะพากันขึ้นไปนั่งรวมกันบนศาลาการเปรียญร่วมกันชักบังสุกุลบรรพชนครั้งใหญ่ ส่งท้ายประเพณีสงกรานต์

จากนั้น ชาวบ้านจะแยกย้ายกลับบ้าน เว้นแต่ หนุ่มสาว และเด็กจะเล่นสาดน้ำกันอย่างสนุกสนาน

เมื่อกลับถึงบ้าน ก็จะอาบน้ำให้แก่ ปู่ ย่า ตา ยาย พ่อแม่ พี่ ป้า น้า อา ด้วย น้ำอบ น้ำหอม บางครอบครัวมอบเครื่องนุ่งห่มใหม่ให้ด้วย ญาติผู้ใหญ่ก็อวยพรให้ลูกหลาน มีความเจริญงอกงาม มีความสุข ความร่มรื่น ปลอดภัยจากสิ่งชั่วร้ายทั้งปวง

การละเล่นพื้นบ้านในเทศกาลสงกรานต์

- การละเล่นลูกช่วง สะบ้า และการเข้าผี ได้แก่ ผีกระด้ง ผีกะลา ผีลิง ผีสุ่ม การละเล่นในเทศกาลสงกรานต์จะเป็นการละเล่นที่ให้ความสนุกสนาน ครื้นเครง เล่นกันตลอดเทศกาล ส่วนใหญ่จะเล่นกันตอนเย็น เป็นการละเล่น ของหนุ่มสาว ไม่มีแพ้ ไม่มีชนะ ไม่มีคู่ต่อสู้ มีแต่ความร่าเริงเบิกบาน เป็นมิตรไมตรีต่อกัน มีความรักความสามัคคี

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

แต่ปัจจุบันการละเล่นดังกล่าวแทบจะสูญหายไป เนื่องจากสภาพสังคมที่แปรเปลี่ยนไป แต่ก็เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ควรอนุรักษ์และสืบทอดให้มีอยู่ตลอดไป

เดือน 6 พิธีแรกนาขวัญ ปักดำนาตามประเพณี

- ประเพณีการสวดมนต์ประจำปีที่วัด
- ประเพณีเลี้ยงพระกลางหมู่บ้าน
- ประเพณีในช่วงวิกฤตการณ์ มีพิธีขอฝน การแห่นางแมว

คนไทยเชื้อสายมอญ นิยมนับเดือน 6 เป็นเดือนแรก เพราะถือเป็นเดือนต้นแห่งการเพาะปลูก วันแรกของการทำนา เจ้าของนาจะเทียมวัวหันหน้าไปทางทิศตะวันตก แล้วสวดอิติปิโสจนจบ เพื่อระลึกถึงพระคุณของพระพุทธเจ้า ขณะเดียวกันก็เป็นการไหว้ผีนาไปด้วย จากนั้นจึงเริ่มไถนา

ประเพณีเลี้ยงพระกลางหมู่บ้าน

ประเพณีในช่วงวิกฤตการณ์ (พิธีขอฝน การแห่นางแมว การสวดคาถาปลาช่อน การตักบาตรขนมครก)

ช่วงวิกฤตการณ์ ในช่วงที่ฝนแล้ง ชาวบ้านก็มักจะประกอบพิธีกรรม คือ การแห่นางแมว การสวดคาถาปลาช่อน และมีการตักบาตรขนมครก ที่ต้นโพธิ์บริเวณวัดในยามฝนแล้ง เป็น

การผสมผสานศรัทธาความเชื่อระหว่างพระพุทธศาสนา และการถือผี เป็นที่พึ่งให้ยามที่ผู้คนเกิดความเดือดร้อน อันเป็นประเพณีที่เกิดจากการร่วมแรงร่วมใจของคนในชุมชน

เดือน 7 พิธีทำบุญ ถวายทานผ้าอาบน้ำฝนแด่พระสงฆ์

ชาวบ้านจะเตรียมอาหาร คาวหวาน ไปทำบุญตักบาตรที่วัด

เดือน 8 วันเข้าพรรษา มีประเพณีหล่อเทียน ถวายเทียนจำนำพรรษา

ในเดือน 8 จะมีประเพณีโปรดสัตว์ ส่วนประเพณีอื่น จะเหมือนกับชุมชนอื่นๆ

ประเพณีวันเข้าพรรษาเริ่มตั้งแต่วันแรม 1ค่ำ เดือน 8 จนออกพรรษา (วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11)

วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 และวันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 ชาวบ้านจะจัดอาหารคาวหวานไปทำบุญตักบาตรที่วัด มีการถวายผ้าอาบน้ำฝนแด่พระสงฆ์ ในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 หลังจากพระฉันภัตตาหารให้พรและขึ้นวัดแล้ว ชาวบ้านเตรียมตัวไปหล่อเทียนพรรษา

วันเข้าพรรษา

วันแรม 2 ค่ำ เดือน 8 พระภิกษุจะออกบิณฑบาตในช่วงเช้าเวลา 06.00 น จะไปโปรดโยม บิดา มารดาก่อน หากโยมบิดามารดา เสียชีวิตแล้วก็จะไปโปรดโยมซึ่งเป็นญาติ จากนั้นก็ไปโปรดทุกๆบ้าน เพื่อแสดงว่าได้โปรดสัตว์ เมื่อเต็มบาตรแล้วก็กลับวัด

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ชาวบ้านใส่บาตรด้วยอาหารแห้ง ได้แก่ ข้าวโพดทอด ไข่ทอดผสมกระเทียมดองหัวผักกาดหวานใส่ไข่ กุนเชียงทอด หมูหยอง นอกจากทำบุญด้วยอาหารแล้วยังมีธูปเทียนดอกไม้

การออกบิณฑบาตเพื่อโปรดสัตว์ในช่วงเช้า เช่นนี้ เรียกว่า เตี้ยะ เกิ้น โซ๊ก

พระภิกษุบางองค์ ออกโปรดสัตว์ ในตอนสายเวลา 08.00-09.00น โดยเดินไปตามถนนไม่เข้าในหมู่บ้าน การโปรดสัตว์ เช่นนี้ เรียกว่า ซังเร่ะห์

พิธีโปรดสัตว์ ปฏิบัติติดต่อกัน 7 วัน ในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา พระภิกษุฉันอาหารมื้อเดียว ชาวบ้านทำบุญใส่บาตรและฟังเทศน์ ตลอดเป็นเวลา 3 เดือน

ประเพณีทุคตทาน

ชนชาวไทยเชื้อสายมอญ เรียกประเพณีนี้ว่า “ตุกกะตะ” แปลว่า ยากจนเข็ญใจ ประเพณีนี้จะปฏิบัติในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา ในปีที่มีเดือนแปดสองแปด เป็นทานที่ถวายอาหารมื้อเช้าแด่พระสงฆ์ที่บ้านของตน โดยไม่เจาะจงว่าจะเป็นพระสงฆ์รูปใด ผู้ต้องการถวายทานนี้จะต้องแจ้งความประสงค์แก่อุปัฏฐากของวัด เมื่อถึงกำหนดก็ไปรับพระสงฆ์ที่วัด โดยฟังการประกาศว่า พระสงฆ์จะจับฉลากได้บ้านใดก็รับพระรูปนั้นมาบ้าน เมื่อเลี้ยงพระ ท่านจะให้ศีลให้พรแล้วกลับวัด คนในครอบครัวร่วมกันรับประทานอาหาร

คุณค่าหรือมรรคผลของทุคตทาน

1. เป็นการเสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ละความยึดมั่นถือมั่นในตัวบุคคลและทรัพย์สิน

2. เป็นการแสดงออกถึงความสามัคคีธรรมในหมู่ชาวพุทธของคนไทยเชื้อสายมอญ

3. เป็นการอนุรักษ์ประเพณีทางพระพุทธศาสนาอย่างเหนียวแน่น ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

เดือน 9 ประเพณี ทำนาหว่านข้าว ปักดำนา

เดือน 10 ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง ทำขนมที่ทำจากข้าวเหนียว

ประเพณี เดือน 10 ขึ้น 15 ค่ำ เรียก ประเพณีกลางเดือน 10 ถือเป็นวันที่ยมบาล ปล่อยผี ปล่อยเปรต ที่อยู่ในนรก รวมถึง พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ที่ตายไปแล้วให้มารับอาหาร อันเป็นผลบุญที่ลูกหลาน นำมาทำที่วัด

ก่อนวันขึ้น 15 ค่ำผู้หญิงแต่ละบ้านจะเตรียมขนมที่ทำจากข้าวเหนียว ได้แก่ ขนมนมสาว ขนมบ้าบิ่น เพื่อนำไปทำบุญที่วัด และแจกลูกหลาน

เดือน 10 ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง

ในเดือน 10 นี้ ถือเป็นการทำบุญที่ยิ่งใหญ่ที่สุด หลังจากวันขึ้น 15 ค่ำ 1 สัปดาห์ จะทำพิธีเรียกผีกลับ ทุกคนในชุมชนพร้อมใจกันบริจาคเงินเพื่อเช้าพระ 108 องค์ และนำสบงจีวรไปถวายพระที่วัด เพื่ออุทิศให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ในพิธีการทำบุญนี้ ชาวบ้านนิยมถวายน้ำผึ้ง จึงเรียก พิธีทำบุญนี้ว่า “ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง” ในวันพระของวันขึ้น 15 ค่ำ และวันแรม 8 ค่ำ เดือน 10

เดือน 11 วันออกพรรษา

- ประเพณีตักบาตรเทโว (ดอกไม้)

- เทศน์มหาชาติ

วันออกพรรษา ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 ชาวบ้านจะทำบุญตักบาตรที่วัด เสร็จแล้วไปตักบาตรเทโวที่วัดใหญ่นครชุมน์ (เวลาประมาณ 9.00 น.) พุทธศาสนิกชนต่างถวายข้าวสาร อาหารแห้ง ดอกไม้ ธูปเทียน แด่พระสงฆ์จำนวน 100 รูป

- เทศน์มหาชาติ (แรม 1 ค่ำ เดือน 11 จนถึง เดือน 12)

วัดม่วงกำหนดวันเทศน์มหาชาติ ตรงกับวันแรม 3 ค่ำ เดือน11 และวันแรม4 ค่ำเดือน 11

เทศน์มหาชาติ เป็นพระธรรมเทศนา ที่กล่าวถึงพระชาติสุดท้าย ในจำนวนทศชาติยิ่งใหญ่ของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งเสวยชาติ เป็น “พระมหาเวสสันดร” ทรงบำเพ็ญทานบารมี เรียกว่า มหาทาน เทศน์มหาชาตินี้ ชาวไทยเชื้อสายมอญ เรียก “พระคาถาพัน” (เละงิ้มคาถา) การเทศน์กัณฑ์แรก เรียก เทศนาเบิกโรง เรื่องพระมาลัย

อานิสงส์ คุณค่าในประเพณีเทศน์มหาชาติ

เป็นการดำรงรักษามรดกทางวัฒนธรรมไว้ให้คงอยู่ตลอดไป และพัฒนาด้านจิตใจ ให้รู้จักการบำเพ็ญความดี การบริจาคทาน มีความสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

เดือน 11-12 เทศกาลแข่งขันเรือยาว

คนไทยเชื้อสายมอญ ริมแม่น้ำแม่กลองมีเทศกาลแข่งขันเรือยาว เมื่อออกพรรษา วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 จนถึงกลางเดือน 12 วันลอยกระทง

จุดประสงค์การแข่งขันเรือยาว

1. เป็นการฉลองเทศกาลขนมกระยาสารทมอญ และต้อนรับการออกพรรษาของพระสงฆ์
2. สร้างสรรค์ความสามัคคีของชาวพุทธในแต่ละหมู่บ้าน
3. เพื่อการลากจูงแห่กฐินผ้าป่า และขันกัณฑ์ มหาชาติเวสสันดรชาดก
4. เปิดโอกาสให้พวกหนุ่มสาวต่างบ้านได้พบปะสังสรรค์กัน

แต่ปัจจุบันจุดประสงค์ดังกล่าวได้เปลี่ยนไปตามกระแสกาลเวลา เป็นการแข่งขันที่ต้องการเอา แพ้-ชนะ

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

เดือน 12 ตั้งศาลพระแม่โพสพที่ทุ่งนา เพื่อเซ่นไหว้ประจำปี

เดือน 12 เป็นเดือนที่ข้าวกำลังออกรวง เรียกว่า ข้าวท้องกำลังแตก ชาวบ้านจึงนิยมทำเครื่องเซ่นไปไหว้สักการะแม่โพสพ ที่ทุ่งนา เพื่อความเป็นสิริมงคล และความอุดมสมบูรณ์

การบูชาแม่โพสพจะสร้างบ้านที่สมมติเป็นบ้านแม่โพสพ โดยนำไม้เล็กๆ 4 ชิ้น ทำเป็นเสาใส่รอดแล้วปูพื้นด้วยไม้ไผ่ นำต้นพงมาทำเป็นหลังคา ไม่มีฝาบ้านมีบันได 5 ขั้น หันไปทางทิศเหนือ จากนั้นนำอาหารเครื่องเซ่นพร้อมด้วยหมากพลูมาบูชาในตอนเช้า

ในเดือนนี้มีการกวนน้ำนมแม่โพสพ เพื่อทำขนมถวายพระโดยชาวบ้านจะเกี่ยวข้าวอ่อนที่ข้างในยังนิ่มมาตำ แล้วนำผ้าขาวบางมากรองเอาเฉพาะที่เรียกว่า น้ำนมข้าว (ข้าวยาคู) เอามากวนในกระทะ ใส่น้ำตาลปีบ กะทิ เกลือ กวนให้แห้ง จะมีลักษณะอ่อนๆ ข้นๆ นำไปถวายพระ

นอกจากนี้ชาวบ้านยังนิยมทำขนมจ้าง คือ ข้าวเหนียวห่อใบไผ่ตงนึ่งเอามาจิ้มกับน้ำนมแม่โพสพ

เดือน 12 ประเพณีลอยกระทงสาย

ชาวบ้านจะทำกระทงด้วยกระดาษ และทำไส้ด้วยด้าย เวลาจะลอย เทน้ำมันใส่ แล้วจุดไฟจะลอยเป็นแถว คนหนึ่งๆจะลอยทีละหลายๆใบ จึงเรียก ประเพณีลอยกระทงสาย เพื่อเป็นการขอขมาต่อแม่พระคงคา และบูชารอยพระพุทธบาท ซึ่งถือเป็นประเพณีสืบทอดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

6. สื่อการสอน

สื่อการสอนนับว่าเป็นสิ่งที่มีบทบาทอย่างมากในการเรียนการสอนนับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากเป็นตัวกลางที่ช่วยในการสื่อสารระหว่างผู้สอนและผู้เรียนดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยแต่เดิมนั้นจะเป็นการนำสื่อหลายอย่างมารวมกัน แต่จะเป็นการใช้สื่อแต่ละอย่างเรียงลำดับกันเพื่อช่วยในการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ต่อมาเมื่อถึงยุคเทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบัน และมีการนำคอมพิวเตอร์เข้ามามีบทบาทในการเรียนการสอน จึงทำให้คอมพิวเตอร์เข้ามาใช้ร่วมในลักษณะของสื่อการเรียนการสอนโดยเป็นการใช้ในการควบคุมอุปกรณ์รอบข้าง และเป็นอุปกรณ์ในการผลิตสื่อการเรียนการสอน การฝึกอบรม และการเสนองาน ด้วยเหตุนี้จึงทำให้การใช้สื่อการเรียนการสอนในปัจจุบันมีการใช้ทั้งในรูปเดิมและในรูปใหม่ที่นำคอมพิวเตอร์ เข้ามามีส่วนร่วมในการใช้งาน

ความหมายของ “สื่อการสอน”

สื่อ (Medium, pl. Media) เป็นคำที่มาจากภาษาลาตินว่า “medium” แปลว่า “ระหว่าง” (between) หมายถึง สิ่งใดก็ตามที่บรรจุข้อมูลเพื่อให้ผู้ส่งและผู้รับสามารถสื่อสารกันได้ตรงตามวัตถุประสงค์ เมื่อมีการนำสื่อมาใช้ในการเรียนการสอน จึงเรียกว่า **“สื่อการสอน” (Instruction Media)** หมายถึง สื่อชนิดใดก็ตามไม่ว่าจะเป็นเทปบันทึกเสียง สไลด์ วิทยุ โทรทัศน์ วิดีโอ แผนภูมิ ภาพนิ่ง ฯลฯ ซึ่งบรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับการเรียนการสอน สิ่งเหล่านี้เป็นวัสดุอุปกรณ์ทางกายภาพที่นำมาใช้ในเทคโนโลยีการศึกษา เป็นสิ่งที่ใช้เป็นเครื่องมือหรือช่องทางสำหรับทำให้การสอนของผู้สอนส่งไปถึงผู้เรียนทำให้ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่ผู้สอนวางไว้ได้เป็นอย่างดี (เปรื่อง กุมุท 2519: 1)

สื่อการสอน หมายถึง ตัวกลางที่ช่วยนำและถ่ายทอดข้อมูลความรู้จากผู้สอนหรือจากแหล่งความรู้ไปยังผู้เรียน เป็นสิ่งช่วยอธิบายและขยายเนื้อหาบทเรียนให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้นเพื่อบรรลุถึงวัตถุประสงค์การเรียนที่ตั้งไว้ (กิดานันท์ มลิทอง 2536: 76)

การใช้สื่อในการเรียนการสอนมีมาเป็นเวลานานแล้ว โดยแต่เดิมนั้นจะเป็นการนำสื่อหลายอย่างมาร่วมกันแต่จะเป็นการใช้สื่อแต่ละอย่างเรียงลำดับกันเพื่อช่วยให้การสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ต่อมาเมื่อถึงยุคเทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบันและมีการนำคอมพิวเตอร์เข้ามามีบทบาทในการเรียนการสอน จึงทำให้คอมพิวเตอร์เข้ามาใช้ร่วมในลักษณะของสื่อการเรียนการสอน โดยเป็นการใช้ในการควบคุมอุปกรณ์รอบข้าง และเป็นอุปกรณ์ในการผลิตแฟ้มสื่อการ

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

เรียนการสอน การฝึกอบรม และการเสนองาน ด้วยเหตุนี้จึงทำให้การใช้สื่อการเรียนการสอนในปัจจุบันมีการใช้ทั้งในรูปเดิม และในรูปใหม่ที่นำคอมพิวเตอร์เข้ามามีส่วนร่วมในการใช้งาน

แนวคิดการแบ่งประเภทสื่อการสอน

การสอนเป็นพฤติกรรมของครูและนักเรียนที่แสดงออกร่วมกัน เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ คือมุ่งให้นักเรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากความไม่รู้มาเป็นรู้ เปลี่ยนจากทำไม่ได้มาเป็นทำได้ นำไปใช้ประโยชน์ได้ด้วยการยึดหลักว่า การศึกษาเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนไปในทิศทางที่ดีที่นักเรียนและสังคมปรารถนา

สื่อการสอนจะเป็นตัวกลางในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมดังกล่าว และช่วยถ่ายทอดความคิดระหว่างครูกับนักเรียน ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น

สื่อการสอนอาจเป็นบุคคล วัสดุ หรือเหตุการณ์ต่างๆ ซึ่งทำให้นักเรียนได้รับความรู้ ทักษะ เจตคติที่ได้ดี และทำให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีได้ สื่อการสอนเป็นเครื่องมือที่จะช่วยสื่อความหมายโดยมีครูและนักเรียนร่วมกันทำกิจกรรมเพื่อทำให้เกิดการเรียนรู้ทำให้การเรียนการสอนดำเนินไปด้วยดี

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ประเภทของสื่อการสอน

ในทางเทคโนโลยีในการสอน อาจจะแยกสื่อการสอนได้ 3 พวกใหญ่ ๆ คือ

1. อุปกรณ์หรือเครื่องมือ (Equipment หรือ Hardware หรือ Big media) เป็นเรื่องของเครื่องยนต์ กลไก ไฟฟ้า และอิเล็กทรอนิกส์ทั้งหลาย พวกนี้จะต้องอาศัยสื่อประเภทวัสดุ (Software) เพื่อนำสารใน Software ออกไปยังผู้รับสารบรรดาสื่อประเภทหนัก ได้แก่ เครื่องฉายต่างๆ เช่น เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องฉายเทปภาพ เครื่องฉายสไลด์ ฟิล์มสตริป เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ เครื่องฉายภาพทึบแสง เครื่องวิทยุโทรทัศน์ เครื่องบันทึกเทป เครื่องเล่นแผ่นเสียง

2. วัสดุ (Software) หรือสื่อเล็ก (Small media) สื่อพวกนี้บางอย่างก็ใช้ทำงานได้เองในตัวของมัน บางอย่างก็ต้องใช้กับสื่อใหญ่ (Big media) พวกที่ต้องใช้กับสื่อใหญ่ก็ต้องทำ เช่น ฟิล์มภาพยนตร์ ฟิล์มสตริปและสไลด์ แผ่นภาพโปร่งใส เทปบันทึกเสียง แผ่นเสียง เทปบันทึกภาพรายการวิทยุ บทเรียนที่ใช้กับเรื่องสอนหรือคอมพิวเตอร์ บางชนิดก็ใช้ได้ในตัวของมันเอง เช่น ภาพ หุ่นจำลอง แผนที่ แผนภูมิ สื่อประเภทเบานี้ทำหน้าที่ประการสำคัญก็คือการเก็บเอกสารเอาไว้ในรูปต่างๆ เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้

3. วิธีการ สื่อประเภทนี้อาจจะเป็นการกระทำเป็นการปฏิบัติ การกระทำหรือการปฏิบัติอาจจะใช้สื่อประเภทเบาด้วยก็ได้หรือไม่มีก็ได้ พวกวิธีการนี้ก็มีอาทิ ละคร การสาธิต การนิทรรศการและอื่นๆ

สื่อการสอนจึงมีความหมายครอบคลุมทั้งวัสดุอุปกรณ์และวิธีการวัตถุประสงค์ของการใช้วัสดุอุปกรณ์และวิธีการในการสอนก็คือ การสร้างรากฐานที่เป็นรูปธรรมขึ้นในความคิดของนักเรียนและพยายามให้นักเรียนได้รับประสบการณ์โดยตรงให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้จากวัตถุประสงค์ในการใช้สื่อการสอนดังกล่าวนี้ จึงนำมาใช้เป็นแนวคิดในการแบ่งประเภทของสื่อการสอนเสียใหม่เพื่อให้มองเห็นทิศทางที่ครูจะหาวิธีการที่จะจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในวิชาให้เป็นรูปธรรมมากที่สุด ดังนี้

1. โสตทัศนูปกรณ์ ได้แก่วัสดุและอุปกรณ์เกี่ยวกับเสียงและภาพ เช่น วัสดุและเครื่องมือที่ไม่ต้องฉาย วัสดุและเครื่องมือที่ต้องฉาย และโสตวัสดุและอุปกรณ์

2. สิ่งตีพิมพ์ ได้แก่ หนังสือ ตำรา วัสดุตีพิมพ์ต่างๆ

3. บุคคล ได้แก่ ครู วิทยากร และบุคคลอื่นที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาสาระของกลุ่มสาระ

4. การจัดประสบการณ์สังคมศึกษา ได้แก่ กระบวนการและวิธีการเรียนการสอนที่จัดให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ในการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

องค์ประกอบของสื่อประสม

จากความหมายของสื่อประสมที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า สื่อประสมในปัจจุบันจะใช้คอมพิวเตอร์เป็นอุปกรณ์หลักในการนำเสนอสารสนเทศในรูปแบบรวมของข้อความ เสียง ภาพนิ่ง ภาพกราฟิกเคลื่อนไหว และภาพเคลื่อนไหวแบบวีดีทัศน์ เพื่อรวมเป็นองค์ประกอบของสื่อประสมในลักษณะของ “สื่อหลายมิติ” โดยก่อนที่จะมีการประมวลเป็นสารสนเทศนั้น ข้อมูลเหล่านี้จะต้องได้รับการปรับปรุงรูปแบบโดยแบ่งลักษณะ ดังนี้

ภาพนิ่งก่อนที่ภาพถ่ายภาพวาดหรือภาพต่างๆ ที่เป็นภาพนิ่งจะเสนอบนจอคอมพิวเตอร์ให้แลดูสวยงามได้นั้น ภาพเหล่านี้จะต้องถูกเปลี่ยนแปลงรูปแบบก่อนเพื่อให้คอมพิวเตอร์สามารถใช้เสนอภาพเหล่านั้นได้ โดยมีรูปแบบที่นิยมใช้กันมาก 2 รูปแบบ คือ

1. กราฟิกแผนที่บิต (bitmapped graphics) หรือ กราฟิกแรสเตอร์ (raster graphics) เป็นกราฟิกที่แสดงด้วยจุดภาพในแนวตั้งและแนวนอนเพื่อประกอบรวมเป็นภาพที่อยู่ในรูปแบบนี้จะมีชื่อลงท้ายด้วย .gif , .tiff , และ .bmp

2. กราฟิกเส้นสมมติ (vector graphics) หรือ กราฟิกเชิงวัตถุ (object oriented graphics) เป็นกราฟิกที่ใช้สูตรคณิตศาสตร์ในการสร้างภาพ โดยที่จุดภาพจะถูกระบุด้วยความสัมพันธ์เชิงพื้นที่แทนที่จะอยู่ในแนวตั้งและแนวนอน ภาพกราฟิกประเภทนี้จะสร้างและแก้ไขได้ง่ายและมองดูสวยงามมากกว่ากราฟิกแบบแผนที่บิต ภาพในรูป จะมีชื่อลงท้ายด้วย .eps .wmf และ .pict

ภาพเคลื่อนไหว ภาพเคลื่อนไหวที่ใช้ในสื่อประสมจะหมายถึงภาพกราฟิกเคลื่อนไหว หรือภาพที่เรียกกันว่า “แอมิเนชั่น” ซึ่งนำภาพกราฟิกที่วาดหรือถ่ายเป็นภาพไว้มาสร้างให้แลดูเคลื่อนไหวด้วยโปรแกรมสร้างภาพเคลื่อนไหว ภาพเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ในการจำลองสถานการณ์จริง

ภาพเคลื่อนไหวแบบวีดีทัศน์ การบรรจุภาพเคลื่อนไหวแบบวีดีทัศน์ลงในคอมพิวเตอร์จำเป็นต้องใช้โปรแกรมและอุปกรณ์เฉพาะในการจัดทำ ปกติแล้วแฟ้มภาพจะใหญ่มีขนาดความจุมากดังนั้นต้องลดขนาดโดยการบีบอัดภาพ (compression) รูปแบบของภาพวีดีทัศน์บีบอัดที่ใช้กันทั่วไป ได้แก่ AVI , MPEC

เสียงที่ใช้ในสื่อประสมจำเป็นต้องบันทึกและจัดรูปแบบเฉพาะเพื่อให้คอมพิวเตอร์สามารถใช้ได้มีลักษณะ 2 รูปแบบ (WAVE , MIDI) แฟ้มเสียง MIDI จะเป็นแฟ้มที่มีการสังเคราะห์เสียงเพื่อสร้างขึ้นมาใหม่มีขนาดเล็กกว่าแต่คุณภาพด้อยกว่า WAVE

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

สื่อประสมในนวัตกรรมทางการศึกษา

นวัตกรรมทางการศึกษาในปัจจุบันจะเป็นการคิดค้นและสิ่งประดิษฐ์ที่ใช้ร่วมกับคอมพิวเตอร์เป็นลักษณะการสอนใช้คอมพิวเตอร์เป็นฐาน (Computer based Instruction : CBI)

สื่อหลายมิติ เป็นแนวคิดและวิธีการที่พัฒนามาจากข้อความหลายมิติ และเป็นหัวใจสำคัญของการใช้ในสื่อประสมเพื่อการเชื่อมโยงหลายมิติ

แผ่นวิดีทัศน์เชิงตอบโต้ เป็นการใช้ร่วมกันระหว่าง แผ่นวิดีทัศน์ คอมพิวเตอร์ และอุปกรณ์รอบข้างต่างๆ เพื่อเสนอสารสนเทศที่เชื่อมโยงกันระหว่างภาพในวิดีทัศน์และข้อความในคอมพิวเตอร์

ซีดีและดีวีดี สื่อบันทึกขนาดเล็กที่บันทึกและอ่านข้อมูลด้วยแสงเลเซอร์ โดยมีการเสนอข้อมูลและเชื่อมโยงเนื้อหาที่บรรจุในแผ่น

ความเป็นจริงเสมือน เป็นเทคโนโลยีเชิงโต้ตอบที่ให้ผู้ใช้เกิดความรู้สึกเสมือนเข้าร่วมอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ไม่ได้มีอยู่จริงที่สร้างด้วยคอมพิวเตอร์

อินเตอร์เน็ต ระบบการเชื่อมโยงข่ายงานคอมพิวเตอร์ใหญ่มากที่ครอบคลุมไปทั่วโลก เพื่ออำนวยความสะดวกในการสื่อสารข้อมูล ลักษณะของสื่อที่เห็นได้ชัดและนิยมใช้กันมาก คือ เวิลด์ไวด์เว็บ ที่ให้ผู้ใช้สืบค้นข้อมูลรูปแบบต่างๆ ในเว็บเพจจากเวปไซต์ที่เชื่อมโยงกัน

นวัตกรรมต่างๆ เหล่านี้สามารถนำมาใช้ในการศึกษาได้เป็นอย่างดีซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพจากเนื้อหาในลักษณะสื่อประสมที่ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สร้างขึ้นมาเป็นบทเรียน โดยสามารถใช้ได้กับผู้เรียนเป็นกลุ่มและการศึกษารายบุคคล รายละเอียดของนวัตกรรมที่เป็นสื่อประสมเหล่านี้จะกล่าวถึงรายละเอียดในแต่ละบทต่อไป

สื่อหลายมิติ

สารสนเทศที่มีการเสนอข้อมูลหลายประเภทอยู่ร่วมกัน ในลักษณะของสื่อประสมย่อมทำให้ผู้รับสามารถใช้ประสาทสัมผัสในการฟังเสียง อ่านข้อความ และดูภาพนิ่งภาพเคลื่อนไหวเพื่อช่วยให้เข้าใจและซาบซึ้งในเนื้อหาที่นำเสนอได้ดีมากยิ่งขึ้นกว่าการที่จะฟัง หรืออ่านอย่างเดียว ด้วยเหตุนี้การเสนอสารสนเทศด้วยสื่อประสมจะเพิ่มประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการนำเสนอรายงานและการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดีโดนที่สื่อประสมนั้นจะอยู่ในลักษณะของ“สื่อหลายมิติ” คือการนำเสนอข้อมูลเพื่อให้ผู้รับสามารถรับสารสนเทศในรูปแบบต่างๆ ที่สื่อเสนอได้โดยการเชื่อมโยงข้อมูลจากรูปแบบหนึ่งไปยังอีกรูปแบบหนึ่งได้ในทันทีด้วยความรวดเร็ว ซึ่งสื่อหลายมิติได้พัฒนาจาก “ข้อความหลายมิติ” ซึ่งเป็นการเสนอข้อความตัวอักษร ภาพกราฟิก และเสียง ที่มีมาแต่เดิม

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

คุณค่าของสื่อการสอน

สื่อการสอนสามารถใช้ประโยชน์ได้ทั้งกับผู้เรียนและผู้สอนดังต่อไปนี้

สื่อกับผู้เรียน

1.เป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเนื้อหาบทเรียนที่ยุ่งยากซับซ้อนได้ง่ายขึ้นในระยะเวลาอันสั้น และสามารถช่วยให้เกิดความคิดรวบยอดในเรื่องนั้นได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว

2.สื่อจะช่วยกระตุ้นและสร้างความสนใจให้กับผู้เรียน ทำให้เกิดความสนุกและไม่รู้สึกเบื่อหน่ายการเรียน

3.การใช้สื่อจะทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจตรงกัน และเกิดประสบการณ์ร่วมกันในวิชาที่เรียนนั้น

4.ช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้น ทำให้เกิดมนุษย์สัมพันธ์อันดีในระหว่างผู้เรียนด้วยกันเองและกับผู้สอนด้วย

5.ช่วยสร้างเสริมลักษณะที่ดีในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์จากการใช้สื่อเหล่านั้น

6.ช่วยแก้ปัญหาเรื่องของความแตกต่างระหว่างบุคคลโดยการจัดให้มีการใช้สื่อในการศึกษารายบุคคล

สื่อกับผู้สอน

1. การใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ประกอบการเรียนการสอน เป็นการช่วยให้บรรยากาศในการสอนน่าสนใจยิ่งขึ้น ทำให้ผู้สอนมีความสนุกสนานในการสอนมากกว่าวิธีการที่เคยใช้การบรรยายแต่เพียงอย่างเดียวและเป็นการสร้างความเชื่อมั่นในตนเองให้เพิ่มขึ้นด้วย

2. สื่อจะช่วยแบ่งเบาภาระของผู้สอนในด้านการเตรียมเนื้อหา เพราะบางครั้งอาจให้ผู้เรียนศึกษาเนื้อหาจากสื่อได้เอง

3. เป็นการกระตุ้นให้ผู้สอนตื่นตัวอยู่เสมอในการเตรียมและผลิตวัสดุใหม่ๆ เพื่อใช้เป็นสื่อการสอน ตลอดจนคิดค้นเทคนิควิธีการต่างๆ เพื่อให้การเรียนรู้น่าสนใจยิ่งขึ้น

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

อย่างไรก็ตาม สื่อการสอนจะมีคุณค่าก็ต่อเมื่อผู้สอนได้นำไปใช้อย่างเหมาะสมและถูกวิธี ดังนั้นก่อนที่จะนำสื่อแต่ละอย่างไปใช้ ผู้สอนจึงควรจะได้ศึกษาถึงลักษณะและคุณสมบัติของสื่อการสอน ข้อดีและข้อจำกัดอันเกี่ยวเนื่องกับตัวสื่อและการใช้สื่อแต่ละอย่าง ตลอดจนการผลิตและการใช้สื่อให้เหมาะสมกับสภาพการเรียนการสอนด้วย ทั้งนี้เพื่อให้การจัดกิจกรรมการสอนบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ที่วางไว้

หลักการเลือกสื่อการสอน

การเลือกสื่อการสอนเพื่อนำมาใช้ประกอบการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง โดยในการเลือกสื่อ ผู้สอนจะต้องตั้งวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมในการเรียนให้แน่นอนเสียก่อน เพื่อใช้วัตถุประสงค์นั้นเป็นตัวชี้นำในการเลือกสื่อการสอนที่เหมาะสม นอกจากนี้ยังมีหลักการอื่นๆ เพื่อประกอบการพิจารณา (Davies 1981:192) คือ

1. สื่อนั้นต้องสัมพันธ์กับเนื้อหาบทเรียนและจุดมุ่งหมายที่จะสอน
2. เลือกสื่อที่มีเนื้อหาที่ถูกต้อง ทันสมัย น่าสนใจ และเป็นสื่อที่จะให้ผลต่อการเรียนการสอนมากที่สุด ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาวิชานั้นได้ดีเป็นลำดับขั้นตอน
3. เป็นสื่อที่เหมาะสมกับวัย ระดับชั้น ความรู้และประสบการณ์ของผู้เรียน

4. สื่อนั้นควรสะดวกในการใช้ มีวิธีใช้ไม่ซับซ้อนยุ่งยากจนเกินไป

5. ต้องเป็นสื่อที่มีคุณภาพเทคนิคการผลิตที่ดี มีความชัดเจนและเป็นจริง

6. มีราคาไม่แพงจนเกินไป หรือถ้าจะผลิตเองควรคุ้มกับเวลาและการลงทุน

จากหลักการนี้สรุปได้ว่า การจะเลือกสื่อมาใช้ในการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพนั้นจะต้องมีความรู้ความสามารถและทักษะในเรื่องต่างๆ ดังนี้

1.วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมและจุดมุ่งหมายในการเรียนการสอน

2. จุดมุ่งหมายในการนำสื่อมาใช้ประกอบหรือร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อใช้นำบทเรียนใช้ในการประกอบคำอธิบาย ใช้เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์แก่ผู้เรียน หรือใช้เพื่อสรุปบทเรียน

3. ต้องเข้าใจลักษณะเฉพาะของสื่อชนิดต่างๆ แต่ละชนิดว่า สามารถเร้าความสนใจและให้ความหมายต่อประสบการณ์การเรียนรู้แก่ผู้เรียนได้อย่างไรบ้าง เช่น หนังสือเรียนและสิ่งพิมพ์อื่นๆ ใช้เพื่อเป็นความรู้พื้นฐานและอ้างอิง ของจริงและของจำลองใช้เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง แผนภูมิ แผนภาพ และแผนสถิติ ใช้เพื่อต้องการเน้นหรือเพื่อแสดงให้เห็นส่วนประกอบหรือเปรียบเทียบข้อมูล สไลด์และฟิล์มสตริปใช้เพื่อเสนอภาพนิ่งขนาดใหญ่ให้ผู้เรียนเห็นทั้งชั้นหรือให้เพื่อการเรียนรายบุคคลก็ได้ เหล่านี้เป็นต้น

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

4. ต้องมีความรู้เกี่ยวกับแหล่งของสื่อการเรียนการสอนทั้งภายในและภายนอกสถาบันการศึกษาสื่อบางอย่างจะคุ้มค่าในการผลิตเองหรือไม่ หรืออาจหายืมได้ที่ไหนบ้าง

7. คอมพิวเตอร์

ความหมายของ “คอมพิวเตอร์”

คอมพิวเตอร์ (Computer) เป็นเครื่องจักรอิเล็กทรอนิกส์ที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อใช้ทำงานแทนมนุษย์ในด้านการคิดคำนวณ และสามารถจำข้อมูลทั้งตัวเลขและตัวอักษรได้เพื่อการเรียกใช้งานในครั้งต่อไป ยังสามารถจัดการกับสัญลักษณ์ (symbol) ได้ด้วยความเร็วสูง โดยปฏิบัติตามขั้นตอนของโปรแกรม (ยุพิน ไทยรัตทานนท์ 2527: 11) นอกจากนี้ คอมพิวเตอร์ยังมีความสามารถในด้านต่างๆ อีกมาก อาทิเช่น การเปรียบเทียบทางตรรกศาสตร์ การรับส่งข้อมูล การจัดเก็บข้อมูลไว้ในตัวเครื่อง และสามารถประมวลผลจากข้อมูลต่างๆ ได้ (โกสันต์ เทพสิทธิทรากรณ์ 2531: 1)

ความหมายโดยสรุป คอมพิวเตอร์ เป็นเครื่องประมวลผลข้อมูลที่เป็นตัวเลข ตัวอักษรและภาพกราฟิกได้อย่างรวดเร็วตามลักษณะโปรแกรมที่ใช้ สามารถเก็บบันทึกสารสนเทศได้จำนวนมาก และสามารถแสดงผลลัพธ์ออกทางหน้าจอภาพและเครื่องพิมพ์ได้

ชนิดและขนาดของเครื่องคอมพิวเตอร์

การจำแนกชนิดและขนาดของเครื่องคอมพิวเตอร์ตามขนาด สามารถแยกได้ดังนี้

1. ไมโครคอมพิวเตอร์ (Microcomputer) หรือเรียกกันว่า "เครื่อง *PC* " หมายถึง personal computer เป็นคอมพิวเตอร์ชนิดเล็ก เหมาะสำหรับใช้ในธุรกิจขนาดเล็กหรืองานส่วนตัว ตลอดจนใช้ในวงการศึกษา

2. มินิคอมพิวเตอร์ (Mini-Computer) เหมาะสำหรับในวงการธุรกิจขนาดกลางทั่วไป เป็นคอมพิวเตอร์ที่มีระบบการจัดแฟ้มข้อมูล ระบบรักษาความปลอดภัยของข้อมูล ระบบการตรวจสอบวงจรและระบบโปรแกรมควบคุมที่สมบูรณ์แบบ สามารถทำงานพร้อมกันได้หลายงาน และต่อสาขา ได้หลายร้อยเครื่อง

3. เมนเฟรมคอมพิวเตอร์ (Mainframe Computer) เหมาะสำหรับใช้ในธุรกิจขนาดใหญ่มีลักษณะเช่นเดียวกับเครื่องขนาดกลางแต่สามารถทำงานได้เร็วมากกว่าและสามารถต่อกับอุปกรณ์ประเภทต่างๆได้อย่างกว้างขวางมาก

4. ซุปเปอร์เมนเฟรมคอมพิวเตอร์ (Super Mainframe Computer) เป็นคอมพิวเตอร์ที่ใช้ในวงการขนาดใหญ่มาก เช่น ในกองทัพของสหรัฐอเมริกาเพื่อใช้ในการคำนวณยิงขีปนาวุธ หรือในการปล่อยยานอวกาศ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ลักษณะการทำงานของเครื่องคอมพิวเตอร์

คอมพิวเตอร์ไม่ว่าจะมีขนาดเท่าใดก็ตาม จะมีลักษณะการทำงานที่มีความสัมพันธ์กันดังต่อไปนี้

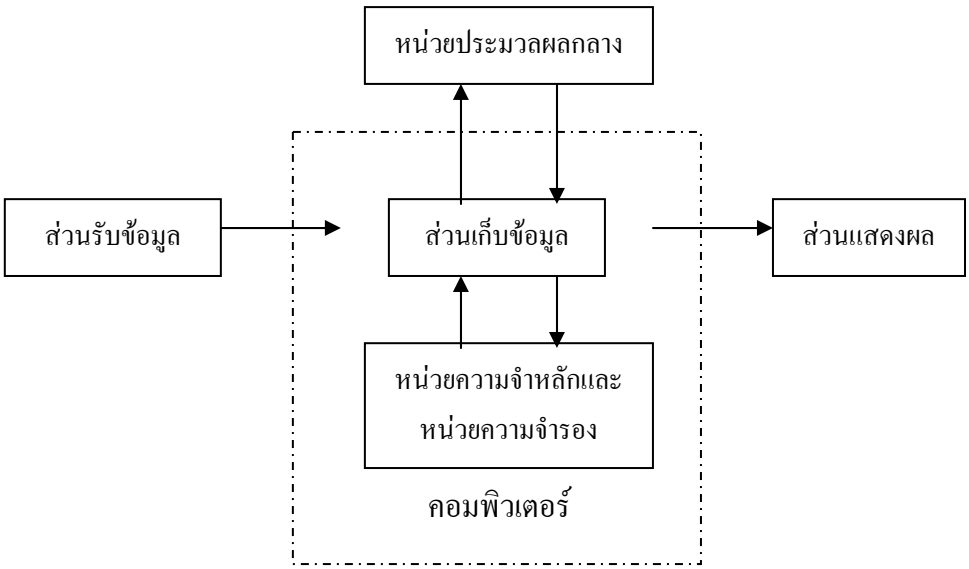

แผนภาพที่ 3 ความสัมพันธ์ในการทำงานของคอมพิวเตอร์

คอมพิวเตอร์เพื่องานวิชาการ

คอมพิวเตอร์เพื่องานวิชาการเกี่ยวข้องกับการสอนด้วยคอมพิวเตอร์ การวัดและประเมิน และการรายงานผลการเรียน

การสอนด้วยคอมพิวเตอร์ มีหลายรูปแบบ เช่น คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (Computer Assisted Instruction) การสอนอิงคอมพิวเตอร์ (Computer-Based Instruction) ปัจจุบันนี้บทเรียนด้วยคอมพิวเตอร์ได้พัฒนาไปเป็นสื่อชั้นสูงที่เรียกว่า “Hypermedia“ หรือ “Multi Media” ที่เสนอได้ทั้งข้อมูลภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหวและเสียงได้โดยใช้คอมพิวเตอร์

นอกจากนี้ คอมพิวเตอร์ยังช่วยในการเตรียมสไลด์ แผ่นใสทั้งสีและขาวดำแทนการเขียนด้วยมือ หรือใช้อักษรลอก

ในการวัดและประเมิน คอมพิวเตอร์ช่วยในการวิเคราะห์ข้อสอบเก็บคะแนนกิจกรรม คะแนนรายงาน คะแนนสอบย่อย คะแนนสอบไล่ และวิเคราะห์ผลการเรียน

ในการายงานผล คอมพิวเตอร์ช่วยนำผลที่ได้จากการวัดการประเมิน และการวิเคราะห์เพื่อรายงานให้นักเรียนนักศึกษาได้รับทราบ

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

8. การพัฒนาบทเรียนด้วยสื่อ

นวัตกรรมการเรียนการสอน

นวัตกรรม หรือ นวกรรม มาจากคำว่า “นว” หมายถึง ใหม่ กับ “กรรม” หมายถึง การกระทำ การงาน (ราชบัณฑิตยสถาน 2525: 429) คำว่านวัตกรรม หรือ นวกรรม ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษคำว่า “Innovation” หมายถึงการนำความคิดใหม่ๆ วิธีการใหม่ๆ หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ เข้ามาทำงานเพื่อให้เกิดผลดี

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2523: 3-4) ให้ความหมายของ นวกรรม หมายถึง วิธีการใหม่ที่มุ่งเพิ่มประสิทธิภาพของงานที่กำลังดำเนินอยู่ โดยต้องเป็นสิ่งใหม่ทั้งหมดหรือบางส่วน โดยมีการนำวิธีการจัดระบบมาใช้ โดยพิจารณาองค์ประกอบของข้อมูล กระบวนการ ผลลัพธ์ให้เหมาะสมก่อนที่จะมีการเปลี่ยนแปลง และไม่เป็นส่วนหนึ่งของระบบงานในปัจจุบัน

กรมวิชาการ (2535: 4) ให้ความหมายว่า นวัตกรรมทางการศึกษา หมายถึง วัสดุ อุปกรณ์และวิธีการใหม่ๆ ที่นำมาใช้เปลี่ยนแปลง ปรับปรุงการเรียนการสอนที่ทำอยู่เดิมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งนี้โดยมีกระบวนการที่แบ่งได้เป็น 3 ระยะ คือ การประดิษฐ์ คิดค้น การพิสูจน์ ทดลอง วิจัยและพัฒนาการเผยแพร่

พันธณีย์ วิหคโต (2536 : 4) กล่าวว่า นวัตกรรมทางการศึกษา หมายถึง การนำวิธีการหลักปฏิบัติ และแนวคิดใหม่ๆ ทางการศึกษา ซึ่งได้ผ่านการทดลองพิสูจน์และพัฒนาเป็นขั้นตอนเป็นระบบ มาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแนวการปฏิบัติทางการศึกษา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพทางการศึกษาให้สูงขึ้น

กิดานันท์ มลิทอง (2536 : 202) กล่าวว่า นวัตกรรมทางการศึกษา หมายถึง การนำนวกรรมซึ่งเป็นสิ่งประดิษฐ์ หรือปฏิบัติการใหม่ๆ หรือจากที่พัฒนาขึ้นจากของเดิมให้ดียิ่งขึ้นจากของเดิมให้ดียิ่งขึ้นและนำมาใช้ในวงการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดแก่ผู้เรียนในการเรียนรู้

นภาพร สิงหฑัต และคณะ (2537 : 58) ให้ความหมายว่า นวตกรรม หมายถึง รูปแบบใหม่ๆ ของการสร้างตัวปัจจัยป้อน (Input) ของการเรียนการสอน เช่น การสร้างสื่อ และรูปแบบใหม่ๆของกระบวนการ (process) เช่นแผนการสอน เทคนิควิธีสอน กิจกรรมการเรียน วิธีการวัดผล วิธีการใช้สื่อ เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน

จากความคิดเห็นของบุคคลต่างๆ ที่กล่าวมาสรุปได้ว่า นวัตกรรมทางการศึกษา หมายถึง วัสดุอุปกรณ์ วิธีการ แนวคิด หรือกระบวนการใหม่ๆ ทางการศึกษา ที่ผ่านการทดลอง พิสูจน์และพัฒนาเป็นขั้นตอนเป็นระบบ นำมาใช้ปรับปรุงการเรียนการสอนหรือการทำงานด้านการศึกษา และก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

มหาวิทยาลัยศิลปากร ศูนย์วิทยทรัพยากร

ประเภทของนวัตกรรมทางการศึกษา

นวัตกรรมทางการศึกษาปัจจุบันมีอยู่จำนวนมากและมีการแบ่งประเภทโดยเกณฑ์ต่างๆกัน โดยมีผู้เสนอไว้ดังนี้

พันธณีย์ วิหคโต (2536 : 4) โดยแบ่งประเภทของนวัตกรรมตามงาน ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 ประเภท ดังนี้

1. นวัตกรรมทางด้านระบบการศึกษา เช่น การศึกษางานบุคคล ระบบการสอนทางไกล การสอนระบบเปิด การศึกษานอกระบบโรงเรียน

2. นวัตกรรมทางด้านหลักสูตร เช่น การจัดหลักสูตรแบบบูรณาการ หลักสูตรการศึกษาต่อเนื่อง หลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่

3. นวัตกรรมทางด้านการเรียนการสอน เช่น การสอนแบบคณะ การสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์ การสอนซ่อมเสริม การใช้ศูนย์การเรียนด้วยตนเอง

4. นวัตกรรมทางด้านสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา เช่น การใช้เครื่องช่วยสอน บทเรียนสำเร็จรูป คอมพิวเตอร์ช่วยสอน เทปเสียง สไลด์ วิดีโอ และวิทยุโทรทัศน์ แบบฝึก ชุดฝึก

5. นวัตกรรมด้านการวัดและประเมินผล เช่น การวัดผลแบบอิงกลุ่ม การวัดผลก่อนการเรียนและหลังเรียน การวิเคราะห์ข้อสอบ

6. นวัตกรรมทางด้านการบริหารการศึกษา เช่น การใช้ทฤษฎีจัดระบบในการบริหาร การใช้คอมพิวเตอร์จัดระบบข้อมูล การใช้ทฤษฎี MBO การจัดตารางแบบยืดหยุ่น

นภาพร สิงหทัต และคณะ (2537: 61) ได้แบ่งนวัตกรรมทางการศึกษาออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆได้แก่

1. จำแนกตามผู้ใช้นวัตกรรมแบ่งเป็น

1.1 สำหรับครู ได้แก่แผนการสอน คู่มือครู เอกสารประกอบการสอน หนังสืออ้างอิง เครื่องมือวัดผล อุปกรณ์โสตทัศนวัสดุ ชุดการสอน

1.2 สำหรับนักเรียน ได้แก่ บทเรียนสำเร็จรูป เอกสารประกอบการเรียน ชุดฝึกปฏิบัติ ใบงาน แบบฝึกทักษะหนังสือเสริมสร้างประสบการณ์ (หนังสือนอกเวลา หนังสืออ่านเพิ่มเติม หนังสือส่งเสริมการอ่าน) เกม เพลง การ์ตูนเรื่อง

2. จำแนกตามลักษณะนวัตกรรม แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ

2.1 นวัตกรรมที่เน้นผลผลิต เน้นในรูปวัสดุ เครื่องมือ หนังสือต่างๆ เช่น ชุดการสอนสไลด์ภาพ วีดีทัศน์

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

2.2 นวัตกรรมที่เน้นเทคนิคกระบวนการ เน้นเทคนิควิธีปฏิบัติ หรือกระบวนการ เช่น เทคนิควิธีสอน วิธีบริหาร วิธีนิเทศ

2.3 นวัตกรรมผสมผสาน เป็นนวัตกรรมที่เน้นถึงสื่อวัสดุ และเทคนิคกระบวนการผสมผสานกัน

จากการแบ่งประเภทของนวัตกรรมของนักการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า นวัตกรรมทางการศึกษาแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ 1) นวัตกรรมทางด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน 2) นวัตกรรมด้านการวัดและประเมินผล3) นวัตกรรมทางด้านการบริหารงานทางวิชาการ

ประโยชน์ของนวัตกรรมการเรียนการสอน

กรมวิชาการ (2535 : 5) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของนวัตกรรมการเรียนการสอนไว้ดังนี้

1. ช่วยพัฒนาบุคคลให้มีความรู้ความสามารถ ในด้านต่างๆ คือ ความรู้ ความคิด ทักษะ และเจตคติ ในการเรียนการสอนวิชาต่างๆ ตัวอย่างเช่น

1.1 ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

1.2 ทำให้นักเรียนมีทักษะทางการเรียน

1.3 ทำให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียน

2. ช่วยพัฒนาการเรียนการสอน ทำให้การศึกษาก้าวหน้า ทันสมัย เหมาะสม และสอดคล้องกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในสังคมปัจจุบัน

3. ช่วยลดปัญหาการเรียนการสอนลงได้ ตัวอย่างเช่น

3.1 ลดเวลาสอน

3.2 แบ่งเบาภาระหน้าที่ของครู

3.3 แก้ปัญหาขาดครูบางวิชาที่ต้องใช้ทักษะความสามารถพิเศษ

3.4 ช่วยให้เกิดความชัดเจนและถูกต้องในเนื้อหาวิชา

3.5 ทำให้ประหยัด แรงงาน และค่าใช้จ่าย

3.6 ช่วยสร้างบรรยากาศในโรงเรียน

3.7 แก้ปัญหาพฤติกรรมนักเรียนที่ไม่พึงประสงค์

ปัจจุบันนี้มีงานวิจัยที่เกี่ยวกับการใช้นวัตกรรมการเรียนการสอนเป็นจำนวนมาก โดยมีทั้งด้านรูปแบบ เทคนิควิธีการ และสื่อต่างๆ เป็นต้น ซึ่งแนวคิดของผู้วิจัยแต่ละคนในการจัดรูปแบบนวัตกรรมเพื่อนำมาวิจัยทดลองนั้น อาจแตกต่างกันไปบ้างในรายละเอียด และขั้นตอนของการปฏิบัติ แต่จุดเน้นที่สำคัญของการใช้นวัตกรรมการเรียนการสอนก็คือ การพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ความสามารถในด้านความรู้ความคิดทักษะและเจตคติในการเรียนวิชาต่างๆ และเพื่อช่วยลดปัญหาการเรียนการสอนอื่นๆ ได้แก่ การลดเวลาสอน การแบ่งเบาภาระหน้าที่ของครู การแก้ปัญหาพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของนักเรียน และแก้ปัญหาขาดครูในบางวิชา นอกจากนี้ยังใช้เป็นเครื่องช่วยสร้างบรรยากาศในการเรียนได้อีกด้วย

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

แนวคิดนักจิตวิทยาการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนเป็นการบูรณาการแนวความคิดของนักจิตวิทยาการเรียนรู้ เนื่องจากในความหมายทางจิตวิทยากลุ่มพฤติกรรมการเรียนรู้คือกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของทฤษฎีการเรียนรู้ของกลุ่มนี้ คือพฤติกรรมนั่นเอง เช่น ทฤษฎีสิ่งเร้าและการตอบสนอง (Stimulus-Responses)การเรียนรู้ในลักษณะนี้เกิดจากกระบวนการการตอบสนองเมื่อมีการเสนอสิ่งเร้า องค์ประกอบสำคัญของการเรียนการรู้ตามทฤษฎีนี้มี 4 ประการ คือ

1. แรงขับ (Drive) หมายถึง ความต้องการของผู้เรียนในบางสิ่งบางอย่างแล้วจูงใจให้ผู้เรียนหาหนทางตอบสนองตามความต้องการ

2. สิ่งเร้า (Stimulus) เมื่อมีสิ่งเร้าผู้เรียนจะได้รับความรู้ หรือการชี้แนะทันทีทันใดจากสิ่งเร้านั้นก่อนที่จะตอบสนอง

3. การตอบสนอง (Responses) หมายถึง การที่ผู้เรียนแสดงปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้าซึ่งอธิบายได้ด้วยพฤติกรรมที่ผู้เรียนแสดงออก

4. การเสริมแรง (Reinforcement) หมายถึง การให้รางวัล เช่น การชมเชยผู้เรียนในกรณีที่ผู้เรียนตอบสนองถูกต้อง (ไชยยศ เรืองสุวรรณ 2533 : 61)

จิตวิทยาการเรียนรู้กับการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน

ทฤษฎีการเรียนรู้

การเรียนรู้หมายถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งเป็นผลเนื่องจากประสบการณ์ที่คนเรามีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม หรือจากการฝึกหัด รวมทั้งการเปลี่ยนปริมาณความรู้ของผู้เรียน งานที่สำคัญของครูก็คือช่วยนักเรียนแต่ละคน ให้เกิดการเรียนรู้หรือมีความรู้และทักษะตามที่หลักสูตรได้วางไว้ ครูมีหน้าที่จัดประสบการณ์ในห้องเรียน เพื่อช่วยให้นักเรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามวัตถุประสงค์ของแต่ละบทเรียน ดังนั้นความรู้เกี่ยวกับกระบวนการการเรียนรู้จึงเป็นรากฐานของการสอนที่มีประสิทธิภาพ

นักจิตวิทยาได้พยายามทำการวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้ของทั้งสัตว์และมนุษย์ และได้ค้นพบหลักการที่ใช้ประยุกต์ เพื่อการเรียนรู้ในโรงเรียนได้ ทฤษฎีการเรียนรู้มีหลายทฤษฎีแต่จะกล่าวถึง ทฤษฎีพฤติกรรมนิยม (Behavioral Theories)

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภารกิจของผู้สอนในการที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ตามทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยมผู้สอนจะต้องกำหนดความมุ่งหมายอย่างแน่ชัดว่าต้องการก่อให้เกิดพฤติกรรมใดขึ้นในตัวผู้เรียนแล้วจึงจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสม ตามลำดับที่ต้องการเพื่อให้ผู้เรียนตอบสนอง เมื่อผู้เรียนตอบสนองถูกต้องก็ให้การเสริมแรง

ตัวอย่างการนำทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยม มาเป็นหลักการพื้นฐานของเทคโนโลยีการศึกษาที่เห็นชัดเจนที่สุด คือ การสอนแบบโปรแกรม (Programmed Instruction) เช่น บทเรียนโปรแกรม ซึ่งประกอบไปด้วยสิ่งเร้าสั้นๆ เรียกว่า กรอบหรือเฟรม (Frames)การจูงใจและเร้าใจผู้เรียน ได้ลงมือปฏิบัติหรือมีส่วนร่วมได้ตอบสนองและได้รับการเสริมแรง เมื่อผู้เรียนตอบสนองถูกต้อง

ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน

ในการนำเอาหลักจิตวิทยาการเรียนรู้เข้ามาใช้ในการประกอบในการพัฒนา ด้านเทคโนโลยีการสอนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดของนักจิตวิทยาการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนที่ใช้กันอย่างกว้างขวาง คือ

1. ทฤษฎีการเรียนรู้ของกาเย่ (Gagne) กาเย่ได้ให้นิยามการเรียนรู้ไว้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงสมรรถภาพ (Capability) หรือความสามารถของมนุษย์ซึ่งสามารถสังเกตได้จากพฤติกรรมบางประการที่แสดงออกมา การเปลี่ยนแปลงนี้เกิดจากที่มนุษย์ได้รับประสบการณ์จากสภาพการณ์การเรียนรู้ในระยะเวลาหนึ่ง ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2533 : 62-64) ได้จำแนกประเภทการเรียนรู้พื้นฐานออกเป็น 8 ลักษณะ เรียงลำดับก่อนหลัง ดังนี้

1.1 การเรียนรู้สัญญาณ (Signal Learning) เป็นการเรียนรู้ขั้นพื้นฐานที่เกิดขึ้นโดยผู้เรียนมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่เป็นเงื่อนไขอย่างทันทีทันใดและจะเกิดการเรียนรู้เมื่อกระทำซ้ำหลายๆครั้งบนเงื่อนไขเดียวกันการเรียนรู้สัญญาณเป็นประเภทเดียวกันกับทฤษฎีการวางเงื่อนไขของพาพลอฟ (Pavlov)

1.2 การเรียนรู้จากสิ่งเร้าและการตอบสนอง (Stimulus-Responses Learning) เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการตอบสนองต่อสิ่งเร้าอย่างตั้งใจหรือจำเพาะเจาะจงโดย 1) กระทำซ้ำบ่อยๆ 2) ตอบสนองให้ถูกต้องเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ 3) การควบคุมสิ่งเร้าจะเพิ่มความถูกต้องของการตอบสนองได้มากขึ้นและ 4) การเสริมแรงหรือการให้รางวัลมีความจำเป็น การเรียนรู้ประเภทนี้เป็นประเภทเดียวกันกับทฤษฎีการเรียนรู้แบบอาการกระทำ (Operant Conditioning) ของสกินเนอร์และทฤษฎีการเรียนรู้ (Instrumental Conditioning Learning) ของธอร์นไดค์

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

1.3 การเรียนรู้โดยการเชื่อมโยง (Simple Chaining Learning) เป็นการเรียนรู้ที่จะต้องมีการกระทำเชื่อมโยงต่อเนื่องระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองตั้งแต่สองคู่ขึ้นไป โดยมากเป็นการเรียนรู้ด้านทักษะ (Motor Learning)

1.4 การเรียนรู้โดยภาษา (Verbal Association Learning) การเรียนรู้จะเกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ของการใช้ถ้อยคำหรือภาษาตอบสนองสิ่งเร้าจนเกิดเป็นภาษาขึ้นมาเรียกสิ่งต่างๆการเรียนรู้ประเภทนี้ เป็นลักษณะเดียวกันกับการเรียนรู้แบบเชื่อมโยง (Connection Learning) ของเอบบิงฮอส (Ebbinghaus)

1.5 การเรียนรู้ความแตกต่าง (Discrimination Learning) เป็นการเรียนรู้ที่จะต้องมีความเข้าใจอย่างขว้างกว้างลึกซึ้งตามลำดับขั้นต่างๆ ที่จะเรียนรู้จนสามารถจำแนกความแตกต่างที่มีอยู่ของสิ่งเร้าทั้งหลายได้ เช่น สามารถแยกชื่อต่างๆ ของพืชและสัตว์ได้ และเรียกได้ถูกต้อง

1.6 การเรียนรู้มโนทัศน์ (Concept Learning) โดยทั่วไปมโนทัศน์จะมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ มโนทัศน์แบบรูปธรรมและแบบนามธรรม มโนทัศน์แบบรูปธรรมเกิดจากการสังเกตและร่วมกิจกรรมจากสภาพการณ์ที่จัดเป็นรูปธรรม ส่วนมโนทัศน์แบบนามธรรมนั้นเป็นมโนทัศน์ที่เกี่ยวกับสัญลักษณ์หรือสิ่งแทนของจริงต่างๆ เช่น สี่เหลี่ยม สามเหลี่ยม ความร้อน เป็นต้น

ดังนั้นการเรียนรู้มโนทัศน์จึงเกิดขึ้นได้ตามจุดมุ่งหมายที่เราตั้งไว้ โดยเรียนรู้ผ่านทางสภาพการณ์การเรียนรู้เพื่อให้เกิดการตอบสนอง จนสามารถสรุปหลักการและจุดมุ่งหมายจากสิ่งแวดล้อมได้

1.7 การเรียนรู้กฎ (Rule Learning)เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการนำเอามโนทัศน์จำนวนหนึ่งมาสัมพันธ์กันอย่างมีลำดับต่อเนื่องกันและชัดเจน แล้วสร้างเป็นข้อสรุปหรือกฎที่มีความหมายใหม่ขึ้นมา และความสามารถนำไปใช้อธิบายกับเหตุการณ์ต่างๆได้

1.8 การเรียนรู้การแก้ปัญหา (Problem-Solving Learning) เป็นการเรียนรู้ขั้นสูงที่สุดที่เกิดจากการนำกฎหรือหลักการเบื้องต้นต่างๆ ที่สร้างขึ้นมาจากหลักการที่จะนำไปสู่กระบวนการใหม่ๆเกิดความคิดและขยายแนวคิดจนสามารถนำหลักการนั้นไปใช้อย่างสร้างสรรค์และสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้จนกระทั่งได้ความรู้ใหม่เพิ่มขึ้น

จากลักษณะการเรียนรู้ดังกล่าว กาเย่ได้กล่าวว่าผู้เรียนจะเกิดความสามารถซึ่งเป็นผลของการเรียนรู้ (Learning Outcomes) และผลการเรียนรู้นี้ถ้ามองในมุมหนึ่งก็คือ จุดมุ่งหมายของการศึกษาและการเรียนการสอนนั่นเอง

2. ทฤษฎีการเรียนรู้ของกาเย่เกี่ยวกับการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน จากทฤษฎีการเรียนรู้ของกาเย่ได้อธิบายสรุปมาแล้วจะเห็นว่าเป็นทฤษฎีการเรียนรู้ร่วมสมัยที่ประยุกต์ทฤษฎีการเรียนรู้ต่างๆ เข้าสู่เหตุการณ์การเรียนการสอนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวกับการออกแบบและพัฒนาระบบการสอนคือเทคโนโลยีการสอน

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

กาเย่และคณะ (Gagne and others 1988 : 8-14) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า การเรียนรู้ของแต่ละบุคคลจะมีประสิทธิภาพเพียงใดนั้นจะขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ประการ คือ

2.1 สภาพการเรียนรู้ (Conditions Learning) เป็นความพร้อมภายในตัวผู้เรียน (Internal Conditions) ด้านความสามารถที่มีอยู่ก่อนเรียน (พฤติกรรมเบื้องต้น) และสภาพภายนอก (External Conditions) ที่จัดให้แก่ผู้เรียน

2.2 เหตุการณ์ในการเรียนรู้ (Events of Learning) หมายถึง กระบวนการต่างๆที่เกิดขึ้นในระหว่างการเรียนรู้

เมื่อมีสิ่งเร้าจากสภาพแวดล้อมมากระตุ้น หน่วยรับประสาทสัมผัสจะรับสิ่งเร้าส่งไปทำการบันทึกความรู้สึกและจะได้รับการกลั่นกรองจากกระบวนการความตั้งใจและการเลือกรับเฉพาะข้อมูลที่ต้องการและจะส่งต่อไปยังหน่วยความจำระยะสั้นโดยอาศัยสื่อ (ภาพและเสียง) และบางส่วนถูกส่งไปยังหน่วยความจำระยะยาวและนำมาใช้งานได้ด้วยกระบวนการเสาะหาผล จากกระบวนการนี้ทำให้มีการปฏิบัติโดยอาศัยหน่วยแสดงซึ่งเป็นการตอบสนอง เมื่อได้ทราบผลการปฏิบัติก็จะเกิดการเรียนรู้ ดังนั้น การเรียนรู้จะขึ้นอยู่กับกระบวนการควบคุมและกระบวนการควบคุมที่สำคัญคือ ยุทธศาสตร์การคิด

ดังนั้นกล่าวได้ว่ารูปแบบการเรียนรู้และการจำของกาเย่ เป็นทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีใหม่ของกลุ่มความรู้ความเข้าใจที่เน้นในเรื่องของกระบวนการการเรียนรู้ (Information Processing)

กาเย่ยังได้เน้นบทบาทครูในการจัดการเรียนการสอนเพื่อกระตุ้นนักเรียนให้ทำกิจกรรมต่างๆ และได้เสนอแนวทางในการจัดการเรียนการสอนเป็น 9 ขั้นตอนตามลำดับดังนี้

1. การเรียกความสนใจ (Gaining Attention) เพื่อเข้าสู่บทเรียน เพื่อให้นักเรียนพร้อมที่จะเรียน โดยการเลือกสิ่งเร้า เช่น รูปภาพ ภาพยนตร์ การใช้คำถาม การสาธิต และนำสิ่งเร้านั้นๆ เพื่อเรียนความสนใจ

2. การบอกให้ผู้เรียนทราบจุดประสงค์การสอน (Informing the Learning of the Objective) เพื่อให้นักเรียนทราบจุดประสงค์ปลายทางของการเรียนการสอนและเป็นแนวทางไปสู่จุดประสงค์นั้น การบอกจุดประสงค์นั้น การบอกจุดประสงค์อาจบอกให้ทราบโดยตรงหรือบอกโดยใช้คำถามก็ได้

3. การกระตุ้นให้เกิดการระลึกความรู้เดิมที่ต้องมีก่อน (Stimulating Recall of Prerequisite learning) อาจใช้คำถามหรือบรรยายเพื่อทบทวนความรู้เดิม แล้วนำไปเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่ให้มีความพร้อมที่จะเรียนต่อไป

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

4. การเสนอสิ่งเร้าใช้ในการประกอบการสอน (Presenting the Stimulus Material) ได้แก่วัสดุอุปกรณ์ และสื่อการสอนอื่นๆ

5. การชี้แนะการเรียนรู้ (Providing Learning Guidance) อาจใช้คำถามนำไปสู่การเรียนรู้การนำการใช้วัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือต่างๆ

6. จัดให้ผู้เรียนได้แสดงพฤติกรรม (Eliciting the Performance) คือให้ผู้เรียนลงมือทำกิจกรรมปฏิบัติการทดลองผู้สอนคอยให้ความสะดวกจัดเตรียมเครื่องมือให้พร้อมสำหรับการปฏิบัติการ

7. ให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับผลการทำกิจกรรม (Providing Feedback) เพื่อให้ผู้เรียนทราบว่าการทำกิจกรรมหรือปฏิบัติการทดลองได้ผลถูกต้องดี หรือต้องแก้ไขเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

8. การวัดผลการเรียน (Assessing the Performance) การวัดผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในการทำกิจกรรมอาจทำได้โดยการใช้คำถามให้ทำแบบฝึกหัด หรือทำข้อสอบวัดได้ในขณะเรียนและเมื่อสิ้นสุดการเรียนเพื่อปรับปรุงแก้ไขได้

9. การทำให้ผู้เรียนคงการเรียนรู้และการถ่ายโยงการเรียนรู้ (Enhancing Retention and Transfer) คือ การให้ผู้เรียน ได้ฝึกปฏิบัติซ้ำๆกัน เพื่อให้มีความคงทนของความรู้ให้มีการทบทวนและนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ เพื่อฝึกการถ่ายโอนการเรียนรู้

กาเย่ ยังได้เสนอแนวคิดเพื่อเป็นแนวทางในการสอนว่า การสอนให้เรียนรู้เนื้อหาสำคัญกว่าเรียนรู้กระบวนการและมีความเห็นว่าการนำวิธีการสอนแบบค้นพบไปสอนจะไม่ช่วยให้ผู้เรียนค้นพบด้วยตนเอง นอกจากจะต้องสร้างสถานการณ์การเรียนรู้ที่แน่นอนและเป็นลำดับขั้นให้ผู้เรียนจึงจะทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามวัตถุประสงค์

การสอนทั้ง 9 ขั้น ดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อนักเทคโนโลยีการศึกษาในการออกแบบและพัฒนาการสอนในเชิงปฏิบัติ ทฤษฎี และหลักการเรียนรู้ตามแนวคิดของกาเย่ ซึ่งได้รับความสนใจและนำใช้ในงานด้านเทคโนโลยีการสอนอย่างกว้างขวาง (ไชยยศ เรืองสุวรรณ 2533 : 66)

การประยุกต์ใช้จิตวิทยาการเรียนรู้ในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน

ในการจัดการศึกษาและการเรียนการสอนในปัจจุบัน(ไชยยศ เรืองสุวรรณ2533:66-67) ได้มีการนำหลักการเรียนรู้ตามทัศนะต่างๆ มาใช้ร่วมกันอย่างผสมผสานเพื่อก่อให้เกิดการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะในเรื่องเทคโนโลยีการศึกษาได้มีการประยุกต์ใช้จิตวิทยาการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

การประยุกต์จิตวิทยาการเรียนรู้มาใช้เทคโนโลยีการศึกษาและการสอน ทำให้ได้สภาพการณ์ในการเรียนการสอน ที่มั่นใจได้ว่าสามารถสนับสนุน ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพใน 4 ประการคือ

1. ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม หรือลงมือปฏิบัติในการเรียนรู้
2. ผู้เรียนได้รับข้อมูลย้อนกลับในการเรียนอย่างฉับพลัน
3. ผู้เรียนได้รับการเสริมแรงด้วยการให้ประสบการณ์แห่งความสำเร็จ
4. ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอนทีละน้อย

การประยุกต์จิตวิทยาการเรียนรู้ในการเรียนการสอน และการจัดการศึกษาทำให้เกิดสภาพการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพทั้ง 4 ประการ ดังกล่าวและถือว่าเป็นหลักการสำคัญของเทคโนโลยีการศึกษา ต่อมาจึงได้มีบุคคลต่างๆ นำมาเป็นหลักการพื้นฐานในการผลิตสื่อเพื่อการเรียนการสอนแบบเอกัตบุคคล หรือการเรียนด้วยตนเองอย่างกว้างขวาง

9. สไลด์ และสไลด์อิเล็กทรอนิกส์

ความหมายของสไลด์

สไลด์ (Slide) ตามความหมายของพจนานุกรมการศึกษา หมายถึง วัสดุโปร่งแสงที่มีภาพเหมือนจริงผนึกอยู่ระหว่างชั้นของภาพ ซึ่งใช้สำหรับภายในเครื่องฉายหรือดูจากแสงที่ส่องผ่าน ความหมายของสไลด์จะรวมถึงฟิล์มโพสิทีฟ (Positive) ที่ผนึกอยู่ระหว่างกระจกด้วย และเป็นวัสดุทางการศึกษาอย่างหนึ่งที่ต้องใช้กับเครื่องมือประเภท Hardware (Good 1973 : 504)

ดร.ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2520: 245-248) ได้กล่าวถึงสไลด์ว่าเป็นภาพเหมือนจริง โปร่งแสง มีทั้งสีและขาวดำขนาดต่างๆ กัน บางชนิดขนาดใหญ่พอที่จะดูด้วยตาโดยตรงได้อย่างชัดเจน แต่บางชนิดมีขนาดเล็กต้องดูด้วยที่ดู (Viewer) ซึ่งมีแสงสว่างจากหลอดไฟภายใน และมีจอเล็กๆในตัวเอง ถ้านำไปใช้กับผู้เรียนเป็นกลุ่มจะต้องขายด้วยเครื่อง

ชม ภูมิภาค (2524: 171) ได้สรุปความหมายของสไลด์ว่า สไลด์เป็นภาพโปร่งใสที่มีภาพบันทึกอยู่บนฟิล์มหรือกระจก สไลด์โดยทั่วไปมีอยู่หลายขนาดและหลายชนิด คือ 2 X 2 นิ้ว , 2¼ X 3¼ X 4 นิ้วและขนาด4 X 5 นิ้ว ซึ่งเป็นภาพที่มาจากฟิล์มขนาด 35 ม.ม. เป็นสีหรือขาวดำก็ได้ ไม่นิยมมีอักษรบรรยายใต้ภาพ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

คุณค่าของสไลด์ที่มีต่อการเรียนรู้

มีผู้ให้ความเห็นในเรื่องคุณค่าของสไลด์ที่นำไปใช้ในการเรียนการสอนได้มากมาย ทั้งต่างประเทศและในประเทศ เช่น เดล (Dale 1969: 248) ได้สรุปคุณค่าของการใช้สไลด์ประกอบการสอนว่าสไลด์เป็นวัสดุการสอนประเภทหนึ่ง ชนิดโปร่งใสซึ่งต้องใช้กับเครื่องฉายจึงจะมีลักษณะและคุณค่าทางการศึกษาเช่นเดียวกับภาพฉายทั่วๆไป กล่าวคือ

1. นักเรียนจำนวนมากสามารถมองเห็นและศึกษาจากภาพเดียวกันในเวลาเดียวกัน
2. ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิดเมื่อได้เห็นภาพอย่างชัดเจน
3. สามารถควบคุมและดึงดูดความตั้งใจของผู้เรียน เนื่องจากความมืดของห้อง ป้องกันมิให้สิ่งแวดล้อมอื่นๆ ทำให้จุดสนใจอยู่ที่ภาพที่ปรากฏบนจอ
4. ใช้ในการเรียนตามความแตกต่างระหว่างบุคคล หรือการศึกษาด้วยตนเอง

แฮส และแพกเกอร์ (Hass and Packer 1964: 47) ได้กล่าวถึงคุณค่าของสไลด์ในด้านการสอนไว้ดังนี้

1. สามารถควบคุมสนใจของผู้เรียนได้ดี
2. ช่วยเร้าความสนใจของผู้เรียนได้ดี

3. เป็นการช่วยเสริมบทเรียน

4. ทดสอบความเข้าใจของผู้เรียน

5. ทบทวนบทเรียนได้

6. ใช้เสนอบทเรียนใหม่ต่อไป

7. ครูและนักเรียนสามารถทำงานร่วมกันได้

วิททิช และชูลเลอร์ (Wittich and Schuller 1973: 331-332) ได้กล่าวเพิ่มเติมถึงประโยชน์และคุณค่าของสไลด์โดยทั่วไปคือ

1. เป็นภาพนิ่ง ซึ่งเป็นสื่อที่มีคุณภาพในการสอน จะแยกฉายหรือเรียงลำดับภาพใหม่ก็ย่อมได้

2. เสนอภาพได้อย่างกว้างขวาง เช่น ภาพถ่าย การ์ตูน แผนภูมิ แผนภาพ แผนสถิติ แผนและตาราง

3. สามารถผลิตได้ทั้งสีและขาวดำ

4. ผลิตได้ง่าย ครูผลิตเองได้และมีจำหน่ายในราคาถูก

5. สะดวกในการฉาย

6. ไม่ต้องใช้ห้องฉายที่มีความมืดมากนัก

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

7. มีราคาไม่แพงจนเกินไป

8. ใช้สอนได้กว้างขวางทุกแขวงวิชา

ไพโรจน์ เบาใจ (2520 : 1) ได้กล่าวถึงคุณค่าของสไลด์ที่มีต่อการเรียนการสอนไว้ดังนี้

1. สามารถใช้เร้าและรวมความสนใจของผู้เรียนได้ดี

2. มีความสะดวกในการฉายและไม่ต้องการห้องฉายที่มืดมากนัก

3. ให้ภาพที่มีสีสวยสดงดงาม

4. การผลิตก็สามารถทำได้ง่ายและราคาไม่แพงนัก

5. สามารถดูซ้ำกันได้อย่างสะดวก

6. การเก็บรักษาก็ทำได้ง่ายและสะดวก เพราะกินเนื้อที่น้อยและคุณภาพคงทน เก็บไว้ใช้ได้ นาน

7. ใช้แทนหรือลดขนาดอุปกรณ์อื่นๆ เช่นแผนที่ แผนภูมิ หุ่นจำลอง และของจริงที่มีขนาดใหญ่ ซึ่งไม่เหมาะที่จะนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนในห้องเรียน

8. ใช้สอนได้กว้างขวางทุกวิชา และทุกระดับชั้น

9. ใช้ร่วมกับอุปกรณ์อื่นๆ ได้อย่างกว้างขวาง

ประทิน คล้ายนาค (2527 : 94) ได้กล่าวถึงคุณค่าของสไลด์เทป ไว้ดังนี้

1. สามารถฉายให้ดูซ้ำได้หลายครั้งจนกว่าจะเข้าใจ

2. ช่วยให้ผู้เรียนจำสิ่งต่างๆได้นาน

3. ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเจตคติและค่านิยมต่างๆได้

4. ทำให้บทเรียนมีความหมายมากยิ่งขึ้น นักเรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาได้ดีและถูกต้องมากว่าการฟังอย่างเดียว

5. สามารถตัดต่อและต่อเติมเนื้อหาบางตอนได้ใหม่ ในกรณีที่บางภาพ หรือบางตอนล้าสมัย จึงทำให้สไลด์ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา

6. การทำสไลด์เป็นการลงทุนที่คุ้มค่าเมื่อเทียบกับความสะดวกและประโยชน์ ที่จะได้รับ

เสาวนีย์ สิกขาบัณฑิต (2528 : 24) ได้กล่าวถึงคุณค่าของสไลด์ที่มีต่อการเรียนการสอนไว้ดังนี้

1.ใช้เรียนได้กับทุกขนาดกลุ่มของผู้เรียนเช่น ใช้กันรายบุคคล กลุ่มขนาดเล็ก กลุ่มขนาดกลาง กลุ่มขนาดใหญ่

2. ผู้เรียนสามารถที่จะดูภาพได้นานเท่าที่ต้องการ

3. ผู้เรียนสามารถที่จะดูภาพซ้ำกี่ครั้งก็ได้

4. เป็นแหล่งความรู้ที่ผู้เรียนจะได้ศึกษาสิ่งต่างๆ จากสไลด์

5. การเก็บรักษาสะดวก ใช้เนื้อที่น้อย

6. ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและประทับใจต่อบทเรียนได้มากขึ้น

วารินทร์ รัศมีพรหม (2531 : 3) ได้สรุปคุณค่าและสไลด์เทปประกอบเสียงที่มีต่อการศึกษา ไว้ดังนี้

1. เปลี่ยนบรรยากาศในห้องเรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้น สนใจมากยิ่งขึ้น

2. ทำให้ผู้เรียนได้เห็นทั้งภาพและเสียงที่สัมพันธ์กัน เป็นเรื่องราวต่อเนื่องก่อให้เกิดความเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น

3. ทำให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์เกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอนหลายอย่าง เช่น แบบเรียน คำบรรยาย คู่มือ แบบฝึกหัด ภาพและเสียงประกอบย่อมทำให้เกิดความจำได้ดียิ่งขึ้นและยาวนานกว่าการใช้สื่อเพียงอย่างเดียว

4. สไลด์ประกอบเสียงสามารถมาเป็นสื่อที่ใช้เรียนเพียงคนเดียว เรียนเป็นกลุ่มเล็กหรือเป็นกลุ่มใหญ่ก็ได้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

5. สามารถนำมาดูซ้ำได้อีกเมื่อต้องการ เพื่อทบทวนเตือนความจำหรือเพื่อการประเมินผล

6. ทำให้ตรึงความสนใจของผู้เรียนได้เป็นเวลานานกว่าสื่อประเภทอื่น และยังก่อให้เกิดความรู้สึกว่าผู้เรียนได้มีประสบการณ์ร่วมกัน

7. สไลด์ประกอบเสียงที่ผลิตขึ้นโดยมีหลักการที่ดี วางแผนเป็นอย่างดี ผลิตเป็นอย่างดี โดยมีทฤษฎีการเรียนรู้ ทฤษฎีทางจิตวิทยาอยู่เบื้องหลัง จะก่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพที่ดีมาก

8. สไลด์ประกอบเสียงนั้นสามารถทำสำเนา (duplicate) แจกจ่ายไปตามสถานศึกษาต่างๆ ได้ จึงทำให้ผู้เรียนที่อยู่ในที่ต่างๆ หรืออยู่ในที่ห่างไกลกันอาจได้เรียนรู้ในเรื่องนั้นอย่างเท่าเทียมกัน

จากประโยชน์และคุณค่าของสไลด์ที่มีต่อการเรียนการสอนดังที่กล่าวมาแล้ว จัดได้ว่าสไลด์เป็นสื่อการสอนที่มีคุณค่าต่อการเรียนการสอนอย่างมาก ครูสามารถผลิตได้เองตามเนื้อหาที่ต้องการสอน ทำให้เนื้อหานั้นน่าสนใจมากยิ่งขึ้น ดังนั้นการพัฒนาการใช้สไลด์ประกอบการสอนให้มีประสิทธิภาพจะเป็นการส่งเสริมคุณภาพของการจัดการศึกษาให้ดีขึ้น เพื่อเป็นประโยชน์และแนวทางในการใช้สไลด์ประกอบการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ผลการวิจัยเกี่ยวกับภาพนิ่ง

ผลการศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับภาพนิ่ง แสดงให้เห็นว่า

1. ความสามารถเร้าความสนใจของผู้เรียน

2. ภาพที่ได้เลือกและปรับปรุงอย่างเหมาะสมจะช่วยให้ผู้ดูเข้าใจ และจำเนื้อหาได้ดี

3.ภาพวาดลายเส้นอย่างง่ายๆ สามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิผลกว่าภาพวาดแรเงา หรือภาพถ่ายจริง ภาพที่แสดงข่าวสารมากเกินไปทำให้แน่นดูรกตา อาจจะสร้างแรงจูงใจได้น้อยกว่าภาพง่ายๆ

4.สีในภาพนิ่งอาจจะเป็นปัญหาที่ทำให้งงได้ แม้ว่าภาพสีจะทำให้ผู้ดูนั้นเกิดความสนใจได้มากกว่าภาพขาวดำก็ตาม แต่ไม่ใช่ว่าภาพสีจะเป็นทางเลือกที่ดีที่สุดสำหรับใช้ในการสื่อความหมาย ถ้าจะใช้สีจะต้องให้สมจริง ไม่ใช่มีไว้เพื่อประดับตัวมันเอง ซึ่งในบางครั้งการเพิ่มสีเพียงสีเดียวบนภาพขาวดำอาจจะเป็นการลดคุณค่าของภาพนั้นลงได้ แต่ถ้าต้องการสอนให้เห็นเกี่ยวกับความรู้หรือแนวความคิดเรื่องสี ภาพสีจะดีกว่า

5. เมื่อต้องการสื่อความหมายหรือสอนเกี่ยวกับการเคลื่อนไหว ภาพนิ่งเดี่ยว จะมีประสิทธิผลน้อยกว่าภาพเคลื่อนไหว ทั้งๆที่ถ่ายจากการกระทำเดียวกัน

6. การนำทางหรือชี้นำด้วยคำ และ/หรือลูกศร หรือสัญลักษณ์อื่นๆ สามารถทำให้สิ่งที่ต้องการแสดงในภาพนั้นกระจ่างชัดเจนขึ้น

โปรแกรม Microsoft Power point

โปรแกรม Microsoft Power point เป็นโปรแกรมที่ใช้สำหรับนำเสนอผลงาน หรือที่เรียกว่าโปรแกรมสำหรับการนำเสนอ ซึ่งจะนำเอาข้อมูลทางตัวเลข และตัวอักษรที่มีอยู่แล้วมาจัดให้อยู่ในรูปของกราฟและสไลด์ ซึ่งปัจจุบันเป็นที่ต้องการขององค์กรโดยทั่วไป

โปรแกรม Microsoft Power point มีขั้นตอนการทำงานง่าย ผู้ใช้สามารถฝึกใช้ได้ ไม่ยากแต่ถ้าเคยใช้โปรแกรมประเภทนี้มาก่อนก็จะทำให้เรียนรู้ได้เร็วยิ่งขึ้น

โปรแกรม Microsoft Power point โปรแกรมกราฟิกสำหรับการนำเสนอ เฉพาะโปรแกรมนี้ต่างหาก หรือแบบรวมอยู่ในชุด Microsoft Office ก็ได้ สำหรับในองค์กรขนาดใหญ่หลายองค์กรได้เลือกซื้อใช้ Microsoft Power point เป็นซอฟแวร์มาตรฐาน สำหรับการนำเสนอ

โปรแกรม Microsoft Power point จะนำไปพบกับหน้าจอจุดแรกสุด พร้อมกับการแนะนำอย่างค่อยเป็นค่อยไปตลอดขั้นตอนในการสร้าง งานนำเสนอ เมื่อถึงขั้นตอนที่ต้องการให้ป้อนตัวอักษรหรือตัวเลข โปรแกรมจะคอยบอกเองซึ่งอาจจะใช้วิธีพิมพ์ หรือนำข้อมูลจากแอปพลิเคชั่นเข้าไปแทน และยังคอยบอกให้เลือกออปชั่นเพื่อเพิ่มกราฟิกไปในงานนำเสนอจะได้เห็นรูปกราฟิกหลากหลายที่ถูกสร้างขึ้นจากช่างศิลป์มืออาชีพ

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

หลังจากที่สร้างงานนำเสนอเสร็จสมบูรณ์ เราสามารถที่จะพิมพ์เอกสารให้กับผู้ฟังการบรรยาย แผ่นบันทึกสำหรับผู้บรรยายหรือสร้างแผ่นใสสำหรับเครื่องฉายข้ามศีรษะ นอกจากนี้ยังสามารถสร้างสไลด์ 35 ม.ม. ได้ นอกจากนั้นยังสามารถแสดงสไลด์จากคอมพิวเตอร์ และทำการเพิ่มเทคนิคพิเศษต่างๆ ในการแสดงสไลด์ได้อีกด้วย หรืออาจต่อเข้ากับเครื่องฉายเพื่อให้ปรากฏบนภาพจอขนาดใหญ่ได้ ซึ่งการนำเสนอในลักษณะนี้ถือว่าเป็นการนำเสนอที่นิยมที่สุดในตอนนี้และความสามารถของโปรแกรม Microsoft Power point ในการสร้างและควบคุมการนำเสนอแบบอิเล็กทรอนิกส์นั้นจะทำให้การแสดงสไลด์ดูเป็นงานศิลปะที่งดงามและที่สำคัญที่สุด คือ ผู้สร้างไม่จำเป็นต้องมีฝีมือทางศิลปะ ก็สามารถสร้างผลงานที่งดงามได้ และไม่จำเป็นต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านคอมพิวเตอร์จึงสามารถใช้คุณลักษณะต่างๆทั้งหมดของ โปรแกรม Microsoft Power point ได้บนหน้าจอและมีส่วนแนะนำให้คุณทราบถึงขั้นตอนที่จะต้องทำไปต่อไป และบ่อยครั้งทีเดียวที่จะมีตัวเลือกให้เลือกใช้และจะมีวิซาร์ด (Wizard) ปรากฏขึ้นมาคอยแนะนำสิ่งที่ควรจะตัดสินใจ

คุณลักษณะพิเศษของโปแกรม Microsoft Power point ที่ใช้ในการสร้างงานนำเสนอสามารถให้งานเป็นเรื่องที่ง่ายขึ้น ไม่ว่าจะต้องทำงานแบบใดก็ตาม ส่วน Auto Content Wizard

และเท็มเพลตของโปรแกรม Microsoft Power point จะช่วยในการออกแบบนำเสนอและยังให้โครงเรื่องแบบพื้นฐานไห้ด้วย ถ้าต้องการแสดงแผนภาพและแผนภูมิโปรแกรม Microsoft Power point มีโมเดลพิเศษซึ่งได้แก่ กราฟ แผนผังองค์กร ตารางซึ่งจะช่วยสร้างกราฟแสดงข้อมูลทางตัวเลขถ้าต้องการงานนำเสนอทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ดูโดดเด่นสะดุดตา ระหว่างการเปลี่ยนภาพ สไลด์สามารถเพิ่มกราฟที่ดูมีมิติ มีเสียง มีดนตรี และมีภาพวีดิโอประกอบ สไลด์โชว์ของ Microsoft Power point สามารถจัดการที่ซับซ้อนดังกล่าวได้ถ้าต้องการแสดงภาพโลโก้พร้อมสีสันที่งดงามสไลด์มาสเตอร์และแบบสีที่สามารถปรับเปลี่ยนได้นี้ จะเป็นส่วนควบคุมสำคัญใน Microsoft Power point ซึ่งสามารถวางโลโก้บนฉากหลังของทุกๆ สไลด์และเลือกสีชนิดพิเศษเพื่อให้เข้ากับสีของโลโก้ได้

ถ้าต้องการรวบรวมข้อความและกราฟิกที่มีอยู่แล้วจากโปรแกรม Microsoft Office อื่นๆ โปรแกรม Microsoft Power point จะรวบรวมเอาข้อความ กราฟิก ตัวเลข และแผนภาพจากแอฟพลิเคชัน โปรแกรม Microsoft Office อื่นๆ (เช่น Microsoft Word & Microsoft Excel) ยังมีนำเสนอได้อีกอย่างง่ายดาย ถ้าต้องการจัดการกับงานนำเสนอไม่ว่าจะอยู่ที่ในโปรแกรม Microsoft Power point ได้เพิ่มส่วน Pack and Go Wizard ขึ้นมาเพื่อช่วยให้สามารถสร้างแผ่นดิสก์สำหรับนำไปใช้ได้กับเครื่องอื่นๆ

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

โปรแกรม Microsoft Power point เบื้องต้นถึงแม้ว่า Microsoft Power point จะเป็นโปรแกรมที่ใช้งานง่ายแต่ก็ควรจะรู้ข้อมูลเบื้องต้นบางอย่างก่อนที่จะพัฒนาไปสู่การเป็นผู้เชี่ยวชาญในการใช้งาน

มุมมองต่างๆ ใน โปรแกรม Microsoft Power point ไม่เหมือนโปรแกรมอื่นๆ ตรงที่เมื่อต้องการสร้างสไลด์ขึ้นมาสักสไลด์หนึ่ง ในโปรแกรมอื่นต้องทำการเก็บบันทึกลงในไฟล์โปรแกรมนำเสนอที่ผ่านมาสร้างไฟล์หนึ่งไฟล์ต่อสไลด์หนึ่งแผ่น ดังนั้นมีเพียงมุมมองเดียวก็เพียงพอแล้วแต่ว่าในโปรแกรม Microsoft Power point สามารถสร้างงานนำเสนอทั้งหมดเก็บไว้ภายในไฟล์เดียว จึงจำเป็นต้องมีมากกว่าหนึ่งวิธีที่ใช้ในการแสดงสไลด์ที่มีอยู่ Microsoft Power point จึงสร้างมุมมองซึ่งมุมมองแต่ละแบบจะใช้นำเสนอข้อมูลในลักษณะที่แตกต่างกันไป

มุมมองแบบสไลด์ในมุมมองแบบนี้ สามารถแก้ไขและแต่งเติมสไลด์ทีละแผ่นสามารถป้อนและแก้ไขข้อความเพิ่มกราฟ ชาร์ตหรือตารางให้กับสไลด์ได้ ทั้งยังสามารถแต่งแต้มสีสัน

10. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสไลด์อิเล็กทรอนิกส์

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศไทย

ชาญ คำภิระแปง (2529: 56) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพของบทเรียนสไลด์ประกอบเสียง เรื่อง “ป่าไม้” โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนประจำตำบลริมปิง และโรงเรียนบ้านศรีสุพรรณ จำนวน 60 คน แบ่งกลุ่มออกเป็น 2 กลุ่ม โดยให้นักเรียนโรงเรียนประจำตำบลริมบึง เป็นกลุ่มทดลอง ซึ่งใช้บทเรียนสไลด์ประกอบเสียงและโรงเรียนบ้านศรีสุพรรณ เป็นกลุ่มควบคุมให้ครูผู้สอนประจำกลุ่มสอนตามแผนการสอนของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ จากผลการวิจัยปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของป่าไม้ต่อสภาพแวดล้อมของทั้งสองกลุ่มแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

สมบูรณ์ กะการดี (2532: 81) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการคิดอย่างมีเหตุผลและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ที่เรียนโดยใช้สไลด์ เทปประกอบการอภิปรายปัญหากับการสอนตามคู่มือครู ใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 เรียนโดยใช้สไลด์ประกอบการอภิปรายปัญหา กลุ่มที่ 2 เรียนตามแนวหนังสือคู่มือครู นักเรียนที่เรียนโดยสไลด์เทปประกอบการอภิปรายปัญหาหลังการทดลอง มีความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผลสูงกว่าก่อนทำการทดลอง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

เสริมสกุล โทณะวณิก (2534: 52-55) ได้ทำการวิจัยศึกษาเปรียบเทียบผลของภาพวาดพอซิทิฟและเนกาทิฟของสไลด์ที่สร้างด้วยคอมพิวเตอร์ ที่มีต่อผลการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 นักเรียนที่เรียนจากภาพวาดพอซิทิฟของสไลด์ที่สร้างด้วยคอมพิวเตอร์จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนจากภาพวาดเนกาทิฟ ของสไลด์ที่สร้างด้วยคอมพิวเตอร์

มนัส ประเสริฐสวัสดิ์ (2539 : 54) ได้พัฒนาสไลด์เทปโปรแกรม ชุด กล้องถ่ายภาพสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยทดสอบประสิทธิภาพของบทเรียนตามเกณฑ์ 90/90 และเปรียบเทียบผลการทดสอบก่อนและหลังเรียน ผลการทดสอบประสิทธิภาพของสไลด์เทปโปรแกรม ตามเกณฑ์ 90/90 พบว่าของสไลด์เทปโปรแกรม มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ 90 ตัวแรก ได้ร้อยละ 90.44 และ 90 ตัวหลัง โดยเฉลี่ยส่วนรวม ได้ร้อยละ 90.44 ส่วน การเปรียบเทียบผลการทดสอบก่อนการเรียนและหลังการเรียนพบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผลการทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

สุชาติ ค้าทางชล (2539: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์และความคงทนทางการเรียนด้วยการให้อ่านเนื้อหาก่อนและหลังบทเรียนสไลด์เทปโปรแกรม ในการสอนเรื่องการสมดุลล้อ ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์และความคงทนทางการเรียนของนักศึกษาทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกัน

ชมภูนาฏ ชมภูพันธ์ (2541: บทคัดย่อ)ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสุนทรียทางนาฏศิลป์ไทยเรื่อง โขน ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏเลย โดยใช้สไลด์เทปโปรแกรมกับการสอนปกติ ผลการวิจัยพบว่า สไลด์เทปโปรแกรม วิชาสุนทรียทางนาฏศิลป์ไทยเรื่อง โขน มีประสิทธิภาพเท่ากับ 87.43/83.88 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

นิชชิมา โพธิโชติ (2541: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาบทเรียนโปรแกรมสไลด์เทปวิชาการเรื่อง “การเลี้ยงผึ้ง” สำหรับนิสิตปริญญาตรี โดยการทดสอบประสิทธิภาพบทเรียนตามเกณฑ์ 90/90 และเปรียบเทียบผลการทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียน ผลการวิจัยปรากฏว่าบทเรียนสไลด์เทปโปรแกรมที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 91.33/91.33 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตจากการเปรียบเทียบผลการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ประนอม ประสงค์มงคล (2542 : 77-78) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ด้านโภชนาการศึกษาจากโปรแกรมสไลด์ต่อเนื่องจบในตอนเดียวแบบมีขั้นตอน กับการสอนปกติที่ใช้ในปัจจุบัน ของกลุ่มสตรีมีครรภ์ ในเขตจังหวัดพะเยา ผลการวิจัยพบว่าโปรแกรมสไลด์ต่อเนื่องจบในตอนเดียวแบบมีขั้นตอน มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ คือมีประสิทธิภาพ 91.33/89.67 และค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยโปรแกรมสไลด์ต่อเนื่องจบในตอนเดียวแบบมีขั้นตอน โดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของกลุ่มทดลองที่เรียนไปด้วยโปรแกรมสไลด์ต่อเนื่องจบในตอนเดียวแบบมีขั้นตอนสูงกว่ากลุ่มควบคุม

วีรศักดิ์ ยินดี (2542: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการใช้บทเรียนสไลด์เทปโปรแกรม วิชาประวัติศาสตร์ศิลป์ สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม พบว่านักเรียนที่เรียนจากบทเรียนสไลด์เทปโปรแกรม มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่า นักเรียนที่เรียนจากการสอนปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สมพร อุดมพันธ์ (2542: 50) ได้ศึกษาผลการเรียนรู้สไลด์เทปโปรแกรม กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เรื่องจังหวัดฉะเชิงเทรา สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า บทเรียนสไลด์เทปโปรแกรม มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 90/90 การเปรียบเทียบผลการเรียนพบว่า นักเรียนที่

เรียนโดยบทเรียนสไลด์เทปโปรแกรมมีผลการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยวิธีการสอนปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สาธิต ภูมิรักษ์ (2542: 56) ได้ศึกษาผลการใช้สไลด์อิเล็กทรอนิกส์ที่ผลิตด้วยโปรแกรม Power point กับนายทหารนักเรียนโรงเรียนนายทหารชั้นผู้บังคับฝูง เรื่อง กิจกรรมใน สนามเพื่อฝึกความเป็นผู้นำเกมฟลิกเกอร์บอล จากสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ที่ผลิตด้วย โปรแกรม Power point นายทหารนักเรียนโรงเรียนนายทหารชั้นผู้บังคับฝูงรุ่นที่ 92 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนายทหารนักเรียนมีความคิดเห็นในระดับดีต่อสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ที่ผลิตด้วยโปรแกรม Power point

วาณี หนูเพชร (2545: 76) ได้ทำการศึกษาผลการใช้สไลด์อิเล็กทรอนิกส์ที่ผลิตด้วยโปรแกรม Power point เรื่อง ภาวะโภชนาการเกิน แบบเปลี่ยนสีข้อความ และแบบซ่อนข้อความเมื่อมีข้อความปรากฏ ผลการวิจัยปรากฏว่า ใช้สไลด์อิเล็กทรอนิกส์ที่ผลิตด้วยโปรแกรม Power point เรื่อง ภาวะโภชนาการเกิน แบบเปลี่ยนสีข้อความและแบบซ่อนข้อความ เมื่อข้อความถัดไปปรากฏมีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่าง

อรุณ ผ่องใส (2547: 95-96) ได้ทำการวิจัยผลการใช้สื่อสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ที่ผลิตด้วยโปรแกรม Power point เรื่องชีวิตของพืช มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยวิธีการสอนปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อันเนื่องมาจากการที่นักเรียนสามารถทบทวนเนื้อหาที่เรียนเรื่องชีวิตของพืช เพื่อเพิ่มความเข้าใจได้มากขึ้น

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

สมพล ลิ้มสกุล (2547: 101) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสนใจใฝ่รู้ของนักเรียนด้วยคอมพิวเตอร์เพื่อการนำเสนอเรื่องโรคติดต่อ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่าสื่อสไลด์อิเล็กทรอนิกส์มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ และเมื่อนักเรียนเรียนโดยการใช้สื่อสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยวิธีการสอนปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากต่างประเทศ

Wiget (1981: 42-58) ศึกษาการพัฒนาสไลด์ประกอบเสียงสำหรับรูปแบบจำลองการให้บริการแก่เด็กพิการ ผลการทดลองสรุปว่า ครูที่นำเสนอด้วยการดูสไลด์ประกอบเสียง สามารถเพิ่มความรู้ และความเข้าใจ มากกว่าครูที่ไม่ได้ดูระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

Walter (1981: 35-37) ศึกษาการพัฒนาและประเมินบทเรียนสไลด์เทปประกอบเสียงในการปรับปรุงวิธีการสอนแนวความคิดเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ สรุปว่า การวัดความเข้าใจด้วยการ

ปรับปรุงวิธีการสอน โดยการใช้บทเรียนสไลด์เทปให้ผลการเรียนรู้มากขึ้นที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

Hutchins (2000,อ้างถึงใน วาณี หนูเพชร 2545:53) ได้ทำการศึกษาและสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้โปรแกรมนำเสนอต่างๆ ในการเรียนการสอนและอบรมจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 96 คน พบว่า จำนวน 75% นิยมใช้โปรแกรม Power point

จากการวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศดังกล่าว สรุปได้ว่าการใช้สไลด์อิเล็กทรอนิกส์ที่ผลิตด้วยโปรแกรม Power point เป็นสื่อในการเรียนทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงขึ้น และผู้เรียนมีความคิดเห็นที่ดีต่อการนำสไลด์อิเล็กทรอนิกส์มาเป็นสื่อประกอบการเรียนนอกจาก นั้นงานวิจัยบางส่วนยังศึกษาและให้ความสำคัญเกี่ยวกับการนำเสนอข้อความ สี รูปภาพ มีผลต่อความชอบ และความชัดเจนในการมองเห็นของผู้เรียน การสร้างสื่อสำหรับผู้เรียนจึงควรเสนอข้อความ รูปภาพ สี ให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา ความต้องการ และความสนใจของผู้เรียน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บทที่ 3
วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาบทเรียนด้วยสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2 โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่กำลังเรียนอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอบ้านโป่ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2 จำนวนโรงเรียน 14 โรงเรียน จำนวนนักเรียน 1,372 คน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดม่วง ที่กำลังเรียนอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอบ้านโป่ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1.แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเพื่อสัมภาษณ์ ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาและผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์

2.บทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง

4. แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์

4. การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 การสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญโดยศึกษาจากเอกสาร ตำราที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างแล้วนำมา สร้างประเด็นสัมภาษณ์ 2 ด้านคือ

1. เนื้อหาของบทเรียน เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง

2. ด้านการออกแบบสร้างสื่อบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์

วิเคราะห์โครงสร้างรูปแบบสาระสำคัญทั้ง 2 ด้าน สร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเพื่อสอบถามความคิดเห็นนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษา เป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมและครอบคลุมเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

นำแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่แก้ไขเรียบร้อย ไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาและด้านการสร้างสื่อบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ ด้านละ 3 ท่าน (รายชื่อดังภาคผนวก ก หน้า 135) โดยใช้การสัมภาษณ์ เพื่อหาข้อสรุปและยืนยันความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับบทเรียนที่จะสร้างขึ้นโดยใช้ค่าเฉลี่ย จากขั้นตอนการสร้างแบบสัมภาษณ์สามารถสรุปเป็น แผนภาพได้ ดังนี้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

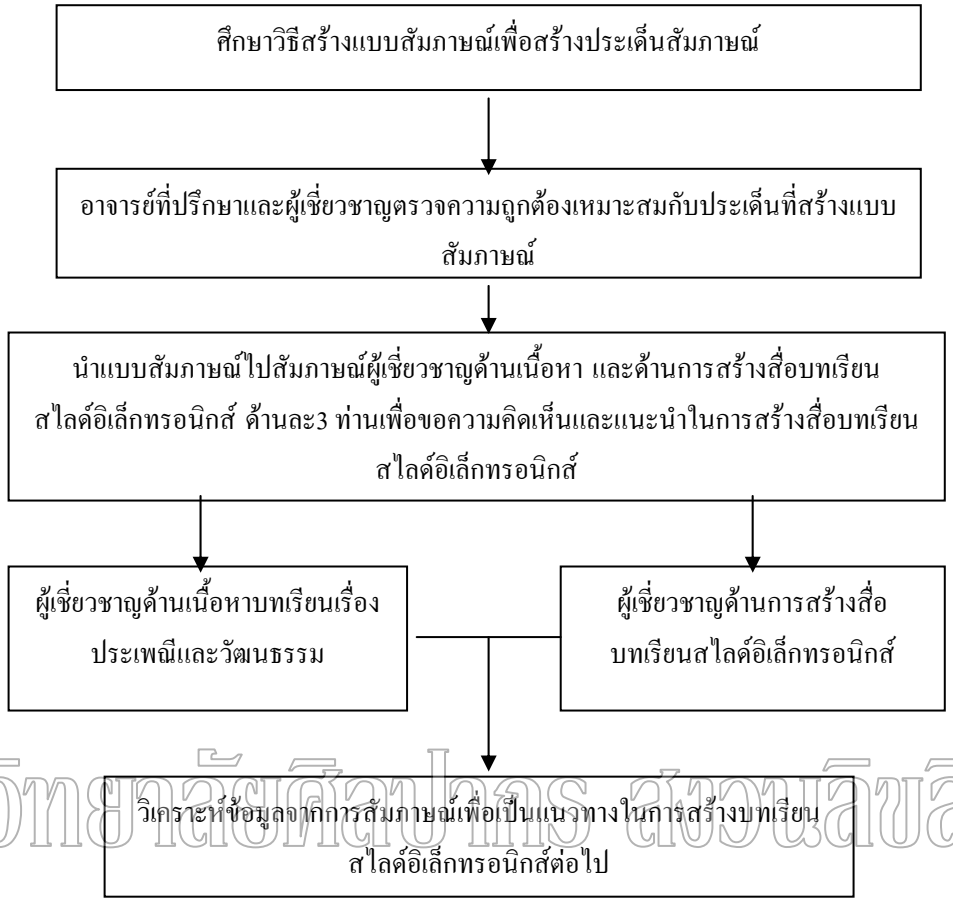

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

แผนภาพที่ 4 ขั้นตอนการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

สรุปผลที่ได้จากการสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา

การพัฒนาบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์มีความสำคัญควรอนุรักษ์และส่งเสริมให้มีการเรียนการสอน เนื้อหาเกี่ยวกับประเพณีในรอบปีทั้ง 12 เดือน ทั้งที่เกี่ยวกับศาสนาและวิถีชีวิต ให้นักเรียนได้ศึกษาและปฏิบัติจริงได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่จัดขึ้นในแต่ละประเพณี

สรุปผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อ

การพัฒนาบทเรียนด้วยสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง ควรจัดทำเป็นมัลติมีเดีย มีภาพ ข้อความและเสียงเพลง เสียงบรรยายประกอบ ควรผสมผสานรูปแบบการนำเสนอ มีภาพเคลื่อนไหว ภาพนิ่งและข้อความ ลักษณะของบทเรียนเป็นแบบเส้นตรงเรียนไปตามเนื้อหา เริ่มจากการนำเสนอประวัติของชุมชนวัดม่วงจากนั้นนำเสนอเกี่ยวกับประเพณีทั้ง 12 เดือน มีความสอดคล้องกับสภาพการสอนในปัจจุบันเป็นการนำวิถีชีวิตในชุมชนซึ่งอยู่ใกล้ตัวมาให้เรียนรู้และศึกษาจากการปฏิบัติจริง การวัดและการประเมินผลให้ผู้เรียน

ศึกษาและทำกิจกรรมระหว่างเรียน มีการ Pretest, Posttest นักเรียนควรแยกเป็นเอกสาร ในการเรียนควรให้คำแนะนำถึงวิธีการและข้อตกลงต่างๆ

4.2 บทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง

การศึกษาครั้งนี้มุ่งพัฒนาบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง มีขั้นตอน ดังนี้

1.ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 คู่มือการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษา แนวการจัดการเรียนการสอน การพัฒนากลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ให้สอดคล้องกับท้องถิ่นในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน เพื่อศึกษาขอบเขตของเนื้อหาสาระและกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงพฤติกรรม

2.นำผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ด้านเนื้อหาและรูปแบบของสื่อสไลด์อิเล็กทรอนิกส์เรื่อง ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง มาเป็นแนวการสร้างบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์

3.วิเคราะห์และกำหนดโครงเรื่องของเนื้อหา ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยวางโครงเรื่องที่จะเขียน เรียบเรียงและลำดับเรื่องราวก่อนหลังเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมในท้องถิ่น

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

4.นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสมของเนื้อหา และความเที่ยงตรงตามเนื้อหา แล้วนำข้อเสนอแนะไปปรับปรุงแก้ไข

5.นำเนื้อหาที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว มาออกแบบบทเรียน เพื่อสร้างเป็นบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์

6.นำบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตสื่อจำนวน 3 ท่าน

7. ปรับปรุงบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ด้านการผลิตสื่อ จำนวน 3 ท่าน ประเมินประสิทธิภาพของบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์

ตารางที่ 1 แสดงผลจากกรรมการการประเมินคุณภาพสื่อบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์จำนวน 6 ท่าน โดยเป็นด้านเนื้อหา 3 ท่านและด้านบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ 3 ท่าน

ส่วนรายการประเมิน	กรรมการประเมินคุณภาพสื่อ						
	ท่านที่ 1	ท่านที่ 2	ท่านที่ 3	ท่านที่ 4	ท่านที่ 5	ท่านที่ 6	ค่าเฉลี่ย ($\overline{x}$)
1. ส่วนนำของบทเรียน	3.00	4.00	4.00	4.00	2.00	4.00	3.50
2. ส่วนของเนื้อหาบทเรียน	4.00	4.66	4.16	4.00	3.66	4.16	4.10
3. การใช้ภาษา	4.00	5.00	4.00	4.00	4.00	4.00	4.16
4. การออกแบบระบบการสอน	4.1	4.33	3.83	4.00	4.00	3.50	3.96
5. ส่วนประกอบด้าน Multimedia	4.00	4.00	4.00	4.00	4.50	2.75	3.91
6. การออกแบบปฏิสัมพันธ์	3.50	3.50	3.00	4.00	2.50	3.50	3.33
รวมคะแนนเฉลี่ย	3.77	4.24	3.82	4.00	3.44	3.65	3.82
แปลความหมาย	เหมาะสมมาก	เหมาะสมมาก	เหมาะสม	เหมาะสมมาก	เหมาะสม	เหมาะสมมาก	เหมาะสมมาก

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

จากตารางที่ 1 จากผลการประเมินของคณะกรรมการประเมินคุณภาพสื่อบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 6 ท่านโดยเป็นด้านเนื้อหา 3 ท่านและด้านการผลิตสื่อ 3 ท่าน ได้ค่าคะแนนเฉลี่ย ($\overline{x}$) = 3.82 เมื่อนำมาเทียบเกณฑ์ค่าเฉลี่ยจะได้ที่ช่วงค่าเฉลี่ย 3.51- 4.50 หมายถึง มีคุณภาพเหมาะสมมาก แสดงว่าสื่อสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ สาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผ่านเกณฑ์การประเมินมีคุณภาพเหมาะสมมาก และสามารถนำไปใช้สอนกับผู้เรียนได้เป็นอย่างดี สำหรับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญสรุปได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุป ความคิดเห็นจากกรรมการประเมินคุณภาพสื่อ ทั้ง 6 ท่าน

หัวข้อความคิดเห็น	สรุปรวมจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 6 ท่าน
1. ส่วนนำของบทเรียน	เรียบง่าย ควรเพิ่มเติมให้เร้าความสนใจมากขึ้น ควรมีภาพหรือเรื่องราวที่นำไปสู่เนื้อหาที่น่าสนใจ
2. เนื้อหาของบทเรียน	น่าสนใจ เรียบเรียงได้ดี แต่ควรปรับปรุงหัวเรื่องในแต่ละเดือนให้เด่นชัด
3. การใช้ภาษา	ควรปรับเรื่องการแยกคำ การฉีกคำระหว่างบรรทัด
4. การออกแบบระบบการเรียนการสอน	การแบ่งเนื้อหาเป็นตอนๆ เป็นการออกแบบทิศทางเดียว ไม่มีย้อนกลับไปมา เรียนตามเนื้อหา
5. ส่วนประกอบด้านมัลติมีเดีย	ภาพควรปรับขยายให้ถูกต้อง ควรเพิ่มเทคนิคต่างๆ เพื่อเพิ่มความสนใจ เสียงพูดไม่ค่อยชัดเจนไม่เร้าใจ เมื่อเปลี่ยนหน้าจอควรหยุดอัตโนมัติ
6. การออกแบบปฏิสัมพันธ์	มีน้อยมาก ควรเพิ่มเติมแบบสอบถามในสื่อ หรือสิ่งเร้าอื่นๆ ควรแยกไฟล์ให้เล็กลง เนื่องจากรูปภาพมีมากจึงทำให้อ่านช้า

จากตารางที่ 2 ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 6 ท่าน ผู้วิจัยได้นำไปปรับปรุงแก้ไขบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ ตามข้อเสนอแนะ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

8. นำบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

8.1 ทดลองรายบุคคล

โดยการนำบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปทดลองแบบหนึ่งต่อหนึ่งกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 โรงเรียนวัดโพธิ์บัลลังก์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในกลุ่มจำนวน 3 คน แบ่งนักเรียนออกเป็น เด็กเก่ง กลาง และอ่อน โดยตั้งเกณฑ์ 60/60 นำผลที่ได้ไปปรับปรุงแก้ไข

ตารางที่ 3 แสดงการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของบทเรียนด้วยสไลด์อิเล็กทรอนิกส์
เรื่อง ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามเกณฑ์ 60 /60 ของขั้นการทดลอง
รายบุคคล (One- to-one Tryout)

นักเรียน คนที่	คะแนนระหว่างเรียน			คะแนน รวม(30)	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	คะแนน สอบหลัง เรียน(30)	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)
	ตอนที่ 1 (10)	ตอนที่2 (10)	ตอนที่3 (10)				
1	7	6	5	18	60	19	63.33
2	5	6	5	19	63.33	20	66.67
3	7	5	5	17	56.67	18	60.00
เฉลี่ยร้อยละ				60.00		63.33	
ค่าประสิทธิภาพ $E_1 / E_2 = 60.00 / 63.33$							

จากตารางที่ 3 พบว่าบทเรียนด้วยสื่อสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ผ่านการทดลองหาประสิทธิภาพพบว่า ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยของคะแนนการทดสอบระหว่างเรียนมีค่าเท่ากับ 60.00 และร้อยละของค่าคะแนนเฉลี่ยของคะแนนการทดสอบ หลังเรียนมีค่าเท่ากับ 63.33 แสดงว่า ด้วยสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีค่า เท่ากับ 60.00/63.33 เมื่อเทียบกับเกณฑ์ 60/60 ปรากฏว่าบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ผู้วิจัยได้นำข้อบกพร่องที่ได้มาวิเคราะห์และนำไปปรับปรุง ดังนี้

1. ปรับปรุงแก้ไขภาษาที่ใช้ในการอธิบายเนื้อหา
2. เพิ่มเสียง ให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น
3. เพิ่มรูปภาพให้เหมาะสมกับเนื้อหา
4. จัดข้อความให้กระชับ น่าสนใจในการอ่าน

8.2 ทดลองกลุ่มย่อย

นำบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและได้ทำการปรับปรุงแก้ไขจากการทดลองรายบุคคล ไปทดลองกลุ่มย่อยกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 9 คน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 โรงเรียนวัดโพธิ์บัลลังก์ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา แบ่งนักเรียนออกเป็นเด็กเก่ง 3 คน กลาง 3 คน และอ่อน 3 คน ที่ไม่เคยเรียนบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์นี้มาก่อน โดยให้นักเรียนทำแบบทดสอบระหว่างเรียน หลังจากศึกษาบทเรียนสไลด์

อิเล็กทรอนิกส์แต่ละตอน แล้วทดสอบหลังเรียนทันที จากนั้นนำผลที่ได้ไปหาประสิทธิภาพของบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ตามเกณฑ์ 70/70 จากนั้นนำผลไปปรับปรุงแก้ไขบทเรียนต่อไป

ตารางที่ 4 แสดงการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพด้วยสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามเกณฑ์ 70/70 ของขั้นทดลองแบบกลุ่มย่อย (Small group Tryout)

นักเรียน คนที่	คะแนนระหว่างเรียน			คะแนน รวม(30)	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	คะแนน สอบหลัง เรียน(30)	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)
	ตอนที่ 1 (10)	ตอนที่2 (10)	ตอนที่3 (10)				
1	3	8	7	18	60.00	20	66.67
2	5	8	6	19	63.33	22	73.33
3	10	5	8	23	76.67	21	70.00
4	7	7	6	20	66.67	23	76.67
5	9	10	6	25	83.33	20	66.67
6	8	9	6	23	76.67	22	73.33
7	9	10	6	25	83.33	19	63.33
8	7	6	6	19	63.33	20	66.67
9	7	10	6	23	76.67	22	73.33
เฉลี่ยร้อยละ				72.22		70.00	
ค่าประสิทธิภาพ $E_1 / E_2 =$ 72.22 / 70.00							

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลำปางแคมปัส

จากตารางที่ 4 พบว่าบทเรียนด้วยสื่อสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ผ่านการทดลองหาประสิทธิภาพพบว่าร้อยละของคะแนนเฉลี่ยของคะแนนการทดสอบระหว่างเรียนมีค่าเท่ากับ 72.22 และร้อยละของค่าคะแนนเฉลี่ยของคะแนนการทดสอบหลังเรียนมีค่าเท่ากับ 70.00 แสดงว่าประสิทธิภาพของบทเรียนด้วยสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีค่าเท่ากับ 72.22/70.00 เมื่อเทียบกับเกณฑ์ 70/70 ปรากฏว่าบทเรียนด้วยสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ผู้วิจัยได้ทำการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องเพิ่มเติม ก่อนใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริงต่อไป โดยได้ปรับปรุง แก้ไขข้อบกพร่องของบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ ดังนี้

1. ปรับปรุงภาพกราฟิกที่ใช้ให้มีความสอดคล้องกับเนื้อหา
2. เพิ่มเติมเทคนิคต่างๆ เพื่อเร้าความสนใจ ให้มากขึ้น

8.3 ทดลองจริง

เมื่อได้สื่อบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ที่ผ่านการหาประสิทธิภาพ และปรับปรุงแก้ไขแล้ว ผู้วิจัยได้นำสื่อบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ไปทดลองจริงกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่3 โรงเรียนวัดม่วงจำนวน 30 คน

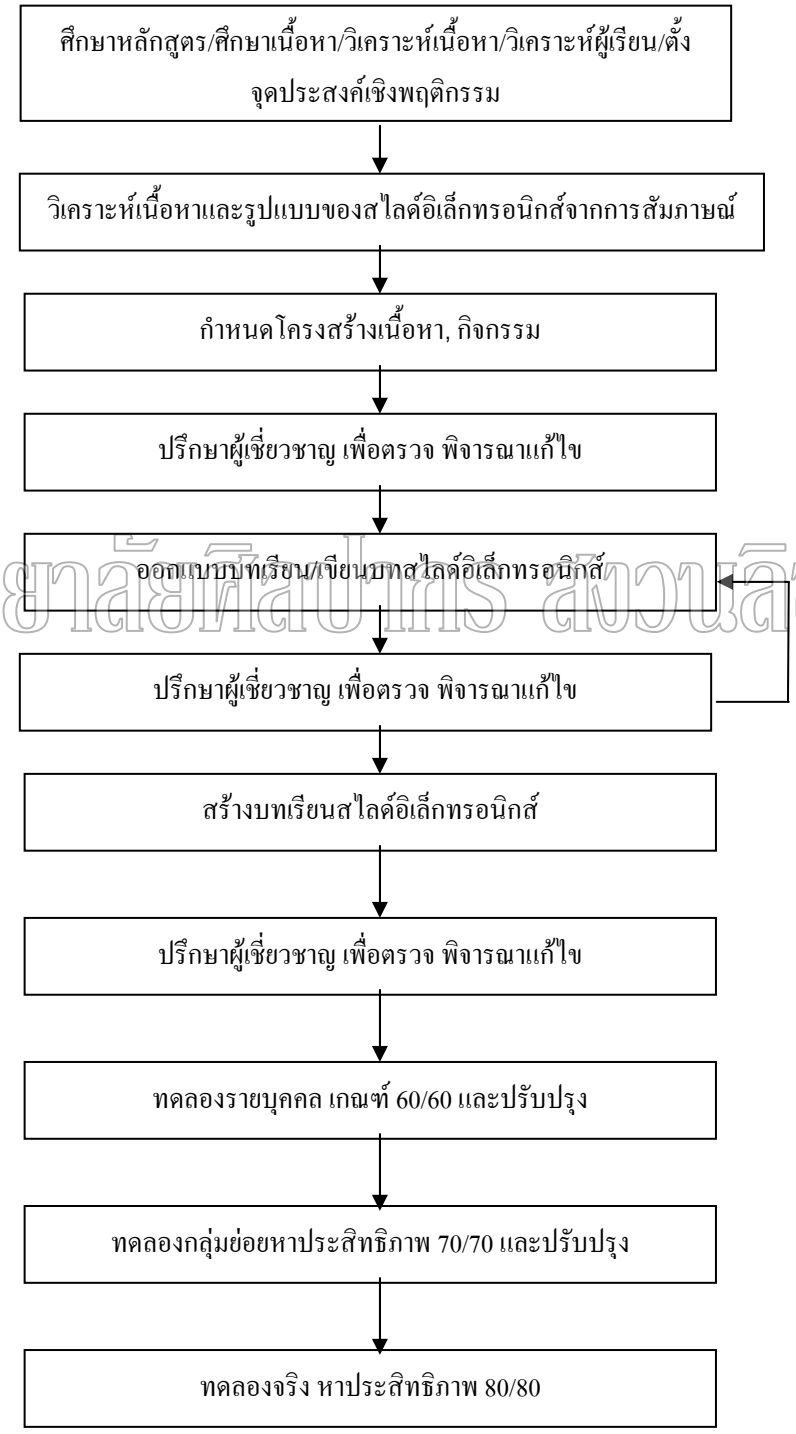

แผนภาพที่ 5 แสดงขั้นตอนการสร้างบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

4.3 การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

เครื่องมือที่เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือแบบทดสอบก่อนเรียนและแบบทดสอบหลังเรียน ซึ่งมีขั้นตอนในการสร้าง ดังนี้

1. ศึกษาวิธีการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2. วิเคราะห์เนื้อหาและตั้งจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม เพื่อสร้างให้แบบทดสอบมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

3. เขียนข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยสร้างเป็นแบบทดสอบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก ให้ครอบคลุมเนื้อหาและจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

4.นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ (รายชื่อดังภาคผนวก ก หน้า 136) เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อมูลกับจุดประสงค์ (IOC) โดยถ้าผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยก็ให้ลงความเห็นนั้นว่าสอดคล้องได้ 1 คะแนน ไม่แน่ใจได้ 0 คะแนน ไม่เห็นด้วยได้ –1 คะแนน โดยนำข้อสอบที่มีค่า IOCตั้งแต่ .50 ขึ้นไปคัดเลือกแบบทดสอบจำนวน 60 ข้อ

5.นำแบบทดสอบที่มีค่า IOC ตั้งแต่ .50 ขึ้นไป จำนวน 60 ข้อไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เคยเรียนมาแล้ว เพื่อตรวจสอบหาค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบ โดยการวิเคราะห์ข้อสอบเป็นรายข้อ โดยใช้เกณฑ์ค่าความยากง่ายระหว่าง 0.20-0.80 และค่าอำนาจจำแนก 0.20 ขึ้นไป

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

6.คัดเลือกแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผ่านการหาค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกแล้ว ที่มีคุณภาพตามเกณฑ์ คือ ค่าความยากง่ายระหว่าง 0.20-0.80 และค่าอำนาจจำแนก 0.20 ขึ้นไป และตรงตามเนื้อหาและจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ จำนวน 30 ข้อ เพื่อนำมาเป็นแบบทดสอบก่อนเรียนและแบบทดสอบหลังเรียน (รายละเอียดดังภาคผนวก ฉ หน้า 190)

7.หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ โดยใช้สูตร KR-20 ของ คูเดอร์ ริชาร์ดสัน (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ 2536:168) ได้ = 0.734 (รายละเอียดภาคผนวก ฉ หน้า 192)

8. นำข้อสอบที่ผ่านขั้นตอนทั้งหมดไปใช้ในการทดลองจริงต่อไป

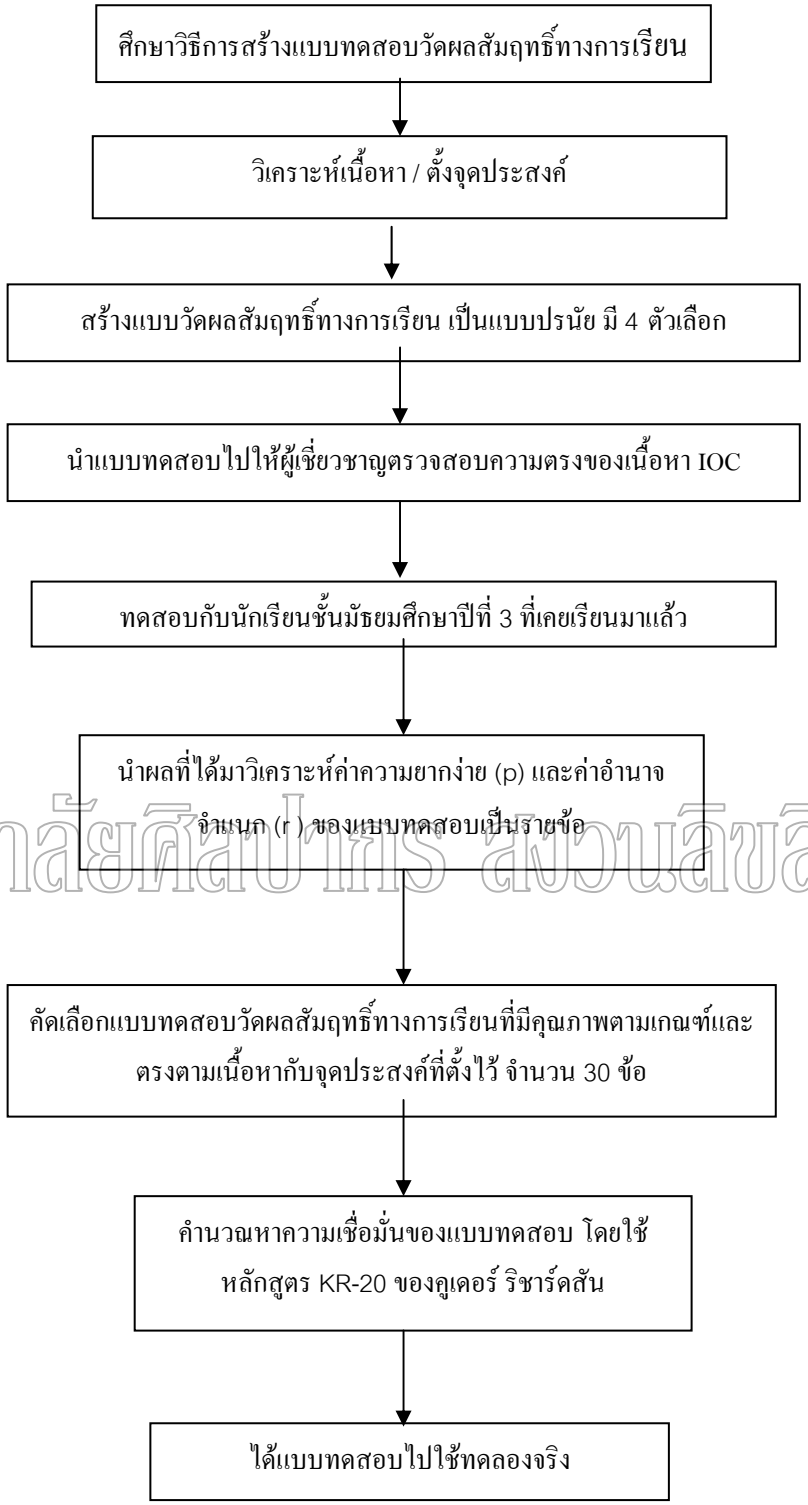

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

แผนภาพที่ 6 การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

4.4 การสร้างแบบสอบถามความคิดเห็น

ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) จำนวน 10 ข้อ โดยมีเกณฑ์ในการให้คะแนนตามหลักการของลิเคอร์ท (Likert, อ้างถึงใน พวงรัตน์ ทวีรัตน์ 2540: 107-108) ดังนี้

5 หมายถึง ดีมาก

4 หมายถึง ดี

3 หมายถึง ปานกลาง

2 หมายถึง พอใช้

1 หมายถึง ปรับปรุง

ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็น มีดังนี้

1. ศึกษาวิธีการสร้างคำถาม จากแบบสอบถามที่มีผู้วิจัยคนอื่นๆ ได้สร้างขึ้น รวมถึงงานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

2. สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์

3. นำข้อคำถามที่สร้างเสร็จแล้ว เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ตรวจสอบความถูกต้อง และหาค่า IOC (รายชื่อดังภาคผนวก ก หน้า 136)

4. ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ

5. นำแบบสอบถามที่ผ่านขั้นตอนทั้งหมดไปใช้ในการทดลองจริง

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

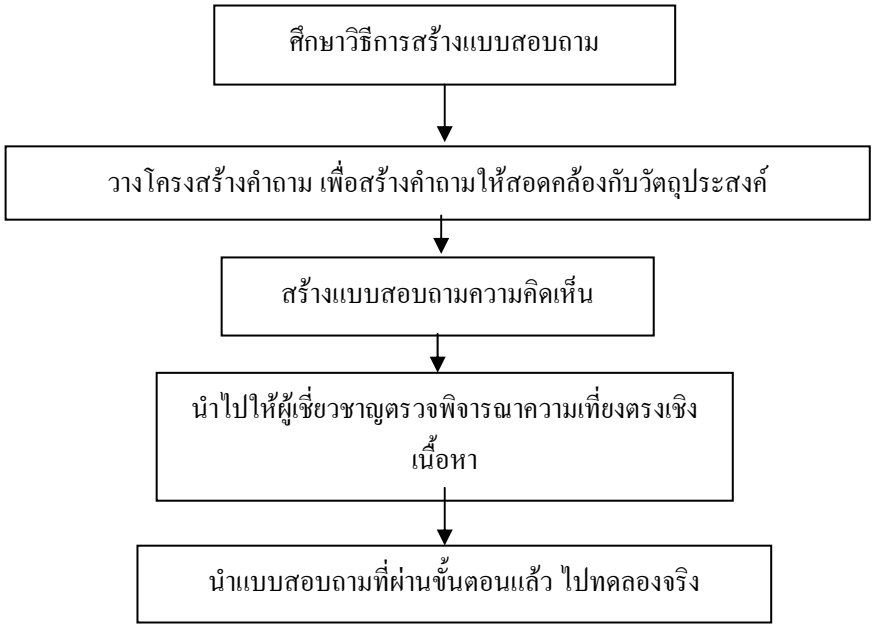

แผนภาพที่ 7 การสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์

5. แบบแผนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบแผนการวิจัย แบบ One Group Pretest-Posttest Design ดังนี้

กลุ่มทดลอง	Pretest	Treatment	Posttest
	T_1	X	T_2

โดยกำหนดให้ X หมายถึง การสอนด้วยบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์

T_1 หมายถึง การทำแบบทดสอบก่อนเรียน

T_2 หมายถึง การทำแบบทดสอบหลังเรียน

6. การดำเนินการทดลองและการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

1.เตรียมผู้เรียน ประสานงานกับอาจารย์ผู้สอนเพื่อขอความร่วมมือกับนักเรียน ในระหว่างการทดลองครั้งนี้ แจ้งให้นักเรียนทราบถึงวิธีการใช้บทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์

2.ดำเนินการทดสอบก่อนเรียน (Pretest) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

3.ให้นักเรียนศึกษาบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง และทำแบบทดสอบระหว่างเรียน

4.เมื่อนักเรียนศึกษาเสร็จ ทำการทดสอบหลังเรียน (Posttest) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง

5.ให้นักเรียนทำแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์

6.เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดแล้วนำผลการทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียน ไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีทางสถิติต่อไป ดังแผนภูมิ

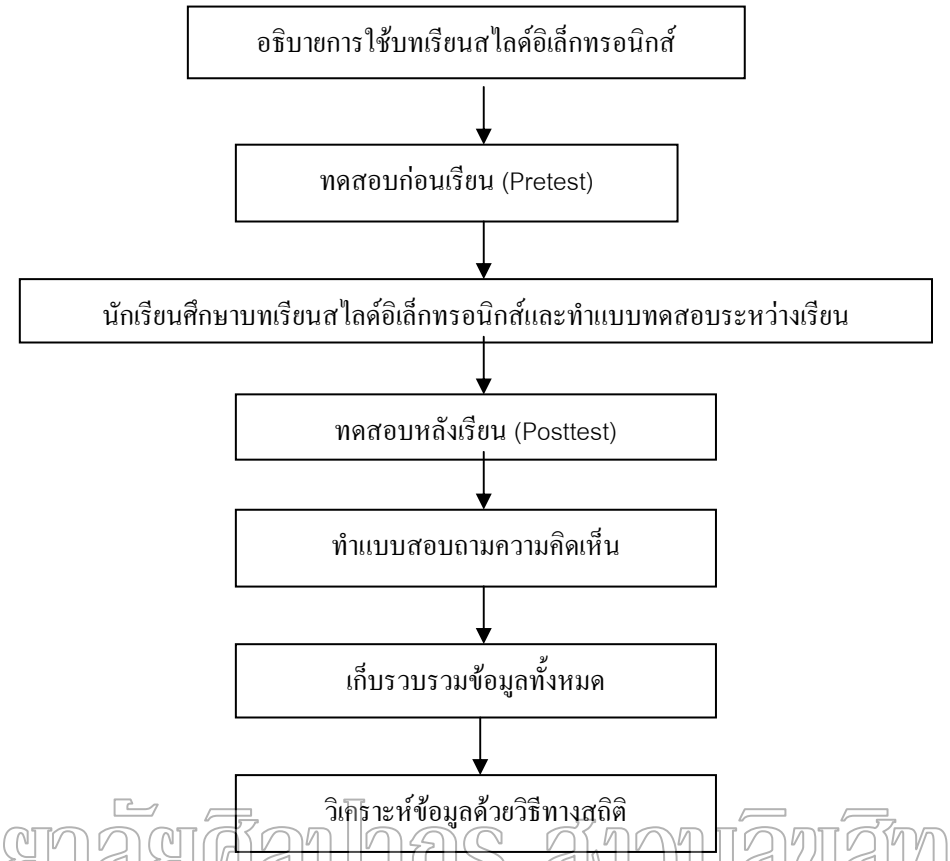

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

แผนภาพที่ 8 แสดงการดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล

7. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติในการคำนวณแต่ละส่วน ดังนี้

1. คำนวณค่าสถิติพื้นฐาน คือ คะแนนเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ 2538: 73)

$$\overline{X} = \frac{\sum X}{N}$$

$$\text{S.D.} = \sqrt{\frac{n\sum X^2 - \left(\sum X\right)^2}{n(n-1)}}$$

เมื่อ $\overline{X}$ แทน คะแนนเฉลี่ย

S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

N แทน จำนวนข้อมูล

2.คำนวณหาค่าระดับความยากง่าย (Level of Difficulty) และ ค่าอำนาจจำแนก (Discrimination Power) ของข้อสอบ ใช้สถิติ (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ 2538: 210-211) ดังนี้

$$P = \frac{R}{N}$$

P คือ ค่าความยากง่าย

R คือ จำนวนคนที่ทำข้อสอบข้อนั้นถูก

N คือ จำนวนคนที่ทำข้อสอบทั้งหมด

$$D = \frac{Ru - Rl}{\frac{N}{2}}$$

D คือ ค่าอำนาจจำแนก

Ru คือ จำนวนนักเรียนที่ตอบถูกในกลุ่มเก่ง

Rl คือ จำนวนนักเรียนที่ตอบถูกในกลุ่มอ่อน

N คือ จำนวนนักเรียนในกลุ่มเก่งและกลุ่มอ่อน

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

3. หาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบโดยใช้หลักสูตร KR-20 ของคูเดอร์ริชาร์ดสัน (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ 2538: 198)

$$r_{tt} = \frac{k}{k-1}\left\{1 - \frac{\sum pq}{s_t^2}\right\}$$

เมื่อ r_{tt} คือ ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น

k คือ จำนวนข้อคำถามในแบบทดสอบ

p คือ สัดส่วนของคนที่ถูกในแต่ละข้อ

q คือ สัดส่วนของคนทำผิดในแต่ละข้อ

S_t^2 คือ ความแปรปรวนของคะแนน

4. หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency: IOC) โดยใช้หลักสูตรของโรวิเนลลีและแฮมเบลตัน (Rowineli and Hambleton, 1977) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ 2538: 248-249) ดังนี้

ถ้าแน่ใจว่าใช่ = +1

ถ้าแน่ใจว่าไม่ใช่ = -1

ถ้าแน่ใจว่าใช่/ไม่ใช่ = 0

สูตร $IOC = \frac{\sum R}{N}$

เมื่อ IOC หมายถึง ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้

$\sum R$ หมายถึง ผลรวมของคะแนน

N หมายถึง จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

5. วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์จากสูตร E1/E2 เมื่อ E1 คือ ค่าร้อยละของผู้ทำแบบทดสอบก่อนเรียนถูกต้อง ถือเป็นประสิทธิภาพของกระบวนการ และ E2 คือ ค่าร้อยละของผู้ที่ทำแบบฝึกหัดหลังเรียนถูกต้อง โดยถือเป็นประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์ 2540:176)

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลงวันลิขสิทธิ์

$E1 = \frac{\sum x}{N / A} \times 100$

$E2 = \frac{\sum y}{N / B} \times 100$

เมื่อ E1 คือ ประสิทธิภาพของกระบวนการ

E2 คือ ประสิทธิภาพของผลลัพธ์

$\sum x$ คือ คะแนนรวมของผู้เรียนจากการทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียน

$\sum y$ คือ คะแนนรวมของผู้เรียนจากการทำแบบทดสอบหลังเรียน

A คือ คะแนนเต็มของแบบทดสอบก่อนเรียน

B คือ คะแนนเต็มของแบบทดสอบหลังเรียน

N คือ จำนวนผู้เรียน

6. การวิเคราะห์ข้อมูลของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้ค่า t-test for dependent samples มีสูตรดังนี้ (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ 2538:104)

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{n\sum D^2 - \left(\sum D\right)^2}{n-1}}}$$

เมื่อ D คือ ความแตกต่างของคะแนนการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

$\sum D$ คือ ผลรวมของความแตกต่างของคะแนนการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

n คือ จำนวนคนทั้งหมด

7. การแปลค่าความคิดเห็น

ระดับ 5 คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.50-5.00 หมายถึง ผลการประเมินระดับดีมาก

ระดับ 4 คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.50-4.99 หมายถึง ผลการประเมินระดับดี

ระดับ 3 คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.50-3.49 หมายถึง ผลการประเมินระดับปานกลาง

ระดับ 2 คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.50-2.49 หมายถึง ผลการประเมินระดับพอใช้

ระดับ 1 คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.49 หมายถึง ผลการประเมินระดับปรับปรุง

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เพื่อพัฒนาบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ประกอบการเรียนวิชาสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดม่วง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2 ผู้วิจัยนำเสนอผลการดำเนินการวิจัยออกเป็น 4 ตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 แนวทางการพัฒนาบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ขั้นตอนที่ 2 ประสิทธิภาพของบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มสาระสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามเกณฑ์ 80/80

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ขั้นตอนที่ 3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์กลุ่มสาระสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

ขั้นตอนที่ 4 ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มสาระสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง

ขั้นตอนที่ 1 แนวทางการพัฒนาบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ได้ผลสรุปการวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

ตารางที่5 แสดงผลสรุปแนวคิดจากผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ต่อการพัฒนาบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์

หัวข้อสัมภาษณ์	สรุปแนวคิดจาก 3 ท่าน
1.ท่านคิดว่าการพัฒนาบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง มีความสำคัญและมีความจำเป็นหรือไม่ หากมีความสำคัญควรให้การสนับสนุนหรือส่งเสริมอย่างไร	ควรอนุรักษ์ และส่งเสริมให้คงอยู่ตลอดไป
2.ท่านคิดว่าจะสอนให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 รู้เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง ท่านคิดว่าควรมีเนื้อหาสาระอะไรบ้าง	เนื้อหาเกี่ยวกับประเพณีในรอบปี (12เดือน) โดยเน้นด้านศาสนา
3. ท่านคิดว่าจะสอนหรือให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทำกิจกรรมเพื่อให้เข้าใจเกี่ยวกับประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง ด้วยวิธีใด	ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงในสถานการณ์จริง
4.ท่านคิดว่าจะสอนหรือให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทำกิจกรรมเพื่อให้สามารถนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ด้วยวิธีใด	ให้ปฏิบัติและร่วมกิจกรรมในประเพณีนั้นๆตามวาระ ให้เข้าใจสาระ ของวัฒนธรรมประเพณี
5.การประเมินหรือเกณฑ์การตัดสินว่าผู้เรียนผ่านการเรียนรู้ เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง ควรเป็นอย่างไรและใช้เกณฑ์แบบไหน (ในการวัดและประเมินผลควรดำเนินการอย่างไร)	ทำแบบทดสอบ สังเกตพฤติกรรม สัมภาษณ์
6.ท่านคิดว่าการพัฒนาบทเรียนด้วยสไลด์อิเล็กทรอนิกส์เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง เหมาะสมหรือไม่ อย่างไร	เหมาะสมกับสถานการณ์ในโลกยุคปัจจุบัน
7.ข้อเสนอแนะอื่นๆ	บทเรียนอื่นๆควรจะใช้เทคโนโลยีเพื่อให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบันและความสนใจของผู้เรียน

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

ตารางที่6 แสดงผลสรุปแนวคิดผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อสไลด์อิเล็กทรอนิกส์สาระสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม ต่อการพัฒนาบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์

หัวข้อสัมภาษณ์	สรุปแนวคิดจาก 3 ท่าน
1. ท่านคิดว่าการพัฒนาบทเรียนด้วยสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง ควรมีลักษณะรูปแบบเรียนอย่างไร เช่น ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว ข้อความ	-ควรผสมผสานรูปแบบการนำเสนอ คือ มีภาพเคลื่อนไหว ภาพนิ่ง และข้อความ มีเสียงเพลง เสียงบรรยายประกอบ
2. ท่านคิดว่าลักษณะรูปแบบของบทเรียนด้วยสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง ควรดำเนินการอย่างไร	-เป็นลักษณะบทเรียนแบบเส้นตรง เรียนไปตามเนื้อหาที่วางไว้ เริ่มจากประวัติชุมชนวัดม่วงก่อน จากนั้นนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับประเพณีและวัฒนธรรมตามเดือนต่างๆตามลำดับ -การนำเสนอเนื้อหาบางตอนได้จากการสัมภาษณ์จากคนในชุมชน
3. ท่านคิดว่าควรนำเสนอบทเรียนด้วยสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วงอย่างไรเพื่อให้น่าสนใจ	-ควรสร้างจุดสนใจ ในการนำเสนอ โดยมีบุคคลในชุมชนเป็นสื่อประกอบควรเป็นสไลด์ประกอบเสียงบรรยาย/เสียงดนตรี เพื่อให้ดูน่าสนใจ -ควรนำเสนอเป็นมัลติมีเดีย มีภาพเคลื่อนไหว ภาพนิ่ง ข้อความและเสียงบรรยายเพื่อเร้าความสนใจ
4. ท่านคิดว่าการพัฒนาด้วยสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วงมีความสอดคล้องกับสภาพการสอนในปัจจุบันหรือไม่อย่างไร	-มีความสอดคล้อง เป็นการนำวิถีชีวิตในชุมชนมาให้เรียนรู้ สื่อการสอนนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน และสอดคล้องกับหลักสูตรใหม่ ซึ่งเป็นหลักสูตรที่ยึดท้องถิ่นเป็นสำคัญ
5. ท่านคิดว่าควรมีแนวทางในการวัดและประเมินผลอย่างไร เพื่อทราบว่านักเรียนบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่	-ให้นักเรียนศึกษา และทำกิจกรรมระหว่างเรียน -ควรมีการ Pretest , Posttest นักเรียน -ควรใช้แยกเป็นเอกสาร -ควรใช้ลักษณะคำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ตารางที่ 6 (ต่อ)

หัวข้อสัมภาษณ์	สรุปแนวคิดจาก 3 ท่าน
6.ข้อเสนอแนะอื่นๆ	-ในการเรียน ผู้วิจัยควรให้คำแนะนำของผู้เรียน ถึงวิธีการและข้อตกลงต่างๆ -ควรจะเน้นสื่อวิดีทัศน์ ตั้งเวลาให้นักเรียนศึกษา

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวข้างต้น พบว่าผู้เชี่ยวชาญต้องการให้พัฒนาบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ ควรผสมผสานรูปแบบการนำเสนอ มีภาพเคลื่อนไหว ภาพนิ่ง และข้อความ มีเสียงเพลง เสียงบรรยายประกอบ มีความง่ายต่อการเรียนรู้ เร้าความสนใจหลากหลายในรูปแบบผู้เรียนมีอิสระในการเรียนรู้ควบคุมบทเรียนด้วยตนเอง (รายละเอียดดูภาคผนวก ฉ หน้า 177)

ขั้นตอนที่ 2 ประสิทธิภาพของบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มสาระสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดม่วง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2 ที่ยังไม่เคยเรียนสาระสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง จำนวน 30 คน นำผลการทดสอบผู้เรียนจากแบบฝึกหัดระหว่างเรียนและแบบทดสอบหลังเรียน ที่ได้จากการทดลองมาวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของบทเรียนตามเกณฑ์ 80 / 80 โดยใช้สูตร $E1/E_2$ ผลการประเมินดังตารางที่ 7-8

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตารางที่ 7 แสดงประสิทธิภาพทางการเรียนจากบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มสาระสังคมศึกษาศาสนา และวัฒนธรรม เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

นักเรียน (30 คน)	คะแนนระหว่างเรียน			คะแนนการทดสอบหลังเรียน (30 คะแนน)
	ตอนที่ 1(10)	ตอนที่ 2(10)	ตอนที่ 3(10)	
คะแนนเฉลี่ย $\bar{x}$	7.80	7.93	8.37	24.43
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	1.47	1.17	1.13	2.74
เฉลี่ยร้อยละ	78.00	79.30	83.70	81.44
ค่าประสิทธิภาพ E_1/E_2	80.33			81.44

ตารางที่ 8 สรุปผลประสิทธิภาพของบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ขั้นทดลองจริง

ประสิทธิภาพของบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มตัวอย่าง 30 คน		เกณฑ์ประเมิน
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1)	ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2)	
80.33	81.44	80/80

จากตารางที่ 7-8 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่า บทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มสาระสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง ที่ผ่านการทดลองหาประสิทธิภาพ ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยการทดสอบระหว่างเรียน(E_1) มีค่าเท่ากับ 80.33 และร้อยละของค่าคะแนนเฉลี่ยของคะแนนการทดสอบหลังเรียน (E_2) มีค่าเท่ากับ 81.44 แสดงว่า บทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มสาระสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 80.33 / 81.44 เมื่อเทียบกับเกณฑ์ 80 / 80 ปรากฏว่าบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด (รายละเอียดดูภาคผนวก ฉ หน้า 194)

มหาวิทยาลัยศิลปากร ศูนย์วิทยทรัพยากร

ขั้นตอนที่ 3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์กลุ่มสาระสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่3 ที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

ผลการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 30 คน มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 9 แสดงผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังเรียนด้วยบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์

การทดสอบ	N	คะแนนเต็ม	$\overline{X}$	S.D.	t
ก่อนเรียน	30	30	16.56	4.15	9.88
หลังเรียน	30	30	24.43	2.69	

$t_{.05} = 1.697$

จากตารางที่ 9 การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์กลุ่มสาระสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง จากนักเรียน 30 คน พบว่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย 16.56 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4.15 และคะแนนผลสัมฤทธิ์หลังเรียนมีค่าเฉลี่ย 24.43 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.69 และเมื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียนโดยใช้สถิติ t-test พบว่า ผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่า

ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 (t = 9.88 , df = 29) (รายละเอียดแสดงดังในภาคผนวก ฉ หน้า 196)

ขั้นตอนที่ 4 ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3

ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง จำนวน 30 คน มีดังนี้

ตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น			
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
1	เนื้อหา เข้าใจง่าย	4.77	0.56	ดีมาก	4
2	ภาพชัดเจน น่าสนใจ	4.9	0.41	ดีมาก	2
3	ตัวอักษรอ่านง่ายชัดเจน	4.33	1.18	ดี	7
4	เสียงบรรยาย ชัดเจนน่าฟัง	4.3	1.02	ดี	8
5	ดนตรีประกอบมีความไพเราะ เหมาะสม สอดคล้องกับเนื้อหา	3.33	1.49	ปานกลาง	10
6	เวลาในการนำเสนอช้า-เร็ว เหมาะสม	4.87	0.43	ดีมาก	3
7	หลังจากชมสไลด์อิเล็กทรอนิกส์แล้วนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วงเพิ่มขึ้น	4.7	0.65	ดีมาก	5
8	บทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ ทำให้นักเรียน มีความสนุกสนานกับการเรียนรู้	4.93	0.25	ดีมาก	1
9	โดยภาพรวมนักเรียนคิดว่าบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ มีคุณค่าอยู่ในระดับ	4.5	0.82	ดีมาก	6
10	ควรมีบทเรียนในลักษณะนี้กับเนื้อหาวิชาอื่น	4.2	1.21	ดี	9
รวม		4.48	0.82	ดี	-

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

จากตารางที่ 10 พบว่าความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยภาพรวมความคิดเห็นอยู่ในระดับดี ($\overline{X}$ = 4.48, S.D. = 0.82)

1.ข้อที่นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์อยู่ในระดับดีมากแสดงตามลำดับคือ 1) บทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ ทำให้นักเรียนมีความสนุกสนานกับการเรียนรู้ ($\overline{X}$ = 4.48, S.D. = 0.82) 2) ภาพชัดเจน น่าสนใจ ($\overline{X}$ = 4.90, S.D. = 0.56) 3) เวลาในการนำเสนอช้าเร็วเหมาะสม ($\overline{X}$ = 4.87, S.D. = 0.43) 4) เนื้อหา เข้าใจง่าย ($\overline{X}$ = 4.77 , S.D. = 0.56) 5) หลังจากชมสไลด์อิเล็กทรอนิกส์แล้วนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วงเพิ่มขึ้น ($\overline{X}$ = 4.70 , S.D. = 0.65) โดยภาพรวมนักเรียนคิดว่า บทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์มีคุณค่าอยู่ในระดับดี ($\overline{X}$ = 4.5, S.D. = 0.82)

2. ข้อที่นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์อยู่ในระดับดี แสดงตามลำดับคือ 1) ตัวอักษรอ่านง่ายชัดเจน ($\overline{X}$ =4.33, S.D. = 1.18) 2) เสียงบรรยายชัดเจนน่าฟัง ($\overline{X}$ =4.30, S.D. = 1.02) 3) ควรมีบทเรียนในลักษณะนี้กับเนื้อหาวิชาอื่น ($\overline{X}$ = 4.20, S.D. = 1.21)

3. ข้อที่นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์อยู่ในระดับปานกลางคือ ดนตรีประกอบมีความไพเราะเหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหา($\overline{X}$ = 3.33, S.D. = 1.49)

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นแบบปลายเปิดซึ่งเป็นการแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมที่มีต่อบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ สรุปได้ว่านักเรียนมีความคิดเห็นที่ดีและเห็นประโยชน์ของบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เพราะนักเรียนมีความรู้สึกชอบ สนุกและอยากเรียนทบทวนด้วยบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์อีก เพราะทำให้เข้าใจเนื้อหาได้ดี และมีความมั่นใจในการเรียนด้วย

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการพัฒนาบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มสาระสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาแนวทางบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์สาระสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมเรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง ระหว่างก่อนเรียน (Pretest) และหลังเรียน (Posttest)

3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ คือการเรียนจากบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ ตามเนื้อหาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 สาระสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

2. ตัวแปรตาม ได้แก่

2.1 ผลสัมฤทธิ์การเรียนที่เรียนโดยบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง

2.2 ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง

ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 ระยะเวลา 3 คาบ คาบละ 60 นาที โดยให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน แล้วให้ผู้เรียนเรียนบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ ทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียน ทำแบบฝึกหัดหลังเรียนและทำแบบวัดความคิดเห็นที่มีต่อบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์หลังจากเรียนเนื้อหา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร เป็นนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 ในโรงเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2

2. กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่กำลังเรียนอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 โรงเรียนวัดม่วง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2 โดยการทำการสุ่มแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling) นักเรียน 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. บทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์กลุ่มสาระสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง ประเพณีและ วัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

2. แบบทดสอบวัดผลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 30 ข้อ

3. แบบวัดความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง ประเพณีและ วัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

วิธีดำเนินการทดลอง

1. ชี้แจงวิธีการเรียนบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มสาระสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องประเพณีและ วัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง

2. ดำเนินการทดลอง โดยการกำหนดให้กลุ่มตัวอย่างนั่งเรียนด้วยคอมพิวเตอร์ 1 คน ต่อ 1 เครื่อง จากนั้นกลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบก่อนเรียน(Pretest) เพื่อวัดความรู้พื้นฐานเรื่องประเพณีและ วัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง เสร็จแล้วศึกษาเนื้อหาตอนที่ 1 หลังจากนั้นทำแบบทดสอบระหว่างเรียนของเนื้อหาตอนที่ 1 ใช้เวลาทดลอง 1 คาบ ๆ ละ 60 นาที

3. ดำเนินการทดลองคาบที่ 2 โดยให้นักเรียนศึกษาเนื้อหาตอนที่ 2 หลังจากนั้นทำแบบทดสอบระหว่างเรียนของเนื้อหาตอนที่ 2 ใช้เวลา 1 คาบ ๆ ละ 60 นาที

4. ดำเนินการทดลองคาบที่ 3 โดยให้นักเรียนศึกษาเนื้อหาตอนที่ 3 หลังจากนั้นทำแบบทดสอบระหว่างเรียนของเนื้อหาตอนที่ 3 จากนั้นทำแบบทดสอบหลังเรียน (Posttest) ใช้เวลา 1 คาบ ๆ ละ 60 นาที

5. ให้นักเรียนตอบแบบวัดความคิดเห็นที่มีต่อบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่องประเพณีและ วัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

1. วิเคราะห์เพื่อหาประสิทธิภาพของบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ ตามเกณฑ์ 80/80 โดยใช้สูตร E_1 / E_2

2.ทดสอบความแตกต่างของคะแนนวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ ก่อนและหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สถิติ t-test แบบ Dependent Sample

3. วิเคราะห์ค่าความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มสาระสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สรุปผลการวิจัยดังนี้

1. ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อการพัฒนาบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์พบว่า ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาและด้านสื่อคอมพิวเตอร์ทำให้ได้ แนวทางในการสร้างบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ดังนี้ ด้านเนื้อหามีการชี้แจงจุดประสงค์ในการเรียนเพื่อให้ผู้เรียนทราบถึงจุดหมายปลายทาง เนื้อหาเกี่ยวกับประเพณี 12 เดือน ทั้งที่เกี่ยวกับศาสนาและวิถีชีวิต เน้นให้นักเรียนปฏิบัติและร่วมกิจกรรมในประเพณีนั้นๆ แบบทดสอบควรเป็นลักษณะของการเลือกตอบ ลักษณะรูปแบบบทเรียนควรผสมผสานรูปแบบการนำเสนอด้วยภาพ ภาพเคลื่อนไหว ข้อความ เสียงบรรยายประกอบ ในส่วนของข้อเสนอแนะผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า ควรจัดทำสื่อให้ตรงกับเนื้อหาที่จะสอนและใช้เวลาไม่มาก จัดทำเนื้อหาเป็นหน่วยเล็กๆ และประเมินประสิทธิภาพก่อนนำไปใช้ ผู้เรียนสามารถควบคุมบทเรียนได้ด้วยตนเอง การออกแบบบทเรียนควรตรงกับวัตถุประสงค์ มีการประเมินผู้เรียนเป็นระยะตามเนื้อหา ในด้านของแบบฝึกหัดควรเป็นแบบปรนัยหรือถามตอบและให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของการเรียนรู้

2. ประสิทธิภาพของบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มสาระสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เท่ากับ 80.33/81.44ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มสาระสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยค่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนด้วยบทเรียนสไลด์

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

อิเล็กทรอนิกส์($\overline{X}$=24.43,S.D.=2.69)สูงกว่าก่อนเรียนด้วยบทเรียนสไลด์เล็กทรอนิกส์ ($\overline{X}$=16.56, S.D.=4.15) และค่า t ที่คำนวณได้ (t = 9.88) มีค่ามากกว่าค่าวิกฤตที่กำหนดไว้ (t จากตารางที่ระดับ α .05 , df = 29 , t = 1.669) กล่าวคือ คะแนนหลังการเรียนด้วยบทเรียนสไลด์เล็กทรอนิกส์สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มสาระสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่านักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับดี ($\overline{X}$ = 4.48, S.D. = 0.82)

การอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มสาระสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สามารถนำไปสู่การอภิปรายผลดังนี้

1. ด้านการพัฒนาบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มสาระสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาและด้านคอมพิวเตอร์ทำให้ได้แนวทางในการสร้างบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ ดังนี้

มหาวิทยาลัยศิลปากร ศูนย์วิทยทรัพยากร

รูปแบบของการนำเสนอเข้าสู่บทเรียนให้มีภาพประกอบ สื่อความหมายให้ตรงกับเนื้อหา สอดคล้องกับแนวคิดของไชยยศ เรืองสุวรรณ (2533 : 66) กล่าวว่าการนำเข้าสู่บทเรียนครูควรมีการเรียกความสนใจเพื่อนำเข้าสู่บทเรียน นักเรียนพร้อมที่จะเรียนโดยการเลือกสิ่งเร้า เช่น รูปภาพ ภาพยนตร์ การใช้คำถาม การสาธิต มีการชี้แจงจุดประสงค์ในการเรียน เนื้อหา เพื่อให้ผู้เรียนทราบถึงจุดหมายปลายทาง มีการกระตุ้นให้นักเรียนแสดงออกในเนื้อหาที่จะเรียนสอดคล้องกับถนอมพร เลาหจรัสแสง(2543: 43) กล่าวว่า การบอกวัตถุประสงค์แก่ผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญช่วยให้ผู้เรียนทำความเข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้น ด้านเนื้อหาของบทเรียนผู้เชี่ยวชาญให้ความคิดเห็นว่าควรจัดทำเนื้อหาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง แบ่งออกเป็นตอนๆให้ชัดเจน ให้ผู้เรียนได้ศึกษาจากประสบการณ์ จากวิถีชีวิตของคนในชุมชนหรือเป็นภาพมาอธิบายจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เร็วขึ้น รูปแบบของแบบฝึกหัด ควรมีรูปแบบหลากหลายเป็นแบบฝึกที่มีลักษณะ ถูกผิด เติมคำ จับคู่โยงเส้น การวัดผลและประเมินผลควรมีครบทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านเจตคติ มีการประเมินก่อนเรียนและหลังเรียน การประเมินผลชัดเจนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ มีเกณฑ์การวัดผลประเมินผลชัดเจน โดยใช้แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนสอดคล้องกับแนวคิดของเชษฐพงศ์ คลองโป่ง (2544 : 21) ที่กล่าวว่า บทเรียนที่ดีควรมีการประเมินผล การปฏิบัติงานของ

ผู้เรียนอย่างเหมาะสม ควรหลีกเลี่ยงคำถามที่ง่ายและตรงเกินไป ควรหลีกเลี่ยงคำหรือข้อความในคำถามที่ไม่มีความหมาย การตัดสินคำตอบควรให้แจ่มแจ้งไม่คลุมเครือ และไม่เกิดความสับสนหรือขัดแย้งกับคำตอบ

2. ประสิทธิภาพของบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มสาระสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดม่วง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.33 / 81.44 เมื่อเทียบกับเกณฑ์ 80/80 ทั้งนี้เนื่องจากบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ ได้ดำเนินการศึกษาวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ซึ่งเป็นการพัฒนาอย่างเป็นระบบมีการวางแผนดำเนินการสร้าง แก้ไข ปรับปรุง โดยผู้เชี่ยวชาญ และผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ มีการนำไปทดลอง (Try out) หาประสิทธิภาพของสื่อโดยการเก็บคะแนนในขั้นทดลองรายบุคคล (One-to-one Try out) 3 คน (60.00 / 63.33) โดยผลจากการทดลอง คือ ด้านภาษา เสียง รูปภาพ และข้อความให้มีความสัมพันธ์กัน โดยการปรับแก้ไข คือ ปรับปรุงแก้ไขภาษาที่ใช้ในการอธิบายเนื้อหาโดยเฉพาะภาษาท้องถิ่นให้ถูกต้อง เพิ่มเสียงให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพิ่มภาพให้เหมาะสมกับเนื้อหาเพื่อสื่อความหมายให้มากขึ้นและจัดข้อความให้กระชับ น่าสนใจในการอ่าน โดยเน้นหัวเรื่องส่วนสำคัญเพื่อดึงดูดความสนใจและปรับปรุงกราฟิกภาพเคลื่อนไหวให้เหมาะสม ขั้นทดลองกลุ่มย่อย (Small Group Try out) 9 คน (72.22 / 70.00) จากผลการศึกษาและสังเกตจากการทดลองกลุ่มย่อย ปัญหาที่พบคือรูปภาพเนื้อหาบางตอนไม่ตรงกับคำบรรยาย จากข้อบกพร่องและมีการสอบถามความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่างรวมไปถึงการสังเกตของผู้วิจัย ได้ปรับปรุงแก้ไขดังนี้ แก้ปัญหาด้านปฏิสัมพันธ์ เพิ่มรูปภาพกราฟิกให้สอดคล้องกับเนื้อหาและเพิ่มเสียงพูด เสียงบรรยาย ให้เร้าความสนใจมากขึ้น ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแล้วนำไปใช้ในการทดลองจริง 30 คน (80.33 / 81.44) ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เนื่องจากบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์เป็นสื่อการเรียนที่ผู้เรียนสามารถเรียนได้ตามความสามารถของแต่ละคน มีการจัดลำดับเนื้อหาเป็นขั้นตอนย่อยๆ ผู้เรียนมีอิสระในการเรียนของตนเองจึงทำให้ผู้เรียนมีความสนใจและเกิดความอยากรู้อยากเห็น ตัวบทเรียนมีทั้งข้อความ รูปภาพและเสียง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พรเทพ เมืองแมน (2544:16) ที่กล่าวว่าการใช้คอมพิวเตอร์เป็นสื่อเพื่อช่วยให้การนำเสนอเนื้อหาน่าสนใจและให้ผลการเรียนรู้ที่ดียิ่งขึ้น เพราะคอมพิวเตอร์สามารถนำเสนอในลักษณะของสื่อประสม (Multimedia) โดยสามารถนำเสนอได้ทั้งข้อความ กราฟิก ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และเสียง

สื่อบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ได้สร้างและพัฒนาตามแนวคิดของผู้เชี่ยวชาญทั้งด้านเนื้อหาและด้านการสร้างสื่อ ทำให้ได้แนวคิดในการพัฒนาบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ดังนี้ ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาให้แนวคิดว่า การพัฒนาบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง ประเพณีและ

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

วัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง มีความสำคัญควรอนุรักษ์และส่งเสริมให้คงอยู่ตลอดไป ควรมีเนื้อหาเกี่ยวกับประเพณีในรอบปี (12 เดือน) โดยเน้นทางด้านศาสนา ให้นักเรียนได้ปฏิบัติและร่วมกิจกรรมตามวาระต่างๆในแต่ละประเพณี ด้านการวัดและประเมินผลให้นักเรียนทำแบบทดสอบ (แบบฝึกหัดระหว่างเรียน แบบทดสอบก่อนเรียน หลังเรียน) สังเกตพฤติกรรม สัมภาษณ์ ส่วนผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อได้ให้แนวคิดว่า การพัฒนาบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ควรผสมผสานรูปแบบการนำเสนอ คือ มีภาพเคลื่อนไหว ภาพนิ่ง และข้อความ มีเสียงเพลงและเสียงบรรยายประกอบ ลักษณะรูปแบบของบทเรียนเป็นลักษณะบทเรียนแบบเส้นตรง เรียนไปตามเนื้อหาที่วางไว้เริ่มจากประวัติชุมชนวัดม่วงก่อนจากนั้นนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับประเพณีและวัฒนธรรมตามเดือนต่างๆ จากเดือน 1 ถึง เดือน 12 ตามลำดับ ควรสร้างจุดสนใจในการนำเสนอ โดยมีบุคคลในชุมชนเป็นสื่อประกอบ เป็นสไลด์ประกอบเสียงบรรยายและเสียงดนตรีเพื่อให้ดูน่าสนใจ ควรนำเสนอเป็นมัลติมีเดีย มีภาพเคลื่อนไหว ภาพนิ่ง ข้อความ และเสียงประกอบ เพื่อเร้าความสนใจ การสร้างบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์มีความสอดคล้องกับสภาพการเรียนการสอนในปัจจุบัน เพราะเป็นการนำวิถีชีวิตของคนในชุมชนมาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และสอดคล้องกับหลักสูตรใหม่ ซึ่งเป็นหลักสูตรที่ยึดท้องถิ่นเป็นสำคัญ ส่วนการวัดผลและประเมินผล ให้นักเรียนศึกษาและทำกิจกรรมระหว่างเรียนมีการ Pretest, Posttest และแยกเป็นเอกสาร ควรใช้ลักษณะคำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น ทำให้ได้บทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ที่มีความสมบูรณ์ในตัวเอง ตอบสนองความสนใจและความต้องการของผู้เรียนเป็นการส่งเสริมการใช้ศักยภาพในการเรียนของผู้เรียนตามความแตกต่างระหว่างบุคคล และอีกประการหนึ่ง คือ บทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ได้รับการออกแบบมาอย่างดี ถูกต้องตามหลักการออกแบบ เพราะฉะนั้นจึงสามารถที่จะจูงใจให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นที่จะเรียนและสนุกสนานไปกับการเรียน

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ด้วยเหตุผลดังกล่าวทั้งหมดนี้ทำให้บทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพ

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มสาระสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่านักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ มีค่าคะแนนหลังการเรียน($\overline{X}$ = 24.43)สูงกว่าค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนเรียน($\overline{X}$ = 16.56) และค่า t คำนวณ (9.88) มีค่ามากว่าค่าวิกฤตที่กำหนดไว้(t ตาราง = 1.669)อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ได้ผ่านกระบวนการหาประสิทธิภาพหลายขั้นตอนจนมีความเหมาะสม ทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจเนื้อหามากขึ้น ในด้านแบบทดสอบได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยการหาค่าความสอดคล้อง ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ความ

เหมาะสมของการใช้ภาษา การหาค่าความยากง่าย(P) มีค่าระหว่าง 0.20-0.80 และค่าอำนาจจำแนก (D)มีค่าตั้งแต่ 0.20-0.70 ค่าความเชื่อมั่น 0.734 ของแบบทดสอบที่เหมาะสมก่อนนำไปใช้ ทำให้ผลการวิจัยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มสาระสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้ด้วยสื่อสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สนใจ ยอมรับและสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง เพราะว่าเป็นการเรียนจากสื่อที่เร้าความสนใจมีภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหวและมีเสียงประกอบ ซึ่งจากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่านักเรียนให้ความสนใจในการใช้ดี ผู้เรียนมีความสนุกสนาน มีความสนใจ มีความสุข จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อาจเนื่องมาจากการที่นักเรียนสามารถทบทวนเนื้อหาที่เรียน เรื่อง ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง เพื่อเพิ่มความเข้าใจได้มากขึ้นตามความสนใจและความต้องการของนักเรียน ซึ่งนักเรียนจะมาทบทวนเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่มก็ได้ สามารถดูภาพได้นานเท่าที่ต้องการ สามารถดูภาพซ้ำกี่ครั้งก็ได้ (เสาวนีย์ สิกขาบัณฑิต 2528: 254; กิดานันท์ มลิทอง 2531:14) นอกจากนี้คณาจารย์ภาควิชาเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษา สถาบันราชภัฏสวนดุสิต (2539:149) ยังได้กล่าวถึงคุณค่าของสไลด์ว่า ทำให้ผู้เรียนได้เห็นทั้งภาพและเสียงที่สัมพันธ์กัน เป็นเรื่องราวต่อเนื่องก่อให้เกิดความเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น ทำให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์เกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอนหลายอย่าง เช่น แบบเรียน คำบรรยาย คู่มือแบบฝึกหัด ภาพและเสียงประกอบ ย่อมทำให้เกิดความจำได้ดียิ่งขึ้นและยาวนานกว่าการใช้สื่อเพียงอย่างเดียว สามารถนำมาดูซ้ำอีกได้เมื่อต้องการ เพื่อทบทวน เตือนความจำหรือเพื่อการประเมิน การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการทำแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับสมมุติฐาน แสดงว่าบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ที่สร้างขึ้นเป็นสื่อการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ทำให้ผลการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน จากการศึกษาครั้งนี้ ยังสอดคล้องกับการวิจัยของวาณี หนูเพชร (2545: 76) ได้ทำการศึกษาการใช้สไลด์อิเล็กทรอนิกส์ที่ผลิตด้วยโปรแกรม Power point เรื่องภาวะโภชนาการเกิน แบบเปลี่ยนสีข้อความและแบบซ่อนข้อความเมื่อมีข้อความปรากฏ ผลการวิจัยปรากฏว่า ใช้สไลด์อิเล็กทรอนิกส์ที่ผลิตด้วยโปรแกรม Power point เรื่องภาวะโภชนาการเกิน แบบเปลี่ยนสีข้อความและแบบซ่อนข้อความถัดไป ปรากฏว่ามีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สาธิต ภูมิรักษ์ (2542: 56) ได้ศึกษาผลการใช้สไลด์อิเล็กทรอนิกส์ที่ผลิตด้วยโปรแกรม Power point เรื่องกิจกรรมในสนามเพื่อฝึกความเป็นผู้นำเกมฟลิกเกอร์บอลกับนายทหารนักเรียน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

โรงเรียนนายทหารชั้นผู้บังคับฝูงจำนวน144ผลการวิจัยพบว่า นายทหารนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของสมพล ลิ้มสกุล (2547: 59) ได้ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสนใจใฝ่รู้ของนักเรียนด้วยคอมพิวเตอร์เพื่อการนำเสนอ เรื่อง โรคติดต่อ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยกลุ่มทดลองมีค่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุม ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรุณ ผ่องใส (2547: 95) ได้ทำการวิจัยศึกษาผลการใช้สื่อสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ที่ผลิตด้วยโปรแกรม Power point เรื่องชีวิตของพืช มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยวิธีการสอนปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ดังนั้นบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นสื่อการเรียนที่มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพที่จะทำให้ผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้น สามารถใช้เป็นสื่อถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียนได้เป็นอย่างดี จึงทำให้นักเรียนที่เรียนด้วย บทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

4. ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 30 คน นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ทำให้นักเรียนมีความสนุกสนานกับการเรียนรู้ ($\overline{X}$ =4.93) รองลงมาคือภาพชัดเจนน่าสนใจ ($\overline{X}$ =4.9)และเวลาในการนำเสนอช้า เร็วเหมาะสม ($\overline{X}$ =4.87) สำหรับความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด 3 ข้อคือ ดนตรีประกอบมีความไพเราะเหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหา ($\overline{X}$ =3.33) ควรมีบทเรียนในลักษณะนี้กับเนื้อหาวิชาอื่น ($\overline{X}$ =4.20) เสียงบรรยายชัดเจนน่าฟัง ($\overline{X}$ =4.30) และจากแบบสอบถามความคิดเห็นปลายเปิด ซึ่งเป็นการแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมที่มีต่อบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ สรุปได้ว่า นักเรียนมีความคิดเห็นที่ดีและเห็นประโยชน์ของบทเรียนเพราะขณะเรียนมีความรู้สึกชอบ สนุกทำให้เข้าใจเนื้อหาได้ดี สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของกาเย่และคณะ (Gagna and others 1988: 8-14) เน้นบทบาทครูในการจัดการเรียนการสอนเพื่อกระตุ้นนักเรียนให้ทำกิจกรรมต่างๆและได้เสนอแนวทางในการจัดการเรียนการสอน โดยการเสนอสิ่งเร้าใช้ในการประกอบการสอน ได้แก่ วัสดุ อุปกรณ์และสื่อการสอนอื่นๆ และยังสอดคล้องกับ ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2533: 66-67) ในการจัดการศึกษาและการเรียนการสอนในปัจจุบันได้มีการนำหลักการเรียนรู้ตามทัศนะต่างๆ มาใช้ร่วมกันอย่างผสมผสานเพื่อก่อให้เกิดการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพโดยเฉพาะในเรื่องเทคโนโลยีการศึกษาได้มีการ

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ประยุกต์ใช้จิตวิทยาการเรียนรู้ต่างๆเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และยังสอดคล้องกับที่คณาจารย์ภาควิชาเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษา สถาบันราชภัฏสวนดุสิต (2539: 149) ได้กล่าวถึงคุณค่าของสไลด์ว่าเป็นการเปลี่ยนบรรยากาศในห้องเรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้น สนใจมากขึ้น ทำให้ตรึงความสนใจของผู้เรียนได้เป็นเวลานานกว่าสื่อประเภทอื่นและยังก่อให้เกิดความรู้สึกว่าผู้เรียนได้มีประสบการณ์ร่วมกัน นอกจากนี้แล้วบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง ยังสามารถปลูกฝังให้นักเรียนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และเห็นคุณค่าของประเพณีและวัฒนธรรมในท้องถิ่นด้วย

กล่าวโดยสรุปผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีความคิดเห็นระดับดีในการเรียนด้วยบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เนื่องจากนักเรียนมีอิสระในการเลือกบทเรียนด้วยตนเอง เนื้อหามีเสียงบรรยายพร้อมทั้งมีรูปภาพประกอบทำให้เข้าใจเนื้อหาได้ง่าย บทเรียนมีความสนุกสนาน สามารถเรียนได้หลายครั้งจนกว่าจะพอใจทำให้จำเนื้อหาได้ดีขึ้นรวมทั้งการเรียนด้วยบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์เปลี่ยนบรรยากาศในการเรียน ส่งผลให้นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์อยู่ในระดับดี ($\bar{x}$ =4.48)

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ที่ได้เสนอไปแล้วนั้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. การพัฒนาบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ควรมีการวางแผนในการผลิต การกำหนดไฟล์ภาพและเสียงที่มีขนาดเล็ก เพื่อความรวดเร็วและควรให้ความสำคัญถึงการวิเคราะห์จุดประสงค์พร้อมทั้งออกแบบเนื้อหา เพื่อให้ได้บทเรียนที่มีเนื้อหาตรงตามวัตถุประสงค์ของรายวิชาที่ต้องการ

2.เพื่อให้ได้นักเรียนที่มีทักษะที่ดีในการใช้บทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ ควรให้การแนะนำนักเรียนก่อนทุกครั้ง เพื่อจะได้ทราบถึงขั้นตอนและวิธีการที่ถูกต้อง ครูควรดูแลให้คำแนะนำช่วยเหลือและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างเรียน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเพื่อผลิตบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ สาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในเนื้อหาอื่นๆ ในท้องถิ่นอื่นๆด้วย

2. ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบสื่อบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ กับสื่อชนิดอื่นๆในเนื้อหาเรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วงและในเนื้อหาอื่นๆ

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงาน. "ข่าวเทคโนโลยี." **วารสารเทคโนโลยีการศึกษา** 1, 5 (กันยายน 2527): 48-53.

กระทรวงศึกษาธิการ. กรมวิชาการ. **การวิเคราะห์รูปแบบนวัตกรรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพระดับมัธยมศึกษา.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2535.

_____. **คู่มือการพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น.** กรุงเทพมหานคร**:** โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2536.

_____. **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), 2545.

_____. "การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา." **วารสารวิชาการ** 6, 2 (กุมภาพันธ์ 2546): 6-11.

กระทรวงศึกษาธิการ. สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2542.

_____. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. **ท้องถิ่นศึกษา รวมเผ่าพงศ์ไทยบ้านโป่งไทยรามัญ.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2534.

กัญญารัตน์ เวชชศาสตร์. **การศึกษาเรื่องหงส์จากศิลปกรรมในประเทศไทย.** กรุงเทพมหานคร: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้ง กรุ๊ฟ จำกัด, 2534.

กาญจนา คุณารักษ์. **การออกแบบการเรียนการสอน**. นครปฐม: ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2539.

_____. **หลักสูตรและการพัฒนา.** นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2540.

_____. **พื้นฐานการพัฒนาหลักสูตร.** นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2543.

กิดานันท์ มลิทอง. **เทคโนโลยีการศึกษาร่วมสมัย.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.

_____. **เทคโนโลยีการศึกษาร่วมสมัย.** กรุงเทพมหานคร: บริษัทเอดิสันเพรสโพรดักส์ จำกัด, 2536.

เกศิณี โชติกเสถียร. **การใช้เทคโนโลยีการสอนในห้องเรียน.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2523.

_____. **เทคโนโลยีการศึกษาร่วมสมัย.** กรุงเทพฯ: บริษัทเอดิสันเพรสโพรดักส์ จำกัด, 2535.

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

เกษมสันต์ มีจันทร์. “การสร้างประมวลการสอนรายวิชา ส 071 ท้องถิ่นของเราสำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดนครปฐม.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2541.

โกสันต์ เทพสิทธิทราภรณ์. **ความรู้เบื้องต้นทางคอมพิวเตอร์.** กรุงเทพมหานคร : กรุงสยามการพิมพ์, 2531.

ขนิษฐา ชานนท์. “เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์กับการเรียนการสอน.” **วารสารเทคโนโลยีการศึกษา** 3, 1 (มกราคม 2532): 7-13.

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. **แนวทางการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2542.

จวน เครือวิชฌยาจารย์. **ประเพณีมอญที่สำคัญ.** กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2543.

จารุวรรณ ธรรมวัตร. **การถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านไทย ทิศทางหมู่บ้านไทย.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เจริญวิทย์การพิมพ์, 2531.

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. **การพัฒนาหลักสูตร: หลักการและแนวปฏิบัติ.** กรุงเทพมหานคร: อลีนเพรส, 2539.

ชม ภูมิภาค. **เทคโนโลยีทางการสอนและการศึกษา.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2524.

ชมภูนาฏ ชมภูพันธ์. “การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสุนทรียทางนาฏศิลปไทย เรื่องโขนของนักศึกษา ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏเลย โดยใช้สไลด์เทปโปรแกรมกับการสอนปกติ.”วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2541.

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และคณะ. **ระบบสื่อการสอน.** กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520.

_____. **นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษากับการสอนอนุบาล.** กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพาณิช, 2523.

_____. **มิติที่ 3 ทางการศึกษา: สานฝันสู่ความเป็นจริง.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัทเอสอาร์พริ้นติ้งแมสโปรดักส์จำกัด, 2545.

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ชาญ คำภิระแปง. “ประสิทธิภาพของบทเรียนสไลด์ประกอบเสียง เรื่อง ป่าไม้ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2529.

เชษฐพงศ์ คลองโป่ง.”การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบมัลติมีเดีย เรื่อง สื่อประเภทเครื่องฉาย สำหรับนักเรียนระดับปริญญาตรี.” สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2544.

ไชยยศ เรืองสุวรรณ. **เทคโนโลยีการศึกษา : ทฤษฎีและการวิจัย.** กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2533.

ณรงค์ สมพงษ์. **สื่อเพื่องานส่งเสริมเผยแพร่.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, 2535.

ณัฐศักดิ์ ธีระกุล. “เหตุผลของการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน.” **วารสารศึกษาศาสตร์** 14, 1 (กุมภาพันธ์-พฤษภาคม 2533): 54-57.

ดุสิต สังข์ร่วมใจ. “การจัดหาสื่อ: โสตทัศนวัสดุ.” **วารสาร สสวท.** 16, 1 (มกราคม-มีนาคม 2531): 45-48.

ถนอมพร เลาหจรัสแสง. **คอมพิวเตอร์ช่วยสอน: หลักการออกแบบและสร้างคอมพิวเตอร์ช่วยสอนด้วยโปรแกรม Multimedia Tool book.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: บริษัทดวงกมลโปรดักชั่นจำกัด, 2543.

ธวัช ปุณโณฑก. **ภูมิปัญญาชาวบ้านอีสาน: ทัศนะของอาจารย์ปรีชา พิณทอง ทิศทางหมู่บ้าน.** กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์, 2531.

ธำรง บัวศรี. **ทฤษฎีหลักสูตร การออกแบบและพัฒนา.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ธนธัชการพิมพ์, 2542.

ธิดา สาระยา. “บทบาทของผู้นำท้องถิ่นกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมพื้นบ้าน.” **วารสารเมืองโบราณ** 15, 3 (กรกฎาคม-กันยายน 2532): 138.

นภาพร สิงหทัต และคณะ. **ชุดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการกระบวนการแก้ปัญหา เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน.** กรุงเทพมหานคร: กองการพิมพ์กรมการฝึกหัดครู, 2537.

นิชชิมา โพธิโชติ. “การพัฒนาบทเรียนโปรแกรมสไลด์เทปวิชาการเกษตรเรื่องการเลี้ยงผึ้ง สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2541.

บุปผชาติ ทัฬหิกรณ์ . “คอมพิวเตอร์กับการเรียนในโรงเรียน.” **วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์** 3, 3 (กุมภาพันธ์ 2529): 26.

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ปฐม นิคมานนท์. “การค้นหาความรู้และระบบการถ่ายทอดความรู้ในชุมชน.” เอกสารในการสัมมนาการวิจัยทางการศึกษาและการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เสนอที่ชมรมผู้สนใจงานวิจัยทางการศึกษา 9-12 ตุลาคม 2535. (อัดสำเนา)

ประทิน คล้ายนาค. **การผลิตวัสดุสำหรับเครื่องฉายภาพนิ่ง.** นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2527.

ประนอม ประสงค์มงคล. “การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ด้านโภชนาการศึกษาจากโปรแกรมสไลด์ ชนิดต่อเนื่องจบในตอนเดียวแบบมีขั้นตอนกับการสอนปกติที่ใช้ในปัจจุบันของกลุ่มสตรีมีครรภ์ ในเขตจังหวัดพะเยาว์.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2542.

ประภาภรณ์ ฉันทฉัตรกนก. “ความคิดเห็นของอาจารย์ระดับอุดมศึกษาเกี่ยวกับลักษณะที่เหมาะสมของโปรแกรมช่วยสร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.

ประเวศ วะสี. **ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท.** เล่มที่ 2. กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ฟ, 2536.

ปราณี สังขะตะวรรธน์ และสิริวรรณ ศรีหพล. “การออกแบบหลักสูตร.” ใน **ประมวลสาระชุดวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิธีทางการสอน หน่วยที่ 2 สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,** 144. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2536.

ปรีชา อุยตระกูล. “ภูมิปัญญาชาวบ้าน.” เอกสารในการสัมมนาเรื่องภูมิปัญญาชาวบ้าน เสนอที่ศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาการสาธารณสุขมูลฐาน จังหวัดขอนแก่น 5 กรกฎาคม 2531. (อัดสำเนา)

เปรื่อง กุมุท. **เทคนิคการเขียนบทเรียนโปรแกรม**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพาณิชย์, 2519.

ปิยนุช คนฉลาด. **เอกสารคำสอนวิชา ศษ. 361 วิธีสอนทั่วไป.** พิมพ์ครั้งที่ 2. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา, 2541.

พรเทพ เมืองแมน. **การออกแบบและพัฒนา CAI MULTIMEDIA ด้วย Authorware.** กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น, 2544.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. **วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์.** พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2540.

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

พะนอม แก้วกำเนิด. **หลักการของหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2533.

พัณธณีย์ วิหคโต. **การพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพต่อการพัฒนาการเรียนของนักเรียน.** กรุงเทพมหานคร: กองวิจัยทางการศึกษา, 2536.

พิทักษ์ ศิลรัตนา. "CAI เบื้องหลังการพัฒนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอน." **วารสารคอมพิวเตอร์** 1, 3 (สิงหาคม 2531): 20-25.

ไพโรจน์ เบาใจ. **คู่มือการเขียนบทเรียนโปรแกรม.** กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2520.

มนนิภา ชุติบุตร. "แนวทางการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน." เอกสารประกอบการสัมมนาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน เสนอที่โรงแรมเฟลิกซ์ กาญจนบุรี 16-18 สิงหาคม 2538. (อัดสำเนา)

มนัส ประเสริฐสวัสดิ์. "การพัฒนาสไลด์เทปโปรแกรม ชุดกล้องถ่ายรูป สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2539.

มหาวิทยาลัยศิลปากร, รวบรวม. **ลุ่มน้ำแม่กลอง: พัฒนาการทางสังคม และวัฒนธรรม.** กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมเณศพริ้นท์ติ้งเซ็นเตอร์จำกัด, 2536.

มานี จันทวิมล. "แนวโน้มในการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษากับความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี." **วารสาร สสวท.** 16, 4 (ตุลาคม-ธันวาคม 2531): 3-4.

ยุพิน ไทยรัตทานนท์. **คอมพิวเตอร์ในสังคมปัจจุบัน.** กรุงเทพมหานคร: ธนวิทย์การพิมพ์, 2527.

รัฐภรณ์ คิดการ. "การเปรียบเทียบผลการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์แตกต่างกับคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่มีการเสนอเนื้อหาแบบอุปมานและอนุมาน." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2534.

รัตนะ บัวสนธิ์. "การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน เพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นกรณีศึกษาชุมชนแห่งหนึ่งในเขตภาคกลางตอนล่าง." วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิจัยและพัฒนาหลักสูตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2535.

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525.** กรุงเทพมหานคร: บริษัทอักษรเจริญทัศน์จำกัด, 2525.

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. **เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา.** กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาสน์, 2538.

วาณี หนูเพชร. "ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้สไลด์อิเล็กทรอนิกส์ 2 รูปแบบ เรื่องภาวะโภชนาเกิน ของนักศึกษาพยาบาล." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2545.

วารินทร์ รัศมีพรหม. **สไลด์ประกอบเสียงคู่มือการวางแผนการผลิตและการนำเสนอ.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธนะการพิมพ์, 2531.

วิชัย ดิสสระ. **การพัฒนาหลักสูตรและการสอน.** กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น, 2535.

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์. **การพัฒนาหลักสูตร สานต่อที่ท้องถิ่น.** กรุงเทพมหานคร: เซนเตอร์ดิสคัฟเวอรี่, 2542.

วิชัย วงษ์ใหญ่. **การพัฒนาหลักสูตรและการสอน : มิติใหม่.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, 2525.

วิชิต สุรัตน์เรืองชัย. "การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคเอดส์สำหรับครูประถม." วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและพัฒนาหลักสูตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2534.

วิชิต สุรัตน์เรืองชัย. **เอกสารประกอบการสอน วิชา 404361 วิธีสอนทั่วไป.** ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา, 2540.

วิรัตน์ บัวขาว. "การจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับท้องถิ่นได้อย่างไร." **สารพัฒนาหลักสูตร** 1, 1 (พฤศจิกายน 2535): 65-66.

วีรศักดิ์ ยินดี. "การศึกษาผลการใช้บทเรียนสไลด์เทปโปรแกรมวิชาประวัติศาสตร์ศิลป์ สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีทางการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2542.

สงัด อุทรานันท์. **พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร.** กรุงเทพมหานคร: มิตรสยาม, 2532.

สถาบันราชภัฏสวนดุสิต. ภาควิชาเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษา. **เอกสารประกอบการสอนวิชาเทคโนโลยีการศึกษา**. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วน วี.เจ พริ้นติ้ง จำกัด, 2539.

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

สมบูรณ์ กะการดี. “การศึกษาการคิดอย่างมีเหตุผลและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยใช้สไลด์เทปประกอบการอภิปรายปัญหากับ การสอนตามคู่มือครู.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2532.

สมพงษ์ ศิริเจริญ และคณะ. **คู่มือการใช้โสตทัศนวัสดุ โครงการพัฒนาการศึกษา.** กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ, 2506.

สมพร อุดมพันธ์. “ผลการเรียนรู้สไลด์เทปโปรแกรมกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เรื่อง จังหวัดฉะเชิงเทรา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2542.

สมพล ลิ้มสกุล. “การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสนใจใฝ่รู้ของนักเรียนด้วยคอมพิวเตอร์เพื่อการนำเสนอเรื่อง โรคติดต่อสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1.” สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2547.

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. **การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม: แนววิเคราะห์และวางแผน.** ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังนาวา, 2536.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. **ภูมิปัญญาไทย.** กรุงเทพมหานคร: สถาบันไทยศึกษา, 2534.

สันต์ ธรรมบำรุง. **หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2527.

สาธิต ภูมิรักษ์. “ผลการใช้สไลด์อิเล็กทรอนิกส์ที่ผลิตด้วยโปรแกรม power point กับนายทหารนักเรียนโรงเรียนนายทหารชั้นผู้บังคับฝูง เรื่อง กิจกรรมในสนามเพื่อฝึกความเป็นผู้นำเกมฟลิกเกอร์บอล.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2542.

สามารถ จันทร์สูรย์. **ภูมิปัญญาชาวบ้านคืออะไร ภูมิปัญญาชาวบ้าน.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2534.

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.ก **การนำหลักสูตรไปใช้.** เอกสารชุดฝึกอบรมศึกษานิเทศก์ สปจ. /สปอ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2535.

_____.ข **แนวทางการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว 2535.

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.ก **การเชื่อมโยงการเรียนรู้สู่ท้องถิ่น.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2542.

_____.ข "พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542." **ราชกิจจานุเบกษา** เล่มที่ 116, ตอนที่ 74ก (19 สิงหาคม 2542): 21-22.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544).** กรุงเทพมหานคร: อรรถพลการพิมพ์, 2540.

_____. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2544.

สุชาติ ค้าทางชล. "การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์และความคงทนทางการเรียนด้วยการให้อ่านเนื้อหาก่อนและหลังบทเรียนสไลด์เทปโปรแกรมในการสอนเรื่องการสมดุลล้อ." วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีเทคนิคศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 2539.

สุโชติ ดาวสุโข และสาโรจน์ แพ่งยัง. **คู่มือการสอน.** กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการฝ่ายส่งเสริมการผลิตตำราและสื่อการสอน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2535.

สุนทร บำเรอราช. **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับหลักสูตร.** พิมพ์ครั้งที่ 2. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา, 2536.

สุมิตร คุณานุกร. **หลักสูตรและการสอน.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชวนการพิมพ์, 2520.

สุรเชษฐ เวชชพิทักษ์. **รากฐานแห่งชีวิต วัฒนธรรมชนบทกับการพัฒนา.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์หมู่บ้าน, 2533.

สุวิชัย โกศัยยะวัฒน์. "การศึกษากับสังคม: มุมมองในกระแสโลกาภิวัตน์." **วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์** 9 (กุมภาพันธ์ 2537): 34.

เสน่ห์ จามริก. "การแสวงหาภูมิปัญญาไทยเพื่อการพัฒนา." **ชุมชนพัฒนา** 1, 2 (กันยายน-ตุลาคม 2529): 6-7.

เสริมสกุล โทณะวณิก. "ผลของภาพพอซิทิฟและเนกาทิฟของสไลด์ที่สร้างด้วยคอมพิวเตอร์มีผลต่อการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,2534.

เสรี พงศ์พิศ. **คืนสู่รากเหง้า.** กรุงเทพมหานคร: เทียนวรรณ, 2529.

_____. **วัฒนธรรมกับการพัฒนาชนบท ภูมิปัญญาชาวบ้าน.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2533.

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

เสาวนีย์ สิกขาบัณฑิต. **เทคโนโลยีการศึกษา.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 2528.

หทัยทิพย์ วันดี. “บทเรียนสไลด์เทปโปรแกรมการพัฒนาและหาประสิทธิภาพบทเรียนสไลด์เทปโปรแกรม.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2545.

หรรษา นิลวิเชียร และคณะ. **การผลิตบทเรียนสำเร็จรูปสไลด์เทป.** ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 2524.

อเนก นาคะบุตร. **ชนบทไทยในสามทศวรรษที่ผ่านมากับบทเรียนของภูมิปัญญาชาวไทย: สู่ทิศทางการพึ่งตนเองของชนบทในอนาคต ทิศทางหมู่บ้านไทย.** กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์, 2531.

อรุณ ผ่องใส. “การพัฒนาสื่อสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง ชีวิตของพืช สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2547.

อะระโท โอชิมา. “ชีวิต พิธีกรรมและเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ของคนมอญในเมืองไทย กรณีศึกษาในเขตอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2536.

อังกูล สมคะเนย์. **เราจะนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนได้อย่างไร.** อุบลราชธานี: สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี, 2543.

อุดม เชยกีวงศ์. **หลักสูตรท้องถิ่น: ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการเรียนรู้.** กรุงเทพมหานคร: บรรณกิจ, 2545.

เอกวิทย์ ณ ถลาง. **การสืบทอดและปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมให้สมสมัย สู่โฉมใหม่ของวัฒนธรรมกับการพัฒนา.** กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ฟ, 2532.

_____. **ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท. เล่มที่ 2.** กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ฟ, 2536.

ภาษาต่างประเทศ

Beauchamp, George A. **Curriculum Theory**. 4th ed. Illinois: F.E. Peacock Publisher, 1981.

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

Dale, Edgar. **Audiovisual Methods in teaching**. 3rd ed. New York: Dryden Press, 1969.

Davies, I.K. **Instructional Techniques.** New York: McGraw-Hill Book Company, 1981.

Gagne, Robert M., Leslie Briggs, and Walter W. Wagner. **Principles of Instructional Design.** 3rd ed. New York: Holt Rinehart and Winston, 1988.

Good, C.V. **Dictionary of Education.** 3rd ed. New York: McGraw-Hell Book co, 1973

Hass, Kenneth B. , and Harry R. Packer**. Preporation and Use of A-V Aide**. India, New Delhi: Private Co., 1964.

Hutchins, Rewa. **Multimedia Presentation Software Usage in the Delivery of Education and Training to Adult Learners.** Ohio: The Ohio State University, 2000.

Kemp, Jerold E. **Planning and producing Instructional Media.** 5th ed. New York: Harper-Row Publisher Inc, 1985.

Sayler, G.J, and W.M. Alexander. **Curriculum planning for the better teaching social studies.** 2nd ed. Englewood Cliffs: Prentice-Hall, 1959.

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

Taba, Hilda. **Curriculum Development: Theory and Practice.** New York: Brace and World Inc. , 1962.

Tyler, Ralph W. **Basic Principles of Curriculum and Instruction**. Chicago: the University of Chicago Press, 1974.

Walter, D.E. "The Development and Evaluation of A Slide Sound Cassette Lesson with Supporting Manipulative as An Alternative Method of Teaching Key Scientific Concepts." **Dissertation Abstracts International** 42(February 1981): 35-37.

Wiget, L.A. "The Development of A Sound Slide Presentation for A Model of Delivery of Services to handicapped Children." **Dissertation Abstracts International** 41 (April 1981): 42-58.

Wittich, Waiter Arno, and Charies Francis Schuller**. Instructional Technology**. 5th ed. New York: Harper and Row, 1973.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาคผนวก ก

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

รายนามผู้เชี่ยวชาญ

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการพัฒนาบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์
เรื่อง ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง

ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเนื้อหา

1. อาจารย์อำไพ มัฆมาน
   ตำแหน่ง ข้าราชการบำนาญ
2. อาจารย์จวน เครือวิชฌยาจารย์
   ตำแหน่ง ข้าราชการบำนาญ
3. อาจารย์โสน เนียมทอง
   ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น “พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง” จังหวัดราชบุรี

ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบสื่อ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิวรรธน์ จันทร์เทพย์
   ตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์
   สถานที่ทำงาน มหาวิทยาลัยราชภัฏจอมบึง อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี
2. อาจารย์วรวุฒิ มั่นสุขผล
   ตำแหน่ง หัวหน้าฝ่ายสารสนเทศการศึกษา
   สถานที่ทำงาน ศูนย์คอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์
3. อาจารย์ดวงดาว รุ่งเจริญเกียรติ
   ตำแหน่ง ผู้ช่วยคณบดี คณะครุศาสตร์
   สถานที่ทำงาน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม จังหวัดนครปฐม

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการหาค่า IOC ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์

1. อาจารย์อำไพ มัฆมาน
   ตำแหน่ง ข้าราชการบำนาญ

2. อาจารย์จวน เครือวิชฌยาจารย์
   ตำแหน่ง ข้าราชการบำนาญ

3. อาจารย์รัชนี จันทร์อุไร
   ตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษ
   สถานที่ทำงาน วิทยาลัยอาชีวศึกษา จังหวัดนครปฐม

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาคผนวก ข

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง
ส่วนที่ 1 หลักการเบื้องต้น

หัวข้อวิจัย การพัฒนาบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2

สมมติฐานการวิจัย

1. บทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เรียนจากเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง ของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

3. นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วงอยู่ในระดับดี

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

มาตรฐาน ส 2.1 ข้อ 3

เข้าใจระบบสถาบันทางสังคม เห็นคุณค่าในภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย ปฏิบัติตนเพื่อรักษาวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นและของชาติ รวมทั้งเปรียบเทียบความคล้ายคลึงและความแตกต่างของวัฒนธรรมในภาคต่างๆของไทย และประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจอันดีระหว่างกัน

สาระสำคัญ

การศึกษา ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่จะช่วยให้มีความรู้ความเข้าใจในวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของผู้คนในชุมชนเป็นอย่างดีและยังเป็นการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมที่ดีงาม ให้คงอยู่สืบต่อไป

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง
2. นักเรียนเห็นคุณค่าเกี่ยวกับประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง
3. นักเรียนร่วมกันอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนให้คงอยู่สืบต่อไป

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. บอกประเพณีที่สำคัญในเดือน 1-12 ได้ (นับทางจันทรคติ)
2. อธิบายกิจกรรมที่ปฏิบัติในวันสำคัญเกี่ยวกับประเพณีในเดือน 1-12 ได้

3. บอกแนวทางการปฏิบัติตนในการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีในเดือน1-12 ได้

เนื้อหาสาระ

ประเพณี พิธีกรรมในรอบปี ทั้ง 12 เดือน ของชุมชนวัดม่วงซึ่งเป็นคนไทยเชื้อสายมอญ ได้ปฏิบัติสืบต่อกันมาอย่างเคร่งครัด มีดังนี้

เดือน 1 (เดือนอ้าย) ประเพณีตำข้าวเม่าข้าวใหม่ เพื่อเซ่นไหว้บรรพชน และถวายพระสงฆ์ เดือนอ้าย เป็นเดือนก่อนเกี่ยวข้าว ในเดือนนี้ข้าวยังไม่แก่จัด แต่จะเกี่ยวข้าวมาตำทำข้าวเม่า เพื่อเซ่นไหว้ผีบรรพชนที่เสาผีก่อน จากนั้นจึงนำมาคลุกกับมะพร้าว น้ำตาลทราย เกลือ นำไปถวายพระสงฆ์ที่วัด

หลังจากเซ่นไหว้และทำบุญแล้ว จึงเริ่มเกี่ยวข้าวได้และต้องเริ่มในวันพุธเท่านั้น

เดือน 2 (เดือนยี่)ประเพณีลงแขกเกี่ยวข้าว เดือนยี่ เป็นประเพณีลงแขกเกี่ยวข้าวนวดข้าวเอาข้าวขึ้นยุ้ง ซึ่งจะต้องทำในวันพฤหัสบดี จะมีการเล่น ร้องรำทำเพลงเพื่อความสนุกสนาน

แต่ปัจจุบัน เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในชีวิตมากขึ้น จึงใช้รถไถเกี่ยวและนวดข้าวแทนแรงคน

เดือน 3 วันมาฆบูชา (ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3)

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ประเพณีจองโอะห์ต่าน (ประเพณีถวายความอบอุ่นแด่พระสงฆ์)

จอง แปลว่า เผา

โอะห์ แปลว่า ฟืน

ต่าน แปลว่า การให้ การบริจาค

ต่านเป็นภาษาบาลี ตรงกับภาษาไทยว่า ทาน จองโอะห์ต่านเป็นประเพณีการร่วมใจกันก่อไฟให้ความอบอุ่นแด่พระสงฆ์ เพราะในช่วงเวลานี้ มีอากาศหนาวเย็น

เดือน 3 ประเพณีจองโอะห์ต่าน

โอะห์ต่าน เป็นฟืน ที่ทำจากต้นกระถิน ก่อนวันมาฆบูชา 1-2 วัน จะมีการเตรียมตัดไม้กระถินที่มีเส้นผ่าศูนย์กลาง ประมาณ 4-6 เซนติเมตร ยาวประมาณ 2-3 เมตร ปอกเปลือกออกให้เกลี้ยง แล้วทาด้วยน้ำขมิ้น ผึ่งแดดให้แห้ง แล้วมัดรวมกันประมาณมัดละ 3-4 ท่อน ตกแต่งด้วยดอกไม้ตามฤดูกาล พร้อมด้วยธูปเทียนเป็นเครื่องบูชา

ผู้นำโอะห์ต่านไปส่งที่วัด มักจะเป็นเด็กหรือผู้อาวุโส ไปส่งในตอนเย็นของวันขึ้น14 ค่ำ เดือน 3

ส่วนผู้ใหญ่ที่แข็งแรง จะทำการเผาข้าวหลามอยู่ที่บ้าน เมื่อข้าวหลามสุกจะนำไปให้ญาติผู้ใหญ่ หรือผู้ที่เคารพนับถือ เป็นการแสดงความกตัญญู ความเอื้ออาทร และมีมิตรไมตรีต่อกัน

เดือน 3 วันมาฆบูชา

เช้าตรู่ของวันมาฆบูชา ชาวบ้านจะหุงข้าวต้มเครื่อง และนำข้าวหลามไปวัดในเวลาเช้ามืดเวลา 05.00 น เมื่อได้เวลา 05.30 น ชาวบ้านจะเผาโอะห์ต่านให้ไฟลุกสว่าง และจัดเตรียมอาหารถวายพระสงฆ์ เมื่อเปลวไฟมอดลงแล้ว ก็นิมนต์พระสงฆ์จากวัด ลงมานั่งที่อาสนะรอบกองไฟ ตัวแทนของชาวบ้านอาราธนาศีล 5 หลังจากพระสงฆ์ให้ศีลแล้ว ชาวบ้านก็ถวายข้าวต้มและข้าวหลาม หลังจากพระฉันอาหารเสร็จแล้วจะให้พรแก่ชาวบ้าน แล้วกลับขึ้นวัดปฏิบัติกิจของสงฆ์ ส่วนชาวบ้านจะรับประทานอาหารร่วมกัน ได้ทำบุญทำทานร่วมกันแผ่ส่วนบุญส่วนกุศลให้บรรพ-บุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว

เดือน 4 สิ้นสุดทำนา

หญิงเข้ากี่ทอผ้า ชายเข้าป่าหาฟืน จิตชื่นมื่นทำจักสาน เดือน4 เป็นเดือนที่ชาวบ้านว่างจากการทำนา ผู้หญิงก็จะทอผ้าทำเครื่องนุ่งห่ม เช่น ผ้าซิ่นลายขวางมีเชิงบนและล่าง ผ้าโสร่ง ตาหมากรุก ผ้าขาวม้า ถุงย่าม ผ้าห่ม ผ้าปูที่นอน โดยทอเป็นลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง

ชายจะไปตัดไม้ไผ่ มาทำเครื่องจักสานไว้ใช้สอย เช่น ตะกร้า กระบุง เข่ง

เดือน 5 ประเพณีสงกรานต์

ประเพณีสงกรานต์ ตรงกับวันที่ 13,14,15 เมษายน ของทุกปี

วันที่ 13 เมษายน เป็นวันมหาสงกรานต์ เป็นวันที่เทวดารักษาโลกเสด็จกลับสู่สวรรค์ เป็นวันสิ้นปีเก่า

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

วันที่ 14 เมษายน เป็นวันเนาว์ หรือวันว่าง วันนี้ไม่มีเทวดารักษาโลก อยู่ระหว่างปีเก่ากับปีใหม่

วันที่ 15 เมษายน เป็นวันขึ้นปีใหม่ หรือวันเถลิงศก เป็นวันที่เทวดาองค์ใหม่เสด็จลงมารักษาโลกมนุษย์

ความสำคัญของวันสงกรานต์

1. เพื่อให้ชาวบ้านไปร่วมทำบุญกุศลในเทศกาลประเพณีสงกรานต์
2. เพื่อให้ลูกหลาน ไปคารวะญาติผู้ใหญ่ พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ฯลฯ

ทุกชุมชนจะมีการสรงน้ำพระ และพิธีรดน้ำดำหัว ขอพรจากญาติผู้ใหญ่ แต่ที่ชุมชนวัดม่วง ยังมีประเพณีที่แตกต่างจากชุมชนอื่นๆ คือ

- การบูชาเทพีสงกรานต์
- การส่งข้าวแช่
- ประเพณีแห่ปลา ปล่อยปลา
- การค้ำโพธิ์ โรยทราย

ในวันที่ 12 เมษายน พวกผู้ชายจะต้องจัดหาไม้ ปลูกศาลเพียงตาไว้หน้าบ้าน ศาลทำด้วยไม้ไผ่ผ่าซีก และปูด้วยผ้าขาว ประดับศาลด้วยดอกสงกรานต์ (ดอกราชพฤกษ์ หรือ ดอกคูณ) กางร่มบนศาล ขนาดความกว้าง-ยาวของศาล พอที่จะวางเครื่องสังเวยบูชานางสงกรานต์ หรือเทพีสงกรานต์

การเตรียมจัดงานประเพณีสงกรานต์ มีดังนี้

ในวันที่ 12 เมษายน หญิงจะจัดทำอาหารจำพวกคาวหวาน ได้แก่ ข้าวแช่ และกาละแมกับข้าวที่รับประทานกับข้าวแช่ มี ยำมะม่วง ยำขนุนอ่อน ปลาป่นหวาน ผัดผักกาดหวาน ผัดก๋วยเตี๋ยว

เครื่องสังเวยบูชาเทพีสงกรานต์ ได้แก่ ข้าวแช่ และกับข้าว ได้แก่ ยำมะม่วง ยำขนุนอ่อน ผัดผักกาดหวาน ผัดก๋วยเตี๋ยว ข้าวแช่

กิจกรรมต่างๆ เนื่องในวันสงกรานต์

วันที่ 13 เมษายน เป็นวันมหาสงกรานต์ ที่เรียกว่า “วันสงกรานต์ข้าวแช่” มีขั้นตอนดังนี้

พอรุ่งเช้า ต้องนำข้าวแช่ 1 ชุด พร้อมกับดอกไม้ธูปเทียน จุดบูชาถวายแด่เทพีสงกรานต์ตั้งเอาไว้บนศาลเพียงตา เวลาถวายต้องกล่าวคำถวาย เป็นภาษาบาลีว่า ดังนี้ อุกาสะ(3 ครั้ง) โภโตเทวโส ตันนัง กุสะลัง มะยาคะตัง เอหิเอหิตานะ อาคัจฉันติ นิมันติ ปิรภุญชะโส

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

เวลาต่อจากบูชาเทพีสงกรานต์ ชาวบ้านจะนำข้าวแช่ไปถวายพระภิกษุ สามเณร ตามวัดใกล้บ้างไกลบ้างตามกำลังศรัทธา ผู้ที่ไปส่งข้าวแช่ส่วนใหญ่จะเป็นลูกหลานในวัยหนุ่มสาว จะนำข้าวแช่ใส่ถาดและถ้วยชามที่สวยงาม บางบ้านประดิษฐ์กระทงใบตอง ใบขนุน สวยงาม และเบาสะดวกในการไปส่งข้าวแช่ที่วัด

หลังจากส่งข้าวแช่ตามวัดต่างๆ แล้ว ก็นำข้าวแช่ไปส่งญาติผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือ ปู่ ย่า ตา ยาย เป็นการแสดงมุทิตาคารวะ ได้พูดคุยได้รับทราบ ลำดับญาติ ได้รับการอบรมสั่งสอน ทำให้เกิดความรัก ความเคารพ ความอบอุ่น มีความผูกพันแนบแน่นยิ่งขึ้น

วันที่ 14 เมษายน เรียกว่า “วันเนาว์” เป็นวันคาบเกี่ยวปีเก่ากับปีใหม่ มีกิจกรรมเหมือนวันที่ 13 เมษายนทุกอย่าง มีกรณีพิเศษ คือ ผู้สูงอายุ ท่านจะพากันไปวัดถืออุโบสถศีล (ศีล 8) เป็นเวลา 1วัน กับ 1 คืน

กิจกรรมที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งในวันที่ 14 เมษายน (วันเนาว์) คือ ค้ำโพธิ์และโรยทรายทำเฉพาะผู้ที่เกิดตรงกับวันเนาว์เท่านั้น การค้ำกิ่งโพธิ์ทำให้กิ่งนั้นแผ่กิ่งก้านได้ต่อไป ไม่หักลงมา และให้ความร่มรื่นร่มเย็นแก่สิ่งมีชีวิต เป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ส่วนการโรยทรายบนถนนที่ชำรุด เพื่อให้สภาพถนนดีขึ้น ทำให้การเดินทางสะดวกปลอดภัย และเป็นการต่ออายุให้ยืนยาว

วันที่ 15 เมษายน เรียกว่า “วันเถลิงศก” หรือวันขึ้นปีใหม่ตามประเพณีสงกรานต์ตอนเช้ามีการทำบุญ ส่งข้าวแช่ ถวายตามวัดต่างๆ

ตอนสายประมาณ 8.00-9.00 มีขบวนแห่ปลา หนุ่มสาว เฒ่าแก่ เข้าขบวนแห่ แต่งตัวแบบเชื้อสายมอญสวยงาม ออกจากวัดม่วง แห่ไปรอบตำบลบ้านม่วงพร้อมแตรวง ระหว่างทางที่ขบวนแห่ผ่าน มีผู้ชมมีจิตศรัทธาบริจาคเงินใส่บาตร ทำบุญ ซื้อปลา

เมื่อขบวนแห่กลับถึงวัด จัดตั้งปลาไว้ให้ผู้มีจิตศรัทธา แลกเปลี่ยนเอาไปปล่อยที่เขื่อนท่าน้ำ เป็นการสะเดาะเคราะห์ร้าย ภัยพิบัติต่างๆให้หมดสิ้นไป มีความสุขตลอดไป

เวลา 15.00 น. ชาวบ้านจะออกมาร่วมสรงน้ำพระภิกษุ โดยได้ร่วมกันจัดที่สรงน้ำ เมื่อพระสงฆ์ลงมา ชาวบ้านจะตักน้ำที่ปรุงด้วยน้ำหอม ใส่ขัน เทที่รางน้ำเมื่อสรงน้ำเสร็จแล้ว บนเส้นทางที่ขึ้นศาลา มีผู้คนรดน้ำอบ น้ำหอมลงที่ผ้า

หลังจากสรงน้ำเสร็จแล้ว ชาวบ้านทุกคนจะพากันขึ้นไปนั่งรวมกันบนศาลาการเปรียญร่วมกันชักบังสุกุลบรรพชนครั้งใหญ่ ส่งท้ายประเพณีสงกรานต์

จากนั้น ชาวบ้านจะแยกย้ายกลับบ้าน เว้นแต่ หนุ่มสาว และเด็กจะเล่นสาดน้ำกันอย่างสนุกสนาน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

เมื่อกลับถึงบ้าน ก็จะอาบน้ำให้แก่ ปู่ ย่า ตา ยาย พ่อแม่ พี่ ป้า น้า อา ด้วย น้ำอบ น้ำหอม บางครอบครัวมอบเครื่องนุ่งห่มใหม่ให้ด้วย ญาติผู้ใหญ่ก็อวยพรให้ลูกหลาน มีความเจริญงอกงาม มีความสุข ความร่มรื่น ปลอดภัยจากสิ่งชั่วร้ายทั้งปวง

การละเล่นพื้นบ้านในเทศกาลสงกรานต์

- การละเล่นลูกช่วง สะบ้า และการเข้าผี ได้แก่ ผีกระด้ง ผีกะลา ผีลิง ผีสุ่ม การละเล่นในเทศกาลสงกรานต์จะเป็นการละเล่นที่ให้ความสนุกสนานครื้นเครง เล่นกันตลอดเทศกาล ส่วนใหญ่จะเล่นกันตอนเย็น เป็นการละเล่นของหนุ่มสาว ไม่มีแพ้ ไม่มีชนะ ไม่มีคู่ต่อสู้ มีแต่ความร่าเริงเบิกบาน เป็นมิตรไมตรีต่อกัน มีความรักความสามัคคี

แต่ปัจจุบันการละเล่นดังกล่าวได้สูญหายไป เนื่องจากสภาพสังคมที่แปรเปลี่ยนไปแต่ก็เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ควรอนุรักษ์และสืบทอดให้มีอยู่ตลอดไป

เดือน 6 พิธีแรกนาขวัญ ปักดำนาตามประเพณี

- ประเพณีการสวดมนต์ประจำปีที่วัด
- ประเพณีเลี้ยงพระกลางหมู่บ้าน
- ประเพณีในช่วงวิกฤตการณ์ มีพิธีขอฝน การแห่นางแมว

คนไทยเชื้อสายมอญ นิยมนับเดือน 6 เป็นเดือนแรกเพราะถือเป็นเดือนต้นแห่ง การเพาะปลูกวันแรกของการทำนาเจ้าของนาจะเทียมวัวหันหน้าไปทางทิศตะวันตก แล้วสวดอิติปิโส

จนจบ เพื่อระลึกถึงพระคุณของพระพุทธเจ้า ขณะเดียวกันก็เป็นการไหว้ผีนาไปด้วย จากนั้นจึงเริ่มไถนา

ประเพณีเลี้ยงพระกลางหมู่บ้าน

ประเพณีในช่วงวิกฤตการณ์ (พิธีขอฝน การแห่นางแมว การสวดคาถาปลาช่อน การตักบาตรขนมครก)

ช่วงวิกฤตการณ์ ในช่วงที่ฝนแล้ง ชาวบ้านก็มักจะประกอบพิธีกรรม คือการแห่นางแมว การสวดคาถาปลาช่อน และมีการตักบาตรขนมครก ที่ต้นโพธิ์บริเวณวัดในยามฝนแล้ง เป็นการผสมผสานศรัทธาความเชื่อระหว่างพระพุทธศาสนา และการถือผี เป็นที่พึ่งให้ยามที่ผู้คนเกิดความเดือดร้อน อันเป็นประเพณีที่เกิดจากการร่วมแรงร่วมใจของคนในชุมชน

เดือน 7 พิธีทำบุญ ถวายทานผ้าอาบน้ำฝนแด่พระสงฆ์

ชาวบ้านจะเตรียมอาหาร คาวหวาน ไปทำบุญตักบาตรที่วัด

เดือน 8 วันเข้าพรรษา มีประเพณีหล่อเทียน ถวายเทียนจำนำพรรษา

ในเดือน 8 จะมีประเพณีโปรดสัตว์ ส่วนประเพณีอื่น จะเหมือนกับชุมชนอื่นๆ

ประเพณีวันเข้าพรรษา เริ่มตั้งแต่วัน แรม 1 ค่ำ เดือน 8 จนออกพรรษา (วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11)

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 และวันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 ชาวบ้านจะจัดอาหารคาวหวานไปทำบุญตักบาตรที่วัด มีการถวายผ้าอาบน้ำฝนแด่พระสงฆ์ ในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 หลังจากพระฉันภัตตาหารให้พรและขึ้นวัดแล้ว ชาวบ้านเตรียมตัวไปหล่อเทียนพรรษา

วันเข้าพรรษา

วันแรม 2 ค่ำ เดือน 8 พระภิกษุจะออกบิณฑบาตในช่วงเช้าเวลา 06.00 น จะไปโปรดโยม บิดา มารดาก่อน หากโยมบิดามารดา เสียชีวิตแล้วก็จะไปโปรดโยมซึ่งเป็นญาติ จากนั้นก็ไปโปรดทุกๆบ้าน เพื่อแสดงว่าได้โปรดสัตว์ เมื่อเต็มบาตรแล้วก็กลับวัด

ชาวบ้านใส่บาตรด้วยอาหารแห้ง ได้แก่ ข้าวโพดทอด ไข่ทอดผสมกระเทียมดอง หัวผักกาดหวานใส่ไข่ กุนเชียงทอด หมูหยอง นอกจากทำบุญด้วยอาหารแล้วยังมีธูปเทียนดอกไม้

การออกบิณฑบาตเพื่อโปรดสัตว์ในช่วงเช้า เช่นนี้ เรียกว่า เตี๊ยะ เกิ้น โซ๊ก

พระภิกษุบางองค์ ออกโปรดสัตว์ ในตอนสายเวลา 08.00-09.00น โดยเดินไปตามถนนไม่เข้าในหมู่บ้าน การโปรดสัตว์ เช่นนี้ เรียกว่า ซังเร่ะห์

พิธีโปรดสัตว์ ปฏิบัติติดต่อกัน 7 วัน ในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา พระภิกษุฉันอาหารมื้อเดียว ชาวบ้านทำบุญใส่บาตรและฟังเทศน์ ตลอดเป็นเวลา 3 เดือน

ประเพณีทุคตทาน

ชนชาวไทยเชื้อสายมอญ เรียกประเพณีนี้ว่า “ตุกกะตะ” แปลว่า ยากจนเข็ญใจ ประเพณีนี้จะปฏิบัติในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา ในปีที่มีเดือนแปดสองแปด เป็นทานที่ถวายอาหารมื้อเช้าแด่พระสงฆ์ที่บ้านของตน โดยไม่เจาะจงว่าจะเป็นพระสงฆ์รูปใด ผู้ต้องการถวายทานนี้จะต้องแจ้งความประสงค์แก่อุปัฏฐากของวัด เมื่อถึงกำหนดก็ไปรับพระสงฆ์ที่วัด โดยฟังการประกาศว่า พระสงฆ์จะจับฉลากได้บ้านใดก็รับพระรูปนั้นมาบ้าน เมื่อเลี้ยงพระ ท่านจะให้ศีลให้พรแล้วกลับวัด คนในครอบครัวร่วมกันรับประทานอาหาร

คุณค่าหรือมรรคผลของทุคตทาน

1. เป็นการเสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ละความยึดมั่นถือมั่นในตัวบุคคลและทรัพย์สิน
2. เป็นการแสดงออกถึงความสามัคคีธรรมในหมู่ชาวพุทธของคนไทยเชื้อสายมอญ
3. เป็นการอนุรักษ์ประเพณีทางพระพุทธศาสนาอย่างเหนียวแน่น ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

เดือน 9 ประเพณี ทำนาหว่านข้าว ปักดำนา

เดือน 10 ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง ทำขนมที่ทำจากข้าวเหนียว

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ประเพณี เดือน 10 ขึ้น 15 ค่ำ เรียก ประเพณีกลางเดือน 10 ถือเป็นวันที่ยมบาล ปล่อยผีปล่อยเปรต ที่อยู่ในนรก รวมถึง พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ที่ตายไปแล้วให้มารับอาหาร อันเป็นผลบุญที่ลูกหลาน นำมาทำที่วัด

ก่อนวันขึ้น 15 ค่ำผู้หญิงแต่ละบ้านจะเตรียมขนมที่ทำจากข้าวเหนียว ได้แก่ ขนมนมสาว ขนมบ้าบิ่น เพื่อนำไปทำบุญที่วัด และแจกลูกหลาน

เดือน 10 ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง

ในเดือน 10 นี้ ถือเป็นการทำบุญที่ยิ่งใหญ่ที่สุด หลังจากวันขึ้น 15 ค่ำ 1 สัปดาห์ จะทำพิธีเรียกผีกลับ ทุกคนในชุมชนพร้อมใจกันบริจาคเงินเพื่อเข้าพระ 108 องค์ และนำสบงจีวรไปถวายพระที่วัด เพื่ออุทิศให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว

ในพิธีการทำบุญนี้ ชาวบ้านนิยมถวายน้ำผึ้ง จึงเรียก พิธีทำบุญนี้ว่า “ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง” ในวันพระของวันขึ้น 15 ค่ำ และวันแรม 8 ค่ำ เดือน 10

เดือน 11 วันออกพรรษา

- ประเพณีตักบาตรเทโว (ดอกไม้)
- เทศน์มหาชาติ

วันออกพรรษา ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 ชาวบ้านจะทำบุญตักบาตรที่วัด เสร็จแล้วไปตักบาตรเทโวที่วัดใหญ่นครชุมน์(เวลาประมาณ 9.00 น.) พุทธศาสนิกชนต่างถวายข้าวสาร อาหารแห้ง ดอกไม้ ธูปเทียน แด่พระสงฆ์จำนวน 100 รูป

- เทศน์มหาชาติ (แรม 1 ค่ำ เดือน 11 จนถึง เดือน 12)

วัดม่วง กำหนดวันเทศน์มหาชาติตรงกับวันแรม 3 ค่ำ เดือน11 และวันแรม4 ค่ำ เดือน 11

เทศน์มหาชาติ เป็นพระธรรมเทศนา ที่กล่าวถึงพระชาติสุดท้าย ในจำนวนทศชาติยิ่งใหญ่ของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งเสวยชาติ เป็น “พระมหาเวสสันดร” ทรงบำเพ็ญทานบารมี เรียกว่า มหาทาน เทศน์มหาชาตินี้ ชาวไทยเชื้อสายมอญ เรียก “พระคาถาพัน” (เละงิ้มคาถา) การเทศน์กัณฑ์แรก เรียก เทศนาเบิกโรง เรื่องพระมาลัย

อานิสงส์ คุณค่าในประเพณีเทศน์มหาชาติ

เป็นการดำรงรักษามรดกทางวัฒนธรรมไว้ให้คงอยู่ตลอดไป และพัฒนาด้านจิตใจ ให้รู้จักการบำเพ็ญความดี การบริจาคทาน มีความสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

เดือน 11-12 เทศกาลแข่งขันเรือยาว

คนไทยเชื้อสายมอญ ริมแม่น้ำแม่กลองมีเทศกาลแข่งขันเรือยาว เมื่อออกพรรษา วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 จนถึงกลางเดือน 12 วันลอยกระทง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

จุดประสงค์การแข่งขันเรือยาว

1. เป็นการฉลองเทศกาลขนมกระยาสารทมอญ และต้อนรับการออกพรรษาของพระสงฆ์

2. สร้างสรรค์ความสามัคคีของชาวพุทธในแต่ละหมู่บ้าน

3. เพื่อการลากจูงแห่กฐินผ้าป่า และขันกัณฑ์ มหาชาติเวสสันดรชาดก

4. เปิดโอกาสให้พวกหนุ่มสาวต่างบ้านได้พบปะสังสรรค์กัน

แต่ปัจจุบันจุดประสงค์ดังกล่าวได้เปลี่ยนไปตามกระแสกาลเวลา เป็นการแข่งขันที่ต้องการ เอา แพ้-ชนะ

เดือน 12 ตั้งศาลพระแม่โพสพที่ทุ่งนา เพื่อเซ่นไหว้ประจำปี

เดือน 12 เป็นเดือนที่ข้าวกำลังออกรวง เรียกว่า ข้าวท้องกำลังแตก ชาวบ้านจึงนิยมทำเครื่องเซ่นไปไหว้สักการะแม่โพสพ ที่ทุ่งนา เพื่อความเป็นสิริมงคล และความอุดมสมบูรณ์

การบูชาแม่โพสพจะสร้างบ้านที่สมมติเป็นบ้านแม่โพสพ โดยนำไม้เล็กๆ 4 ชิ้น ทำเป็นเสาใส่รอดแล้วปูพื้นด้วยไม่ไผ่ นำต้นพงมาทำเป็นหลังคา ไม่มีฝาบ้านมีบันได 5 ขั้น หันไปทางทิศเหนือ จากนั้นนำอาหารเครื่องเซ่นพร้อมด้วยหมากพลูมาบูชาในตอนเช้า

ในเดือนนี้มีการกวนน้ำนมแม่โพสพ เพื่อทำขนมถวายพระโดยชาวบ้านจะเกี่ยวข้าวอ่อนที่ข้างในยังนิ่มมาตำ แล้วนำผ้าขาวบางมากรองเอาเฉพาะที่เรียกว่า น้ำนมข้าว (ข้าวยาคู) เอามากวนในกระทะ ใส่น้ำตาลปีบ กะทิ เกลือ กวนให้แห้ง จะมีลักษณะอ่อนๆ ข้นๆ นำไปถวายพระ

นอกจากนี้ชาวบ้านยังนิยมทำขนมจ้าง คือ ข้าวเหนียวห่อใบไผ่ตงนึ่งเอามาจิ้มกับน้ำนมแม่โพสพ

เดือน 12 ประเพณีลอยกระทงสาย

ชาวบ้านจะทำกระทงด้วยกระดาษ และทำไส้ด้วยด้าย เวลาจะลอย เทน้ำมันใส่ แล้วจุดไฟจะลอยเป็นแถว คนหนึ่งๆจะลอยทีละหลายๆใบ จึงเรียก ประเพณีลอยกระทงสาย เพื่อเป็นการขอขมาต่อแม่พระคงคา และบูชารอยพระพุทธบาท ซึ่งถือเป็นประเพณีสืบทอดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์นี้เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2 เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาในการพัฒนาบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วงกลุ่มสาระสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม โดยแบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ จำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง จำนวน 13 ข้อ

ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ จำนวน 6 ข้อ

1. ชื่อ ..... นามสกุล .....

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

2. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
3. อายุ ☐ น้อยกว่า 25 ปี ☐ 26-35 ปี
   ☐ 36-45 ปี ☐ 46-55 ปี ☐ 56 ปีขึ้นไป
4. ระดับการศึกษาสูงสุด ☐ ปริญญาตรีสาขา.....
   ☐ ปริญญาโทสาขา.....
   ☐ อื่นๆ สาขา.....
5. ตำแหน่ง ☐ อาจารย์ 1 ☐ อาจารย์ 2
   ☐ อาจารย์ 3 ☐ ศึกษานิเทศก์
   ☐ อื่นๆ
6. ประสบการณ์สอน
   ☐ น้อยกว่า 5 ปี ☐ 6-10 ปี
   ☐ 11-15 ปี ☐ มากกว่า 16 ปี

แบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง จำนวน 13 ข้อ

สำหรับผู้เชี่ยวชาญทางด้านเนื้อหา

1. ท่านคิดว่าการพัฒนาบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง มีความสำคัญและมีความจำเป็นหรือไม่หากมีความสำคัญควรให้การสนับสนุนหรือส่งเสริมอย่างไร

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่าจะสอนให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 รู้เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง ท่านคิดว่าควรมีเนื้อหาสาระอะไรบ้าง

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

.....

.....

.....

3. ท่านคิดว่าจะสอนหรือให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทำกิจกรรมเพื่อให้เข้าใจเกี่ยวกับประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วงได้ดียิ่งขึ้น ด้วยวิธีใด

.....

.....

.....

.....

4. ท่านคิดว่าจะสอนหรือให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทำกิจกรรมเพื่อให้สามารถนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ด้วยวิธีใด

.....

.....

.....

.....

5. การประเมินหรือเกณฑ์การตัดสินว่าผู้เรียนผ่านการเรียนรู้ เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง ควรเป็นอย่างไรและใช้เกณฑ์แบบไหน (ในการวัดและประเมินผลควรดำเนินการอย่างไร)

……
……
……
……
……

6. ท่านคิดว่าการพัฒนาบทเรียนด้วยสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง เหมาะสมหรือไม่อย่างไร

……
……
……
……
……

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

7. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

……
……
……
……
……
……
……

ลงชื่อ……ผู้ให้สัมภาษณ์

(……..)

ตำแหน่ง……

……../……../……

สำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาบทเรียนด้วยสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ (การนำเสนอด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์)

1. ท่านคิดว่าการพัฒนาบทเรียนด้วยสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง ควรมีลักษณะรูปแบบบทเรียนอย่างไร เช่น ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว ข้อความ

……

……

……

……

2. ท่านคิดว่าลักษณะรูปแบบของบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง ควรดำเนินการอย่างไร

……

……

……

……

……

……

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

3. ท่านคิดว่าควรนำเสนอบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง อย่างไรเพื่อให้น่าสนใจ

……

……

……

……

……

……

4. ท่านคิดว่า การพัฒนาบทเรียนด้วยสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง มีความสอดคล้องกับสภาพการสอนในปัจจุบัน หรือไม่ อย่างไร

……

……

……

……

5. ท่านคิดว่าควรมีแนวทางในการวัด และประเมินผลอย่างไร เพื่อทราบว่านักเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ หรือไม่

……
……
……
……
……
……
……

6. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ลงชื่อ……ผู้ให้สัมภาษณ์

(……..)

ตำแหน่ง……

……./……/…….

ภาคผนวก ค

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม
เรื่อง ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง จำนวนข้อสอบ 30 ข้อ เวลา 50 นาที

คำสั่ง ให้นักเรียนเขียนเครื่องหมาย ✕ ทับตัวอักษรหน้าคำตอบที่ถูกต้อง

1. ประเพณีตำข้าวเม่า จะนิยมทำกันเดือนใด

ก. เดือน 1 (เดือนอ้าย) ข. เดือน 2 (เดือนยี่)

ค. เดือน 3 ง. เดือน 4

2. จองโอะห์ต่าน เป็นประเพณีที่เกี่ยวกับอะไร

ก. **การถวายความอบอุ่นแด่พระสงฆ์ (ก่อไฟ)** ข. การถวายผ้าอาบน้ำฝนแด่พระสงฆ์

ค. การขอขมาโทษแด่พระสงฆ์ ง. การถวายอาหารมื้อเช้าแด่พระสงฆ์

3. ในวันมาฆบูชา ชาวบ้านวัดม่วงจะประกอบพิธีอะไร

ก. หรุบ ฮะเกิ้น ข. ตุก กะ ตะ

ค. จอง โอะห์ต่าน ง. ซังเร่ะห์

4. ผู้ที่นำ โอะห์ต่าน ไปวัดส่วนใหญ่จะเป็นใคร

ก. ผู้หญิง **ข. เด็ก, ผู้อาวุโส**

ค. ผู้ชาย ง. ถูกทุกข้อ

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

5. ผ้าที่ชาวบ้านนิยมทอกันในชุมชนวัดม่วง ได้แก่ ผ้าอะไร

ก. ผ้าโสร่ง ลายตราหมากรุก (เล็ก) ข. ผ้าซิ่น ลายขวาง มีเชิงดำบนและล่าง

ค. ผ้าขาวม้า, ถุงย่าม, ผ้าห่ม **ง. ถูกทุกข้อ**

6. อุษาเป็นสาวชาวบ้านม่วง อายุ 25 ปีแล้ว แต่อุษาทอผ้าไม่เป็น เปรียบเทียบกับสำนวนไทยว่าอย่างไร

ก. เห็นผิดเป็นชอบ ข. เห็นช้างขี้ขี้ตามช้าง

ค. ใกล้เกลือกินด่าง ง. มีความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอด

7. วันมหาสงกรานต์ ตรงกับ ข้อใด

ก. 12 เมษายน **ข. 13 เมษายน**

ค. 14 เมษายน ง. 15 เมษายน

8. การถวายทานผ้าอาบน้ำฝนแด่พระสงฆ์ ทำกันได้เดือนอะไร

ก. เดือน 1 ข. เดือน 3

ค. เดือน 5 **ง. เดือน 7**

9. ในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา ในปีที่มีเดือนแปดสองแปด จะมีประเพณีที่ชาวบ้านนิยมปฏิบัติคือประเพณีอะไร

ก. ประเพณีตักบาตรดอกไม้ ข. ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง

ค. ประเพณีทุคตทาน ง. ประเพณีตักบาตรเทโว

10. คำว่า “ตุก กะ ตะ” แปลว่าอะไร

ก. ยากจนเข็ญใจ ข. ร่ำรวยเป็นเศรษฐี

ค. ยากดีมีจน ง. การให้ทานแก่คนยากไร้

11. อาหารคาวหวานที่นิยมทำในเทศกาลสงกรานต์ ได้แก่อะไร

ก. ข้าวแช่ กระยาสารท **ข. ข้าวแช่ กาละแม**

ค. ข้าวแช่ ข้าวยาคู ง. ข้าวแช่ ขนมนมสาว

12. ในเทศกาลสงกรานต์ จะมีพิธีการสะเดาะเคราะห์ร้ายต่างๆ ให้หมดสิ้นไป โดยการทำอะไร

ก. การทำบุญข้าวแช่ ข. บูชาเทพีสงกรานต์

ค. ปล่อยปลา ง. การโรยทราย

13. การปลูกศาลเพียงตา ในเทศกาลสงกรานต์เพื่อวัตถุประสงค์อะไร

ก. ต้อนรับเทพีสงกรานต์ ข. เพื่อความเป็นสิริมงคล

ค. เพื่อถวายข้าวแช่ 1 ชุด ง. ถูกทุกข้อ

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

14. ประเพณีในช่วงวิกฤตการณ์ ที่จัดขึ้นในเดือน 6 นิยมทำเพื่อวัตถุประสงค์ใด

ก. เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต **ข. เพื่อความอุดมสมบูรณ์**

ค. เพื่อความสามัคคี ง. ถูกทุกข้อ

15. ในช่วงเดือน 10 ชาวบ้านจะนิยมทำขนมที่ทำมาจากข้าวชนิดไหน

ก. ข้าวเจ้า **ข. ข้าวเหนียว**

ค. ข้าวสาลี ง. ข้าวโพด

16. การละเล่นในเทศกาลสงกรานต์มีอะไรบ้าง

ก. สะบ้า ข. ลูกช่วง

ค. การเข้าผี **ง. ถูกทุกข้อ**

17. การบูชาเทพีสงกรานต์ ทำเพื่ออะไร

ก. รู้จักเสียสละ **ข. มีความกตัญญูกตเวที**

ค. สืบทอดประเพณี ง. ถูกทุกข้อ

18. ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 (กลางเดือน 10) จะมีประเพณีอะไร

ก. ประเพณีตักบาตรดอกไม้ ข. ประเพณีตักบาตรเทโว

ค. ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง ง. ประเพณีตักบาตรอาหารแห้ง

19. เทศน์มหาชาตินี้ชาวไทยเชื้อสายมอญ เรียกว่าอะไร

ก. เทศน์พระคาถาพัน ข. เทศน์พระเวสสันดร

ค. เทศน์พระมาลัย ง. เทศน์พระเจ้า สิบชาติ

20. ที่วัดม่วง กำหนดวันเทศน์มหาชาติ ตรงกับวันอะไร

ก. **วันแรม 3-4 ค่ำ เดือน 11** ข. วันขึ้น 14-15 ค่ำ เดือน 11

ค. วันแรม 7-8 ค่ำ เดือน 12 ง. วันขึ้น 14-15 ค่ำ เดือน 12

21. คาถาพัน แบ่งออกเป็นกี่กัณฑ์

ก. 11 กัณฑ์ ข. 12 กัณฑ์

ค. 13 กัณฑ์ ง. 14 กัณฑ์

22. การเทศน์นำ หรือเทศนาเบิกโรง จะเทศน์กัณฑ์ใดในวันแรก

ก. กัณฑ์ทศพร ข. กัณฑ์ชูชก

ค. กัณฑ์กุมาร **ง. กัณฑ์พระมาลัย**

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

23. การเทศน์เรื่องพระมาลัย มีจุดมุ่งหมายอย่างไร

ก. ให้พุทธศาสนิกชนเข้าใจเรื่องบุญ ข. ให้พุทธศาสนิกชนเข้าใจเรื่องความดี

ค. ให้พุทธศาสนิกชนเข้าใจเรื่องทาน ง. ให้พุทธศาสนิกชนเข้าใจเรื่องบาป

24. ในการฟังเทศน์มหาชาติ ผู้ฟังจะได้รับประโยชน์สูงสุดอย่างไร

ก. เป็นการดำรงรักษามรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ตลอดไป

ข. เป็นการพัฒนาด้านจิตใจให้รู้จักการบำเพ็ญความดีบริจาคทาน

ค. เป็นความสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

ง. ได้รับความสุขที่ได้รับจากการฟังเทศน์

25. ขนมกระยาสารทนิยมรับประทานกับผลไม้ในข้อใด

ก. ส้ม **ข. กล้วยไข่**

ค. มะพร้าว ง. มะม่วง

26. การนำข้าวที่ยังอ่อนมาตำและการกวนเป็นน้ำนมข้าว เรียกว่าอะไร

ก. ข้าวยาคู ข. ข้าวเม่า

ค. ข้าวแช่ ง. ข้าวทิพย์

27. ในเดือน 12 ชาวบ้านจะนิยมทำกระทงลอย เรียกว่าอะไร

ก. กระทงโคม
ข. กระทงกระดาษ
ค. กระทงสาย
ง. กระทงลอย

28. ชาวบ้านจะสร้างอะไรถวายพระที่วัด เพื่ออุทิศกุศลให้แก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10

ก. สร้างศาลเพียงตา
ข. สร้างพระพุทธรูป 108 องค์
ค. สร้างเจดีย์
ง. สร้างเทียนพรรษา

29. ประเพณีการลอยกระทงสายจัดเพื่อวัตถุประสงค์อะไร

ก. เป็นการสืบทอดตามประเพณี
ข. เป็นการขอขมาต่อพระแม่คงคา
ค. เป็นการบูชารอยพระพุทธบาท
ง. ถูกทุกข้อ

30. ชาติสุดท้ายที่เกิดเป็นพระเวสสันดรได้บำเพ็ญบารมีใดที่ทำให้สำเร็จเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ก. ขันติบารมี
ข. สัจจะบารมี
ค. วิริยะบารมี
ง. ทานบารมี

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาคผนวก ง

แบบสอบถามความคิดเห็น

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อสไลด์อิเล็กทรอนิกส์
สาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

คำชี้แจง แบบสอบถามฉบับนี้สร้างขึ้นมาเพื่อสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่3 ที่มีต่อบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ สาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง

คำแนะนำ ในการตอบแบบสอบถาม ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่นักเรียนเห็นด้วยเพียงข้อเดียว โดยจัดระดับของความคิดเห็น ไว้ดังนี้

ระดับ 5	หมายถึง	ดีมาก
ระดับ 4	หมายถึง	ดี
ระดับ 3	หมายถึง	ปานกลาง
ระดับ 2	หมายถึง	พอใช้
ระดับ 1	หมายถึง	ปรับปรุง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

โปรดตอบแบบสอบถามความคิดเห็น ตามความรู้สึกที่แท้จริงของนักเรียน เพราะคำตอบจะไม่มีผลกระทบใดต่อตัวนักเรียน

ชื่อ ..... ชั้น .....

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	1	2	3	4	5
1. เนื้อหาเข้าใจง่าย					
2. ภาพชัดเจน น่าสนใจ					
3. ตัวอักษรอ่านง่าย ชัดเจน					
4. เสียงบรรยายชัดเจน น่าฟัง					
5. ดนตรีประกอบมีความไพเราะ เหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหา					
6. ความเหมาะสมของเวลาในการนำเสนอ ช้า – เร็ว					
7. หลังจากชมสไลด์อิเล็กทรอนิกส์แล้วนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วงเพิ่มขึ้น					
8. บทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ ทำให้นักเรียนมีความสนุกสนานกับการเรียนรู้					
9. โดยภาพรวมนักเรียนคิดว่าบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ มีคุณค่าในระดับ					
10. ควรมีบทเรียนในลักษณะนี้กับเนื้อหาวิชาอื่น					

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ข้อเสนอแนะ .....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก จ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง

แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง

ของแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียน

คำชี้แจง โปรดพิจารณาแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียน และให้คะแนนความสอดคล้องของแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียน เกี่ยวกับการพัฒนาบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ราชบุรี เขต 2 โดยกาเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องระดับความคิดเห็น

+1 = แน่ใจว่าแบบทดสอบมีความเหมาะสมและสอดคล้องในด้านต่างๆ

0 = ไม่แน่ใจว่าแบบทดสอบมีความเหมาะสมและสอดคล้องในด้านต่างๆ

-1 = แน่ใจว่าแบบทดสอบมีความไม่เหมาะสมและสอดคล้องในด้านต่างๆ

ความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา / จุดประสงค์การเรียนรู้

จุดประสงค์การเรียนรู้	ระดับความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	+1	0	-1	
จุดประสงค์ที่ 1 บอกประเพณีที่สำคัญในเดือน 1 ถึง เดือน 4 ได้				
1. ประเพณีตำข้าวเม่าข้าวใหม่จะนิยมทำกันเดือนใด ก. เดือน 1 (เดือนอ้าย) ข. เดือน 2 (เดือนยี่) ค. เดือน 3 ง. เดือน 4				
2. ประเพณีในวัน มาฆบูชา ตรงกับวันอะไร ก. แรม 8 ค่ำ เดือน 3 ข. ขึ้น 8 ค่ำ เดือน 3 ค. แรม 15 ค่ำ เดือน3 ง. ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3				
3. จองโอะห์ต่าน เป็นประเพณีที่เกี่ยวกับอะไร ก. การถวายความอบอุ่นแด่พระสงฆ์ (ก่อไฟ) ข. การถวายผ้าอาบน้ำฝนแด่พระสงฆ์ ค. การขอขมาโทษแด่พระสงฆ์ **ง.** การถวายอาหารมื้อเช้าแด่พระสงฆ์				
4. ต่านเป็นภาษาบาลี ตรงกับภาษาไทยแปลว่าอะไร ก. ทาน ข. ฟืน ค. เผา ง. ถูกทุกข้อ				

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

จุดประสงค์การเรียนรู้	ระดับความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	+1	0	-1	
5. ในวันมาฆบูชา ชาวบ้านวัดม่วงจะประกอบพิธีอะไร ก. หรุบ ฮะเกิ้น ข. ตุก กะ ตะ ค. จอง โอะห์ต่าน ง. ซังเร่ะห์				
6. ในช่วงเดือน 4 ชาวบ้านจะนิยมทำอะไร ก. ชาย ทำเครื่องจักสาน ข. หญิง ทอผ้า ค. ชาย หญิง ว่างงาน ง. ถูกทั้งข้อ ก และข				
จุดประสงค์ที่ 2 อธิบายกิจกรรมที่ปฏิบัติในวันสำคัญที่เกี่ยวกับประเพณีในเดือน 1 ถึง เดือน 4 ได้				
7. โอะห์ต่าน เป็นฟืนที่ทำมาจากไม้อะไร ก. ไม้มะขาม ข. ไม้ไผ่ ค. ไม้กระถิน ง. ไม้ขนุน				
8. ผู้ที่นำ โอะห์ต่าน ไปวัดส่วนใหญ่จะเป็นใคร ก. ผู้หญิง ข. เด็ก,ผู้อาวุโส ค. ผู้ชาย ง. ถูกทุกข้อ				
9. ในวันมาฆบูชา ในตอนเช้าตรู่ เวลา 05.00 น. ชาวบ้านจะนิยมนำสิ่งใดไปทำบุญที่วัด ก. ข้าวต้มเครื่อง ข. ข้าวหลาม ค. ข้าวสวย พร้อมกับข้าว ง. ถูกทั้ง ก และข				
10. ไม้ที่นำมาทำฟืนในเทศกาลวันมาฆบูชานั้นชาวบ้านจะทาด้วยขมิ้นเพื่ออะไร ก. เพื่อความสวยงาม ข. เพื่อความเป็นสิริมงคล ค. เพื่อสืบทอดประเพณี ง. ถูกทุกข้อ				

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

จุดประสงค์การเรียนรู้	ระดับความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	+1	0	-1	
11. ผ้าที่ชาวบ้านนิยมทอกันในชุมชนวัดม่วง ได้แก่ ผ้าอะไร ก. ผ้าโสร่ง ลายตราหมากรุก (เล็ก) ข. ผ้าซิ่น ลายขวาง มีเชิงดำบนและล่าง ค. ผ้าขาวม้า , ถุงย่าม , ผ้าห่ม ง. ถูกทุกข้อ				
12. ข้าวเม่าคลุกนิยมใช้ผลไม้ใดในการทำ ก. กล้วย ข. ส้ม ค. มะพร้าว ง. มะม่วง				
จุดประสงค์ที่ 3 บอกแนวทางการปฏิบัติตนในการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีใน เดือน 1 ถึงเดือน 4 ได้				
13. ประเพณีตำข้าวเม่าข้าวใหม่ ทำให้เกิดสิ่งใด ก. ความสามัคคี ข. ความรักความผูกพัน ค. ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ง. ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์				
14. อุษาเป็นสาวชาวบ้านม่วง อายุ 25 ปีแล้ว แต่อุษาทอผ้าไม่เป็นเปรียบเทียบกับสำนวนไทยว่าอย่างไร ก. เห็นผิดเป็นชอบ ข. เห็นช้างขี้ขี้ตามช้าง ค. ใกล้เกลือกินด่าง ง. มีความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอด				

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

จุดประสงค์การเรียนรู้	ระดับความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	+1	0	-1	
15. หญิงเรียนอยู่ชั้น ม.3 โรงเรียนวัดม่วง นำข้าวหลามที่เธอเป็นผู้ลงมือทำด้วยตนเองมาฝากครูปรากฏว่าเมื่อผ่าข้าวหลามมารับประทานข้าวหลามยังดิบอยู่ นักเรียนคิดว่าน่าจะเกิดจากสาเหตุใด ก. ใช้เวลาน้อยไป ข. ขณะเผากลับไม่ทั่ว ค. ใส่น้ำกะทิน้อยไป ง. ถูกทุกข้อ				
16. การประกอบพิธีจองโอะห์ต่านในวันมาฆบูชา มีประโยชน์อย่างไร ก. ชาวบ้านได้ทำบุญ ข. การถวายความอบอุ่นแก่พระสงฆ์ ค. การขอขมาโทษแด่พระสงฆ์ ง. ถูกทั้งข้อ ก และ ข				
จุดประสงค์ที่ 4 บอกประเพณีที่สำคัญในเดือน5ถึงเดือน8ได้				
17. ประเพณีสงกรานต์ของไทย ตรงกับเดือนอะไร ก. กุมภาพันธ์ เดือน 3 ข. มีนาคม เดือน 4 ค. เมษายน เดือน 5 ง. พฤษภาคม เดือน 6				
18. วันมหาสงกรานต์ ตรงกับวัน เดือนอะไร ก. 12 เมษายน ข. 13 เมษายน ค. 14 เมษายน ง. 15 เมษายน				

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

จุดประสงค์การเรียนรู้	ระดับความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	+1	0	-1	
19. วันที่ 14 เมษายน เรียกว่าวันอะไร ก. วันมหาสงกรานต์ ข. วันเนาว์ ค. วันเถลิงศก ง. วันขึ้นปีใหม่ของไทย				
20. วันที่ 15 เมษายน เรียกว่าวันอะไร ก. วันมหาสงกรานต์ (วันสิ้นปีเก่า) ข. วันเนาว์ ค. วันเถลิงศก (วันขึ้นปีใหม่) ง. วันว่าง				
21. การถวายทานผ้าอาบน้ำฝนแด่พระสงฆ์ ทำกันได้เดือนอะไร ก. เดือน 1 ข. เดือน 3 ค. เดือน 5 ง. เดือน 7				
22. ในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 ตรงกับวันอะไร ก. วันเข้าพรรษา ข. วันออกพรรษา ค. วันอาสาฬหบูชา ง. วันธรรมสวนะ				
23. การโปรดสัตว์ ในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา พระสงฆ์จะออกบิณฑบาต ในช่วงเช้าและสายเป็นเวลากี่วัน ก. 3 วัน ข. 5 วัน ค. 7 วัน ง. 9 วัน				
24. การโปรดสัตว์ในช่วงเช้า ชาวบ้านเรียกว่าอะไร ก. เตี้ยะเกิ้นโซ๊ก ข. ซังเร่ะห์ ค. จองโอะห์ต่าน ง. หรุบ ฮะเกิ้น				

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

จุดประสงค์การเรียนรู้	ระดับความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	+1	0	-1	
25. ในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา ในปีที่มีเดือนแปดสองหน จะมีประเพณีที่ชาวบ้านนิยมปฏิบัติคือประเพณีอะไร ก. ประเพณีตักบาตรดอกไม้ ข. ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง ค. ประเพณีทุคตทาน ง. ประเพณีตักบาตรเทโว				
26. คำว่า “ตุก กะ ตะ” แปลว่าอะไร ก. ยากจนเข็ญใจ ข. ร่ำรวยเป็นเศรษฐี ค. ยากดีมีจน ง. การให้ทานแก่คนยากไร้				
จุดประสงค์ที่ 5 อธิบายกิจกรรมที่ปฏิบัติในวันสำคัญที่เกี่ยวกับประเพณีในเดือน 5ถึงเดือน8 ได้				
27. อาหารคาวหวานที่นิยมทำในเทศกาลสงกรานต์ได้แก่อะไร ก. ข้าวแช่ กระยาสารท ข. ข้าวแช่ กาละแม ค. ข้าวแช่ ข้าวยาคู ง. ข้าวแช่ ขนมนมสาว				
28. ในเทศกาลสงกรานต์ จะมีพิธีการสะเดาะเคราะห์ร้ายต่างๆ ให้หมดสิ้นไป โดยการทำอะไร ก. การทำบุญข้าวแช่ ข. บูชาเทพีสงกรานต์ ค. ปล่อยปลา ง. การโรยทราย				

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

จุดประสงค์การเรียนรู้	ระดับความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	+1	0	-1	
29. การปลูกศาลเพียงตา ในเทศกาลสงกรานต์เพื่อวัตถุประสงค์อะไร ก. ต้อนรับเทพีสงกรานต์ ข. เพื่อความเป็นสิริมงคล ค. เพื่อถวายข้าวแช่ 1 ชุด ง. ถูกทุกข้อ				
30. กับข้าวที่นิยมรับประทานกับข้าวแช่ ได้แก่อะไร ก. ยำมะม่วง ผัดก๋วยเตี๋ยว ข. ยำขนุนอ่อน ผัดผักกาดหวาน ค. ปลาป่นหวาน กะปิทอด ง. ถูกทุกข้อ				
31. ทำไมจึงถือเอาเดือน 6 เป็นเดือนเริ่มต้นแห่งการเพาะปลูก ก. เพราะเริ่มเข้าสู่ฤดูฝน ข. มีพิธีแรกนาขวัญ ค. มีประเพณีเลี้ยงพระกลางหมู่บ้าน ง. ประเพณีการสวดมนต์ประจำปีที่วัด				
32. ประเพณีในช่วงวิกฤตการณ์ ที่จัดขึ้นในเดือน 6 นิยมทำเพื่อวัตถุประสงค์ใด ก. เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต ข. เพื่อความอุดมสมบูรณ์ ค. เพื่อความสามัคคี ง. ถูกทุกข้อ				

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

จุดประสงค์การเรียนรู้	ระดับความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	+1	0	-1	
33. ประเพณีการตักบาตรขนมครก ทำไปเพื่อวัตถุประสงค์ใดเป็นอันดับแรก ก. ความสามัคคี ข. ความมีน้ำใจ ค. ความเสียสละ ง. การทำความดี				
34. ในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 ชาวบ้านควรปฏิบัติอย่างไร ก. การถวายเทียนจำนำพรรษา ข. การหล่อเทียนจำนำพรรษา ค. การทำบุญตักบาตร ง. ถูกทุกข้อ				
35. ในช่วงเดือน 10 ชาวบ้านจะนิยมทำขนมที่ทำมาจากข้าวชนิดไหน ก. ข้าวเจ้า ข. ข้าวเหนียว ค. ข้าวสาลี ง. ข้าวโพด				
จุดประสงค์ที่ 6 บอกแนวทางการปฏิบัติตนในการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีใน เดือน 5ถึงเดือน8 ได้				
36. นักเรียนควรทำสิ่งใดในวันสงกรานต์ ก. ทำบุญตักบาตร ข. ไปคารวะขอพรจากผู้ใหญ่ ค. สรงน้ำพระ ง. ถูกทุกข้อ				

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

จุดประสงค์การเรียนรู้	ระดับความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	+1	0	-1	
37. การค้ำโพธิ์ และโรยทราย นิยมทำกันเพื่ออะไร ก. เป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ข. เป็นการต่ออายุให้ยืนยาว ค. ทำตามประเพณี ง. ถูกทั้งข้อ ก และข้อ ข				
38. การละเล่นในเทศกาลสงกรานต์มีอะไรบ้าง ก. สะบ้า ข. ลูกช่วง ค. การเข้าผี ง. ถูกทุกข้อ				
39. การบูชาเทพีสงกรานต์ ทำเพื่ออะไร ก. รู้จักเสียสละ ข. มีความกตัญญูกตเวที ค. สืบทอดประเพณี ง. ถูกทุกข้อ				
จุดประสงค์ที่ 7 บอกประเพณีที่สำคัญในเดือน9 ถึงเดือน12 ได้				
40. ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 (กลางเดือน 10) จะมีประเพณีอะไร ก. ประเพณีตักบาตรดอกไม้ ข. ประเพณีตักบาตรเทโว ค. ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง ง. ประเพณีตักบาตรอาหารแห้ง				
41. เทศน์มหาชาตินี้ชาวไทยเชื้อสายมอญ เรียกว่าอะไร ก. เทศน์พระคาถาพัน ข. เทศน์พระเวสสันดร ค. เทศน์พระมาลัย ง. เทศน์พระเจ้า สิบชาติ				

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

จุดประสงค์การเรียนรู้	ระดับความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	+1	0	-1	
42. ที่วัดม่วง กำหนดวันเทศน์มหาชาติ ตรงกับวันอะไร ก. วันแรม 3-4 ค่ำ เดือน 11 ข. วันขึ้น 14-15 ค่ำ เดือน 11 ค. วันแรม 7-8 ค่ำ เดือน 12 ง. วันขึ้น 14-15 ค่ำ เดือน 12				
43. คาถาพัน แบ่งออกเป็นกี่กัณฑ์ ก. 11 กัณฑ์ ข. 12 กัณฑ์ ค. 13 กัณฑ์ ง. 14 กัณฑ์				
44. การเทศน์นำ หรือเทศนาเบิกโรง จะเทศน์กัณฑ์ใดในวันแรก ก. กัณฑ์ทศพร ข. กัณฑ์ชูชก ค. กัณฑ์กุมาร ง. กัณฑ์พระมาลัย				
45. ในเดือนใด ถือเป็นการทำบุญที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในรอบปีของชาวไทยเชื้อสายมอญ ก. กลางเดือน 3 ข. กลางเดือน 8 ค. กลางเดือน 10 ง. กลางเดือน 11				

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

จุดประสงค์การเรียนรู้	ระดับความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	+1	0	-1	
จุดประสงค์ที่ 8 อธิบายกิจกรรมที่ปฏิบัติในวันสำคัญที่เกี่ยวกับประเพณีในเดือน 9ถึงเดือน12ได้				
46. ในช่วงเดือน 10 ชาวบ้านจะนิยมทำขนมที่ทำมาจากอะไร ก. ข้าวเจ้า ข. ข้าวเหนียว ค. ข้าวสาลี ง. ข้าวโพด				
47. ในช่วงเทศกาลออกพรรษา ชาวบ้านจะนิยมทำขนมอะไรไปทำบุญที่วัด ก. ขนมนมสาว ข. ขนมบ้าบิ่น ค. ขนมกาละแม ง. ขนมกระยาสารท				
48. การเทศน์เรื่องพระมาลัย มีจุดมุ่งหมายอย่างไร ก. ให้พุทธศาสนิกชนเข้าใจเรื่องบุญ ข. ให้พุทธศาสนิกชนเข้าใจเรื่องความดี ค. ให้พุทธศาสนิกชนเข้าใจเรื่องทาน ง. ให้พุทธศาสนิกชนเข้าใจเรื่องบาป				
49. การเทศน์ใหญ่ (เทศน์แขกประเพณี) จะเทศน์ทั้งหมดกี่กัณฑ์ ให้จบในวันเดียว ก. 10 กัณฑ์ ข. 11 กัณฑ์ ค. 12 กัณฑ์ ง. 13 กัณฑ์				

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

จุดประสงค์การเรียนรู้	ระดับความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	+1	0	-1	
50. ในการฟังเทศน์มหาชาติ ผู้ฟังจะได้รับประโยชน์สูงสุดอย่างไร ก. เป็นการดำรงรักษามรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ตลอดไป ข. เป็นการพัฒนาด้านจิตใจให้รู้จักการบำเพ็ญความดีบริจาคทาน ค. เป็นความสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ง. ได้รับความสุขที่ได้รับจากการฟังเทศน์				
51. ขนมกระยาสารทนิยมรับประทานกับผลไม้ในข้อใด ก. ส้ม ข. กล้วยไข่ ค. มะพร้าว ง. มะม่วง				
52. การนำข้าวที่ยังอ่อนมาตำและการกวนเป็นน้ำนมข้าว เรียกว่าอะไร ก. ข้าวยาคู ข. ข้าวเม่า ค. ข้าวแช่ ง. ข้าวทิพย์				
53. นอกจากการกวนน้ำนมข้าว แล้วยังนิยมทำขนมอะไรในเดือน 12 ก. ขนมนมสาว ข. ขนมบ้าบิ่น ค. ขนมจ้าง ง. ขนมกาละแม				
54. ในเดือน 12 ชาวบ้านจะนิยมทำกระทงลอย เรียกว่าอะไร ก. กระทงโคม ข. กระทงกระดาษ ค. กระทงสาย ง. กระทงลอย				

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

จุดประสงค์การเรียนรู้	ระดับความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	+1	0	-1	
55. นักเรียนควรใช้วัสดุใดทำกระทง เพื่อต้องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ก. กระทงที่ทำด้วยโฟม ข. กระทงที่ทำด้วยกระดาษ ค. กระทงที่ทำด้วยใบตอง ง. กระทงที่ทำด้วยขวดพลาสติก				
56. นอกจาก ประเพณีลอยกระทง ที่จัดขึ้นในเดือน 12 แล้วชาวบ้าน ยังนิยมจัดให้มีเทศกาลอะไร ก. เทศกาลแข่งเรือยาว ข. เทศกาลการเล่นสะบ้า ค. เทศกาลการสรงน้ำพระ ง. เทศกาลเทศน์มหาชาติ				
57. ชาวบ้านจะสร้างอะไรถวายพระที่วัด เพื่ออุทิศกุศลให้แก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 ก. สร้างศาลเพียงตา ข. สร้างพระพุทธรูป 108 องค์ ค. สร้างเจดีย์ ง. สร้างเทียนพรรษา				
จุดประสงค์ที่ 9 บอกแนวทางการปฏิบัติตนในการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีใน เดือน 9-12 ได้				
58. ข้อใดเป็นความเชื่อที่สำคัญที่สุดของชาวบ้านเกี่ยวกับประเพณีการตักบาตรเทโว ก. ได้บุญมาก ข. ได้ขึ้นสวรรค์ ค. ได้รับความสุข ง. เหมือนได้ตักบาตรกับพระพุทธเจ้า				

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

จุดประสงค์การเรียนรู้	ระดับความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	+1	0	-1	
59. ประเพณีการลอยกระทงสายจัดเพื่อวัตถุประสงค์อะไร ก. เป็นการสืบทอดตามประเพณี ข. เป็นการขอขมาต่อพระแม่คงคา ค. เป็นการบูชารอยพระพุทธบาท ง. ถูกทุกข้อ				
60. ชาติสุดท้ายที่เกิดเป็นพระเวสสันดรได้บำเพ็ญบารมีใดที่ทำให้สำเร็จเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก. ขันติบารมี ข. สัจจะบารมี ค. วิริยะบารมี ง. ทานบารมี				

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้ประเมิน

แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง

ของแบบสอบถาม

คำชี้แจง ให้ท่านพิจารณาว่าแบบสอบถามและให้คะแนนความสอดคล้องของแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2 โดยการกาเครื่องหมาย (✓)ลงในช่องระดับความคิดเห็น คะแนนที่พิจารณาตามความคิดเห็นของท่าน

+1 = แน่ใจว่าแบบสอบถามมีความเหมาะสมและสอดคล้องในด้านต่างๆ

0 = ไม่แน่ใจว่าแบบสอบถามมีความเหมาะสมและสอดคล้องในด้านต่างๆ

-1 = แน่ใจว่าแบบสอบถามมีความไม่เหมาะสมและสอดคล้องในด้านต่างๆ

ข้อที่	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น		
		+1	0	-1
1	เนื้อหา เข้าใจง่าย			
2	ภาพชัดเจน น่าสนใจ			
3	ตัวอักษรอ่านง่ายชัดเจน			
4	เสียงบรรยาย ชัดเจนน่าฟัง			
5	ดนตรีประกอบมีความไพเราะ เหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหา			
6	เวลาในการนำเสนอช้า-เร็ว เหมาะสม			
7	หลังจากชมสไลด์อิเล็กทรอนิกส์แล้วนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วงเพิ่มขึ้น			
8	บทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ ทำให้นักเรียน มีความสนุกสนานกับการเรียนรู้			
9	โดยภาพรวมนักเรียนคิดว่าบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ มีคุณค่าอยู่ในระดับ			
10	ควรมีบทเรียนในลักษณะนี้กับเนื้อหาวิชาอื่น			

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

ลงชื่อ.....

(……)

ผู้ประเมิน

ภาคผนวก ฉ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ตารางที่ 11 แสดงรายละเอียดการวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ผลการวิเคราะห์ประเด็นสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาจำนวน 3 ท่าน

ประเด็นสัมภาษณ์	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่		
	1	2	3
1.ท่านคิดว่าการพัฒนาบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของขุมชนวัดม่วง มีความสำคัญและมีความจำเป็นหรือไม่ หากมีความสำคัญควรให้การสนับสนุนหรือส่งเสริมอย่างไร	ควรอนุรักษ์และส่งเสริมให้คงอยู่ตลอดไป	ควรให้การสนับสนุนและส่งเสริมให้มีขึ้นเหมาะกับยุคสมัยปัจจุบัน	ควรจะส่งเสริมให้มีการเรียนการสอนและอนุรักษ์ไว้
2.ท่านคิดว่าจะสอนให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 รู้เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วงท่านคิดว่าควรมีเนื้อหาสาระอะไรบ้าง	เนื้อหาเกี่ยวกับประเพณีแต่ละเดือนตั้งแต่เดือน 1-12 และให้ทราบประโยชน์ที่ได้รับในการทำพิธี	เนื้อหาเกี่ยวกับประเพณีในรอบปี (12เดือน) โดยเน้นด้านศาสนา	เนื้อหาเกี่ยวกับประเพณีในรอบปี (12เดือน)ทั้งที่เกี่ยวกับศาสนา และวิถีชีวิต
3. ท่านคิดว่าจะสอนหรือให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทำกิจกรรมเพื่อให้เข้าใจเกี่ยวกับประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง ด้วยวิธีใด	นำนักเรียนทัศนศึกษาในชุมชน พูดคุยสัมภาษณ์คนในชุมชนได้พบเห็นวิถีชีวิตจริงได้สัมผัสประเพณีและได้มีส่วนร่วมในประเพณี	ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงในสถานการณ์จริง	ให้นักเรียนได้ศึกษาของจริงและมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่จัดขึ้น

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ประเด็นสัมภาษณ์	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่		
	1	2	3
4. ท่านคิดว่าจะสอนหรือให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทำกิจกรรมเพื่อให้สามารถนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ด้วยวิธีใด	ให้ปฏิบัติและร่วมกิจกรรมในประเพณีนั้นๆตามวาระ ให้เข้าใจสาระของประเพณี	ให้ปฏิบัติจริง	ให้ปฏิบัติและร่วมกิจกรรมต่างๆในแต่ละเดือน
5.ท่านคิดว่าการพัฒนาบทเรียนด้วยสไลด์อิเล็กทรอนิกส์เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง เหมาะสมหรือไม่ อย่างไร	เหมาะสมกับสถานการณ์ในโลกยุคปัจจุบัน	เหมาะสมกับสถานการณ์ในโลกยุคปัจจุบัน	เหมาะสมกับสถานการณ์ในโลกยุคปัจจุบัน
6.ข้อเสนอแนะอื่นๆ	บทเรียนอื่นๆควรจะใช้เทคโนโลยีเพื่อให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบันและความสนใจของผู้เรียน	บทเรียนอื่นๆควรจะใช้เทคโนโลยีเพื่อให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบันและความสนใจของผู้เรียน	บทเรียนอื่นๆควรจะใช้เทคโนโลยีเพื่อให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบันและความสนใจของผู้เรียน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตารางที่ 12 แสดงผลการวิเคราะห์ประเด็นสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อสไลด์อิเล็กทรอนิกส์สาระสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมจำนวน 3 ท่าน

ประเด็นสัมภาษณ์	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่		
	1	2	3
1. ท่านคิดว่าการพัฒนาบทเรียนด้วยสไลด์อิเล็กทรอนิกส์เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง ควรมีลักษณะรูปแบบบทเรียนอย่างไร เช่น ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว ข้อความ	ควรผสมผสานรูปแบบการนำเสนอโดยมีภาพนิ่งจะให้รายละเอียดได้ชัดเจน เช่น การแต่งกาย, อาหารและภาพเคลื่อนไหว เช่น ประเพณี,พิธีการและมีข้อความประกอบภาพ	- ควรเป็นข้อความและภาพนิ่งผสมผสานกันไปตามความเหมาะสมของเนื้อหา ในบางช่วงของเนื้อหาหากมีภาพเคลื่อนไหวที่เกี่ยวข้องและสามารถสื่อให้เข้าใจภาพกราฟิก/ภาพนิ่งที่นำมาใช้ต้องสอดคล้องและสื่อได้ตรงกับเนื้อหา	- ควรจัดทำเป็นมัลติมีเดีย มีภาพข้อความและเสียงเพลง,เสียงบรรยายประกอบ - ควรผสมผสานรูปแบบการนำเสนอ คือ มีภาพเคลื่อนไหว ภาพนิ่งและข้อความ
2. ท่านคิดว่าลักษณะรูปแบบของบทเรียนด้วยสไลด์อิเล็กทรอนิกส์เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง ควรดำเนินการอย่างไร	ควรนำเสนอประวัติของชุมชนวัดม่วงก่อน จากนั้นนำเสนอเรื่องประเพณีและวัฒนธรรม การนำเสนอเนื้อหาบางตอนได้จากการสัมภาษณ์คนในชุมชน	เป็นลักษณะบทเรียนแบบเส้นตรง เรียนไปตามเนื้อหาที่วางไว้	ควรนำเสนอประวัติของชุมชนวัดม่วงก่อน จากนั้นนำเสนอเรื่องประเพณีและวัฒนธรรม

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ตารางที่ 12 (ต่อ)

ประเด็นสัมภาษณ์	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่		
	1	2	3
3. ท่านคิดว่าควรนำเสนอบทเรียนด้วยสไลด์อิเล็กทรอนิกส์เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วงอย่างไรเพื่อให้น่าสนใจ	ควรสร้างจุดสนใจในการนำเสนอ โดยมีบุคคลในชุมชน ตัวนักเรียนเป็นสื่อประกอบ	- ควรเป็นสไลด์ประกอบเสียงบรรยาย/ดนตรีประกอบเพื่อให้ดูน่าสนใจ -ดนตรีประกอบ ควรให้สอดคล้องเหมาะสมกับเนื้อหา	-
4. ท่านคิดว่าควรนำเสนอบทเรียนด้วยสไลด์อิเล็กทรอนิกส์เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วงอย่างไรเพื่อให้น่าสนใจ	- ควรสร้างจุดสนใจในการนำเสนอ โดยมีบุคคลในชุมชน ตัวนักเรียนเป็นสื่อประกอบ -เสียงบรรยาย ต้องชัดเจนฟังสบาย ไม่ช้า-เร็ว เกินไป	- ควรเป็นสไลด์ประกอบเสียงบรรยาย/ดนตรีประกอบเพื่อให้ดูน่าสนใจ -ดนตรีประกอบ ควรให้สอดคล้องเหมาะสมกับเนื้อหา	ควรนำเสนอเป็น (Multimedia) มัลติมีเดีย มีภาพเคลื่อนไหว ภาพนิ่ง ข้อความ และเสียงบรรยาย เพื่อเร้าความสนใจ
5. ท่านคิดว่าการพัฒนาด้วยสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วงมีความสอดคล้องกับสภาพการสอนในปัจจุบันหรือไม่ อย่างไร	มีความสอดคล้องให้ผู้เรียนศึกษาจากการปฏิบัติจริงในชุมชน	มีความสอดคล้องเป็นการนำวิถีชีวิตในชุมชนซึ่งอยู่ใกล้ตัวมาให้เรียนรู้ซึ่งจะสามารถสะท้อนจิตสำนึกได้เป็นอย่างดี	มีความสอดคล้องเพราะการศึกษาในปัจจุบันจะยึดหลักสูตรท้องถิ่นเป็นสำคัญ สื่อการสอนนี้จะเป็นประโยชน์และสอดคล้องกับหลักสูตรใหม่ได้เป็นอย่างดี

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ตารางที่ 12 (ต่อ)

ประเด็นสัมภาษณ์	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่		
	1	2	3
6. ท่านคิดว่าควรมีแนวทางในการวัดและประเมินผลอย่างไร เพื่อทราบว่านักเรียน บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่	ให้นักเรียนศึกษา และทำกิจกรรมระหว่างเรียน	ควรใช้ลักษณะคำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นซึ่งจะสะท้อนในเรื่องของความเข้าใจ ควรแยกเป็นเอกสาร	ควรมีการ Pretest , Posttest นักเรียนหลังจากดูสื่อการสอนอาจแทรกไว้ในสื่อหรือแยกเป็นเอกสาร
7. ข้อเสนอแนะอื่นๆ	ในการเรียน หรือนำไปใช้ ผู้วิจัยควรต้องให้คำแนะนำกับผู้เรียนถึงวิธีการ และข้อตกลงต่างๆ	ผู้วิจัยควรให้คำแนะนำ และข้อตกลงต่างๆ การวัดการประเมินผลควรใช้ข้อสอบ ให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น	ควรจะเป็นสื่อวีดิทัศน์ตั้งเวลา ให้นักเรียนศึกษา

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ตารางที่ 13 แสดงผลการประเมินจากกรรมการการประเมินคุณภาพสื่อบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 6 ท่าน ประกอบด้วยด้านเนื้อหา 3 ท่าน ด้านสื่อสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ 3 ท่าน

ข้อที่	รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา			ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อ			ค่าเฉลี่ย
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	
1	ส่วนนำของบทเรียนเร้าความสนใจ ข้อมูลที่จำเป็น(วัตถุประสงค์, ส่วนช่วยเหลือ ฯลฯ)	3	4	4	4	3	4	3.50
2	เนื้อหาบทเรียน 2.1 โครงสร้างของเนื้อหาชัดเจนมีความกว้าง ความลึก เชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่	4	5	5	4	3	4	4.16
	2.2 มีความถูกต้องตามหลักวิชา	4	5	4	4	3	4	4.00
	2.3 สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการนำเสนอ	4	5	4	4	4	4	4.16
	2.4 สอดคล้องกับการประยุกต์ในการเรียนการสอน,มีความสัมพันธ์ต่อเนื่อง	4	4	4	4	4	4	4.00
	2.5 ความยากง่ายเหมาะสมกับผู้เรียน	3	4	4	4	3	4	3.66
	2.6 ไม่ขัดต่อความมั่นคงของชาติและคุณธรรม จริยธรรม	5	5	4	4	5	5	4.66
3	การใช้ภาษาใช้ภาษาถูกต้องเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน , สื่อความหมายได้ชัดเจน,เหมาะสมกับผู้เรียน	4	5	4	4	4	4	4.16
4	การออกแบบระบบการเรียนการสอน 4.1 ออกแบบด้วยระบบตรรกที่ดีเนื้อหามีความสัมพันธ์ต่อเนื่อง	5	5	4	4	5	4	4.50
	4.2 ส่งเสริมการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์	4	4	4	4	4	3	3.83

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ตารางที่ 13 (ต่อ)

ข้อที่	รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา			ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อ			ค่าเฉลี่ย
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	
4	4.3 มีความยืดหยุ่น สอนองความแตกต่างระหว่างบุคคล ครอบคลุมลำดับเนื้อหา ลำดับการเรียนและแบบฝึกหัดได้	4	4	4	4	4	4	4.00
	4.4 ความยาวของการนำเสนอแต่ละหน่วย/ตอนเหมาะสม	4	5	4	4	4	4	4.16
	4.5 กลยุทธ์ในการถ่ายทอดเนื้อหาเร้าใจ	4	4	4	4	3	3	3.66
	4.6 มีกลยุทธ์ประเมินผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ได้อย่างเหมาะสม มีความหลากหลาย และปริมาณเพียงพอที่สามารถตรวจสอบความเข้าใจบทเรียนด้วยตนเองได้	4	4	3	4	4	3	3.66
5	ส่วนประกอบด้วย MULTIMEDIA 5.1 ออกแบบหน้าจอเหมาะสม ง่ายต่อการใช้ สัดส่วนเหมาะสม สวยงาม	4	4	4	4	4	3	3.83
	5.2 ลักษณะของขนาด สี ตัวอักษรชัดเจน สวยงาม อ่านง่ายเหมาะสมกับระดับผู้เรียน	4	4	4	4	5	3	4.00
	5.3 ภาพกราฟิกเหมาะสม ชัดเจน สอดคล้องกับเนื้อหา และมีความสวยงาม มีความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบและสร้างภาพ	4	4	4	4	4	3	3.83
	5.4 คุณภาพการใช้เสียงดนตรีประกอบบทเรียน เหมาะสม ชัดเจน น่าสนใจ ชวนคิด น่าติดตาม	4	4	4	5	5	2	4.00

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตารางที่ 13 (ต่อ)

ข้อที่	รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา			ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อ			ค่าเฉลี่ย
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	
6	การออกแบบปฏิสัมพันธ์ 6.1 ออกแบบปฏิสัมพันธ์ให้โปรแกรมใช้ง่าย สะดวก โต้ตอบกับผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ การควบคุมเส้นการเดินบทเรียน (Navigation)ชัดเจนถูกต้อง ตามหลักเกณฑ์ และสามารถย้อนกลับไปยังจุดต่างๆได้ง่าย รูปแบบปฏิสัมพันธ์เช่น การพิมพ์การใช้เมาส์เหมาะสม, มีการควบคุมทิศทางความช้าเร็วของบทเรียน	4	4	3	4	3	4	3.66
	6.2 การให้ผลป้อนกลับเสริมแรงหรือให้ความช่วยเหลือเหมาะสมตามความจำเป็น มีข้อมูลป้อนกลับที่เอื้อให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์และแก้ปัญหา	3	3	3	4	2	3	3.00

มหาวิทยาลัยศิลปากร ศูนย์วิทยทรัพยากร

ตารางที่ 14 แสดงผลสรุปข้อคิดเห็นการประเมินผู้เชี่ยวชาญ

หัวข้อพิจารณา	ท่านที่ 1	ท่านที่ 2	ท่านที่ 3
ด้านเนื้อหา			
1.ส่วนนำของบทเรียน	ควรมีภาพหรือเรื่องราวนำไปสู่เนื้อหาที่น่าสนใจ	-	-
2.เนื้อหาของบทเรียน	เนื้อหาครบถ้วน	-	-
3.การใช้ภาษา	ดี	เสียงบรรยายบางคำไม่ชัดเจน,บางคำเบา	-
4.การออกแบบและระบบการเรียนการสอน	-	ควรแบ่งเนื้อหาเป็นตอนๆ	-
5. ส่วนประกอบด้านมัลติมีเดีย	ควรเพิ่มเทคนิคต่างๆเพื่อเพิ่มความสนใจ	บางภาพบางเนื้อหาไม่สอดคล้องกัน	-
6. การออกแบบปฏิสัมพันธ์	ควรแยกเป็นบท เพื่อสะดวกในการเรียนรู้	มีน้อยมากควรเพิ่มเติมให้มีมากขึ้น	-
ด้านสื่อสไลด์อิเล็กทรอนิกส์			
1.ส่วนนำของบทเรียน	ส่วนนำดีน่าสนใจ	ควรเพิ่มเติมให้เร้าความสนใจมากขึ้น	มีบางภาพไม่ชัดเจน
2.เนื้อหาของบทเรียน	ควรต้องปรับปรุงหัวเรื่องแต่ละเดือนให้น่าสนใจ	-	-
3.การใช้ภาษา	ควรปรับปรุงการแยกคำหรือฉีกคำระหว่างบรรทัด	ตรวจสอบความถูกต้องของภาษาท้องถิ่น	-
4.การออกแบบและระบบการเรียนการสอน	-	-	การใช้พื้นหลังสีกลืนกันควรแก้ไข
5.ส่วนประกอบด้านมัลติมีเดีย	ควรปรับปรุงวิธีขยายภาพ	บางภาพบางเนื้อหาสื่อค่อนข้างลำบาก	เสียงพูดเมื่อเปลี่ยนหน้าจอควรหยุดอัตโนมัติ
6.การออกแบบปฏิสัมพันธ์	ควรแยกไฟล์ให้เล็กลง	ควรเพิ่มเติมแบบสอบถามในสื่อ	-

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตารางที่ 15 แสดงการหาค่าความสอดคล้องของแบบทดสอบ กลุ่มสาระสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน

ข้อที่	ผู้เชี่ยวชาญ			ผลรวมคะแนน ($\sum^R$)	IOC = $\frac{\sum^R}{N}$	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
1	+1	+1	0	2	0.66	นำไปใช้ได้
2	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
3	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
4	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
5	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
6	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
7	+1	+1	0	2	0.66	นำไปใช้ได้
8	+1	+1	0	2	0.66	นำไปใช้ได้
9	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
10	+1	+1	0	2	0.66	นำไปใช้ได้
11	+1	+1	0	2	0.66	นำไปใช้ได้
12	0	0	-1	-1	-0.33	นำไปใช้ไม่ได้
13	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
14	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
15	+1	+1	0	2	0.66	นำไปใช้ได้
16	+1	+1	0	2	0.66	นำไปใช้ได้
17	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
18	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
19	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
20	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
21	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
22	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
23	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
24	+1	+1	0	2	0.66	นำไปใช้ได้
25	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตารางที่ 15 (ต่อ)

ข้อที่	ผู้เชี่ยวชาญ			ผลรวมคะแนน ($\sum^R$)	IOC = $\frac{\sum^R}{N}$	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
26	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
27	+1	+1	0	2	0.66	นำไปใช้ได้
28	+1	+1	0	2	0.66	นำไปใช้ได้
29	+1	+1	0	2	0.66	นำไปใช้ได้
30	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
31	+1	0	0	1	0.33	ปรับปรุง
32	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
33	+1	-1	-1	-1	-0.33	นำไปใช้ไม่ได้
34	0	0	0	0	0	นำไปใช้ไม่ได้
35	+1	+1	0	2	0.66	นำไปใช้ได้
36	+1	+1	0	2	0.66	นำไปใช้ได้
37	0	0	0	0	0.00	นำไปใช้ไม่ได้
38	+1	+1	0	2	0.66	นำไปใช้ได้
39	+1	+1	0	2	0.66	นำไปใช้ได้
40	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
41	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
42	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
43	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
44	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
45	+1	0	0	1	0.33	ปรับปรุง
46	0	0	-1	-1	-0.33	นำไปใช้ไม่ได้
47	0	-1	-1	-2	-0.33	นำไปใช้ไม่ได้
48	+1	+1	0	2	0.66	นำไปใช้ได้
49	0	0	0	0	0	นำไปใช้ไม่ได้
50	+1	+1	0	2	0.66	นำไปใช้ได้
51	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตารางที่ 15 (ต่อ)

ข้อที่	ผู้เชี่ยวชาญ			ผลรวมคะแนน ($\sum^R$)	IOC = $\frac{\sum^R}{N}$	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
52	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
53	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
54	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
55	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
56	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
57	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
58	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
59	+1	+1	0	1	0.66	นำไปใช้ได้
60	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้

มหาวิทยาลัยศิลปากร ศูนย์วิทยทรัพยากร

จากตารางข้อสอบที่มีค่ามากกว่า 0.50 ขึ้นไป มีความสอดคล้อง สามารถนำไปใช้ในแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ ส่วนข้อสอบที่ได้น้อยกว่า 0.50 นำไปปรับปรุงแก้ไขต่อไป

ตารางที่ 16 แสดงผลการตรวจคะแนนและการวิเคราะห์ข้อสอบ กลุ่มสาระสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง

ตอนที่ 1 คะแนนดิบ Z-Score T-Score

คนที่	คะแนนดิบ	Z-Score	T-Score	คนที่	คะแนนดิบ	Z-Score	T-Score
1	21	-1.74	32.63	16	44	1.79	67.88
2	29	-0.51	44.89	17	37	0.72	57.15
3	29	-0.51	44.89	18	43	1.63	66.35
4	30	-0.36	46.48	19	42	1.48	64.81
5	33	0.10	51.02	20	40	1.17	61.75
6	30	-0.36	46.42	21	36	0.56	55.62
7	39	1.02	60.22	22	36	0.56	55.62
8	33	0.10	51.02	23	21	-1.74	32.63
9	36	0.56	55.62	24	31	-0.20	47.96
10	29	-0.51	44.89	25	31	-0.20	47.96
11	41	1.33	63.28	26	27	-0.82	41.83
12	31	-0.20	47.96	27	33	0.10	51.02
13	20	-1.89	31.10	28	34	0.26	52.55
14	21	-1.74	32.63	29	27	-0.82	41.83
15	34	0.26	52.55	30	32	-0.05	49.49

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตอนที่ 2 สถิติพื้นฐานได้ว่า

Mean	=	32.33
Median	=	32.00
Mode	=	31.00
Range	=	24
Standard Deviation	=	6.525

ตารางที่ 17 แสดงการวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย(Difficulty) และค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) ของแบบทดสอบจำนวน 60 ข้อ

ข้อที่	R_H	R_L	P	D	แปลผล
1	9	6	0.75	0.30	คุณภาพดี
2	6	5	0.55	0.10	ใช้ไม่ได้
3	4	3	0.35	0.10	ใช้ไม่ได้
4	10	7	0.85	0.30	คุณภาพดี
5	10	6	0.80	0.40	คุณภาพดี
6	4	3	0.53	0.10	ใช้ไม่ได้
7	8	9	0.85	-0.10	ใช้ไม่ได้
8	8	5	0.65	0.30	คุณภาพดี
9	6	6	0.60	0.00	ใช้ไม่ได้
10	6	3	0.45	0.30	คุณภาพดี
11	10	10	1.00	0.00	ใช้ไม่ได้
12	7	4	0.55	0.30	คุณภาพดี
13	10	8	0.90	0.20	คุณภาพดี
14	10	3	0.65	0.70	คุณภาพดี
15	8	8	0.80	0.00	ใช้ไม่ได้
16	7	6	0.65	0.10	ใช้ไม่ได้
17	9	8	0.85	0.10	ใช้ไม่ได้
18	5	4	0.45	0.10	ใช้ไม่ได้
19	10	7	0.85	0.30	คุณภาพดี
20	8	5	0.65	0.30	คุณภาพดี
21	7	0	0.35	0.70	คุณภาพดี
22	5	7	0.60	-0.20	ใช้ไม่ได้
23	6	5	0.55	0.10	ใช้ไม่ได้
24	7	5	0.60	0.20	คุณภาพดี
25	5	3	0.40	0.20	คุณภาพดี
26	2	1	0.15	0.10	ใช้ไม่ได้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตารางที่ 17 (ต่อ)

ข้อที่	P_H	P_L	P	D	แปลผล
27	2	1	0.15	0.10	ใช้ไม่ได้
28	9	5	0.70	0.40	คุณภาพดี
29	8	3	0.55	0.50	คุณภาพดี
30	3	1	0.20	0.20	คุณภาพดี
31	1	3	0.20	-0.20	ใช้ไม่ได้
32	9	5	0.70	0.40	คุณภาพดี
33	9	4	0.65	0.50	คุณภาพดี
34	8	8	0.80	0.00	ใช้ไม่ได้
35	6	4	0.50	0.20	คุณภาพดี
36	5	5	0.50	0.00	ใช้ไม่ได้
37	6	2	0.40	0.40	คุณภาพดี
38	9	4	0.65	0.50	ใช้ไม่ได้
39	4	2	0.30	0.20	คุณภาพดี
40	9	6	0.75	0.30	คุณภาพดี
41	7	3	0.50	0.40	คุณภาพดี
42	9	5	0.70	0.40	คุณภาพดี
43	5	4	0.45	0.10	ใช้ไม่ได้
44	7	3	0.50	0.40	คุณภาพดี
45	8	2	0.50	0.60	คุณภาพดี
46	5	2	0.30	0.30	คุณภาพดี
47	4	7	0.55	-0.30	ใช้ไม่ได้
48	4	5	0.45	-0.10	ใช้ไม่ได้
49	6	3	0.45	0.30	คุณภาพดี
50	8	1	0.45	0.70	คุณภาพดี
51	8	3	0.55	0.50	คุณภาพดี
52	10	6	0.80	0.40	คุณภาพดี
53	4	1	0.25	0.30	คุณภาพดี

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตารางที่ 17 (ต่อ)

ข้อที่	P_H	P_L	P	D	แปลผล
54	9	7	0.80	0.20	คุณภาพดี
55	10	9	0.95	0.10	ใช้ไม่ได้
56	10	4	0.70	0.60	คุณภาพดี
57	7	7	0.70	0.00	คุณภาพดี
58	5	3	0.40	0.20	ใช้ไม่ได้
59	5	0	0.25	0.50	คุณภาพดี
60	7	2	0.45	0.50	คุณภาพดี

ค่าความเที่ยงตรง(สูตร KR_{20})

$$r_{tt} = \frac{n}{n-1}\left\{1 - \frac{\Sigma pq}{S_t^2}\right\}$$

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

$KR_{20} = 0.734$

ตารางที่ 18 สรุปการหาค่าความสอดคล้องของแบบวัดความคิดเห็น กลุ่มสาระสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง จากอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา และผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อ จำนวน 3 ท่าน

ข้อที่	ผู้เชี่ยวชาญ			ผลรวมคะแนน	IOC	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	($\sum^{R}$)	IOC = $\frac{\sum^{R}}{N}$	
1	+1	+1	0	2	0.66	นำไปใช้ได้
2	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
3	0	+1	+1	2	0.66	นำไปใช้ได้
4	+1	0	+1	2	0.66	นำไปใช้ได้
5	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
6	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
7	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
8	0	+1	0	1	0.33	นำไปใช้ไม่ได้
9	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
10	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

จากตารางข้อคำถามที่มีค่ามากกว่า0.50 ขึ้นไป มีความสอดคล้อง สามารถนำไปใช้ในแบบวัดความคิดเห็นต่อบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ได้

ตารางที่ 19 แสดงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง

นักเรียนคนที่	คะแนนระหว่างเรียน			คะแนนรวม (30)	ค่าเฉลี่ยร้อยละ	คะแนนสอบหลังเรียน(30)	ค่าเฉลี่ยร้อยละ
	ตอนที่ 1(10)	ตอนที่ 2 (10)	ตอนที่3 (10)				
1	9	8	9	26	86.66	29	96.67
2	9	7	8	24	80.00	25	83.33
3	7	7	7	21	70.00	24	80.00
4	6	6	7	19	63.33	23	76.67
5	7	7	7	21	70.00	22	73.33
6	10	9	8	27	90.00	21	70.00
7	6	6	7	19	63.33	25	83.33
8	7	7	8	22	73.33	29	96.67
9	10	9	10	29	96.66	27	90.00
10	5	9	8	22	73.33	23	76.67
11	5	7	9	21	70.00	22	73.33
12	9	10	9	28	93.33	25	83.33
13	7	7	9	23	76.66	26	86.67
14	7	7	8	22	73.33	21	70.00
15	9	8	8	25	83.33	20	66.67
16	7	8	8	23	76.66	21	70.00
17	7	8	7	22	73.33	22	73.33
18	10	10	10	30	100	27	90.00
19	8	8	9	25	83.33	24	80.00
20	6	7	8	21	70.00	22	73.33
21	8	8	7	23	76.66	25	83.33
22	10	8	10	28	93.33	26	86.67
23	8	8	6	22	73.33	24	80.00
24	10	6	9	25	83.33	25	83.33

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลำปางบัณฑิตวิทยาลัย

ตารางที่ 19 (ต่อ)

นักเรียนคนที่	คะแนนระหว่างเรียน			คะแนนรวม (30)	ค่าเฉลี่ยร้อยละ	คะแนนสอบหลังเรียน(30)	ค่าเฉลี่ยร้อยละ
	ตอนที่ 1(10)	ตอนที่ 2 (10)	ตอนที่3 (10)				
25	8	10	10	28	93.33	27	90.00
26	9	10	8	27	90.00	23	76.67
27	8	8	8	24	80.00	25	83.33
28	8	9	9	27	90.00	30	100
29	7	8	9	24	80.00	29	96.67
30	7	8	10	25	83.33	21	70.00
เฉลี่ยร้อยละ				80.33		81.44	
ค่าประสิทธิภาพ $E_1/\ E_2 = 80.33/81.44$							

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตารางที่ 20 แสดงการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน กลุ่มสาระสังคม ศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมเรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง เพื่อทดสอบความมีนัยสำคัญของความแตกต่างระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

คนที่	คะแนนก่อนเรียน(X^1)	คะแนนหลังเรียน(X^2)	D (X^2-X^1)	D^2
1	24	29	5	25
2	20	25	5	25
3	21	24	3	9
4	17	23	6	36
5	14	22	8	64
6	18	21	3	9
7	11	25	14	196
8	12	29	17	289
9	25	27	2	4
10	15	23	8	64
11	18	22	4	16
12	21	23	4	16
13	15	26	11	121
14	12	21	9	81
15	15	20	5	25
16	12	21	9	81
17	15	22	7	49
18	23	27	4	16
19	14	24	10	100
20	12	22	10	100
21	15	25	10	100
22	21	26	5	25
23	18	24	6	36
24	17	25	8	64
25	24	27	3	9

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตารางที่ 20 (ต่อ)

คนที่	คะแนนก่อนเรียน(X^1)	คะแนนหลังเรียน(X^2)	D (X^2-X^1)	D^2
26	12	23	11	121
27	12	25	13	169
28	15	30	15	225
29	11	29	18	324
30	18	21	3	9
รวม			236	2408

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ t-test แบบ Dependent

แทนค่า

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{n\sum D^2 - \left(\sum D\right)^2}{n-1}}} \qquad df = n-1$$

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

$$= \frac{236}{\sqrt{\frac{30(2408) - (236)^2}{30-1}}} \qquad df = 29$$

t = 9.88

จากตารางคำนวณพบว่าค่า t ที่คำนวณได้มีค่ามากกว่าค่าวิกฤตที่กำหนดไว้ กล่าวคือ คะแนนหลังการเรียนด้วยบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์สูงกว่าก่อนเรียนด้วยบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ตารางที่ 21 แสดงผลรายละเอียดการวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วง

ข้อ	รายการประเมิน	ความถี่(คน)					$\overline{X}$	S.D	แปลผล	ลำดับที่
		5	4	3	2	1				
1	เนื้อหา เข้าใจง่าย	25	3	2	-	-	4.77	0.56	ดีมาก	4
2	ภาพชัดเจนน่าสนใจ	28	1	1	-	-	4.90	0.41	ดีมาก	2
3	ตัวอักษรอ่านง่ายชัดเจน	20	5	2	1	2	4.33	1.18	ดีมาก	7
4	เสียงบรรยาย ชัดเจนน่าฟัง	18	6	3	3	-	4.30	1.02	ดี	8
5	ดนตรีประกอบมีความไพเราะ เหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหา	10	5	4	7	4	3.33	1.49	ปานกลาง	10
6	เวลาในการนำเสนอช้า-เร็วเหมาะสม	27	2	1	-	-	4.87	0.43	ดีมาก	3
7	หลังจากชมสไลด์อิเล็กทรอนิกส์แล้วนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวัดม่วงเพิ่มขึ้น	24	3	3	-	-	4.70	0.65	ดีมาก	5
8	บทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ทำให้นักเรียนมีความสนุกสนานกับการเรียนรู้	28	2	-	-	-	4.93	0.25	ดีมาก	1
9	โดยภาพรวมนักเรียนคิดว่าบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์มีคุณค่าอยู่ในระดับ	21	3	6	-	-	4.50	0.82	ดีมาก	6
10	ควรมีบทเรียนในลักษณะนี้กับวิชาอื่น	19	3	4	3	1	4.20	1.21	ดี	9
	รวม						4.48	0.82	ดี	

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาคผนวก ช

ตัวอย่างเครื่องมือ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา
มหาวิทยาลัยศิลปากร

เสนอ

ส่วนนำของบทเรียน

มหาวิทยาลัยศิลปากร ส่งวันลิขสิทธิ์

จุดประสงค์การเรียนรู้

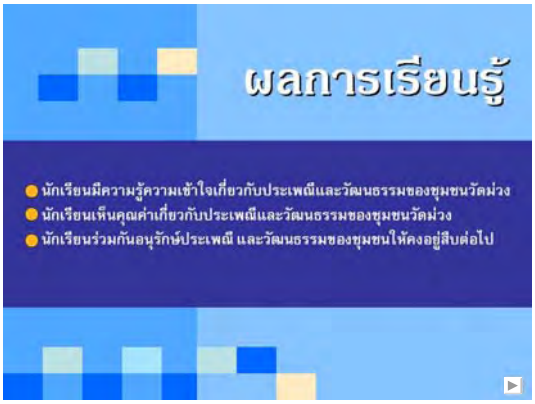

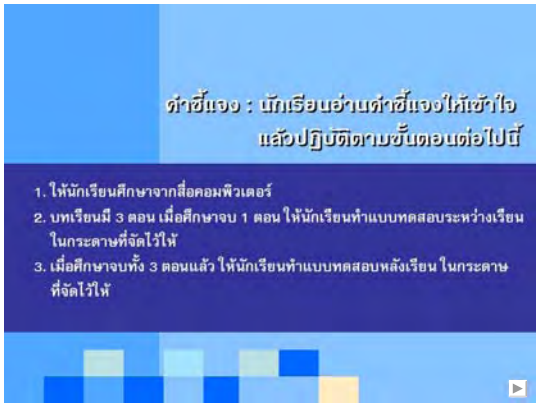

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ตอนที่ 1
ประเพณีเดือน 1 ถึง เดือน 4

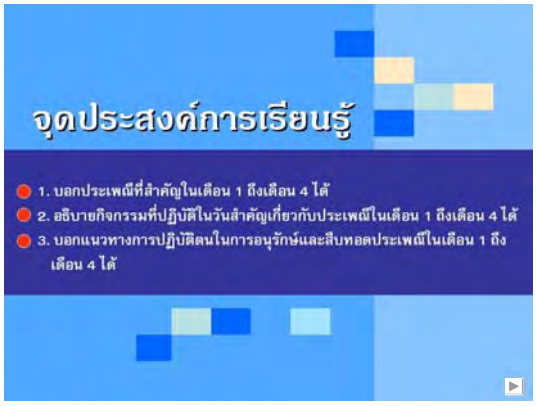

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ส่วนนำของบทเรียน

เนื้อหาตอนที่ 1

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

เนื้อหาตอนที่ 2

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

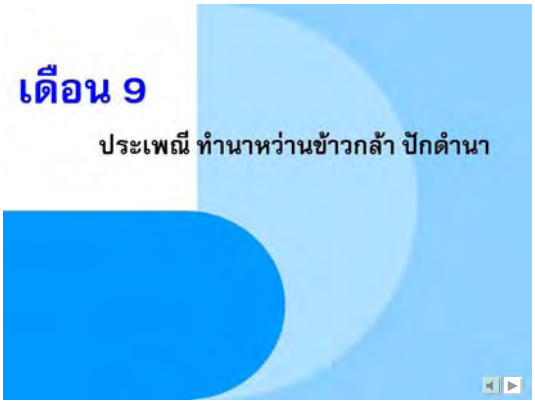

เนื้อหาตอนที่ 3

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ประทิน คล้ายนาค

รองศาสตราจารย์สมหญิง เจริญจิตรกรรม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐาปนีย์ ธรรมเมธา

จัดทำโดย

นางสาวอัมพร ไตรชมพูนรินท์

นักศึกษาปริญญาโท

สาขาเทคโนโลยีการศึกษา

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล	นางสาวอัมพร ไตรชมพูนรินท์
ที่อยู่	94 ถ.เลิศพาณิชย์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
ที่ทำงาน	โรงเรียนวัดม่วง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2526	สำเร็จการศึกษาปริญญาศึกษาศาสตรบัณฑิต วิชาเอกการประถมศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
พ.ศ. 2545	ศึกษาต่อระดับปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยี-การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์

ประวัติการรับราชการ

พ.ศ. 2519	ครูตรี โรงเรียนวัดม่วง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
พ.ศ. 2523	อาจารย์1 ระดับ 5 โรงเรียนวัดม่วง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
พ.ศ. 2548 –ปัจจุบัน	ครู คศ.2 โรงเรียนวัดม่วง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์